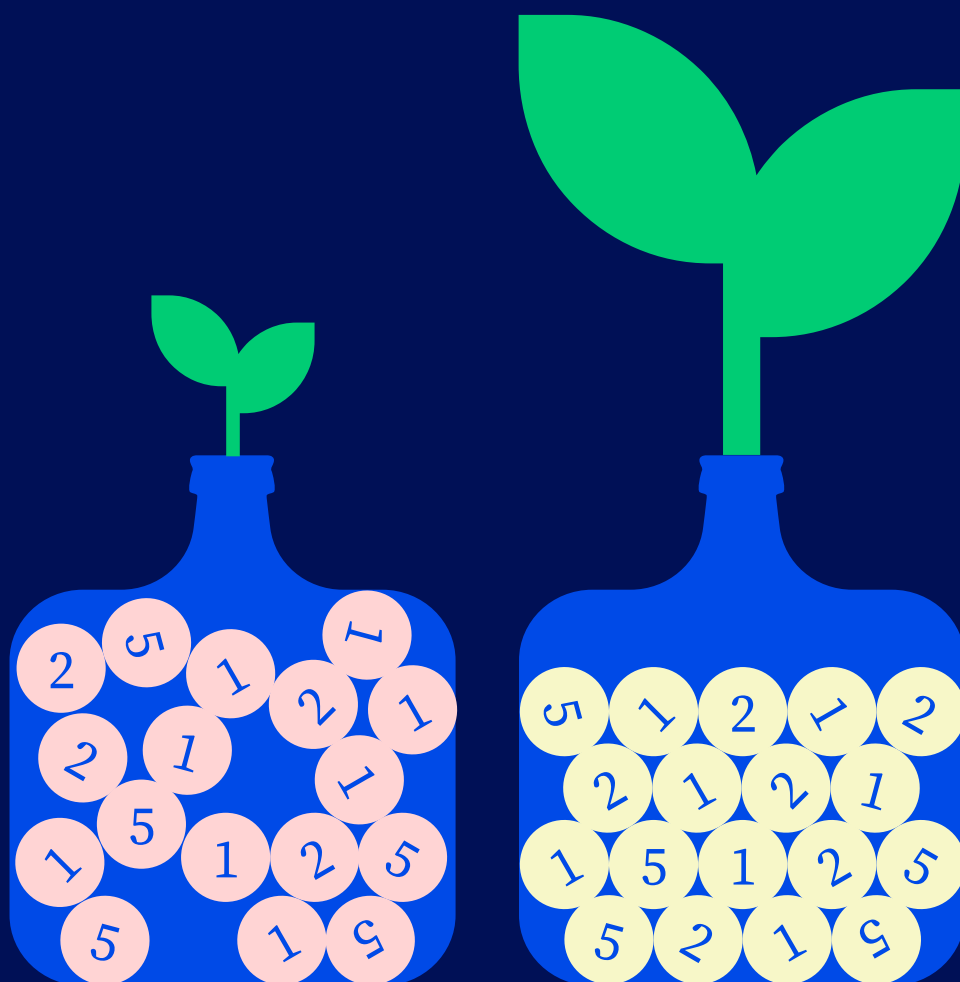

Chytřejší daně

Návrh reformy pro odolné a prosperující Česko

Autoři studie

Editoři: Petr Vilím (hlavní editor, PAQ), Markéta Malá (CVF), Daniel Prokop (PAQ)

Vedení organizací a ideový design reformy: Daniel Prokop (PAQ), Petr Janský (CVF), Daniel Münich (IDEA)

Jednotlivé kapitoly:

- **Souhrnná část:** Petr Vilím (PAQ), Markéta Malá (CVF), Anita Baudyšová (PAQ)
- **Modelování:** Dominik Tělupil (PAQ), Michal Šoltés (PAQ / IDEA), Marek Šedivý (CVF), Michael Škvrňák (PAQ), Klára Kalíšková (IDEA), Alena Šindelářová (PAQ)
- **Zdanění práce:** Petr Vilím (PAQ), Daniel Prokop (PAQ), Filip Pertold (IDEA), Michal Šoltés (PAQ / IDEA), Magdalena Žůček (PAQ)
- **Zdanění spotřeby:** Kristina Zindulková (CVF), Jakub Komárek (PAQ), Anita Baudyšová (PAQ), Michal Šoltés (PAQ / IDEA)
- **Zdanění majetku:** Jakub Komárek (nemovitosti, PAQ), Petr Vilím (PAQ), Jan Žalman (PAQ), Daniel Prokop (PAQ)
- **Zdanění zisků firem:** Markéta Malá (CVF), Oliver Škultéty (CVF), Matěj Bajgar (CVF / IDEA), Aleš Bělohradský (CVF)

Další experti: Michal Šoltés (PAQ / IDEA), Petr Hladík (PAQ), Miroslav Palanský (CVF), Michal Franta (IDEA)

Recenzenti¹

Tomáš Dvořák (Oxford Economics), Vladimír Bezděk (AVANT investiční společnost), Helena Horská (Raiffeisenbank), Štěpán Jurajda (CERGE-EI při Univerzitě Karlově), Robert Jahoda (Masarykova univerzita)

Kontakty pro média

Petr Vilím

PAQ Research
petr.vilim@paqresearch.cz
+420 737 214 025

Markéta Malá

Centrum veřejných financí
marketa.mala@fsv.cuni.cz
+420 722 983 153

Daniel Münich

IDEA při CERGE-EI
daniel.munich@cerge-ei.cz
+420 224 005 175

¹ Zahrnuje pouze recenzenty této studie, ne předchozích publikací, ze kterých tato studie vychází.

Obsah

Obsah	2
O studii	4
Shrnutí	5
1. Souhrnná daňová reforma	9
1.1. Kontext: Ekonomické výzvy Česka	9
1.2. Úvod do českého daňového systému	13
1.3. Nedostatky českého daňového systému	15
1.4. Návrhy reforem	35
1.5. Dopady reforem	38
1.6. Alternativní reformy a limitace návrhu	52
1.7. Závěr: Implementace reformy	57
1.8. Zdroje	59
2. Zdanění práce	67
2.1. Úvod: Český trh práce	67
2.2. Zdanění práce a jeho problémy	71
2.3. Návrhy změn	81
2.4. Dopady navrhovaných změn	86
2.5. Zdroje	93
3. Zdanění spotřeby	98
3.1. Úvod	98
3.2. Daň z přidané hodnoty	99
3.3. Spotřební daně	103
3.4. Úniky ve zdanění spotřeby	121
3.5. Dopady navrhovaných změn	123
3.6. Zdroje	125

4. Zdanění majetku	136
4.1. Úvod: Majetek českých domácností a jeho zdanění	136
4.2. Zdanění nemovitostí	141
4.3. Finanční a movitý majetek: Zdanění příjmů a zisků z prodeje	152
4.4. Zdanění nabytí majetku celkově: Dědická daň	160
4.5. Zdanění držení majetku celkově: Daň z bohatství	169
4.6. Otázka férového zdanění nejbohatší 0,1 % Čechů a Češek	172
4.7. Zdroje	174
5. Zdanění zisků firem	183
5.1. Úvod: inovativnost a výkonnost firem v Česku	183
5.2. Daňový systém nakloněný investujícím a inovujícím firmám	189
5.3. Zdroje	198
6. Přílohy	203
6.1. Metodika modelování fiskálních a distribučních dopadů	203
6.2. Metodika výpočtu dopadu reformy na HDP	215
6.3. Výpočet odhadu fiskálního dopadu zrušení časových testů	219
6.4. Zdroje	221

O studii

Studie shrnuje problémy českého daňového systému a navrhuje jeho reformy. Materiál vychází ze zhruba desítky daňových studií, které jsme vydali v posledních dvou letech.¹ Na předchozí publikace tato studie navazuje v těchto bodech:

- **Komunikuje ucelený návrh daňové reformy.** Studie se nevěnuje jen jedné konkrétní dani, ale zahrnuje analýzu a návrh reformy napříč všemi hlavními typy daní. Stavíme na stejných principech dobrého daňového systému, celistvý přístup nám zároveň umožňuje navrhnout reformu, která vyvažuje jednotlivé principy mezi sebou. Z toho důvodu se detaily některých návrhů liší od těch v předchozích studiích.² Dále předkládáme zastřešující argumenty pro nutnost reformy a celkové pozitivní dopady chytřejších daní na prosperitu a odolnost Česka.
- **Modeluje souhrnné dopady všech reforem.** Vytvořili jsme datový soubor, který propojuje dostupné zdroje o příjmech, majetku, spotřebě i zaplacených daních českých domácností i jednotlivců.³ Na těchto datech jsme potom provedli mikrosimulaci jednotlivých daní a možných reforem s využitím existujících (například TaxBen) i nových modelů. Takto relativně přesně počítáme celkovou míru daňového zatížení a dopady navrhovaných reforem na rozpočty a různé typy domácností a regionů, a to včetně interakcí některých daní mezi sebou.⁴
- **Obsahuje nový materiál.** Do studie jsme zahrnuli nepublikovanou analýzu spotřebních daní, diskuzi o zdanění majetku a návrh na zavedení dědické daně.

Na studii se podílely tři výzkumné organizace – PAQ Research, Centrum veřejných financí a IDEA při CERGE-EI. Obsah byl konzultován s dalšími odborníky z řad ekonomů, úředníků, zdravotních expertů a dalších. Návrhy do velké míry vychází z doporučení NERV, OECD či Evropské komise. Věříme tak, že do velké míry reflektují odbornou shodu na tom, jakým směrem by se měl český daňový systém ubírat.

Společně s touto studií publikujeme interaktivní web chytřejsidane.cz. Ten podává problematiku zjednodušeně pro širší veřejnost. Také umožňuje uživateli navrhnout si svou vlastní daňovou reformu a zhodnotit její dopady.

Struktura této studie je následující. Kapitola 1 shrnuje problémy daňového systému, naše návrhy a jejich celkové dopady napříč všemi typy daní. Následující kapitoly se pak věnují jednotlivým daním (zdanění práce, spotřeby, majetku a zisků firem), včetně detailů navrhovaných změn. Přílohy zahrnují detailní výpočty a metodiky.

¹ *Jak na zdanění alkoholu* (PAQ, 2023); *Jak na zdanění slazených nápojů* (PAQ, 2023); *Chytřejší zdanění zaměstnanců* (PAQ, 2024); *Chytřejší zdanění nemovitostí* (PAQ, 2025); *Rovnější zdanění OSVČ* (PAQ, 2025); *Jak podpořit investice firem v čase napjatých veřejných rozpočtů: možnosti rychlejších odpisů* (CVF, 2025); *Pět kroků pro rozvoj inovativního byznysu v Česku* (CVF, 2025); *Podfinancovaný stát: Cesty k posílení veřejných rozpočtů* (CVF, 2025); *Modelování dopadu změn DPH* (CVF, 2025).

² Například návrh na snížení zdanění zaměstnanců je nyní ambicióznější (celkově -42 mld. oproti původním -16 mld. Kč), abychom kompenzovali navrhovaný nárůst spotřebních daní a DPH.

³ Zahrnuje šetření ČSÚ (EU-SILC, FSD, SRÚ) a daňová přiznání (DPFO OSVČ, daň z nemovitých věcí). Detaily viz příloha 6.1.

⁴ Zahrnujeme například dopad vyšších slev, které navrhujeme v kontextu nižšího zdanění zaměstnanců, na míru zdanění OSVČ.

Shrnutí

Česko čelí novým ekonomickým výzvám a daňová reforma musí být součástí jejich řešení:

- **Celkový růst českého reálného HDP mezi lety 2019–2024 (+ 2,3 %) zaostával** nejen za strukturálně podobnými státy, jako jsou Polsko a Slovinsko (+ 9,5 %), ale i za průměrem EU (+ 5,3 %). Nastavení daní má vliv na motivaci aktérů k práci, zdravému životnímu stylu, investicím či inovacím, a tím ovlivňuje ekonomický růst.
- **Veřejné finance jsou pod tlakem.** K přechodu na ekonomiku s vyšší přidanou hodnotou by pomohly vyšší investice do vzdělávání, vědy a výzkumu či dopravní infrastruktury. Zajištění bezpečnosti a dekarbonizace bude vyžadovat investice do energetické infrastruktury a obrany. Společně s redukcí strukturálního schodku by naplnění těchto závazků mohlo stát navíc až 512 mld. Kč ročně ve střednědobém horizontu (Bělohradský a kol., 2025a). Dlouhodobě situaci zhorší i stárnutí populace. S financováním těchto potřeb mohou pomoci možné úspory, efektivnější výběr daní a ekonomický růst. To však má své limity a zvýšení daňových příjmů bude žádoucí.
- **Domácnosti čelí stagnaci životní úrovně** v důsledku vysoké inflace v letech 2022–2023. K dalšímu zvýšení životních nákladů dojde zřejmě i z důvodu budoucího zavedení ETS2. Daňovým systémem stát vybírá – a tedy přerozděluje – cca 35 % HDP, což ovlivňuje rozdělení čistých příjmů domácností.

Český daňový systém má významné nedostatky, které brzdí prosperitu Česka. Česko v roce 2023 vybíralo o cca 1,2 % HDP (cca 100 mld. Kč) více než podobné státy zdaněním práce a zisků firem, což demotivuje od aktivity a omezuje ekonomický růst. Česko naopak méně vybírá zdaněním spotřeby či majetku, které má méně negativní dopady na ekonomiku (Akgun a kol., 2017). Zároveň má daňový systém řadu dílčích problémů, kvůli kterým je daňový mix neefektivní, nesystematický a významně dopadá na nízkopříjmové. Daňové příjmy jsou přitom v zahraničním srovnání relativně nízké – celkový výběr byl v roce 2023 o cca 1 % HDP nižší než v podobných státech a o cca 4 % nižší, než byl evropský průměr (OECD, 2023).

Navrhujeme reformy pro chytřejší daňový systém. Cílem je nejen opravit nedostatky v jednotlivých daních, ale i vyvážit je mezi sebou pro lepší daňový mix – navrhujeme například snížení zdanění práce a naopak zvýšení zdanění spotřeby a nemovitostí. Zvažujeme tři možné balíčky (varianty) reformy:

- **Vyvážená:** Hlavní varianta, která by posílila ekonomický růst, snížila zdanění nízkopříjmových a omezila výjimky. I díky tomu by přispěla ke zvýšení daňových příjmů o cca 1 % HDP, ačkoliv reformy na straně výdajů by byly stále nezbytné – viz například náš nedávný návrh na úsporu více než 100 mld. Kč (Prokop, 2025).
- **Fiskálně neutrální:** Souhrn návrhů, který vyvažuje daňový mix pro posílení růstu, snižuje zdanění nízkopříjmovým a omezuje nesystematické výjimky bez

celkového zvýšení výběru. Tato varianta nereflektuje současnou neudržitelnost veřejných rozpočtů a je realistická pouze za předpokladu významného omezení veřejných služeb či důležitých investic zmíněných výše.

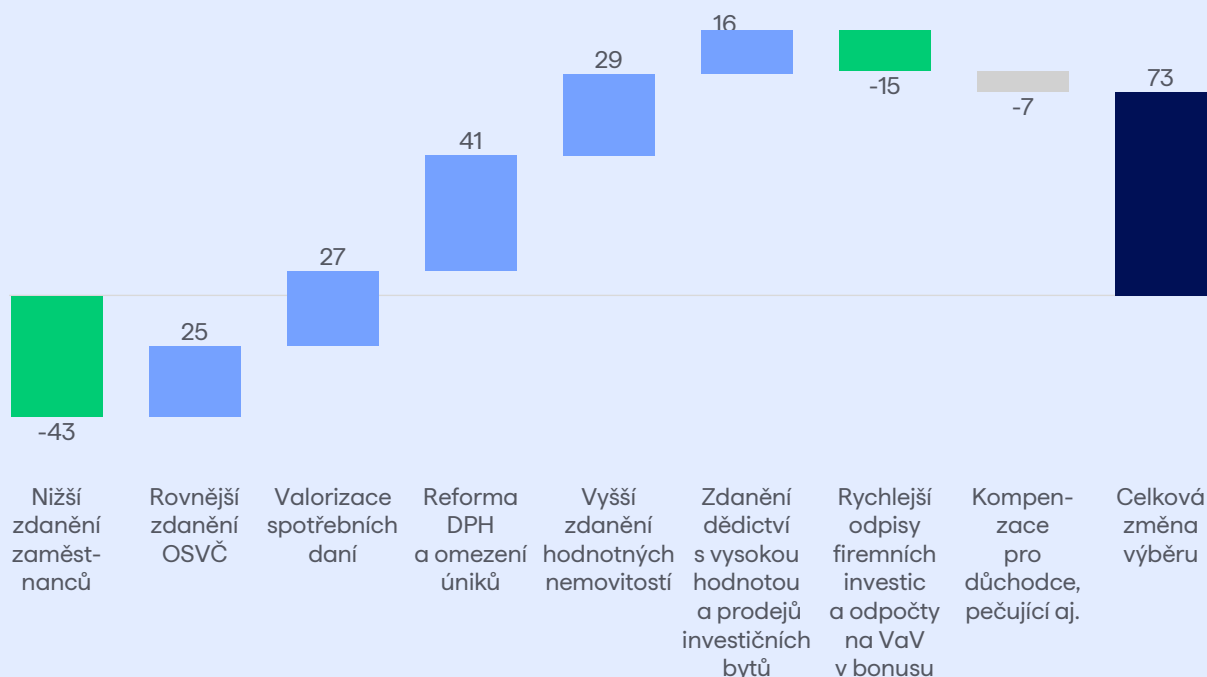
- **Pro-rozpočtová:** Souhrn návrhů pro výrazně vyšší výběr daní, zejména těch ze spotřeby a majetku. Nevýhodou varianty je, že neumožňuje velké prorůstové reformy, jako je významné snížení zdanění práce. Zvýšení daní by se navíc muselo nízkopříjmovým domácnostem kompenzovat v dávkovém a důchodovém systému.

Vyvážená (hlavní) varianta reformy zahrnuje návrhy ve všech hlavních typech daní (graf 1):

- **Zdanění práce:** Snížení zdanění většině zaměstnanců a nízkopříjmovým OSVČ vyššími slevami čerpatelnými v bonusu a nižšími minimy zdravotního pojistného. Omezení zvýhodnění vysokopříjmových OSVČ s reálně nízkými náklady úpravou paušálních nákladů a paušální daně. Úprava dalších nesystematických prvků, jako je demotivující sleva na nepracující/ho manželku/a, regresivní limit sociálního pojištění a odpočty hypotečních úroků, nekonzistentní vyměřovací základy pro OSVČ či osvobození od sociálního pojistného pro vedlejší OSVČ.
- **Zdanění spotřeby:** Nastavení spotřebních daní dle škodlivosti produktu, zejména na alkohol, a jejich zavedení pro tiché víno a slazené nápoje. Přesun spíše „zbytných“ položek (např. služby hotelů a restaurací) ze snížené do standardní sazby DPH, což by částečně kompenzovala redukce snížené 12% sazby DPH na 10 %. Zavedení elektronické evidence tržeb pro omezení úniků.
- **Zdanění majetku:** Navázání daně z nemovitých věcí na hodnotu pozemku a zvýšení daně pro majitele hodnotných pozemků. Možnost odečtu daně z nemovitých věcí ze zdanění příjmů z pronájmu a limitace daňových optimalizací. Zrušení časového testu osvobozujícího zisky z prodeje investičních nemovitostí. Zavedení daně z dědictví s vysokou hodnotou. Zvážení dalších možných reforem zdanění majetku, jako je reforma časových testů na cenné papíry a podíly či zavedení daně z bohatství.
- **Zdanění zisků firem:** Zrychlení daňových odpisů na stroje, zařízení a nehmotná aktiva. Umožnění daňového bonusu při odpočtech výdajů na výzkum a vývoj.

Dopad těchto změn by měl být kompenzován ekonomicky neaktivním domácnostem, jako jsou důchodci a pečující. Součástí návrhu jsou proto i vyšší výdaje v důchodovém systému pro kompenzaci zvýšení daní z majetku a spotřeby ekonomicky neaktivním domácnostem, které by nemohly benefitovat ze snížení zdanění práce.

G1 Navrhované reformy a jejich dopad na veřejné rozpočty (vyvážená varianta), v mld. Kč

Poznámka Vůči daňovému systému v roce 2024 a v cenách 2024

Zdroj Vlastní mikrosimulační model a odhady na základě EU-SILC a dalších dat (detaily viz příloha 6.1)

Zpracování PAQ Research

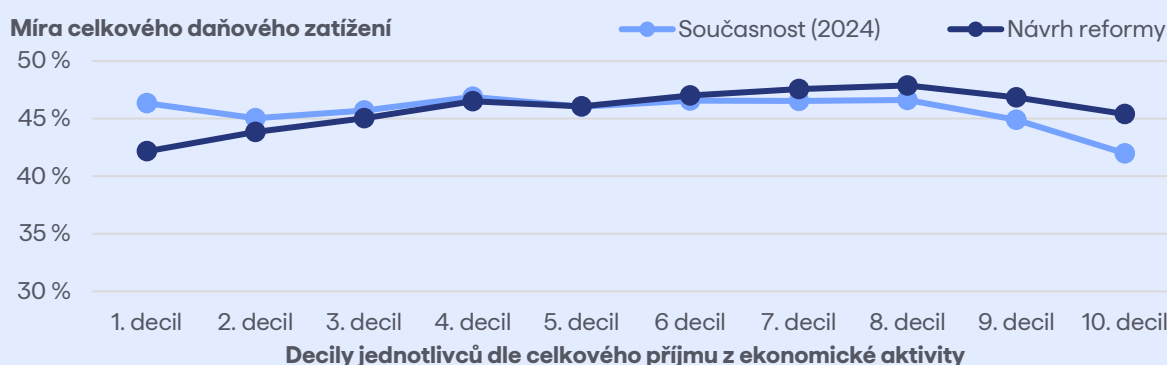
Navrhovaná reforma by ve svých dopadech pomohla ekonomickému růstu, sociální mobilitě, systematickosti daňového systému a udržitelnosti veřejných financí. Vyvážená (hlavní) varianta by měla pozitivní dopady ve čtyřech dimenzích dobrého daňového systému:

- Efektivnost:** Snížení zdanění zaměstnanecké práce a rychlejší firemní odpisy by motivovaly k pracovní aktivitě (+ 38–57 tisíc lidí navíc na oficiálním trhu práce) a firemním investicím (+ 36 mld. Kč v tvorbě hrubého fixního kapitálu ročně). Díky těmto prorůstovým efektům by dle našeho odhadu návrhy reforem mohly přispět k vyšší hladině HDP až o 0,4–0,7 % v dlouhodobém horizontu (vlastní odhad s využitím makroekonomického modelu Oxford Economics; detaily v příloze 6.3.). Mimo to by systematictější zdanění negativních externalit ve spotřebě pomohlo omezit společenské náklady ve zdravotnictví a produktivitě práce. Efektivnější zdanění nemovitostí by mohlo zvýšit dostupnost bydlení.
- Distribuce:** Reforma by se vyplatila (alespoň o 100 Kč měsíčně) téměř polovině ekonomicky aktivních osob (49 %) i domácností (44 %). Benefitovali by zejména nízkopříjmoví a zranitelné domácnosti, jako jsou samoživitelky. Míra celkového daňového zatížení – zaplacené daně ze spotřeby, majetku a přijatých dávek státní sociální podpory a hmotné nouze v poměru k celkovým příjmům – by nízkopříjmové desetině aktivních osob klesla z 46,3 % na 42,2 % (graf 2). Pro horní desetinu by naopak tato celková míra zdanění vzrostla z 42,0 % na 45,4 %, což by částečně opravilo regresi poplatníků s příjmy nad mediánem. Mediánové domácnosti v nízkopříjmové desetině domácností by se snížily daně a odvody v průměru o 8 800 korun ročně, což by přispělo k omezení ohrožení chudobou.

Reforma by také zachovala úroveň spotřeby v chudších regionech a tím neomezila tamní kupní sílu důležitou pro jejich rozvoj.

- Systematičnost:** Reforma by omezila nesystematické výjimky, úlevy a prostor k daňovým únikům, například díky rovnějšímu danění příjmů OSVČ či omezení výjimek ve spotřebních daních. To by snížilo rozdíly ve zdanění mezi různými typy pracujících a mezi osobami s podobným příjmem a omezilo případy významného daňového zvýhodnění (graf 3). To by mohlo zlepšit důvěru ve férovost daňového systému.
- Adekvátní výběr:** Reforma by v přímých dopadech zvýšila celkový výběr do veřejných rozpočtů o 73 mld. Kč (vůči daňovému systému roku 2024 a v jeho cenách), tedy o necelé 1 % HDP. Zhruba třetina tohoto výběru by plynula samosprávám – pokud by měly být dodatečné finance využity ve státním rozpočtu a pojištých systémech, byla by nutná reforma rozpočtového určení daní. Dodatečné příjmy by měly být doplněny o nezbytné reformy na straně výdajů, což by umožnilo udržitelné financování investic. V delším horizontu by výběr mohl být vyšší i díky růstu HDP v důsledku reformy.

G2 Navrhovaná reforma by snížila celkové daňové zatížení nízkopříjmovým a omezila regresi

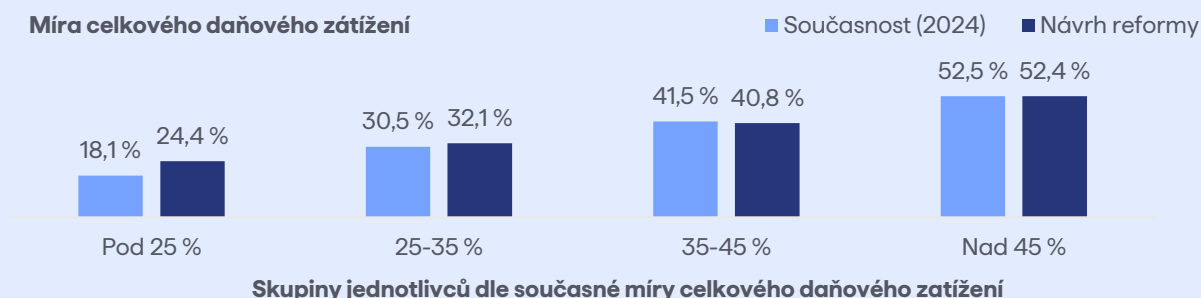

Poznámka Celkově zaplacené daně z práce, spotřeby a majetku, minus nepojistné dávky, v poměru k příjmům z ekonomické činnosti (vč. odvodů zaměstnavatele a imputovaného nájemného). Zahrnuje část daní placených právníky osobami, která odpovídá poměru celkového distribuovaného zisku domácnostem k celkovému zisku firem v Česku po zdanění. Pouze ekonomicky aktivní. Nebere v potaz počet osob v domácnosti daného jednotlivce. Průměr za jednotlivé decily. Vůči daňovému systému roku 2024 a v cenách roku 2024. Nedostatečně reflektuje skupiny podrepresentované v dotazníkových šetřeních (např. 0,1 % nejmajetnějších).

Zdroj Vlastní mikrosimulační model a odhady na základě EU-SILC a dalších dat (detaily viz příloha 6.1)

Zpracování PAQ Research

G3 Reforma by omezila případy extrémně nízkého zdanění

Poznámka Celkově zaplacené daně z práce, spotřeby a majetku, minus nepojistné dávky, v poměru k příjmům z ekonomické činnosti. Pouze ekonomicky aktivní. Odhadovaný počet osob v jednotlivých skupinách: 313 tisíc (pod 25 %), 417 tisíc (pod 35 %), 2 091 tisíc (pod 45 %), 1 980 tisíc (nad 45 %).

Zdroj Vlastní mikrosimulační model a odhady na základě EU-SILC a dalších dat (detaily viz příloha 6.1)

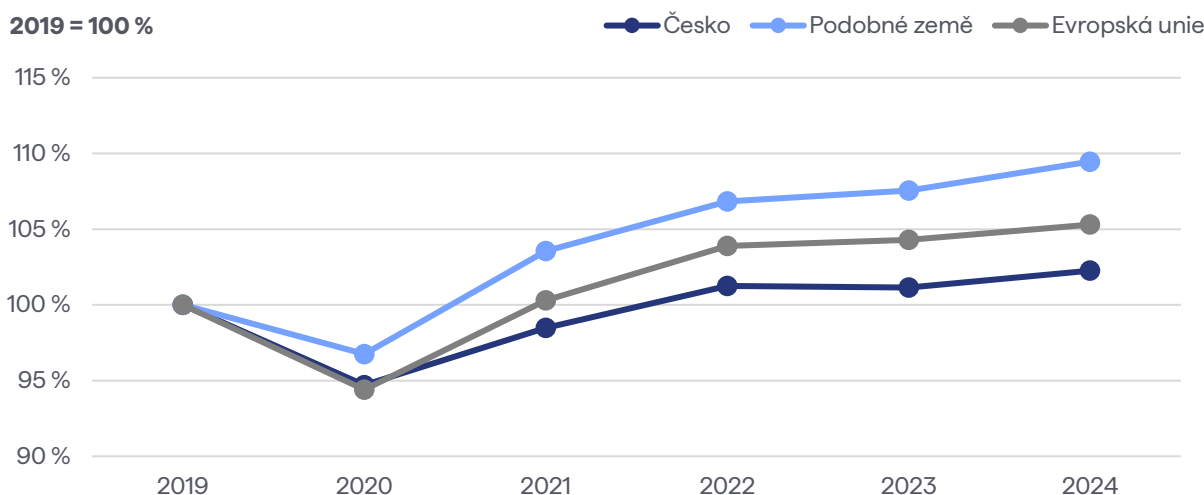
Zpracování PAQ Research

1. Souhrnná daňová reforma

1.1. Kontext: Ekonomické výzvy Česka

Česká ekonomika zaostává za evropským průměrem a vyžaduje přechod na produkci s vyšší přidanou hodnotou. Reálné HDP¹ vzrostlo mezi lety 2019 až 2024 celkově pouze o kumulativních 2,3 %. To je méně než nám podobné ekonomiky (viz box níže), jako je Polsko, Slovensko, Slovinsko a Maďarsko – ty sice začínají na nižší úrovni růstu², ale vzrostly v průměru o významných 9,5 % za celé období (graf A). Český růst je nižší než průměrný růst všech států EU (5,3 %). Zatímco růst na roky 2025 a dále se odhaduje nad 2 % ročně (ČNB, 2025), růstový potenciál ekonomiky za poslední desetiletí poklesl o 0,5 p. b. (ČNB, 2024).³ Dle NERVu (2024, s. 2) „česká ekonomika vesměs vyčerpala své komparativní ekonomické výhody a zdroje dynamického ekonomického růstu.“ Dle Hospodářské komory (2023, s. 2) je jediným východiskem „přesun k produkci s vyšší přidanou hodnotou“, v rámci které jsou důležité „investiční a inovační činnosti a také kvalifikovaná pracovní síla.“

G1.1.A Růst HDP zaostává za zahraničím

Poznámka Reálné HDP. Podobné země: Průměr Polska (114 %), Maďarska (107 %), Slovenska (108 %) a Slovinska (111 %).

Zdroj Eurostat 2025: GDP (real LCU)

Zpracování PAQ Research

¹ Dá se zvažovat i reálné HDP per capita, které bylo pro Česku ještě nižší (kumulativně -0,6 %). Důvodem byl zejména nárůst populace v roce 2022 v důsledku migrace z Ukrajiny – tuto změnu však neinterpretujeme jako pokles produktivity české ekonomiky, proto reportujeme celkové reálné HDP.

² V roce 2019 činilo české HDP per capita (přepočteno dle kupní síly (PPS)) vůči evropskému průměru 95 %, zatímco nevážený průměr podobných států byl 76 %.

³ Dle analýzy ČNB kleslo potenciální tempo růstu – při kterém se nezvyšuje poptávková inflace – z 3 % ročně v roce 2016 na 2,5 % ročně v roce 2024.

S jakými zeměmi porovnáváme Česko?

Většina srovnání v této studii zahrnuje „podobné země“ Visegradské čtyřky a Slovinsko, pro které uvádíme nevážený průměr. Zatímco se v některých ohledech mohou tyto země lišit – Polsko je například relativně větší a uzavřenější ekonomikou – tak dle nás tvoří relevantní skupinu k porovnání kvůli podobné úrovni HDP na člověka a historickému vývoji. Pro některé analýzy uvádíme i průměr EU či průměr vybraných rozvinutých zemí západní Evropy a USA jako

Veřejné finance jsou pod tlakem. Vzhledem k závazku Česka jako člena NATO dávat 3,5 % HDP do roku 2035 na obranu chybí ve financování obrany 84 mld. Kč ročně v cenách roku 2024 (Bělohradský a kol., 2025a). Dodatečné financování vzhledem k vládním závazkům či strategiím dle Bělohradského a kol. chybí i ve vzdělávání (30 mld. Kč¹), ve vědě, výzkumu a inovacích (48 mld. Kč²) a dopravní a energetické infrastruktury (182 mld. Kč³)(graf B).⁴ Česko je ve srovnání zemí EU podprůměrné jak v intenzitě veřejných příjmů (podíl na HDP), tak i ve veřejných výdajích (Münich, 2024). Strukturální schodek⁵ v roce 2025 dosáhne 2 % HDP (NRR, 2025), tedy cca 168 mld. Kč. Pokud by mělo dojít k naplnění těchto závazků a plné redukci strukturálního schodku, celkem by se jednalo o navýšení příjmů či snížení jiných výdajů až o 512 mld. Kč ročně. Dále se také zvyšují náklady na obsluhu státního dluhu (úroky), které v roce 2025 přesahovaly 100 mld. Kč (MF, 2025). V dlouhodobém horizontu situaci zhorší stárnutí populace, které zvýší náklady v důchodovém a zdravotním systému a sníží výnosy ze zdanění práce (NRR, 2024). I bez dodatečných investic diskutovaných výše by dle Národní rozpočtové rady Česko překročilo hranici dluhové brzdy 60 % HDP, ke které se zavázalo v rámci EU, již v roce 2041 (ibid.).

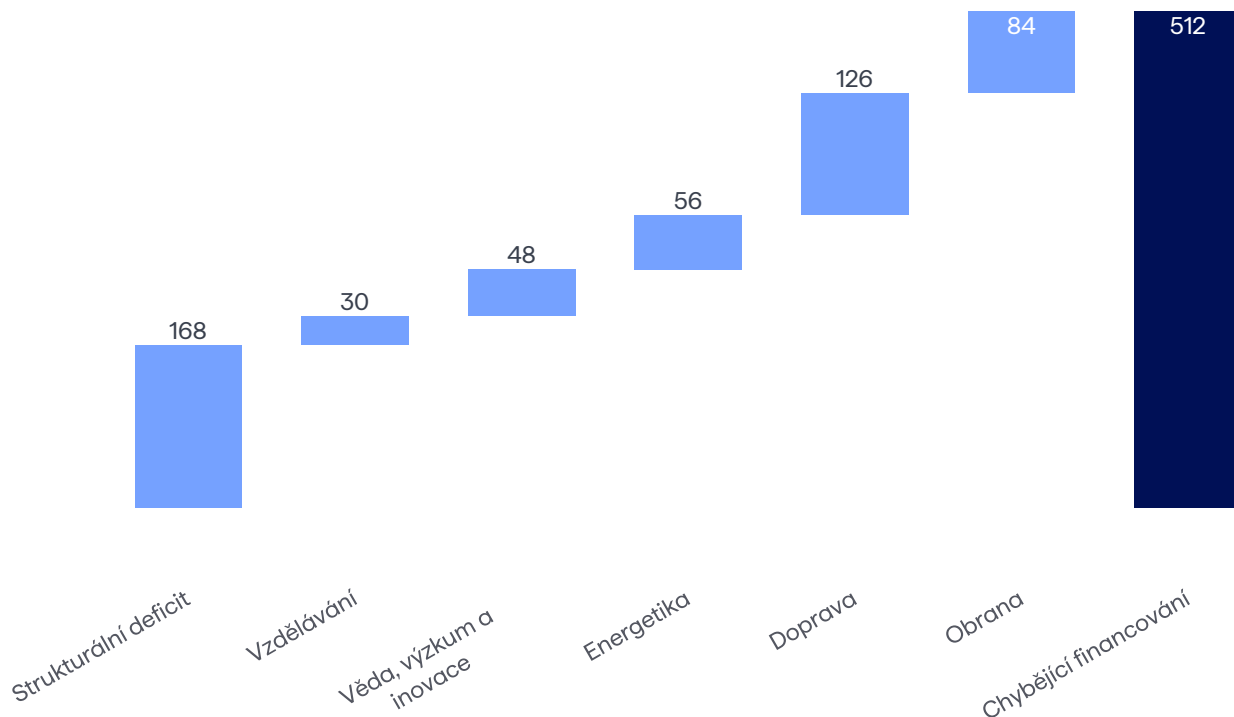
¹ Na úrovni průměrných výdajů států OECD. Kalkulací jednotlivých chybějících položek (například platy učitelů, financování nepedagogů či vysokých škol) bychom se dostali na ještě vyšší částku (Korbel, 2024).

² Dle Inovační strategie z roku 2019.

³ Dle Střednědobého plánu údržby, rozvoje a financování dopravní infrastruktury a dle nákladů na dostavbu Dukovan.

⁴ Pro naplnění cílů strategií a závazků v těchto oblastech je potřeba nejen vyšší financování, ale i vyšší efektivita. Analýzu neefektivit ve školství shrnuje Korbel a Gargulák (2024); nízký výkon ve vědě a výzkumu popisuje NKÚ (2025).

⁵ Strukturální schodek je rozpočtový schodek očištěný o vliv hospodářského cyklu, tedy ukazující, jak by rozpočet vypadal při běžném (potenciálním) výkonu ekonomiky.

G1.1.B Veřejné finance jsou vzhledem k dodatečným výdajovým prioritám pod tlakem, v mld. Kč

Poznámka Střednědobý horizont; „Věda, výzkum a inovace“ zahrnuje výdaje na vědu a výzkum, dále digitalizaci a průmyslové politiky

Zdroj Bělohradský a kol. (2025a)

Zpracování Centrum veřejných financí

Životní úroveň zranitelných domácností stagnuje a čelí ohrožení chudobou. V důsledku inflace a pomalého růstu HDP klesly mezi lety 2019 a 2024 reálné hrubé mzdy o 5 %, zatímco v nám podobných zemích vzrostly o 10 % (graf C).¹ Z dat z našeho výzkumu Život k nezaplacení vyplývá, že 50,5 % ekonomicky aktivních domácností mezi lety 2021 a 2025 narostly nominální čisté příjmy o nižší procento, než byla celková úroveň inflace spotřebitelských cen.² Nárůst výdajů negativně dopadl na životní úroveň nízkopříjmových skupin: 32 % českých domácností si dlouhodobě nedokázalo vytvořit téměř žádné úspory (Život k nezaplacení, květen 2025), zatímco před inflační vlnou v roce 2021 to bylo 23 %. U samoživitelů/lek to v květnu 2025 bylo 39 %, u domácností s dětmi s příjmy pod mediánem příjmů 42 %. Celkově je 10–21 % českých domácností ohroženo chudobou (Škvřňák a Prokop, 2025).³ Situaci dále zhoršily daňové změny mezi lety 2021 a 2025, jako je zvýšení nemocenského pojistného či minim pojistného pro OSVČ (viz tabulka 1.3.1.D v kapitole 1.3.). V budoucnu může situaci nízkopříjmových domácností navíc zhoršit dopad rozšíření

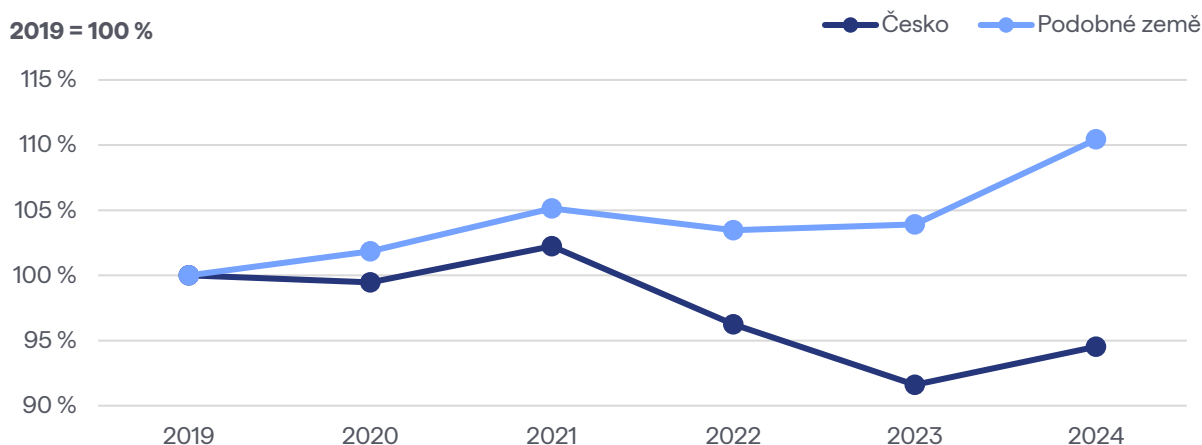
¹ Pokud by mzdy rostly touto rychlostí podobných zemí, průměrná mzda by dnes byla o 7 770 Kč měsíčně vyšší. Důvodem nízkého růstu mezd v Česku může být také zrušení superhrubé mzdy, což snížilo tlak na jejich zvyšování a v čisté mzdě částečně nižší nárůst kompenzovalo. Nutno také poznamenat, že v době vydání studie – září 2025 – reálné mzdy v Česku již dosáhly úrovně začátku roku 2019.

² Vlastní analýza na vlně 34 (listopad 2021) a 55 (květen 2025) výzkumu Život k nezaplacení (domácnosti v čele se zaměstnancem nebo OSVČ, N = 556, populačně váženo). Kumulativní inflace spotřebitelských cen v tomto období dle ČSÚ činila 30,8 %.

³ 10 % při standardní evropské definici ohrožení chudobou při ekvivalizovaných příjmech domácnosti pod 60 % národního mediánu příjmů; 21 % při zhodnocení celoevropského mediánu příjmů po úpravě cenové hladiny.

evropského systému evropských povolenek (tzv. „ETS2“), který dle odhadů může zvýšit výdaje průměrné domácnosti o jednotky tisíc korun.

G1.1.C Růst reálných mezd zaostává za zahraničím

Poznámka Reálné hrubé mzdy. Podobné země: Průměr Polska (113 %), Maďarska (117 %), Slovenska (101 %) a Slovinska (111 %).

Zdroj Eurostat, 2025: Wages and Salaries (real LCU / employee)

Zpracování PAQ Research

Reforma daňového systému může být součástí řešení výše popsaných ekonomických výzev. Daně ovlivňují motivaci k ekonomické aktivitě, čímž můžou brzdit či naopak podporovat růst. Jsou také zdrojem více než 90 % příjmů veřejných rozpočtů a jejich zvýšení by tak mělo být – společně s úsporami na straně výdajů¹ – řešením nedostatku financí na důležité investice. V neposlední řadě mají daně vliv na životní úroveň domácností, protože přerozdělují přibližně třetinu národního příjmu a spoluurčují tak čisté příjmy domácností a rozsah veřejných služeb a transferů.

¹ Diskutováno například v naší nedávné publikaci (Prokop, 2025).

1.2. Úvod do českého daňového systému

Pro analýzu daňového systému je důležité rozdělení daní dle ekonomické funkce. Ve veřejné diskusi se často využívá rozdělení daní dle zákona, například daň z příjmů fyzických osob (DPFO) či daň z přidané hodnoty (DPH). Pro naši analýzu využíváme rozdělení dle ekonomické funkce, která podléhá zdanění – práce, majetek, spotřeba a zisky firem. Například DPFO tak rozdělujeme na část příjmů z práce a část příjmů z majetku, také spojujeme DPFO z práce s povinným sociálním a zdravotním pojištěním (viz tabulka níže). Zdanění jednotlivýchází daně má totiž rozdílné charakteristiky, například co se týče negativního dopadu na ekonomiku. V tomto rozdělení následujeme kategorizaci Eurostatu, což nám také umožňuje porovnat český daňový mix se zahraničím.

T1.2. Zařazení jednotlivých daňových zákonů do typu daní dle funkce

Typ daně dle ekonomické funkce Současně existující daně z pohledu zákona¹

Práce	Daň z příjmů fyzických osob (DPFO) z práce: Zaměstnání (§ 6 ZDP), samostatná výdělečná činnost (§ 7 ZDP) ² a srážková daň (§ 36 ZDP)
	Sociální pojištění
	Zdravotní pojištění
Majetek	Daň z příjmů fyzických osob (DPFO) z majetku: Kapitálové příjmy (§ 8 ZDP), nájmy (§ 9 ZDP), kapitálové zisky a další příjmy (§ 10 ZDP), srážková daň (§ 36 ZDP)
	Daň z nemovitých věcí
Spotřeba	Daň z přidané hodnoty (DPH)
	Spotřební daně
	Energetické daně
Zisky firem	Daň z příjmů právnických osob (DPPO)
	Daň z neočekávaných zisků (windfall tax) a nadměrných příjmů

Zdroj Vlastní analýza
Zpracování PAQ Research

¹ Ve studii se nevěnujeme dalším daním a poplatkům, které nejsou v tabulce uvedeny, například daň z hazardu či silniční daň.

² Část příjmů OSVČ může být charakterizovaná jako příjem z kapitálu či příjem firem, ale dle literatury většina příjmů OSVČ spadá pod práci (Smith a kol., 2019). V tomto bodu se odkládáme od klasifikace Eurostatu.

Zhruba polovina českých daňových příjmů pochází z práce. Největším zdrojem veřejných rozpočtů je pojistné z práce, které je považované za daň – jedná se o povinnou platbu státu, za kterou poplatník, striktně vzato, nedostává přímou protihodnotu.¹ Pojistné a příjmy z pracovní části DPFO tvořily v roce 2023 cca 54 % veškerých daňových příjmů (Eurostat, 2025). Dalším významným zdrojem příjmů je zdanění spotřeby, zejména DPH. Následuje zdanění firem; zdanění majetku tvoří pouze cca 4 % veřejných příjmů.

Celková výše zdanění odpovídá zhruba jedné třetině HDP. Tzv. složená daňová kvóta, tedy podíl daní včetně pojistného vůči HDP, činila v roce 2023 33,7 % (OECD, 2025d). Kvůli daňovým změnám v rámci tzv. úsporného balíčku stoupla pro roky 2024 i 2025 o cca 1 p.b. (MF, 2025).

¹ Zaplacené sociální pojištění zvyšuje výměru důchodů, ale pouze do omezené míry – po přesažení redukční hranice (cca v úrovni minimální mzdy) se dodatečné příjmy počítají do výměry důchodů pouze z 26 %.

1.3. Nedostatky českého daňového systému

V této kapitole nejdříve shrneme nedostatky dle čtyř principů dobrého daňového systému. Následně popisujeme problémy v jednotlivých daních, ze kterých tyto nedostatky vycházejí.

1.3.1. Čtyři hlavní nedostatky daňového systému

Východiskem pro naši analýzu českého daňového systému jsou čtyři principy, které by měl dobrý daňový systém mezi sebou vyvažovat. Inspirovány jsou zahraničními analýzami, které navrhuje reformu daňového systému jako celku – zejména britskou Mirrlees Review, vedenou laureátem Nobelovy ceny Jamesem Mirrleesem (Mirrlees a kol., 2011).¹ Námí reflektované principy zahrnují:

- **I. Efektivnost:** Ovlivňuje daňový systém motivace aktérů v ekonomice tak, aby daně co nejméně škodily ekonomice, motivovaly k ekonomicky a společensky prospěšným aktivitám (např. práce) a pomáhaly omezit negativní externality? Nevytváří daňový systém vysoké náklady, například na administrativu daní?
- **II. Distribuce:** Odpovídá rozdělení daňového břemene schopnosti lidí platit? Nebo jsou daně regresivní a dopadají významně na zranitelné domácnosti?
- **III. Systematičnost:** Jsou podobné aktivity, zboží, služby či majetek daněny podobně, nebo existují neopodstatněné výjimky a úlevy? Existuje prostor pro úniky a optimalizace?
- **IV. Adekvátnost výběru:** Je celkový výběr daní dostatečný vzhledem k výdajovým prioritám a potřebám společnosti?

Dobrý daňový systém tedy daní co nejvíce tam, kde to „bolí“ ekonomiku co možná nejméně, nezatěžuje neúměrně chudé, daní podobné aktivity podobnou mírou a vybírá dostatečné prostředky pro zajištění fungování státu a financování potřeb společnosti. Ve všech těchto ohledech má český daňový systém významné nedostatky.

I. Efektivnost: Daňový mix brzdící růst

Struktura daňového systému může významně negativně ovlivňovat dlouhodobý ekonomický růst. Tyto negativní dopady jsou způsobeny distorzemi (pokřiveními trhu), které nastávají, když zdanění mění ekonomická rozhodnutí – například když se na jejich základě firma rozhodne omezit investice nebo se zaměstnanec rozhodne méně pracovat.

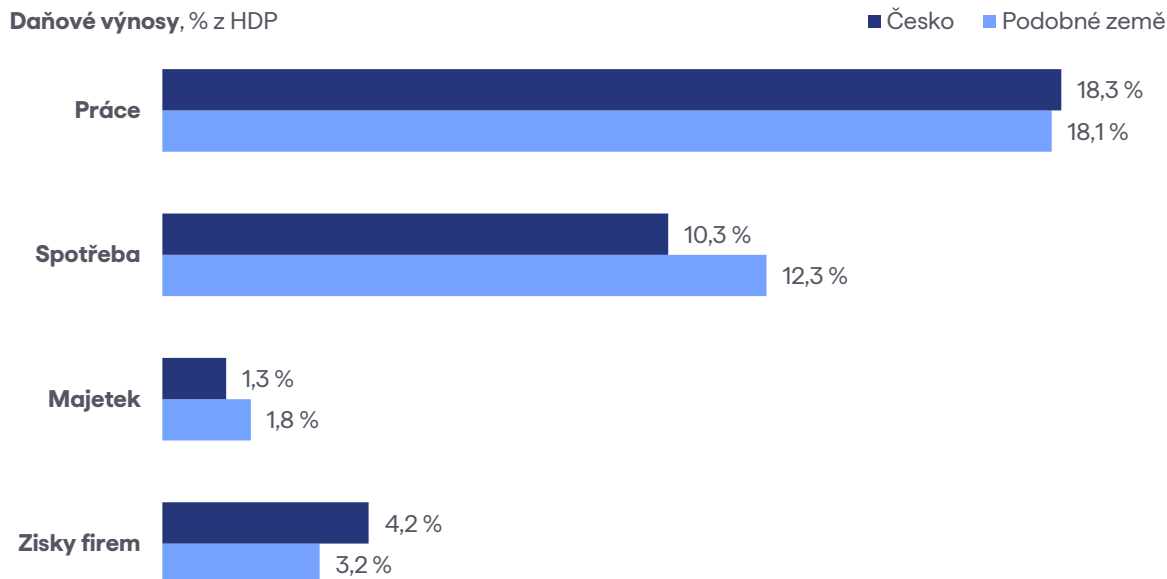
¹ Dle Mirrlees Review by měl dobrý daňový systém – pro danou distribuci daňového břemene – minimalizovat negativní dopady na efektivnost, minimalizovat administrativní náklady, být férový (např. nedanit podobné aktivity jinak) a být transparentní (s. 22). Dále (s. 40) zmiňuje několik dalších principů, podle kterých se dá daňový systém hodnotit – neutralita, jednoduchost a stabilita.

Nejvýraznější negativní dopady jsou spojeny se zdaněním příjmů (firem, z práce či finančních aktiv), zatímco méně problematické jsou v tomto ohledu daně ze spotřeby či držení nemovitostí. Studie OECD zkoumající 34 zemí OECD po dobu 34 let uvádí, že posun daňového mixu o 1 p. b. od zdanění práce a zisků firem směrem ke spotřebě a majetku může být spojen s vyšším HDP až o 0,31 % (Akgun a kol., 2017).

Daně mohou být také efektivním nástrojem k omezení negativních externalit. Správně nastavené zdanění některých výrobků a služeb – jako je znečištění ovzduší či nadměrná spotřeba alkoholu – motivuje spotřebitele nahradit škodlivější formu spotřeby za formu méně škodlivou. To omezuje i společenské náklady, které tyto externality způsobují, například ve zdravotním systému. Příkladem je spotřební daň na tabák a alkohol nebo uhlíkové daně (mezi které můžeme zařadit i emisní povolenky), jejichž cílem je zohlednit klimatické dopady produkce a spotřeby fosilních paliv.

Český daňový mix je neefektivní. Ve zdanění práce a firemních zisků Česko vybírá v přepočtu na HDP až o zhruba 100 miliard více ročně než nám podobné země (Polsko, Slovensko, Maďarsko, Slovinsko). Naopak ve zdanění spotřeby a majetku naopak Česko vybírá o zhruba 200 miliard méně (graf A). Takový daňový mix demotivuje k aktivitě a omezuje ekonomický růst.

G1.3.1.A Česko více daní práci a firmy, méně spotřebu a majetek

Poznámka Pro rok 2023. Podobné země: Průměr Polska, Maďarska, Slovenska a Slovinska. Nemovitosti v rámci majetku jsou pro Česko odhadované na rok 2024 kvůli významnému zvýšení daně.

Zdroj Eurostat 2025

Zpracování PAQ Research

Problém je i v demotivačním nastavení jednotlivých daní. Vysoké zatížení nízkopříjmových zaměstnanců a rodičů s malými dětmi vede tyto poplatníky k rozhodnutí

opustit oficiální trh práce a neaktivitě, ke švarcsystému či šedé ekonomice, což je častá situace osob v exekuci. Nízké zatížení vína a piva spotřebními daněmi nesnižuje motivaci k jejich spotřebě a zároveň nepřináší do systému prostředky na řešení zdravotních (a sociálních) dopadů jejich konzumace. Zdanění nemovitostí zatěžuje budovy více než pozemky, což může demotivovat od výstavby. Odpisy kapitálových výdajů z DPPO jsou relativně dlouhé, což omezuje motivace firem reinvestovat své zisky.

Neefektivnost daňového mixu se v čase zhoršuje kvůli zastarávání daňových slev a sazeb. Většina slev a sazeb v absolutní hodnotě není automaticky či pravidelně valorizována společně s růstem mezd či cenové hladiny. Reálná hodnota těchto slev a sazeb se tak v čase snižuje. Sleva na poplatníka navzdory několika zvýšením ztratila od roku 2009 36 % své hodnoty vůči průměrné mzdě. Na spotřebních daních se od roku 2019 vybere v reálné hodnotě o 30 % méně (Bělohradský a kol., 2025b). To vede k reálnému zvyšování daňového zatížení produktivní práce, která kompenzuje nižší zatížení spotřeby s negativními externalitami.

II. Distribuce: Regrese a zatížení nízkopříjmových

Rozdělení daňové zátěže je důležitým aspektem férovosti daňových systémů. Daňové systémy rozvinutých ekonomik jsou typicky progresivní, tedy osoby s vyššími příjmy či majetkem odvádějí průměrně na daních vyšší část svých příjmů. Zatímco míra progresu je politickou otázkou,¹ mezi mezinárodními experty (Mirrlees, 2010) a českou veřejností (CVVM, 2023) panuje shoda, že daňový systém celkově by alespoň neměl být regresivní.²

Příliš vysoké zdanění nízkopříjmových posiluje chudobu, což má negativní dopady na celou společnost:

- **Finanční tíseň destabilizuje rodiny a zhoršuje zdraví jejich členů.** Finanční problémy jsou častým zdrojem rozvodů (Anderson, 2020) a souvisí s nevyhovujícím bydlením (U.S. Department of Health and Human Services, 2025). Lidé s nízkými příjmy častěji trpí depresemi nebo úzkostmi (Ridley a kol., 2019). Vyhodnocení dopadů amerického programu daňových slev pro nízkopříjmové naznačuje, že matkám z chudých domácností se častěji rodí děti s nízkou porodní váhou (Crandall-Hollick a Hughes, 2018).
- **Chudoba posílená vysokým zdaněním také negativně ovlivňuje úroveň dosaženého vzdělání dětí,** a tak i mezigenerační sociální mobilitu. Finanční tíseň vede domácnosti k omezení volnočasových aktivit dětí.³ Přímo souvislost mezi

¹ Relevantní pro distribuci je nejen rozdělení daňového břemene, ale i nefinančních benefitů (např. školství), které plynou jednotlivým domácnostem. Nedávný výzkum ukazuje, že zahrnutí vzdělávání a zdravotnictví do příjmů snižuje příjmovou nerovnost ve většině evropských zemí (Christl a kol., 2025). V Česku však podíl benefitů redistribuovaný dolnímu kvintilu zůstává podobný i po zahrnutí vzdělávání a zdravotnictví.

² Tento princip se opírá o předpoklad klesajícího mezního užítku spotřeby – jak jednotlivec spotřebovává více jednotek statku či služby, přináší mu každá další jednotka menší dodatečné uspokojení (užitek). Na základě tohoto předpokladu by progresivní daňový systém vedl k vyššímu celkovému užítku ve srovnání s rovnou daňovou sazbou.

³ V období vysoké inflace (září 2022 až leden 2023) 21 % rodičů z chudší poloviny rodin s dětmi deklarovalo, že tyto výdaje omezují (Dvořáková a kol., 2023).

vyšším zdaněním a výsledky vzdělávání potvrzují studie – americké děti z chudých rodin, které vyčerpaly vyšší daňové slevy, měly lepší docházku a známky (Crandall-Hollick & Hughes, 2018; Chetty, Hendren, Kline & Saez, 2015). Na vysokém zdanění nízkopříjmových domácností s dětmi tak tratí nejen rodiny samotné, ale celá společnost.

- **Vysoké zdanění nízkopříjmových brání lidem vymanit se z chudoby a stát se soběstačnými.** Vysoké zdanění práce motivuje nízkopříjmové k práci na černo, která nepodléhá odvodům a typicky se vyznačuje nižší stabilitou. Vysoké daňové zatížení také omezuje schopnost splácet své dluhy. V neposlední řadě souvisí chudoba s vyšším čerpáním dávek – dolní pětina pracujících domácností odvedla v roce 2024 na daních a pojistném cca 69 miliard Kč, zatímco na dávkách státní sociální podpory a hmotné nouze jim je vyplaceno cca 5 miliard korun ročně (Vilím, 2024). To s sebou nese dodatečné náklady na daňovou a dávkovou administraci.
- **Vysoké zdanění nízkopříjmových oslabuje kupní sílu domácností, která je důležitá při oživení ekonomiky v krizích.** Nízkopříjmové domácnosti mají obecně vyšší mezní sklon ke spotřebě než domácnosti s vyššími příjmy – většinu dodatečných prostředků utratí – čímž podporují poptávku po zboží a službách (Carroll a kol. 2017). Tato vysoká spotřeba může omezit negativní efekt poklesu agregátní poptávky během ekonomických krizí. Vysoké zdanění nízkopříjmových snižuje jejich disponibilní příjmy a tento potenciální mechanismus oslabuje.
- **Vysoké daňové zatížení nízkopříjmových dále snižuje kupní sílu v chudších regionech** s vyšším podílem nízkopříjmových. To omezuje rozvoj lokálních služeb a může přispívat k velmi nerovnému růstu českých regionů (Prokop, 2025b).
- **Ze všech těchto důvodů můžeme považovat chudobu za brzdu ekonomického růstu.** Dle studie Marrera a Servéna (2022), kteří analyzují vztah mezi chudobou a ekonomickým růstem, může snížení míry chudoby o 10 p. b. vést k o 0,5–1,2 % vyššímu HDP.

Zatížení nízkopříjmových je v Česku vysoké a český daňový systém je v některých svých částech regresivní. Nízkopříjmová desetina ekonomicky aktivních na daních dle našeho mikrosimulačního odhadu odvádí 42,5 % svého celkového příjmu. Tento odhad zohledňuje čerpání nepojistných dávek v hodnotě 3,2 % příjmů této skupiny, kterou považujeme za negativní daň.¹ Celková míra zdanění této skupiny je nižší než u středněpříjmových osob, ale vyšší než u vysokopříjmové desetině, která odvádí o cca 2 p. b. méně (40,2 %, graf B).² Zdanění zaměstnanecké práce je pouze mírně progresivní³ a v zahraničním srovnání je zatížení nízkopříjmových zaměstnanců vysoké. Roli v celkové distribuci hrají i další daně, které jsou regresivní – v rámci zdanění příjmů OSVČ, spotřeby a nemovitostí odvádí nízkopříjmoví procentuálně větší část svých příjmů než vysokopříjmoví. V neposlední řadě nízké zdanění finančního majetku snižuje celkové zatížení vysokopříjmové desetině osob,

¹ Jelikož závisí na příjmu domácnosti.

² Odhad je citlivý na předpoklad ohledně incidence (viz metodika v příloze 3). Navíc odhad nebere v potaz zhruba 0,1 % nejbohatších Čechů a Češek, kteří nejsou zachyceni v dotazníkových šetřeních, na kterých odhad zakládáme (viz diskuze v kapitole 6), a kteří dle zahraničních studií mají výrazně nižší průměrnou daňovou sazbu (Zucman, 2024).

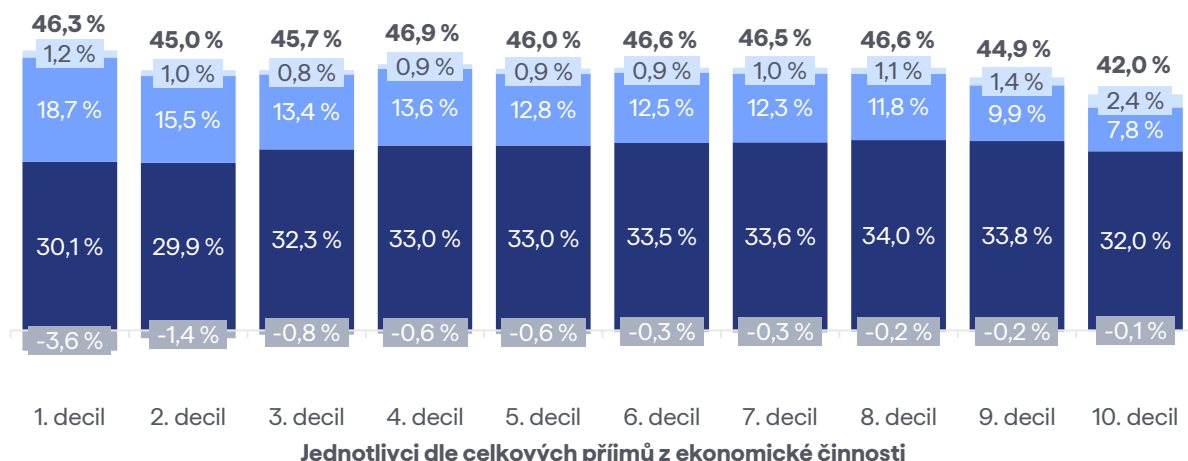
³ Zdanění zaměstnanců bylo v roce 2024 4. nejméně progresivní v EU (definováno jako rozdíl ve zdanění mezi zaměstnancem s příjmy na úrovni 300 % a 67 % průměrné mzdy, OECD, 2025b).

kteřé mají dle našeho modelu průměrně 18 % příjmů z majetku (v porovnání s 8–12 % u všech ostatních skupin). Regrese systému je v kontrastu k zemím západní a severní Evropy či USA, kde polovina domácností s nižšími příjmy odvede na daních o cca 5 p. b. méně než vysokopříjmová pětina (graf C). Vysoké zatížení nízkopříjmových a mírná regrese v Česku je i důsledek daňových změn mezi lety 2021 až 2025 (tabulka D).

G1.3.1.B Celkové zdanění je poměrně rovné až regresivní

Míra celkového daňového zatížení,
rozděleno dle typu daně

■ Dávky ■ Práce ■ Spotřeba ■ Majetek

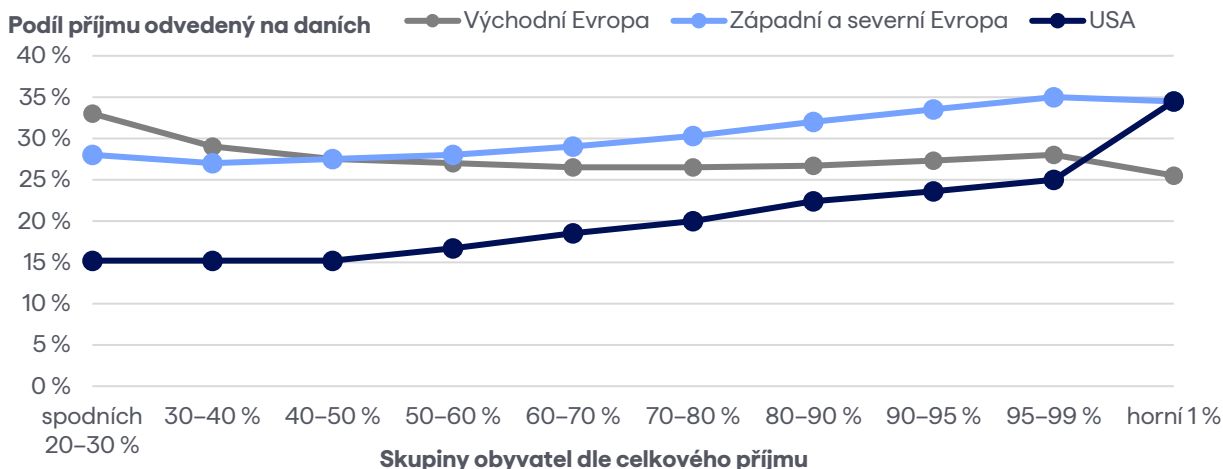

Poznámka Celkově zaplacené daně z práce, spotřeby a majetku, mínus nepojistné dávky, v poměru k příjmům z ekonomické činnosti (vč. odvodů zaměstnavatele a imputovaného nájemného). Zahrnuje část daní placených právnickými osobami, která odpovídá poměru celkového distribuovaného zisku domácnostem k celkovému zisku firem v Česku po zdanění. Pouze ekonomicky aktivní. Nebere v potaz počet osob v domácnosti daného jednotlivce. Průměr za jednotlivé decily. Vůči daňovému systému roku 2024 a v cenách roku 2024. Nedostatečně reflektuje skupiny podrepresentované v dotazníkových šetřeních (např. 0,1 % nejmajetnějších).

Zdroj Vlastní mikrosimulační model a odhady na základě EU-SILC a dalších dat (detaily viz příloha 6.1)

Zpracování PAQ Research

G1.3.1.C Daňové systémy západní Evropy a USA jsou progresivnější než ve východní Evropě

Poznámka Ve zdrojovém článku je použita jiná metodologie výpočtu, než používá PAQ Research pro výpočty vizualizované na grafu G1.3.1.B.

Zdroj Blanchet a kol., 2022

Zpracování PAQ Research

T1.3.1.D Daňové změny posledních let byly spíše regresivní

Změna (rok platnosti)	Distribuční dopad	Komentář
Zrušení superhrubé mzdy jako základu DPFO (2021)	Regresivní	Příjmově spodní desetinu zaměstnanců přilepšilo maximálně o 100 Kč ročně, horní desetinu pomohlo v průměru o 44 tisíc Kč ročně (ve mzdách roku 2020, Kalíšková a kol., 2020).
Zavedení paušální daně pro OSVČ (2021) a zvýšení limitu (2022)	Regresivní	Z jednotné platby benefitují vysokopříjmové OSVČ, kterým se vyplatí – průměrná daňová sazba z práce OSVČ s tržbami 125 tisíc korun měsíčně může v extrému dosáhnout i 7 % (Vilím a kol., 2025).
Zastarávání slevy na poplatníka (2023–2025)	Regresivní	Konstantní sleva na poplatníka v kontextu zvyšující se úrovně nominálních mezd má za následek rychlejší zvyšování průměrné daňové sazby nízkopříjmovým. ¹ Například pro zaměstnance bez dětí s hrubou mzdou v úrovni poloviny průměrné mzdy vzrostla průměrná daňová sazba (z práce) mezi lety 2022 a 2025 o 1,6 p. b., zatímco pro zaměstnance s dvojnásobkem průměrné mzdy pouze o 0,8 p. b. ²
Zvýšení (minimálního) vyměřovacího základu pro sociální pojistné OSVČ (2024)	Regresivní	Pouze minima pojistného platí spíše OSVČ s nižším daňovým základem, tedy i nižšími příjmy.
Zvýšení nemocenského pojistného o 0,6 p. b. (2024)	Neutrální	Plošné zvýšení sazeb. ³
Zvýšení sazeb daně z nemovitých věcí (2024)	Regresivní	Plošné zvýšení sazeb v rámci regresivní konstrukce daně z nemovitostí (viz kapitola 1.3.2.) měla relativně vyšší dopad na nízkopříjmové.
Snížení limitu pro uplatnění 23% sazby DPFO z čtyřnásobku na trojnásobek průměrné mzdy (2024)	Progresivní	Vyšší progrese v příjmech do čtyřnásobku průměrné mzdy ⁴

Poznámka Pouze vybrané změny

Zdroj Vlastní analýza

Zpracování PAQ Research

III. Systematickost: Neospravedlnitelné výjimky, úlevy a úniky

Neutralita je klíčovou charakteristikou systematického daňového systému. Podobné aktivity či majetky by měly být zdaněny podobně, aby se lidé a firmy nerozhodovali podle

¹ Sleva na poplatníka, určená v korunách, ne procentech, totiž významněji snižuje míru zdanění nízkopříjmovým.

² Vlastní výpočet.

³ Dá se argumentovat, že kvůli stropu nemocenského pojistného bylo opatření regresivní. Na druhou stranu bylo opatření veřejně spojené se zrušením karenční doby, ze které mohli benefitovat spíše nízkopříjmoví.

⁴ Dalo by se argumentovat, že snížení limitu prohloubilo progresi mezi pracujícími mezi 3–4násobkem průměrné mzdy a nad 4násobek, kteří nad tuto hranici již neodvádí sociální pojistné. Studie RILSA (Jahoda a kol., 2023) ukazuje, že dopady daňových změn konsolidačního balíčku byly spíše mírně progresivní právě kvůli úpravě limitu pro 23% sazbu – my však hodnotíme změny v delším horizontu od 2021.

daňových výhod, ale podle skutečných ekonomických faktorů. Takové rozhodování může být pokřivené selektivními úlevami či výjimkami, jako je zvýhodnění jednoho druhu práce či zboží oproti jinému. Kromě pokřivení trhu (viz bod I. *Efektivnost výše*) může být porušení neutrality vnímáno jako neférové, protože někomu poskytuje úlevu, kterou musí v daňovém systému doplatit někdo jiný, což může poškodit důvěru veřejnosti ve stát.¹ Princip neutrality však není absolutní, protože může být ve veřejném zájmu rozhodování lidí či firem ovlivnit – například při zmírnění aktivit s negativními externalitami, jako je konzumace alkoholu či produkce CO₂.

Český systém má spoustu výjimek, selektivních úlev a prostoru pro daňové úniky. Daňové zvýhodnění vysokopříjmových OSVČ motivuje ke švarcsystému, ve kterém pracuje přes 100 tisíc lidí (Vilím a kol., 2025). Odpočet na hypoteční úroky zvýhodňuje část vlastnického bydlení na úkor nájemního. Další výjimky existují ve zdanění spotřeby, například nulová spotřební daň na tiché víno, či majetku, například časový test osvobozující zdanění prodeje investičních nemovitostí.

Problém nerovného zdanění se dotýká i vymahatelnosti a obcházení pravidel.² Až 40 % zisků velkých nadnárodních firem před zdaněním směřuje do daňových rájů, což má významné dopady na příjmy státního rozpočtu a na rovnost podmínek (Garcia-Bernardo a Janský, 2024; Torslov, Wier a Zucman, 2022). Zejména menší domácí firmy jsou znevýhodněné vyšší efektivní daňovou sazbou oproti firmám přesouvajícím své zisky do daňových rájů – za podobnou aktivitu v jednom daňovém systému tak různé firmy platí různě vysokou daň.

IV. Adekvátní výběr: Příjmy neodpovídají potřebám společnosti

Veřejné finance budou vyžadovat stovky miliard korun ročně navíc. Součet strukturálního schodku a dodatečných výdajů dle vládních závazků a strategií činí 512 mld. Kč v cenách roku 2025 (viz kapitola 1.1.). Podobný pohled nabízí zahraniční srovnání – pokud bychom se chtěli ekonomicky přiblížit k evropským zemím s nejlepšími výsledky v jednotlivých oblastech veřejných politik a dorovnat jejich průměrnou úroveň výdajů, potřebovali bychom příjmy navýšit o 301 mld. Kč (Bělohradský a kol., 2025a). V dlouhodobém horizontu navíc Česko čelí demografickému stárnutí populace, které zvýší výdaje sociálního a zdravotního systému a sníží příjmy ze zdanění práce kvůli menší pracovní síle. Dle Národní rozpočtové rady (2024) by bez důchodové reformy – a bez námi zvažovaných dodatečných výdajů – vzrostlo zadlužení veřejného sektoru do roku 2050 z 45 % na 95 % HDP (při zahrnutí důchodové reformy z roku 2024³ vzroste dle odhadu na 68,7 %).

¹ Jedná se o porušení tzv. horizontální spravedlnosti, kdy podobné je zdaněno jinou mírou.

² Tuto problematiku zmiňujeme, ale do detailu se jí nevěnujeme (viz sekce 1.6.2. Limitace).

³ Analýza NRR pracuje s reformou jen ve formátu jejího původního legislativního návrhu, ve kterém při projednání proběhla řada změn.

Úspory, omezení daňových úniků a ekonomický růst by pomohly, ale mají své limity:

- Úspory:** Reformy s cílem zefektivnit veřejné výdaje jsou nezbytné. Stát může ušetřit řádově desítky miliard korun ročně efektivnějším řízením vzdělávání, menší roztržštěností obcí či podporou zdravotní prevence (Prokop, 2025). Dá se diskutovat také o lepším využívání financování EU či efektivitě některých dotací. Národní dotace na centrální úrovni pro podnikatelské subjekty a pro neziskový sektor včetně sportu dosahovaly v roce 2024 až 83 mld. Kč (Bárta, 2025). Systém dotací by měl projít auditem cílení, dopadů a neefektivit, na jehož základě by měl být optimalizován a každý nový dotační titul by následně měl projít podobným vyhodnocením. Větší reformy však bývají politicky a implementačně náročné a není možné se tak spoléhat pouze na úspory. Reformy navíc často mají opožděný náběh dopadů až za řadu let (např. zdravotní prevence či snížení vzdělávací neúspěšnosti).
- Omezení daňových úniků:** Česko přichází na daňových únicích, jako je aktivita v šedé ekonomice, švarcsystému či přesuny zisků nadnárodních korporací do daňových rájů až nižší stovky miliard ročně. Ovšem realistický potenciál efektivnějšího výběru daní je spíše v řádu desítek miliard korun. Relevantní metrikou je rozsah šedé ekonomiky, která je však menší než evropský průměr – 13,5 % HDP oproti 17,3 % v roce 2022 (Schneider a Asllani, 2022). Další zlepšení (například na 8,8 % DPH, což je úroveň Německa) by vyžadovalo mnohem efektivnější vymáhání finanční správy a dalších relevantních orgánů. Významnější omezení úniků ve zdanění nadnárodních firem (přesuny zisků do daňových rájů) navíc není v individuálních možnostech finanční správy, jelikož vyžaduje mezinárodní spolupráci. V neposlední řadě jsou úniky i o nastavení daňové politiky – vysoké zdanění nízkopříjmových v Česku motivuje k práci v šedé ekonomice a na podlimitních dohodách a rozdíl mezi zaměstnanci a OSVČ ke švarcsystému. K omezení těchto úniků by pomohla reforma zdanění práce, která je součástí naší reformy.
- Ekonomický růst:** Vyšší růst HDP by vedl k relativně nižší míře zadlužení¹ a mohl vést k vyšším daňovým příjmům bez změny daňové politiky, jelikož by se zvýšila zdanitelná báze. Ovšem tento efekt je omezený a nedá se na něj spoléhat. Studie IDEA (Franta, 2025) ukazuje, že růst české ekonomiky by byl bez zvýšení míry zadlužení (roku 2024) schopen „ufinancovat“ celkové schodky státního rozpočtu v úrovni 2,1 %, z čehož zhruba dvě třetiny by šly na úroky placené za státní dluh. Výpočet ale předpokládá stejné tempo růstu HDP (nominálních 5,24 %) a výši úrokových sazeb placených za státní dluh (nominálních 3,34 %) jako v posledním čtvrtstoletí. Ovšem tempo růstu ekonomiky je v posledních pěti letech nižší než v minulosti (viz kapitola 1.1.), protože faktory přispívající růstu (práce, kapitál a produktivita) se buď snižují nebo rostou pomaleji a v budoucnu může být tempo dál negativně ovlivněno geopolitickými a demografickými faktory mimo naši

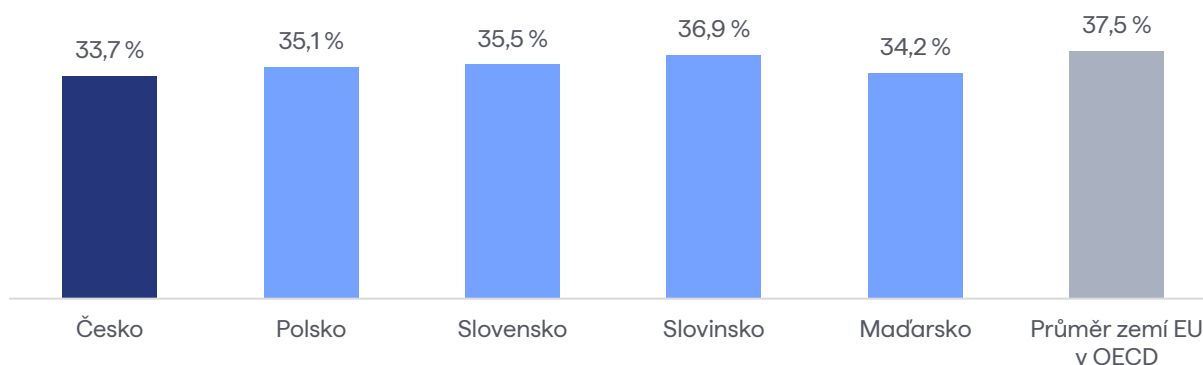
¹ Celkový dluh jako % HDP.

kontrolu. Dá se také očekávat nárůst úrokových sazeb, které sníží potenciál růstu udržet míru zadlužení konstantní (ibid.). V neposlední řadě by i takový růst nemusel stačit, jelikož již dnes se strukturální schodek pohybuje na úrovni 2 % – po započtení diskutovaných dodatečných výdajů by mohl pomyslně činit až 6 %. Omezený vliv růstu potvrzují i dlouhodobé výhledy Národní rozpočtové rady (2024), podle které by demografické stárnutí populace vedlo k růstu zadlužení, i kdyby produktivita rostla nerealisticky o 1 p.b. ročně rychleji než dlouhodobý průměr pro vyspělé země 1,5 %.¹ Důvodem je i to, že vyšší HDP by automaticky zvýšilo řadu výdajů veřejných financí – důchody, které jsou částečně navázané na úroveň mezd, sociální dávky, výdaje na platy zaměstnanců státu, výdaje na vědu, výzkum a inovace (kde jsou hlavní položkou mzdy), ale i automatické zvýšení výdajů na obranu (navázané na úroveň HDP). Tyto vyšší výdaje by umazaly velkou část dodatečných příjmů generovaných vyšším růstem. Spoléhat se tak na růst v kontextu prohlubujících se deficitů by mohlo v budoucnu výrazně ohrozit schopnost státu efektivně plnit své funkce v zajištění zdraví, bezpečnosti či vzdělávání.

Současné daňové příjmy jsou relativně nízké. Celkový výběr daní (tzv. složená daňová kvóta) byl v roce 2023 dle OECD o 1,7 % HDP menší než průměr podobných zemí (graf D).² V přepočtu na české HDP v roce 2025 se jedná o rozdíl 145 mld. Kč. Ve srovnání s průměrem EU byl rozdíl ve výběru v roce 2023 ještě vyšší: 3,8 % HDP. Významný rozdíl ve výši výběru zůstává i po zohlednění růstu složené daňové kvóty pro rok 2024 a 2025 o cca 1 p.b. (MF, 2025).

G1.3.1.D Celkový výběr daní je v Česku nižší než v podobných zemích a v EU celkově

Složená daňová kvóta, % HDP

Poznámka Pro rok 2023

Zdroj OECD, 2025

Zpracování PAQ Research

Vyšší daňový výběr je nezbytný. Česko čelí rostoucí míře zadlužení (podílu dluhu na HDP). Vzhledem ke svým závazkům a prioritám i jejímu očekávanému nárůstu ve střednědobém i dlouhodobém horizontu a s přihlédnutím k limitům úspor, efektivnějšího výběru

¹ Dluh sektoru veřejných institucí by vzrostl z 45 % HDP v roce 2024 na 79 % v roce 2050 (místo 95 % v základním scénáři růstu).

² Polsko, Slovensko, Slovinsko, Maďarsko.

a ekonomickému růstu jednoznačně vyhodnocujeme, že je nezbytné hledat dodatečné příjmy ze zvýšení výběru daní. Vyšší výběr daní Česku doporučuje i Mezinárodní měnový fond (MMF, 2025) nebo OECD (2025a).

1.3.2. Problémy v jednotlivých daních

Nedostatky daňového systému dle čtyř dimenzí výše (efektivnost, distribuce, systematickosti a adekvátní výběr) vychází z dílčích problémů v jednotlivých typech daní.

Tabulka A problémy shrnuje a indikuje, které dimenze problémy negativně ovlivňují. Pod tabulkou jednotlivé problémy rozebíráme v detailu.

T1.3.2.A Jednotlivé problémy daňového systému

Typ daně	Problém	Nedostatky / problematické aspekty			
		Neefektivnost	Zatížení nízko- příjmových a regrese	Nesystematic- nost	Nedostatečný výběr
I. Práce	A. Vysoké zdanění nízkopříjmových zaměstnanců				
	B. Zvýhodnění vysokopříjmových OSVČ				
	C. Demotivační prvky a nesystematické úlevy ve zdanění práce				
II. Spotřeba	A. Nízké zdanění neřestí				
	B. DPH: Nadužívání snížených sazeb a úniky				
III. Majetek	A. Regresivní a nízké zdanění nemovitostí				
	B. Výjimky a optimalizace ve zdanění nemovitostí a kapitálu				
	C. Chybějící dědická daň pro vysokou hodnotou dědictví				
IV. Zisky firem	A. Nízké daňové motivace k produktivním investicím a inovacím				

Zdroj Vlastní analýza
Zpracování PAQ Research

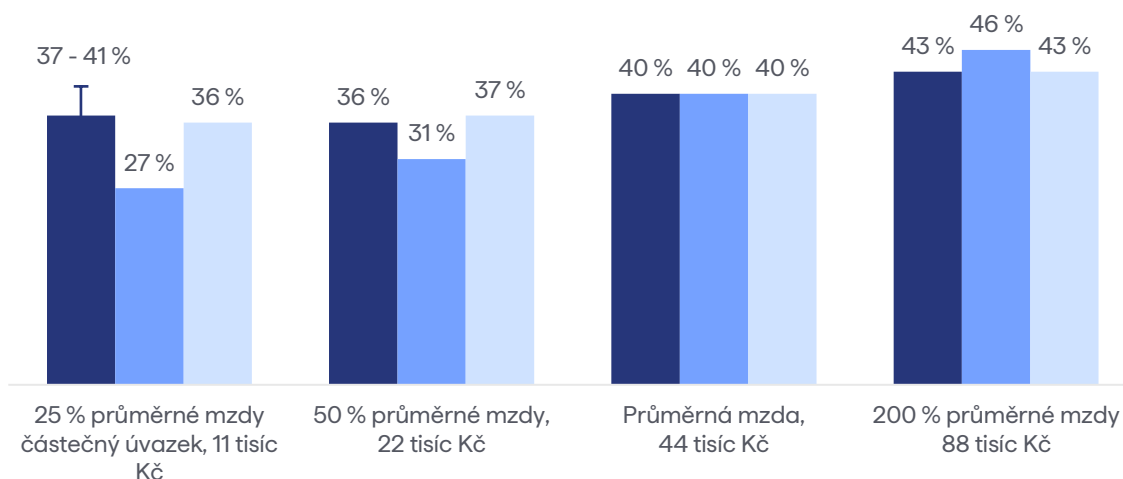
I.A. Vysoké zdanění nízkopříjmových zaměstnanců

Zdanění nízkopříjmových zaměstnanců je v zahraničním srovnání vysoké. Celkové odvody zaměstnance s minimální mzdou, včetně odvodů zaměstnavatele, činí až zhruba 120 tisíc Kč ročně (36 %). Míra zdanění takového zaměstnance je o cca 5 p. b. vyšší než ve vzorku vyspělých ekonomik (graf B). Při nižších příjmech na částečném úvazku je rozdíl ještě vyšší. Problematická není jen průměrná daňová sazba, ale i skoky v mezní daňové sazbě při změně aktivity – zdanění dodatečných výdělků při přechodu z přivýdělku na hlavní pracovní poměr může činit až 52 %.¹ Důvodem jsou relativně vysoké sazby na povinné pojištění, hlavně těch na straně zaměstnavatelů, na které se nevztahují daňové odpochty a slevy.

G1.3.2.B Zdanění nízkopříjmových zaměstnanců je oproti vyspělým zemím vysoké

Průměrná daňová sazba
(daně a pojistné z nákladu práce)

■ Česko ■ Vzorek vyspělých ekonomik ■ Podobné země

Poznámka Pro rok 2024. Rozptyl 37–41 reprezentuje slevu 5 p. b. na sociálním pojistném pro částečné úvazky. Modeloví zaměstnanci bez dětí (či jiných slev, kromě na poplatníka, a odpochtů) a dávek. Vyspělé země: Nevážený průměr Německa, Rakouska, Velké Británie, USA, Švédska a Dánska. Podobné země: Nevážený průměr Polska, Slovinska, Slovenska a Maďarska.

Zdroj 25 %: Vlastní výpočty z veřejných zdrojů; 50–200 % OECD, 2023

Zpracování PAQ Research

Vysoké zdanění nízkopříjmových zaměstnanců má řadu negativních ekonomických a společenských dopadů. Vysoké zdanění omezuje motivaci k práci, protože právě nízkopříjmoví jsou podle výzkumů citlivější na výši zdanění při rozhodování o ekonomické aktivitě (Meghir a Phillips, 2010). Současně i snižuje motivaci k práci a nabídku práce na částečný úvazek (často pro znevýhodněné osoby), která se s vyšší mírou zdanění nemusí vyplatit.² Dodatečný příjem při přechodu z přivýdělku – jako je dohoda o provedení práce – do hlavního pracovního poměru může být zdaněn mezní sazbou přes 50 %.³ Vysoké odvody často vedou k práci v šedé ekonomice, závislosti na dávkách nebo k úplné pracovní

¹ Míra zdanění dodatečného výdělku při přechodu z tzv. podlimitní dohody (maximálně 11 499 Kč měsíčně) na hlavní pracovní poměr s mediánovou mzdou (38 335 Kč měsíčně v 1. kvartálu 2025 dle ČSÚ). Při přechodu z činnosti jako vedlejší OSVČ s tržbami 11 499, reálnými náklady 16 % a paušálními náklady 60 % by mezní daňová sazba činila 49 %.

² Práce je zpravidla spojena s fixními náklady, jako je dojíždění zaměstnance nebo vedení personální administrativy zaměstnavatelem.

³ Například přechod z dohody o provedení práce na limitu pojistného do hlavního pracovního poměru s mediánovou mzdou je zdaněn mezní sazbou 52 % (vlastní výpočet).

neaktivitě. Zároveň zvyšují náklady firem na zaměstnávání, a tím brzdí jejich rozvoj. Výsledkem je omezená pracovní síla i nižší výběr pojistného. Daňové zatížení také snižuje kupní sílu nízkopříjmových domácností, které mají vysoký sklon ke spotřebě. V chudších regionech pak chybí kupní síla nutná pro rozvoj lokální ekonomiky. V neposlední řadě vysoké zdanění posiluje chudobu. Stát tuto situaci dnes částečně kompenzuje dávkami, na které má nárok většina domácností z dolní pětiny pracujících dle příjmu (Vilím a kol., 2024). I z těchto důvodů doporučily snížení zdanění nízkopříjmových zaměstnanců jako jedno z prorůstových opatření NERV (2024) i Evropská komise (2025).

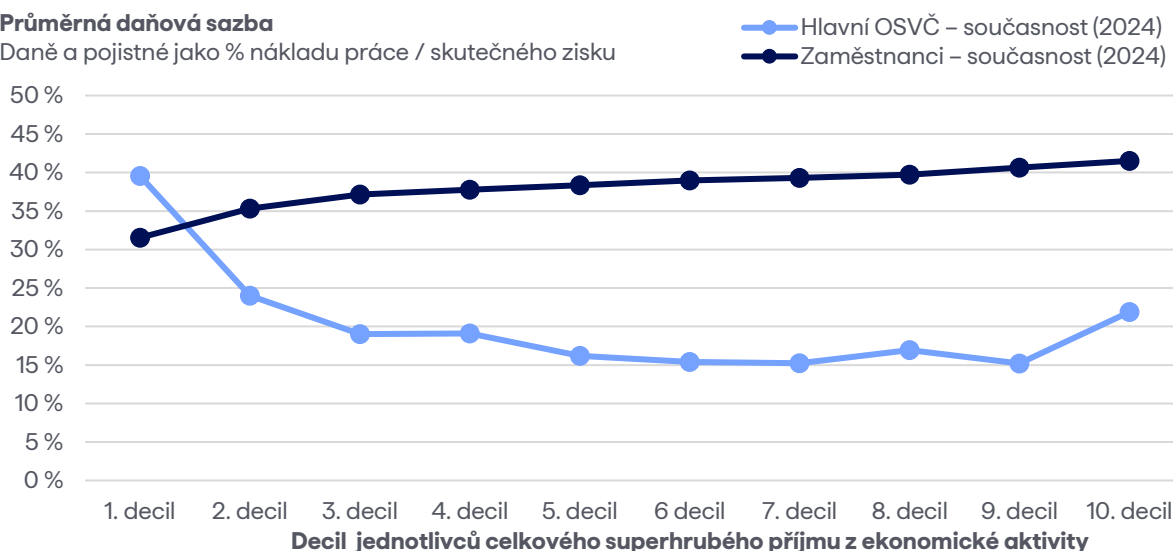
I.B. Neadekvátní zvýhodnění vysokopříjmových osob samostatně výdělečně činných (OSVČ)

Daňový systém významně zvýhodňuje OSVČ s vyššími příjmy v činnostech s nízkými reálnými náklady. Na základě vlastního šetření mezi OSVČ a vzorku daňových příznání odhadujeme, že se průměrná daňová sazba hlavních OSVČ pohybuje mezi 15–20 %, tedy o 15–25 p.b. méně než u zaměstnanců s podobným příjmem (graf C). Důvodem pro tuto nerovnost jsou zejména štědré výdajové paušály, které umožňují OSVČ v tzv. kancelářských živnostech¹ odečít výdajů ve výši 60 % příjmů od základu daně, i když medián skutečných výdajů těchto OSVČ je 16 % (Vilím a kol., 2025). Velmi výhodný je i alternativní způsob zdanění – tzv. paušální daň umožňuje OSVČ s tržbami až 125 tisíc měsíčně zaplatit na dani a pojistném méně, než odvádí zaměstnanec z minimální mzdy (včetně pojistného zaměstnavatele). Taková daň je v zahraničním srovnání unikátní. Zatížení nízkopříjmových OSVČ je naopak relativně vysoké kvůli povinnosti odvést minima pojistného.

G1.3.2.C Vysokopříjmové OSVČ jsou daňově zvýhodněny

Průměrná daňová sazba

Daně a pojistné jako % nákladu práce / skutečného zisku

Poznámka Pouze hlavní OSVČ a zaměstnanci, kteří zároveň nejsou vedlejší OSVČ. Rozdělení do decilů dle celkových příjmů z ekonomické činnosti (vč. odvodů zaměstnavatele a imputovaného nájemného). Pouze hlavní OSVČ s tržbami nad 12násobek superhrubé minimální mzdy.

Zdroj Vlastní mikrosimulační model a odhady na základě EU-SILC a dalších dat (detaily viz příloha 6.1)

Zpracování PAQ Research

¹ Jako jsou informační, administrativní či odborné, vědecké a technické činnosti.

Zvýhodnění některých OSVČ křiví trh práce a může být považováno za neférové. Existují dobré důvody, proč by měly být OSVČ oproti zaměstnancům mírně zvýhodněny. Až čtyřnásobné rozdíly v průměrné daňové sazbě jsou však příliš vysoké a motivují ke švarcsystému, ve kterém dle našeho šetření i jiných odhadů pracuje přes sto tisíc OSVČ (Vilím a kol., 2025). Stát na zvýhodnění přichází o nižší desítky miliard korun na daních a pojistném, které doplácí vyššími odvody zaměstnanci. Problematická je i nízká výměra důchodů kvůli relativně nízkému odvedenému pojistnému, kterou bude muset stát v budoucnu potenciálně doplácet v dávkách.

I.C. Demotivační prvky a nesystematické úlevy ve zdanění práce

V systému zdanění práce existují prvky, které odrazují od aktivity či poskytují špatně zacílenou úlevu. Slevu na nepracující manželku nemohou čerpat samoživitelé a sleva navíc demotivuje rodiče od návratu do práce (Šatava, 2016).¹ Osvobození dohod o provedení práce či vedlejších OSVČ od pojistného do určitého limitu často umožňuje daňovou optimalizaci vedle běžného úvazku. Zaměstnanci s příjmy nad 4násobek průměrné mzdy čelí výrazně nižší mezní daňové sazbě (o 18 p. b.) než zaměstnanci s nižším příjmem, protože se z příjmů nad 4násobek neodvádí sociální pojistné. Odpočty hypotečních úroků čerpá horní pětina domácností a nepomáhají zvýšit dostupnost bydlení.

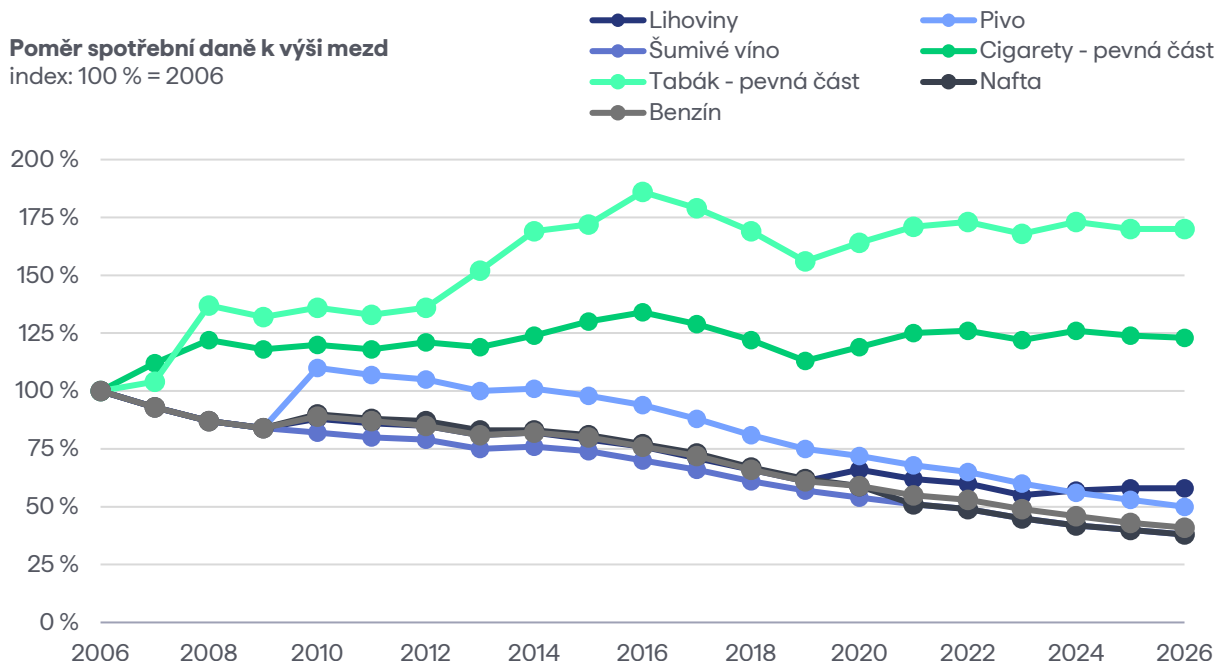
II.A. Snižující se zdanění neřestí

Zdanění tabáku, alkoholu, cukru i fosilních paliv obsahuje nesystémové úlevy a časem se snižuje, což snižuje účinnost politiky minimalizace rizik a škod a množství negativních externalit. Stárnoucí populace představuje výzvu ve zvyšujících se nákladech na zdravotní a sociální systém. Účinným protiopatřením může být snaha o snížení společenských nákladů spojených se závislostmi – kouření 64,6 mld. (přepočteno na 2025 dle vývoje cen z 2019)(Landovská, 2025); alkohol 50,7 mld. (pro rok 2025)(Ministr zdraví, 2025) a další. Efektivním opatřením může být dobře nastavená cenotvorba, která zohledňuje zdravotní rizikovost daného produktu. Dnes však zcela chybí spotřební daň na tiché víno či slazené nápoje, spotřební daň na pivo dobře nezohledňuje koncentraci alkoholu v nápoji. Hlavním nedostatkem je inflační zastarávání nominálních sazeb spotřebních daní, které „neřestí“ (s výjimkou tabákových výrobků) v čase reálně zlevňuje (graf D). Při zvyšování spotřebních daní je samozřejmě nutné brát v potaz riziko přeshraničních nákupů a při nastavení výše spotřebních daní zohlednit výši daní a finálních cen v okolních zemích. Zavedení evropských emisních povolenek na dopravu (ETS2) umožní koordinované zvýšení zdanění pohonných hmot napříč EU v závislosti na míře vyprodukovaného oxidu uhličitého.

¹ Omezení příjmů druhého z manželů penalizuje domácnost, pokud by se chtěl pečující rodič vrátit rychleji do práce, protože druhému zanikne nárok na slevu. Tento efekt můžeme ukázat participační daňovou sazbou, která vyjadřuje kolik procent ze superhrubých příjmů navíc bude muset rodina odvést státu, pokud druhý z rodičů začne pracovat. Pokud si tak pečující rodič nově vydělá minimální mzdu při práci na částečný úvazek, domácnost státu odvede 41 % z dodatečného nákladu práce. Pokud by rodič nově pracoval jen poslední tři měsíce roku, tato participační daňová sazba by byla již 57 %.

G1.3.2.D Reálné zdanění alkoholu a pohonných hmot vůči mzdám klesá

Poměr spotřební daně k výši mezd
index: 100 % = 2006

Poznámka Vypočteno jako (sazba SD v roce t/průměrná mzda v roce t)/(sazba SD v roce 2006/průměrná mzda v roce 2006). Pro 2026 odhad.

Zdroj Vlastní výpočet na základě sazeb (Celní správa) a průměrné mzdy (ČSÚ)

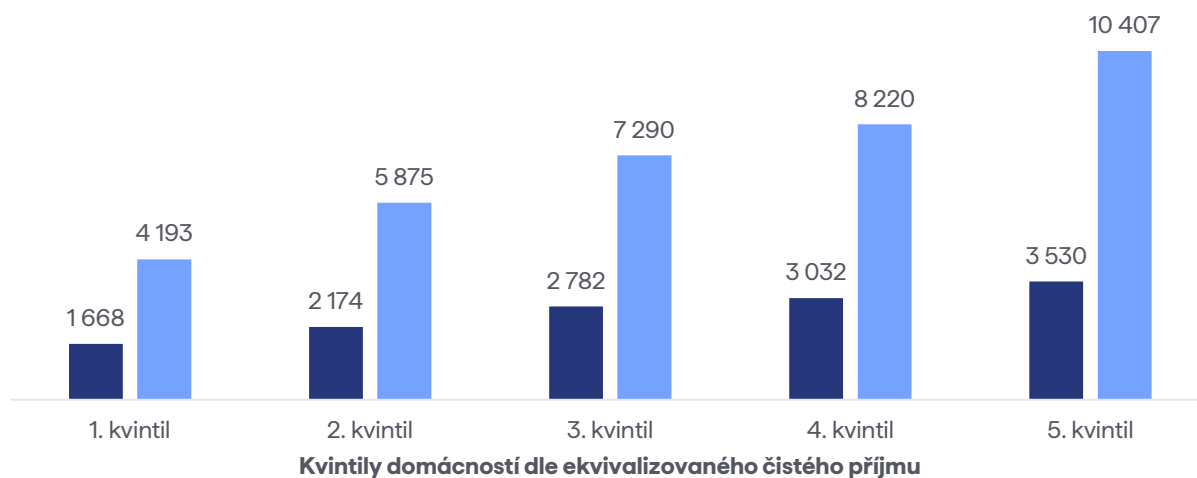
Zpracování PAQ Research

II.B. DPH: Nadužívání snížených sazeb a úniky

Snížené sazby DPH nejsou efektivní podporou nízkopříjmových. Snížená sazba DPH se typicky zdůvodňuje ochranou nízkopříjmových. Ve snížené sazbě jsou však i položky, na které vysokopříjmové domácnosti utrací větší podíl svého rozpočtu než nízkopříjmové, jako jsou služby hotelů a restaurací, sport nebo rekreace (graf E). Podporu nízkopříjmových sníženou sazbou DPH tak zejména kvůli zahrnutí těchto zbytných položek čerpají nadproporčně vysokopříjmové domácnosti (Šedivý a Zindulková, 2025). Bylo by efektivní přesunout zbytné položky do standardní sazby DPH a kompenzovat toto zvýšení nízkopříjmovým jinými opatřeními v daňově-dávkovém systému.

G1.3.2.E Snížená sazba by měla ulevit nízkopříjmovým, ale vysokopříjmové domácnosti z úlevy čerpají více

Průměrné zaplacené DPH domácnostmi dle položek dle sazby, v Kč měsíčně ■ Snížená ■ Standardní

Poznámka Nezahrnuje osvobozené položky, jako je nájemné. Zaokrouhleno na stokoruny. Předpokládá plnou incidenci daně na spotřebiteli.

Zdroj SRÚ, 2022 (škálováno na 2024)

Zpracování Centrum veřejných financí

Znovuzavedením elektronické evidence tržeb (EET) by mohlo Česko lépe naplnit potenciál výběru DPH. Dle analýz dopadů MF dřívější existence EET v letech 2016–2022 vyplývá, že opětovné zavedení by mohlo zvýšit výběr DPH o alespoň 7,6 miliardy Kč ročně (MF, 2018).¹ Obdobný systém pro omezení daňových úniků na DPH a zajištění férovějšího podnikatelského prostředí používá až 20 členských států EU (včetně jiných metod prevence úniků).² Při obnovení by Česko mělo využít předchozí i zahraniční zkušenosti k omezení finanční i administrativní zátěže pro podnikatele a k zachování bezpečnosti dat.

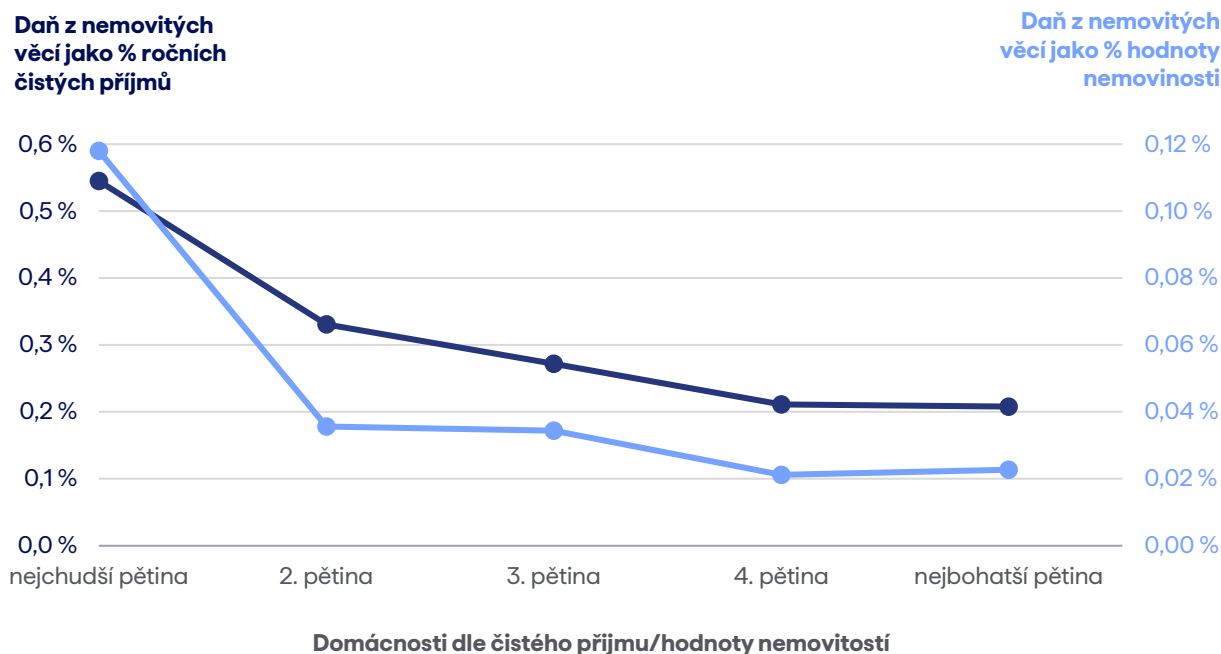
III.A. Regresivní a nízké zdanění nemovitostí

Dnešní daň z nemovitých věcí není navázaná na hodnotu a nezahrnuje zvýhodnění pro zranitelné. Výše daně se odvíjí hlavně od rozlohy nemovitosti a velikosti obce, ale jen velmi nepřesně zohledňuje reálnou hodnotu nemovitostí a pozemků v regionu. Ačkoliv obecně platí, že ve větších městech mají nemovitosti větší hodnotu než v malých obcích, existují velké rozdíly i mezi obcemi v jedné kategorii. Můžeme si představit bohatý Špindlerův Mlýn či obce kolem Prahy, které patří do stejné velikostní kategorie jako chudé obce na periferiích. Tato konstrukce daně z 90. let tak znamená, že zatímco pro vlastníky v bohatých obcích je zdanění velmi nízké, pro vlastníky a podnikatele v chudých regionech může zdanění představovat významný výdaj (graf F).

¹ Rozptyl odhadů MF činí 7,6 až 28,12 mld. v současných cenách, pro studii byl zvolen střídavější a aktuálnější odhad zahrnující pouze dopady na DPH.

² Dle vlastní analýzy jsou to země: Belgie, Bulharsko, Dánsko, Německo, Řecko, Španělsko, Francie, Chorvatsko, Itálie, Lotyšsko, Litva, Maďarsko, Malta, Rakousko, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Slovinsko, Slovensko a Švédsko.

G1.3.2.F Zdanění nemovitostí je výrazně regresivní jak v příjmech, tak hodnotě nemovitostí

Poznámka Zahrnujeme jenom poplatníky daně z nemovitých věcí. Hodnoty nemovitostí, zejména bytů, jsou pravděpodobně podhodnoceny – více podhodnocení analyzujeme v naší studii *Chytřejší zdanění nemovitostí* (Komárek & Prokop, 2025).

Zdroj Výběrové šetření *EU-SILC 2023 a 2024* a *Finanční situace domácností 2023*

Zpracování PAQ Research

Regresivní charakter daně z nemovitých věcí omezuje možnost zvýšit celkový fiskální výběr, což stát kompenzuje méně efektivním zdaněním práce a firem. Česko má dlouhodobě jedny z nejnižších příjmů ze zdanění nemovitostí. V 2024 šlo jen o 0,7 % daňových příjmů (i přes předchozí zvýšení o 80 %), průměr zemí EU je okolo 2,5 %. I podobné země (Polsko, Slovensko, Maďarsko, Slovinsko) vybírají touto daní v přepočtu k českému HDP o cca 40 miliard více než Česko.¹ Zdanění nemovitostí přitom nemá tak negativní ekonomický efekt jako zatížení práce a jeho zvýšení Česku doporučuje například Evropská komise (2025) nebo MMF (2025). Neefektivní je i struktura daně, která víc daní budovy než pozemky, a tak na jedné straně omezuje případné investice do nemovitostí a na druhé nedostatečně motivuje k využívání pozemků tam, kde je největší poptávka. Výsledkem jsou pak pozemky, které zbytečně leží ladem. Systém slev v této dani by mohl omezit dopad na nízkopříjmové vlastníky (např. důchodce s jednou nemovitostí).

III.B. Výjimky a optimalizace ve zdanění nemovitostí a kapitálu

Současné zdanění příjmů z nájmu dostatečně nemotivuje vlastníky k využívání nemovitostí k bydlení a umožňuje optimalizace. Pronajímatelé si mohou vybrat mezi paušálními výdaji a režimem reálných nákladů, který díky krátké odpisové době nemovitostí (30 let vs. 50 let v Německu) a dalším odepsatelným položkám (např. tzv. „paušál na auto“) snižují efektivní daňovou sazbu až pod 5 %, někdy dokonce do daňové ztráty. Vedle

¹ Údaje pro podobné státy za rok 2023 (Eurostat, 2025).

toho je možné započítat daň z nemovitých věcí jen jako náklad, což snižuje výslednou daň z nájmu jen o její zlomek a prakticky neomezuje přepis této daně do výše nájemného. Dalším problémem je zvýhodnění příjmů z „krátkodobých pronájmů“ typu Airbnb, které jsou zdaněny jako ubytovací služba OSVČ s paušálními výdaji 60 %, tedy dvojnásobně vyššími než u běžného nájmu (Generální finanční ředitelství, 2023).¹ To vytváří daňovou nerovnováhu mezi dlouhodobým a krátkodobým pronájmem, motivuje vlastníky k odklonu bytů od klasického bydlení a přispívá k omezené dostupnosti nájemního bydlení.

Česko má štědré výjimky ve zdanění kapitálových zisků z prodeje nemovitostí a finančního majetku. Časové testy při prodeji cenných papírů / firemních podílů / investičních nemovitostí osvobozují zisky z prodeje po 3 / 5 / 10 letech držení. To porušuje daňovou neutralitu, protože zvýhodňuje specifické typy aktiv oproti jiným. Například osvobození pro investiční nemovitosti může zhoršovat dostupnost bydlení, protože motivuje k investicím do nemovitostí oproti jiným aktivům (tzv. financializace bydlení). Osvobození má navíc regresivní dopad, protože z výjimek více těží bohatší domácnosti, které vlastní větší podíl osvobozeného majetku (OECD, 2025c). To prohlubuje majetkové a příjmové nerovnosti ve společnosti. V neposlední řadě je osvobození prodeje firemních podílů možným způsobem daňové optimalizace, například při prodeji podílu ve firmě po splnění časového testu za účelem extrakce zisku bez platby srážkové daně, které jinak dividendy podléhají. Ve srovnání s většinou zemí OECD jsou české časové testy mimořádně štědré – kapitálové zisky osvobozuje jen 12 z 38 zemí OECD (ibid.). Tato osvobození jsou rozpočtově významná – odhadujeme, že stát se na nich připravuje na DPFO celkem až o cca 20 mld. korun ročně. Kvůli velké mobilitě finančního jmění a jeho vlastníků a možnému pozitivnímu vlivu osvobození cenných papírů a podílů ve firmách je však třeba možnou reformu zdanění kapitálových zisků podrobit hlubší analýze.

III.C. Chybějící dědická daň pro vysokou hodnotou dědictví

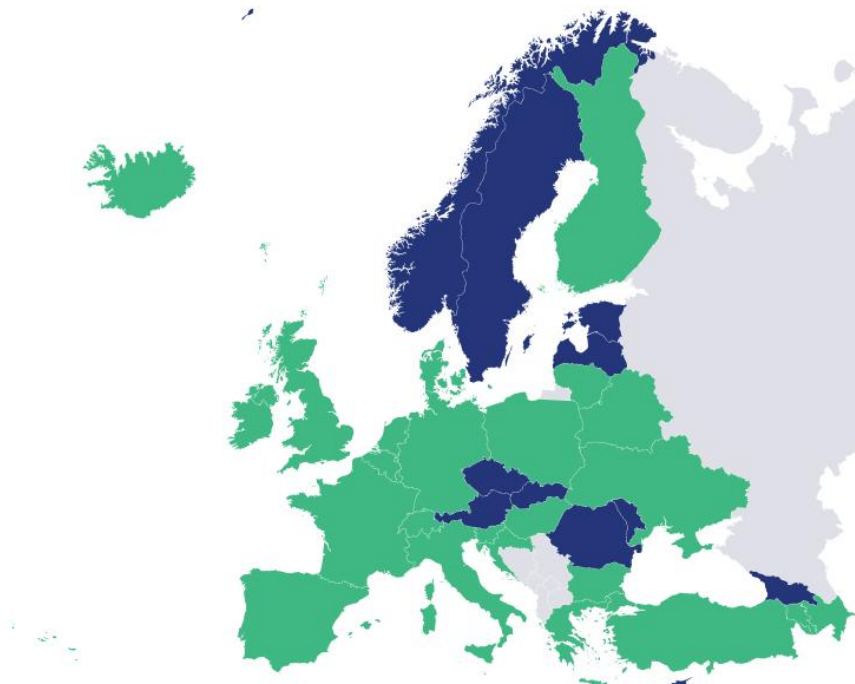
V Česku dnes de facto neexistuje dědická a darovací daň.² Jedná se o ekonomicky relativně efektivní nástroj, který zdaňuje převod, nikoli tvorbu majetku, což má jen omezený negativní vliv na motivaci kumulovat majetek (OECD, 2021). Převzatý majetek často nepochází z vlastní aktivity a bývá částečně mimo dosah jiných daní – například u nerealizovaných kapitálových výnosů nebo dědictví z privatizace. Většina zemí EU dědictví a dary daní (graf G), přičemž výnosy se pohybují mezi 0,02–0,5 % HDP. Přestože výnosy nejsou vysoké, daň může efektivně omezit prohlubující se mezigenerační nerovnosti. Technicky je přitom dobře zvládnutelná – zejména při vyšších prahových hodnotách a jednoduchém systému bez výjimek.

¹ Zároveň v těchto případech platí povinnost platit ZP a SP.

² Darovací daň de facto existuje, byla v roce 2014 sloučena do daně z příjmu, ale osoby blízké a další subjekty ji neplatí.

G1.3.2.G V Česku je dědictví na rozdíl od většiny zemí EU nezdaněné

● Neexistuje ● Existuje

Zdroj Tax Foundation (upraveno pouze pro dědickou daň)
Zpracování PAQ Research

IV.A. Nízké daňové motivace k produktivním investicím a inovacím

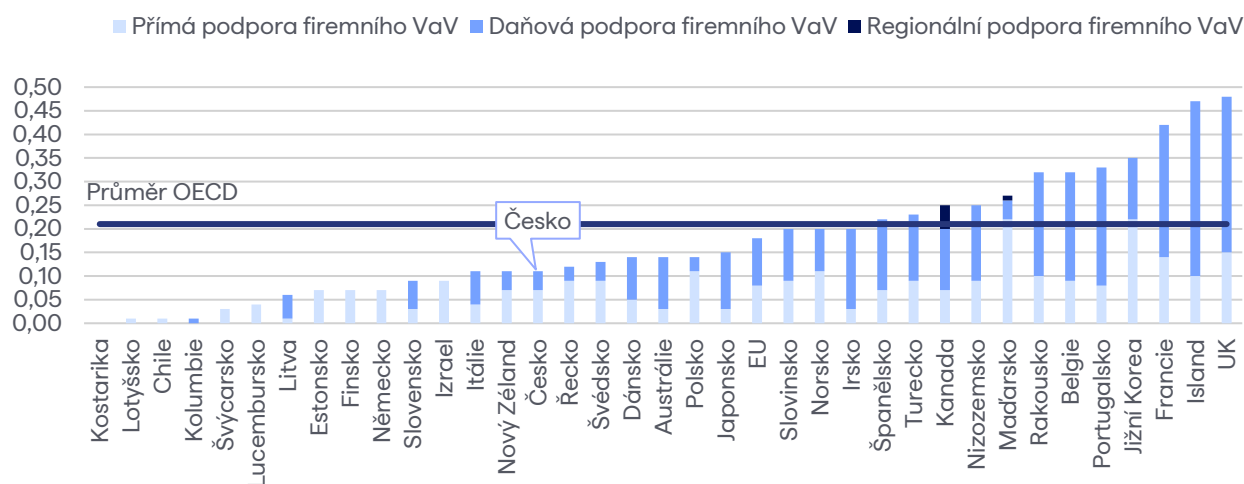
Nevyužíváme potenciál daňového systému podpořit inovace a investice. Daňový systém by mohl být výrazně více než nyní nakloněný produktivním investicím a inovacím. Nástroje, které tomu mohou pomoci – rychlejší daňové odpisy částečně vyvážené vyšší sazbou daně po vzoru Spojeného království (spíše než naopak) a daňové odpočty do firemního výzkumu a vývoje – ale zdaleka nevyužíváme efektivně a systematicky. Přitom v důsledku by lepší implementace těchto nástrojů pomohla hned několika cílům zároveň: zvyšování inovativnosti a produktivity, zmírnění odlivu zahraničního kapitálu nebo snižování energetické náročnosti, která je v Česku dlouhodobě nadprůměrná oproti nejen EU a OECD, ale i vůči průměru zemí v regionu (World Development Indicators).

Mimořádné rychlejší odpisy se od roku 2024 vztahují nekonceptně jen na bezemisní vozidla, nikoliv na tepelná čerpadla, zateplení budov nebo produktivní stroje. Přitom rychlejší daňové odpisy majetku mohou být administrativně jednodušší nástroj podpory investic než například dotace, a levnější a cílenější nástroj než snížení sazby daně. Cílem by nemělo být nákladně podporovat plošné zvýšení investic (hlavním problémem soukromých investic v Česku není nutně jejich výše, spíše jejich struktura a produktivita). Současná úprava zvýhodňující pouze bezemisní vozidla je však nekonceptní a má relativně malý potenciál dopadu. Například Spojené království zavedlo v roce 2023 okamžité odepisování strojů a zařízení a zároveň zvýšilo sazbu daně z příjmu právnických osob. Tím vytvořilo

daňový systém více nakloněný investujícím firmám bez dramatického zatížení veřejných rozpočtů.

Veřejná podpora firemního výzkumu a vývoje (VaV) prostřednictvím daňového systému i dotací je v Česku spíše nízká a neefektivně směřuje primárně do velkých firem. V roce 2023 představovala podpora jen 0,09 % HDP, zatímco v Rakousku, Belgii nebo Nizozemsku dosahovala hodnot nad 0,2 % HDP (graf H). Kromě toho je u nás více než v zahraničí postavená na dotacích než daňových nástrojích. Z daňových odpočtů na VaV navíc čerpají především velké firmy, přestože malé, a hlavně mladé podniky jsou také velmi zásadní pro inovativnost a zaměstnanost (jak mapuje např. projekt OECD DynEmp, 2024b), navíc u nich není tak vysoké riziko přesouvání výsledků výzkumu a vývoje do zahraničí.¹ Navíc, zatímco veřejná podpora v menších podnicích znásobuje celkové investované prostředky do výzkumu a vývoje, v případě velkých firem veřejná podpora spíše nahrazuje soukromé prostředky (; Appelt a kol., 2025). Nízká podpora VaV u malých firem přetrvává i v důsledku vysoké nejistoty ex-post uznání ze strany daňové správy a vysokých fixních administrativních a právních nákladů, které systém ze strany daňové správy po firmách vyžaduje (Srholec, 2024). Změny přinesené novým zákonem o výzkumu, vývoji, inovacích a transferu znalostí a vládou navržené zvýšení odpočtů ze 100 % na 150 % pro výdaje nižší než 50 milionů míří v tomto smyslu dobrým směrem, mohly by však jít dál ve zvýšení atraktivnosti odpočtů pro menší nebo mladé firmy, které často nemají dostatečný daňový základ pro uplatnění odpočtů. Zavedení daňového bonusu z nevyčerpaných odpočtů po vzoru většiny zemí OECD je pro mladé firmy výrazně atraktivnější než současná možnost přenosu daňové ztráty do dalších let. Stejně tak je nezbytné více se zaměřit na obavy menších firem z rizik a byrokracie spojené s uznatelností projektů.

G1.3.2.H Veřejná podpora výzkumu a vývoje je v Česku spíše nízká, % HDP

Zdroj OECD: R&D tax expenditure and direct government funding of BERD, 2021

¹ Nelze v tomto smyslu opominout i riziko „exitování“ českých startupů do zahraničí (což je mj. dáno nedostatečně rozvinutým kapitálovým trhem v Česku, resp. celé EU). Podpora je nyní nicméně vychýlená spíše směrem k velkým nadnárodním firmám, jejichž motivace a možnosti k „patentovému offshoringu“ a celkově přesunu hodnoty do zemí mateřských společností jsou silnější, než je tomu obvykle u menších a mladých domácích firem. Je proto žádoucí podporu více přiblížit i jim.

1.4. Návrhy reform

V této kapitole nastiňujeme možnou daňovou reformu, která by posílila efektivnost, snížila regresi a dopad na nízkopříjmové, omezila nesystematické výjimky a zvýšila celkový výběr daní. Možností, jak řešit problémy z předchozí kapitoly, je několik. Detailně popisujeme jednu možnou kombinaci změn (v této kapitole) a její dopady (kapitola 1.5); alternativní dvě varianty shrnujeme v kapitole 1.6. Zde popsaná (hlavní) varianta má za cíl vyvážit dimenze efektivnosti, distribuce, neutrality a adekvátního výběru mezi sebou. V této variantě navrhujeme například snížení zdanění zaměstnanců či firem pro posílení motivací k ekonomické aktivitě. Ušlý výběr navrhujeme kompenzovat systematictějším zdaněním spotřeby a majetku, což by vyvážilo daňový mix. Návrhy také omezují selektivní úlevy a výjimky, což by přispělo k férovějšímu systému a umožnilo zvýšit celkový výběr bez významného zvýšení hlavních daňových sazeb.

Tabulka níže shrnuje návrhy, které v detailu popisujeme v kapitolách 2–5 (pro vyváženou variantu).

T1.4. Návrhy úprav ve vyvážené (hlavní) variantě reformy

Typ daně	Problém	Návrh reformy
I. Práce	A. Vysoké zdanění nízkopříjmových zaměstnanců	• Vyšší sleva na poplatníka (41 904 Kč) • Čerpání nevyužitých slev na poplatníka v bonusu (maximálně do výše zaplaceného pojistného, kromě minim pojistného¹) • Vyprchávání slevy na poplatníka při vyšších příjmech (lineárně od průměrné mzdy do jejího trojnásobku) • Jednotné, vyšší slevy na děti (24 840 Kč²), vč. dodatečné slevy na dítě do tří let (24 840 Kč) • Automatická valorizace slevy na poplatníka a na děti na základě růstu průměrné mzdy • Sjednocení a snížení základu pro minimum zdravotního pojištění pro zaměstnance pod minimální mzdu a OSVČ na 40 % průměrné mzdy (minimální pojistné by činilo 2 514 Kč měsíčně)
	B. Zvýhodnění vysokopříjmových OSVČ	• Snížení uplatnitelných paušálních výdajů (např. pro kancelářské živnosti z 60 % na 30 %) • Omezení paušální daně (pouze na řemeslníky a živnosti v obchodu a pohostinství do 1 mil. Kč tržeb)
	C. Demotivační prvky a nesystematické úlevy ve zdanění práce	• Úprava či omezení odpočtů, slev, limitů a minim pojistného zaměstnanců a OSVČ: • Zrušení odpočtů na hypoteční úroky a životní pojištění (a převedení odpočtů na státem podporované produkty na penzi do slevy³) • Zrušení slevy na nepracující manželku (a nahrazení plošnou slevou na děti do tří let, viz výše) • Zrušení limitu na sociální pojistné při 4násobku průměrné mzdy a odpuštění sociálního pojištění placeného zaměstnancem od 3násobku průměrné mzdy⁴ • Zvýšení vyměřovacího základu pro pojistné OSVČ na 65 % (z 50 %) a snížení vyměřovacího základu pro DPFO OSVČ na 75 % (ze 100 %) • Zrušení osvobození od minim sociálního pojištění pro vedlejší OSVČ a zavedení slevy 5 p. b. ze sociálního pojistného pro vedlejší OSVČ bez souběhu se zaměstnáním

¹ Minima zdravotního pojištění pro zaměstnance; minima sociálního a zdravotního pojištění pro OSVČ.

² V úrovni slevy na nepracující/ho manžela/ku. Čerpatelná v bonusu do úrovně veškerého odvedeného pojistného zaměstnancem / OSVČ i zaměstnavatelem.

³ Příspěvky zaměstnavatelů na tyto produkty na penzi navrhujeme neupravovat.

⁴ A současné zrušení limitu pro výpočet důchodů pro zachování částečné zásluhovosti.

II. Spotřeba	A. Nízké zdanění neřestí	• Valorizace spotřebních daní a zrušení výjimek: • Zavedení spotřební daně na tiché víno a zvýšení spotřební daně na pivo a diferenciací dle obsahu alkoholu (s částečnými výjimkami pro malé producenty) • Zavedení spotřební daně na slazené nápoje • Systematičtější zdanění tabáku (zvýšení spotřební daně na volný tabák a doutníky; zastropování daně na výrazně méně škodlivé alternativní produkty (elektronické cigarety, zahřívaný tabák apod.) • Systematičtější spotřební daně na pohonné hmoty (mírné zvýšení na naftu a zvýšení na LPG) • Automatická valorizace sazeb spotřebních daní po vzoru Francie a Maďarska
	B. Nadužívání snížených sazeb DPH a úniky	• Přesun zbytných položek (služby hotelů a restaurací, rekreace, kultura) do standardní sazby DPH • Snížení 12% sazby DPH na 10 % • Omezení úniků elektronickou evidencí tržeb
III. Majetek	A. Regresivní a nízké zdanění nemovitostí	• Zdanění nemovitostí dle hodnoty pozemku (na základě cenové mapy) • Zvýšení efektivních sazeb pro majitele hodnotnějších nemovitostí • Zavedení slevy na poplatníka (s dodatečnou slevou pro důchodce)
	B. Výjimky a optimalizace ve zdanění nemovitostí a kapitálu	• Odečet daně z nemovitých věcí od zdanění příjmu nájmu (DPFO), zvýšení paušálních výdajů z 30 % na 40 % a omezení uplatnitelných reálných nákladů • Zrušení časového testu osvobozujícího zdanění zisku z prodeje investičních nemovitostí
	C. Chybějící dědická daň pro vysokou hodnotu dědictví	• Zavedení dědické a darovací daně pro vysokou hodnotu dědictví (například model s osvobozením první nemovitosti, nezdanitelným základem 5 mil. Kč za každého dědice a sazbou 23 %)
IV. Zisky firem	A. Nízké daňové motivace k produktivním investicím a inovacím	• Zavedení okamžitých daňových odpisů pro stroje, zařízení a nehmotná aktiva • Zavedení daňového bonusu pro nevyčerpané odpočty na výzkum a vývoj • Částečné vyrovnání nákladnosti těchto opatření zvýšením sazby DPPO o 1 p. b. na 22 % po vzoru Spojeného království

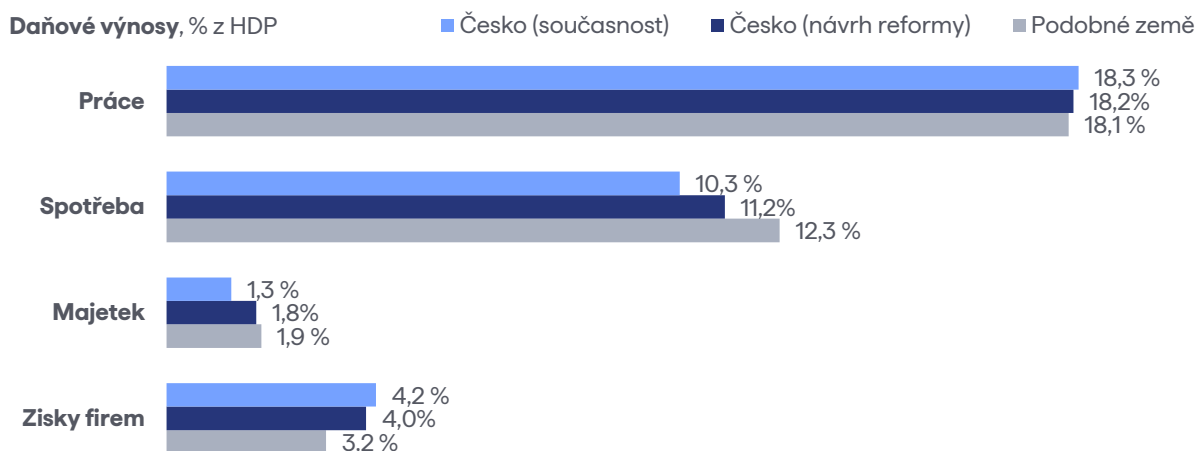
1.5. Dopady reformem

V této kapitole prezentujeme souhrnné dopady navrhované reformy jako celku. Jedná se o dopady ve vyvážené (hlavní) variantě; dopady alternativních variant shrnujeme v kapitole 1.6.1. Odhady dopadů na distribuci a výběr jsou výstupy mikrosimulačních modelů, které jsou založené na propojených datech z výběrových šetření (EU-SILC, SRÚ a FSD), daňových přiznání (k DPFO a dani z nemovitých věcí) a dalších zdrojů. Detailní statistiky dopadů a popis metodiky najdete v příloze 6.1.

1.5.1. Efektivnost

Navrhovaná reforma by zvýšila efektivnost českého daňového systému. Daňový mix by byl vyváženější v důsledku nižšího zdanění práce a firem a vyššího zdanění spotřeby a majetku (graf A).

G1.5.1.A Navrhovaná reforma by pomohla vyvážit daňový mix

Poznámka Podobné země: Průměr Polska, Maďarska, Slovenska a Slovinska. Nemovitosti v rámci majetku jsou pro Česko odhadované na rok 2024 kvůli zvýšení daně.

Zdroj Eurostat 2025 (pro rok 2023); vlastní mikrosimulační model a odhady na základě EU-SILC a dalších dat (detaily viz příloha 6.1)

Zpracování PAQ Research

Navrhovaná reforma by snížila zdanění lidem „na okraji“ trhu práce a zvýšila participaci o 38–57 tisíc osob. Vyšší, lépe čerpatelné slevy na DPFO, ale i zrušení slevy na nepracující manželku, by většině osob snížily participační daňovou sazbu¹, v extrémních případech i o 9 p.b. (tabulka B). Vyšší čistý příjem by motivoval vyšší počet lidí vstoupit do zaměstnání či v něm setrvat. Celkový počet těchto osob počítáme na základě typické citlivosti nabídky

¹ Míra zdanění příjmu, pokud se osoba rozhodne pracovat.

práce na daňovou sazbu (participační elasticity) a zvýšení čistého příjmu z práce zaměstnanců a OSVČ (detaily v příloze 6.2). Výpočet tak nezohledňuje heterogenitu elasticit mezi jednotlivými skupinami. Očekáváme však, že většina z dodatečného počtu osob na trhu práce by pocházela z vyšší zaměstnanosti tří skupin osob, které mají vyšší elasticitu nabídky práce, jejichž výchozí participace na trhu práce je v Česku relativně nízká a na které náš návrh reformy zdanění práce cílí – ženy s malými dětmi, osoby důchodového věku a pracující s nízkou mzdou na částečných úvazcích, dohodách či jiných formách přivýdělků (detaily viz kapitola 2.4.1.). Jelikož by byl bonus z vyšších daňových slev nezabavitelný exekucními srážkami, zvýšil by motivaci deklarovat vyšší příjmy i lidem v exekucích.

T1.5.1.B Reforma by snížila zdanění osobám „na okraji“ trhu práce: Modelové příklady osob ve specifických životních situacích

Situace	Změna participační daňové sazby	Měsíční čistá mzda navíc	Komentář
Matka s dítětem do 3 let přecházející z péče na HPP ¹ (s pracujícím manželem)	- 6 p. b. (z 44 % na 38 %) ²	+ 2 992 Kč	Eliminace ztráty slevy na nepracující manželku a vyšší sleva na poplatníka
Matka s dítětem do 3 let přecházející z péče na HPP (samoživitelka)	- 7 p. b. (z 38 % na 30 %)	+ 3 795 Kč	Vyšší sleva na dítě (vč. dodatečné na dítě do 3 let) a sleva na poplatníka
Důchodce setrvávající na polovičním úvazku na HPP	- 5 p. b. (z 33 % na 29 %)	+ 992 Kč	Vyšší sleva na poplatníka čerpateľná v bonusu a nižší minimum zdravotního pojistného
Student přecházející z podlimitní dohody ³ na hlavní pracovní poměr na poslední 3 měsíce roku	- 9 p. b. (z 45 % na 36 %)	+ 3 688 Kč	Vyšší sleva na poplatníka čerpateľná v bonusu

Zdroj Vlastní výpočty (zahrnuje zaokrouhlování)

Zpracování PAQ Research

Rychlejší (okamžité) daňové odpisy by motivovaly k vyšším investicím firem do strojů, zařízení a nehmotného majetku, tedy tvorbě produktivního fixního kapitálu o 36 mld. Kč ročně navíc. Pozitivní efekt zkrácení doby odpisování na výši investic potvrzuje zahraniční literatura (např. Ohrn, 2019; Zwick & Mahon, 2017; Fan & Liu, 2020). Rychlejší odpisy totiž firmám snižují současnou hodnotu nákladů na investici – čím dříve firma bude moct daňově odepsat náklad investice, tím méně z hodnoty této částky stihne ubrat inflace. Navíc pro firmy je preferované mít prostředky dostupné nyní než v budoucnu, protože je firma může mezitím zhodnotit nebo s nimi jinak ve svém cashflow operovat. Zavedení rychlejších až okamžitých odpisů lze v podstatě chápat jako bezúročnou půjčku od státu firmám skrze daňový systém. Odhad 36 mld. Kč ročně vychází z elasticity změny současné hodnoty

¹ Hlavní pracovní poměr. Předpoklad mediánové mzdy (38 385 Kč v 1. čtvrtletí 2025 dle ČSÚ).

² Zahrnuje ztrátu slevy na nepracující manželku manžela (v současném stavu).

³ Dohoda o provedení práce do měsíčního limitu 11 499 Kč, která nepodléhá pojistnému. Předpoklad mzdy 11 499 Kč.

nákladů investice na míru investic reportované v zahraniční literatuře (detaily v kapitole 5 a metodika výpočtu v příloze 6.1.6).

Vyšší participace na trhu práce a produktivní investice firem by mohly zvýšit hladinu HDP o cca 0,4–0,7 % v dlouhodobém horizontu (tabulka C). Další pozitivní efekt, který výpočet nezahrnuje, by mohl být ekonomický růst v důsledku vyšších veřejných investic do vzdělávání a infrastruktury, které by reforma mohla financovat. Navrhované reformy zdanění majetku a spotřeby by naopak měly v dlouhodobém horizontu spíše zanedbatelný efekt na HDP (Akgun a kol., 2017) a ve výpočtu je nezohledňujeme. Výpočet výše je založen na zvýšení produkční kapacity ekonomiky v dlouhodobém horizontu (2035); v krátkodobém horizontu by byl efekt celkové reformy nejasný – mohl by být mírně negativní či mírně pozitivní, v závislosti na změně spotřeby v ekonomice.¹ Tento efekt by však v důsledku úpravy cenové hladiny v ekonomice časem zřejmě vyprchal.² Detailní výpočty najdete v příloze 6.2.

T1.5.1.C Reforma by zvýšila HDP v dlouhodobém horizontu

	Návrh	Dopad na HDP	Komentář
Práce	Snížení zdanění práce ³	+ 0,41–0,61 %	Zvýšení participace na oficiálním trhu práce a vyšší počet odpracovaných hodin
Majetek	Zdanění nemovitostí a zisků z prodeje a dědictví	- (zhruba neutrální)	Zdanění nemovitostí má pouze omezené dlouhodobé dopady na ekonomiku kvůli fixní nabídce pozemků ⁴
Spotřeba	Zvýšení spotřebních daní a DPH, a omezení úniků	- (zhruba neutrální)	Zdanění spotřeby má pouze omezené dlouhodobé dopady na ekonomiku, jelikož neovlivňuje motivace k práci a investicím ⁵
Zisky firem	Rychlejší odpisy a bonus na VaV	+ 0,07–0,15 %	Vyšší produktivní investice firem ⁶
Celkem		+ 0,44–0,71 %	

Poznámka Odhad na základě výstupů našeho mikrosimulačního modelu, elasticit nabídky práce a investic z převážně zahraniční literatury a strukturálního makroekonomického modelu obecné rovnováhy od Oxford Economics. Sumy řádků nekorespondují k celkové uvedené hodnotě, protože makroekonomický model bere v potaz interakce jednotlivých efektů. Výsledek může být podhodnocený, protože výpočet nebere v potaz, že naše opatření cílí na skupiny pracujících s vyšší elasticitou nabídky práce (nízkopříjmoví) a na produktivnější investice (stroje, zařízení, nehmotná aktiva). Odhad může z části zahrnovat efekt vyšších reportovaných příjmů při přechodech z šedé do legální ekonomiky, ne reálné navýšení ekonomického potenciálu.

Zdroj Vlastní analýza, Oxford Economics (detaily v příloze 6.2)

Zpracování PAQ Research

Reformy by měly další pozitivní dopady na efektivnost. Ve zdravotnictví by zavedení efektivnějších spotřebních daní vedlo ke snížení výdajů na zdravotní péči a zároveň k

¹ Efekt na spotřebu by mohl být celkově dokonce pozitivní, pokud by stát dodatečné příjmy promítnul ve vyšších výdajích, spíše než jen ve snížení schodku.

² Tato logika vychází z klasického makroekonomického modelu, ve kterém je agregátní nabídka v dlouhodobém horizontu vertikální a změny v agregátní poptávce tak nemají vliv na reálnou produkci ekonomiky. Empirická literatura tento omezený dopad potvrzuje: „There is no significant association between standard VAT rates and long-term GDP“ (Akgun a kol., 2017, s. 27).

³ Nižší zdanění zaměstnanců částečně vyrovnané vyšším zdaněním OSVČ.

⁴ Zdanění dědictví může mít velmi mírně negativní vliv.

⁵ Omezení úniků díky zavedení EET by mohlo zvýšit reportované DPH, ne však reálnou ekonomickou aktivitu.

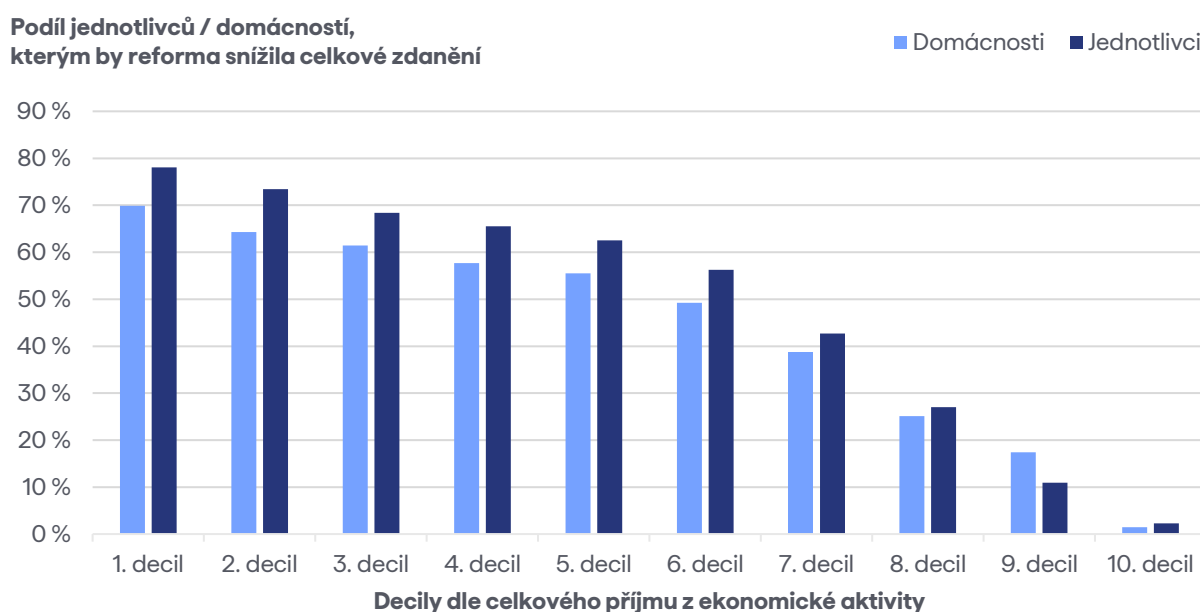
⁶ Dopad bonusu z odpočtů na VaV nevyšší, i když by měl pomoci k inovativnější ekonomice a vyšší přidané hodnotě.

lepšímu zdraví obyvatelstva, protože motivují ke zdravějšímu chování a vyšší nabídce zdravějších alternativ (Elder a kol., 2010). V bydlení by vyšší zdanění pozemků, lepší zdanění nájmu a omezení výjimek pro investiční byty přispělo k vyšší motivaci využívat nemovitosti k bydlení, a tudíž ke zvýšení jeho dostupnosti.

1.5.2. Distribuce

Navrhovaná reforma by se vyplatila téměř polovině ekonomicky aktivních. Snížení zdanění práce by převážilo vyšší zdanění spotřeby a nemovitostí pro 49 % ekonomicky aktivních osob a 44 % ekonomicky aktivních domácností (graf A).¹

G1.5.2.A Z reformy by těžili primárně jednotlivci a domácnosti s nižším příjmem

Poznámka Snížení daní alespoň o 100 Kč měsíčně. Pouze ekonomicky aktivní.

Zdroj Vlastní mikrosimulační model a odhady na základě EU-SILC a dalších dat (detaily viz příloha 6.1.)

Zpracování PAQ Research

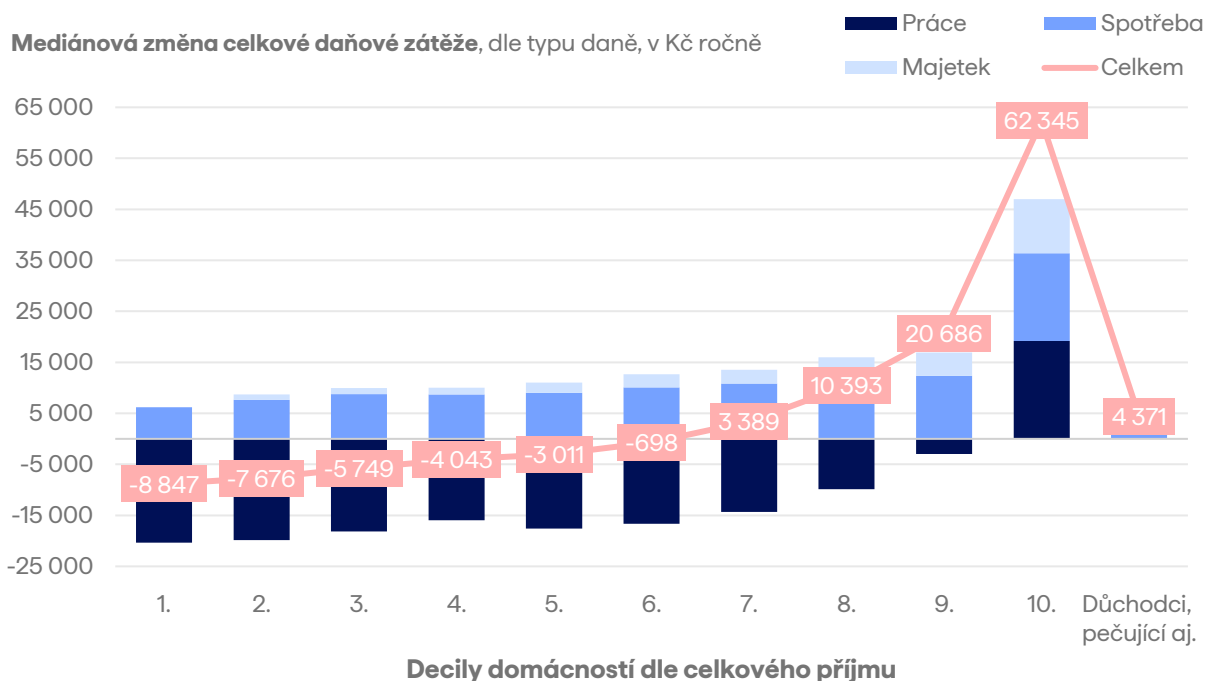
Reforma by snížila daňovou zátěž nízkopříjmovým. Ve spodních čtyřech decilech by reforma vedla ke zlepšení pro zhruba 70–80 % jednotlivců a 60–70 % domácností.² Mediánový jednotlivec v dolní desetině příjmové distribuce by si polepšil o 7 677 Kč, domácnost o 8 847 Kč ročně (graf B). Pro ně by nižší zdanění práce převážilo vyšší zdanění spotřeby a majetku. Graf C ukazuje, že by si polepšily vybrané zranitelné skupiny, jako jsou domácnosti samoživitelů/ek s příjmy pod medián (+ 9 380 Kč ročně) či domácnosti

¹ Tento rozdíl mezi jednotlivci a domácnostmi je dán tím, že ekonomicky aktivní domácnosti mohou zahrnovat i ekonomicky neaktivní osoby, jako jsou důchodci. Do dopadů na domácnosti tak počítáme i zvýšení daní ze spotřeby či majetku těchto neaktivních osob, které v dopadech na jednotlivce zahrnuté nejsou.

² Důvodem, proč by se reforma nevyplatila (téměř) všem nízkopříjmovým, jsou zejména nízkopříjmoví OSVČ. Těm by reforma míru zdanění práce snížila méně výrazně než zaměstnancům. Reforma by se tak vyplatila jen 30,3 % OSVČ s příjmy pod medián, oproti 65,8 % zaměstnanců s příjmy pod medián.

v materiální deprivaci¹ (+ 7 200 Kč ročně). V těchto odhadech není zohledněna možná změna čerpání dávek státní sociální podpory a hmotné nouze, která by však byla zhruba nulová.²

G1.5.2.B Mediánová nízkopříjmová domácnost by si polepšila o téměř 9 tisíc Kč ročně díky snížení zdanění práce, které by vyrovnilo zvýšení jiných daní

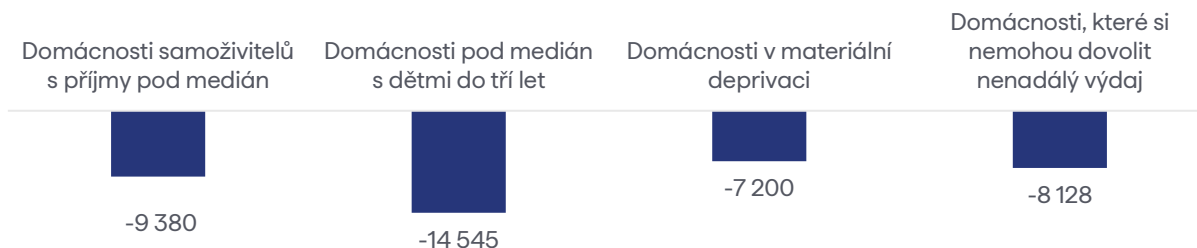
Poznámka Změna v celkově zaplacených daních z práce, spotřeby a majetku. Mediánová domácnost pro jednotlivé daně se liší od celkové mediánové domácnosti v dané skupině – tzn. sumy jednotlivých mediánových změn se nerovnají celkové mediánové změně.

Zdroj Vlastní mikrosimulační model a odhady na základě EU-SILC a dalších dat (detaily viz příloha 6.1)

Zpracování PAQ Research

G1.5.2.C Reforma by pomohla zranitelným domácnostem

Mediánová změna celkové daňové zátěže, v Kč ročně

Poznámka Změna v celkově zaplacených daních z práce, spotřeby a majetku. Pouze ekonomicky aktivní domácnosti.

Zdroj Vlastní mikrosimulační model a odhady na základě EU-SILC a dalších dat (detaily viz příloha 6.1)

Zpracování PAQ Research

¹ Domácnosti, které vykazují několik znaků finanční tísně, jako je například nedostatečné vytápění bytu či možnost dovolit si maso každý druhý den.

² Vyšší příjem domácností by mohl snížit počet domácností s nárokem na dávky. Tento efekt by však mohl vyvážit fakt, že vyšší daně ze spotřeby by zvýšily celkovou cenovou hladinu, která by se mohla propast do vyššího životního minima, které určuje nárok na dávky.

Jak počítáme zdanění jednotlivců a domácností?

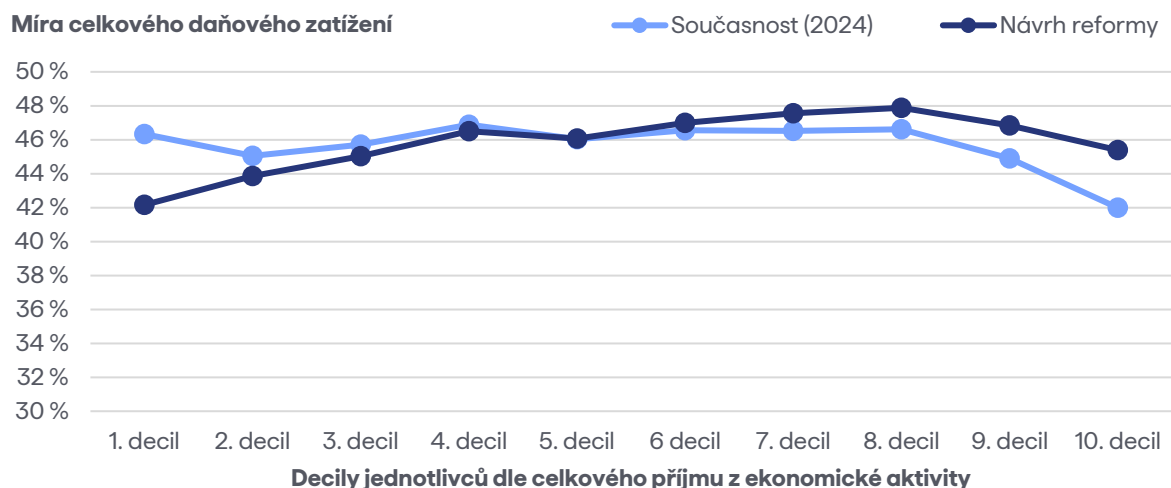
V této kapitole zahrnujeme veškeré placené daně z práce, spotřeby a majetku, od kterých odečítáme dávky státní sociální podpory a hmotné nouze. Zahrnujeme i část daní placených právníky osobami, které dopadají na domácnosti.

Na distribuční dopady se díváme optikou dvou metrik. Jednou je změna zaplacených daní v korunách ročně pro různé typy domácností. Ekonomicky aktivní domácnosti rozdělujeme do skupin dle celkového příjmu ekvivalizovaného dle počtu ekonomických jednotek. Pro jednotlivé skupiny uvádíme mediány – výsledek se dá tedy interpretovat jako pro typického reprezentanta skupiny. Druhou metrikou je celková míra daňového zatížení jednotlivců, tedy celkové odvedené daně vůči jejich příjmům z ekonomické činnosti, vč. pojistného zaměstnavatele a imputovaného nájemného. Pro jednotlivce nebereme v potaz počet ekonomických jednotek v domácnosti. U této metriky uvádíme aritmetické průměry, abychom ukázali vliv extrémních hodnot některých jednotlivců ve skupině.

Dopady jsou uvedeny vůči daňovému systému roku 2024 a v cenách roku 2024. Je třeba mít na paměti, že uvedené dopady nedostatečně reflektují skupiny, které jsou podreprezentované v dotazníkových šetřeních, ze kterých vycházíme (např. 0,1 % nejmajetnějších). Detaily najdete v příloze 6.1.

Reforma by zvýšila zdanění vysokopříjmových a narovнала regresi daňového systému u vyšších příjmů. Nejvyšší příjmový decil ekonomicky aktivních jednotlivců v současnosti odvádí v průměru o alespoň 2,9 p.b. nižší daně – v porovnání k příjmům – než všechny ostatní příjmové skupiny (graf D). Návrh reformy by zvýšil daně právě tomuto decilu a do velké míry tak vyrovnal míru celkového daňového zatížení skupin obyvatel s nadprůměrným příjmem. Tohoto efektu by reforma dosáhla bez progresivnějších sazeb DPFO, ale spíše vyprcháváním slevy na poplatníka, omezením úlev a výjimek ve zdanění práce, ze kterých těží hlavně vysokopříjmoví (například paušální výdaje či paušální daň u OSVČ či využívání hypotečních odpočtů), a vyšším zdaněním majetku (zejména nemovitostí či dědictví), které jsou v Česku významně koncentrovány u osob s nejvyššími příjmy.

G1.5.2.D Reforma by snížila zatížení nízkopříjmovým a narovнала regresi (průměr)

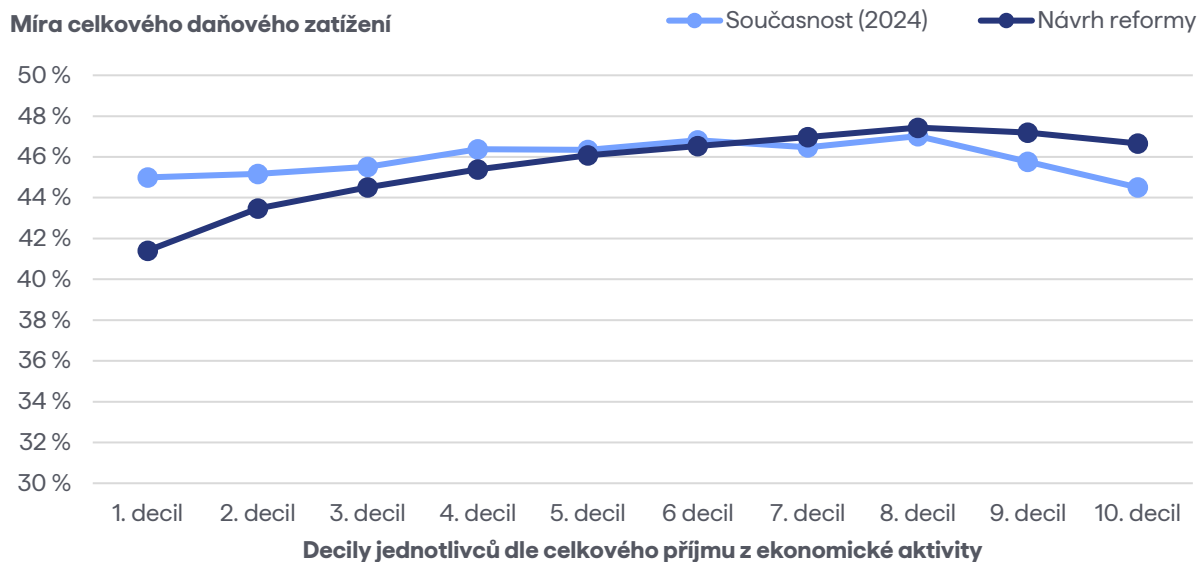
Poznámka Celkově zaplacené daně z práce, spotřeby a majetku, mínus nepojistné dávky, v poměru k příjmům z ekonomické činnosti. Pouze ekonomicky aktivní.

Zdroj Vlastní mikrosimulační model a odhady na základě EU-SILC a dalších dat (detaily viz příloha 6.1)

Zpracování PAQ Research

Náš návrh by odstranil regresí v celkové míře daňového zatížení i při zhodnocení mediánové míry zdanění. Identifikovaná regrese při využití mediánu je nižší, což naznačuje, že mezi vysokopříjmovými jsou osoby s velmi nízkým zdaněním, které stahují průměr, ale neovlivňují medián (viz další sekce). Přesto je medián míry zdanění 10. decilu stále nižší než u všech decilů kromě prvních dvou (graf E).

G1.5.2.E Reforma by snížila zatížení nízkopříjmovým a narovнала regresi (medián)

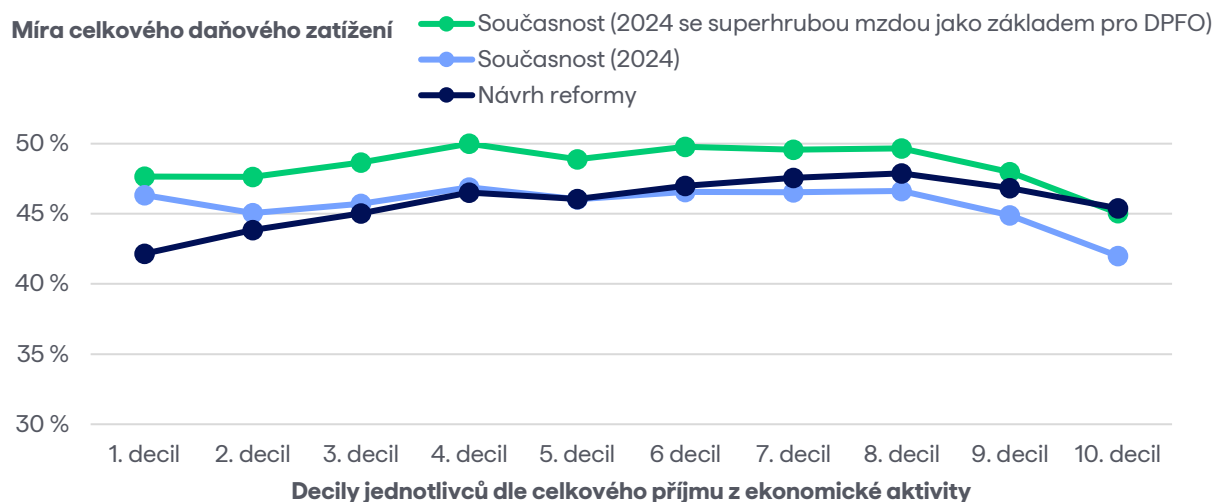
Poznámka Celkově zaplacené daně z práce, spotřeby a majetku, mínus nepojistné dávky, v poměru k příjmům z ekonomické činnosti. Pouze ekonomicky aktivní.

Zdroj Vlastní mikrosimulační model a odhady na základě EU-SILC a dalších dat (detaily viz příloha 6.1)

Zpracování PAQ Research

Vysokopříjmoví by po reformě odváděli zhruba stejně, jako před zrušením tzv. superhrubé mzdy. Modelujeme celkovou míru daňového zatížení v roce 2024 za předpokladu, že by základem DPFO byla superhrubá mzda, jak tomu bylo před rokem 2021. Míra zatížení by pro 10. decil činila 45,1 %, tedy jen o 0,3 p. b. vyšší, než kdyby základ pro DPFO stále tvořila superhrubá mzda (graf F).

G15.2.F Zdanění vysokopříjmových by se vrátilo na úroveň před zrušením tzv. superhrubé mzdy

Poznámka Celkově zaplacené daně z práce, spotřeby a majetku, mínus nepojistné dávky, v poměru k příjmům z ekonomické činnosti. Pouze ekonomicky aktivní.

Zdroj Vlastní mikrosimulační model a odhady na základě EU-SILC a dalších dat (detaily viz příloha 6.1)

Zpracování PAQ Research

Reforma by zachovala úroveň spotřeby v chudších regionech. Distribuční dopady mají i regionální rozměr, protože by reforma více pomohla znevýhodněným regionům s vyšším podílem nízkopříjmových. Pro tuto analýzu využíváme náš index socioekonomického rozvoje, který seskupuje regiony (obce s rozšířenou působností) do pěti skupin dle výše mezd, míry nezaměstnanosti a podílu populace s dosaženým vysokoškolským vzděláním.¹ V regionech s nízkou či velmi nízkou mírou socioekonomického rozvoje – jako je Most, Ústí nad Labem nebo Karviná – má bydliště 42 % všech obyvatel Česka. Odhadujeme, že z těchto dvou skupin regionů s velmi nízkou či nízkou mírou rozvoje by pocházelo pouze 15 % celkového zvýšení výběru od ekonomicky aktivních domácností v důsledku navrhované reformy. Tento nárůst daní by však neznamenal snížení jejich spotřeby. V těchto regionech by reforma výrazněji snížila zdanění nízkopříjmovým, kteří mají vyšší mezní sklon ke spotřebě.² Vyšší spotřeba nízkopříjmových v méně rozvinutých regionech by tak do velké míry vyvážila mírnější omezení spotřeby domácností s vyšším příjmem, kterým by se celkové zdanění zvýšilo. Snížení spotřeby v důsledku vyšších daní tak v těchto dvou skupinách regionů odhadujeme na 0,1 mld. Kč (graf F).³ Pro porovnání, odhadovaná úroveň spotřeby ve skupině nejvíce rozvinutých regionů, které zahrnují například Prahu a Brno, by

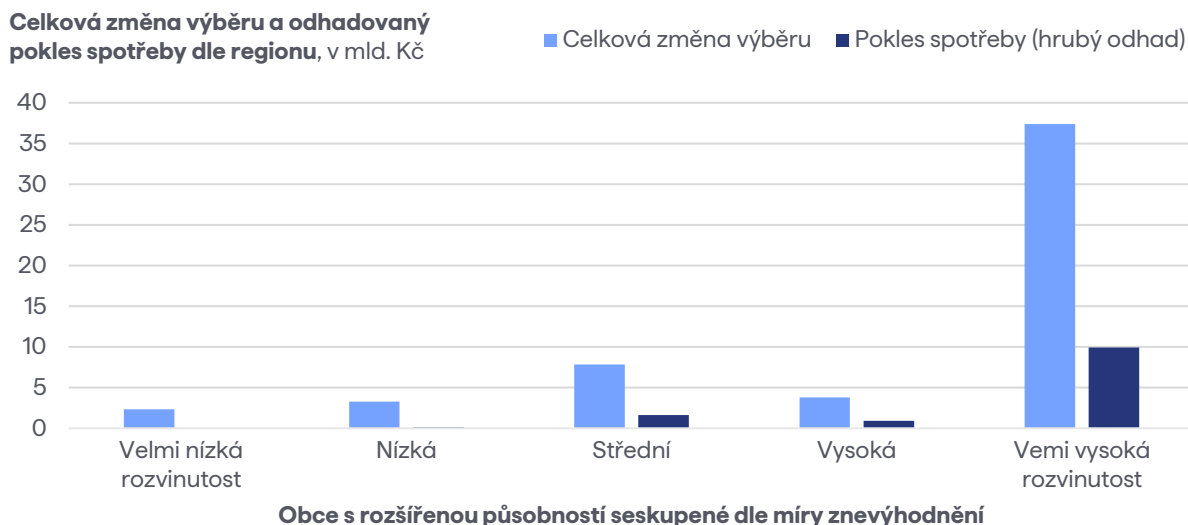
¹ Detaily dostupné v naší online prohlížečce dat DataPAQ.

² Dodatečná spotřeba z dodatečných 1 000 Kč čistých příjmů.

³ Předpokládáme následující mezní sklon ke spotřebě: 0,7 (1. kvintil příjmů), 0,6 (2.), 0,5 (3.), 0,4 (4.), 0,2 (5.).

se snížila o 9,9 mld. Kč. Chudším regionům by však pomohl lepší daňový mix, který by omezil motivace k práci v šedé ekonomice a více zatížil rizikovou konzumaci alkoholu.

G1.5.2.F Reforma by zachovala úroveň spotřeby v méně rozvinutých regionech

Poznámka Změna v celkově zaplacených daních z práce, spotřeby a majetku. Pouze ekonomicky aktivní domácnosti.

Zdroj Vlastní mikrosimulační model a odhady na základě EU-SILC a dalších dat (detaily viz příloha 6.1). ČSÚ (dodatečné přiřazení respondentů k typu regionu). DataPAQ.

Zpracování PAQ Research

Kompensace dopadů na ekonomicky neaktivní, převážně důchodce a pečující, by byla žádoucí. Mediánové ekonomicky neaktivní domácnosti by vzrostlo celkové zdanění průměrně o 4 371 Kč ročně (graf B) – na rozdíl od aktivních jim nárůst daní ze spotřeby a majetku nemůže vykompenzovat pokles zdanění práce. Zranitelným, ekonomicky neaktivním domácnostem by měl být tento nárůst kompenzován v dávkovém a důchodovém systému. Kompensace by byla částečně automatická, jelikož vyšší daně ze spotřeby by zvýšily cenovou hladinu, která by se promítla do výpočtu důchodů a mohla by se promítnout do hodnoty životního minima, které ovlivňuje výměru dávek. Náš odhad dopadů oba efekty zahrnuje. Od celkových fiskálních dopadů odečítáme 7,4 mld. Kč (54 % z celkového dopadu na ekonomicky neaktivní), které korespondují k dodatečné automatické valorizaci důchodů, pokud by se námi navrhované zvýšení daní ze spotřeby plně propsalo do cen.¹ Dále předpokládáme celkovou nulovou změnu v čerpání nepojistných dávek v důsledku zvýšení životního minima. Pro další kompenzaci zranitelným domácnostem by bylo nutné opravit nedostatky nové dávky státní sociální pomoci platné od října 2025 – například zvýšením normativů na bydlení v oblastech s dražším bydlením či rozšířením definice zranitelných.²

Limitací distribuční analýzy je, že nezahrnuje nepřímé či behaviorální dopady navrhovaných reforem. Analýza výše zahrnuje pouze přímé dopady daňových změn za

¹ Zvýšení cenové hladiny o 53 mld. Kč (zvýšení daní ze spotřeby domácnostem) z celkové spotřeby domácností 3 717 mld. Kč by korespondovalo k nárůstu cen o cca 1,4 % (při plném propisu daně do cen a žádné behaviorální změně). Taková inflace 1,4 % – při předpokladu nárůstu nominálních mezd o polovinu této hodnoty – by znamenala nárůst důchodů o dodatečných 1,2 %. Státní rozpočet počítal na rok 2024 s důchody 706 mld. Kč (dle MF); 1,2 % z nich tak je 7,4 mld.

² Nedostatky nové tzv. superdávky popisují Galan a kol. (2024).

předpokladu, že se nezmění chování jednotlivců.¹ Jedná se tedy o zjednodušení, které nebere v potaz následující nepřímé či behaviorální dopady:

- **Změna pracovní, investiční či jiné aktivity.** Změna zdanění práce či investic ovlivní motivace k aktivitě. Například snížení zdanění práce může zvýšit motivaci pracovat více hodin, což by vedlo k vyšším příjmům domácnosti (viz dopady na efektivnost). Vyšší mezní zdanění OSVČ by také mohlo motivovat k vyššímu zatajování tržeb, což by oslabilo reálný dopad opatření.
- **Změna spotřeby:** Zvýšení spotřebních daní by ovlivnilo objem i strukturu spotřeby domácností. Stejně tak by ji změnilo i navýšení čistých příjmů vyvolané úpravou jiných daní. Tyto dva efekty působí opačným směrem a bez výpočtu založeného na cenových a příjmových elasticitách nelze určit, zda by se celková spotřeba domácností byla nižší nebo vyšší, než reportujeme. Pokud by byla nižší, byl by nižší i nárůst zaplacených daní ze spotřeby.
- **Přesun reálného daňového břemene (tzv. incidence) v důsledku tržní dynamiky.** V dlouhodobém horizontu si daň typicky „rozdělí“ všichni aktéři daného trhu – tj. daň dopadá i na ty, kteří ji nenesou formálně. Například ze snížení DPFO v krátkodobém horizontu benefitují zaměstnanci ve vyšší čisté mzdě. To však umožňuje zaměstnavatelům v budoucnu nabídnout relativně nižší hrubé mzdy, než by jinak museli.² V dlouhodobém horizontu se tak snížení DPFO rozdělí mezi zaměstnance a zaměstnavatele. Podobně funguje například zvýšení DPH, které se částečně propíše do vyšších cen, ale částečně jej absorbují prodejci. V případě DPFO však pro zjednodušení předpokládáme plnou incidenci DPFO na zaměstnance a v případě DPH plný propis do cen spotřebitelů. Naše výsledky tak ukazují především krátkodobé dopady; v dlouhodobém horizontu by se rozložení daňového břemene mezi jednotlivé aktéry mohlo změnit.³
- **Vyšší výměra důchodů.** Prezentované distribuční dopady berou v potaz pouze změnu daňového zatížení v daném roce. Ignorují tak benefit vyšší výměry důchodů, ke kterému by vedlo vyšší vybrané sociální pojistné od OSVČ a vysokopříjmových zaměstnanců.
- **Podhodnocení příjmů z nájmu.** Limitací technického rázu je možné nadhodnocení celkové míry zdanění kvůli nedostatkům vstupních dotazníkových dat EU-SILC o příjmech domácností. Jak ukazujeme v příloze 6.1.8., podhodnocené jsou zejména příjmy z pronájmu a imputované nájemné, které vstupují do dělitele celkové míry daňového zatížení. Důvodem je zřejmě jednak nezahrnutí nejbohatších domácností, kterým tyto příjmy nadproporčně plynou, ale i nižší spolehlivost otázek na majetek a příjmy z něj. Zahrnutí příjmů z nájmu v realistické výši by zvýšilo reportovanou regresivitu systému, protože tyto příjmy plynou nadproporčně vysokopříjmovým a podléhají nižšímu zdanění.

¹ Výjimkou je změna čerpání dávek, které modelujeme společně s přímým dopadem daní.

² Dlouhodobým dopadem naší reformy by tak mohla být nižší úroveň hrubých mezd.

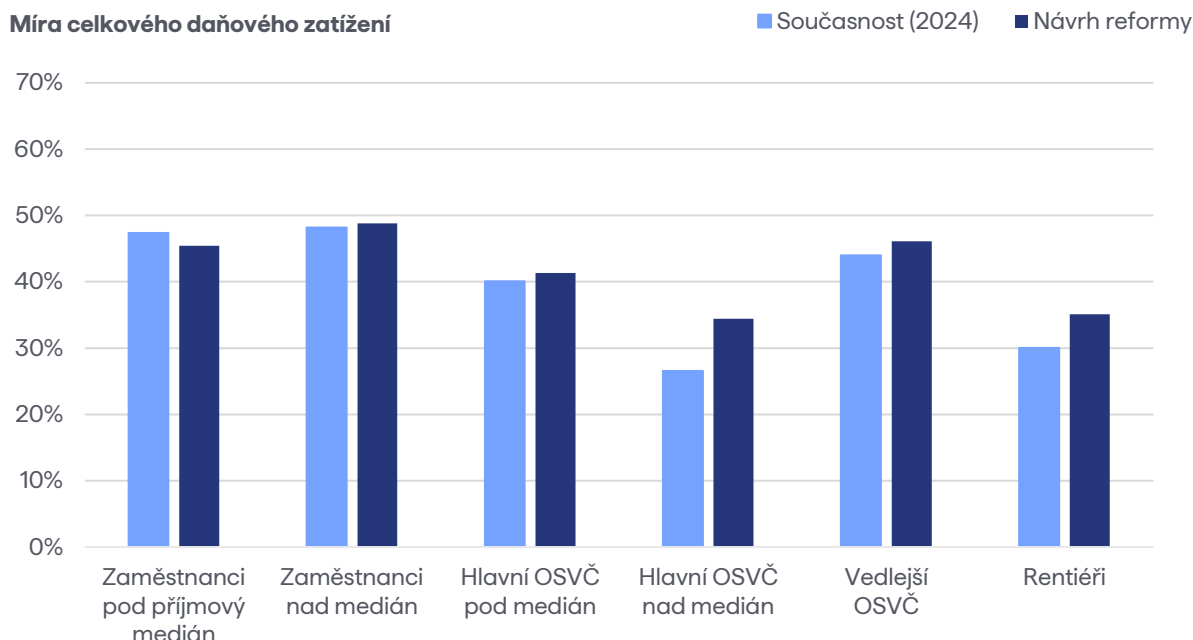
³ Změna zdanění práce (-10 mld. Kč) by se negativně přenesla od zaměstnanců k vlastníkům firem, ale změna zdanění spotřeby (+70 mld. Kč) pozitivně od spotřebitelů k vlastníkům firem.

1.5.3. Systematicčnost

Navrhovaná reforma by omezila výjimky, úniky a další nesystémové prvky:

- Rozdíly v celkové míře zdanění mezi osobami v různých typech práce a s podobnými příjmy by se snížily.** Rozdíl v celkové průměrné daňové sazbě mezi zaměstnanci a OSVČ s příjmy nad medián by klesl o cca 7 p. b. (z 21,6 % na 14,4 %, graf A). Reforma by také snížila rozdíly v míře zdanění mezi OSVČ kvůli vyššímu zatížení těch skupin OSVČ, které jsou dnes daňovým systémem výrazněji zvýhodněny (graf B). Tyto změny by ve svém důsledku vedly k nižšímu rozptylu míry zdanění vysokopříjmových s podobným příjmem – v horní polovině by rozptyl průměrné daňové sazby mezi 5. a 95. percentilem klesnul průměrně o 5 p. b. (graf C).
- Systematičtější by bylo i zdanění spotřeby.** Spotřební daň pro alkoholické nápoje by lépe reflektovala obsah alkoholu včetně zahrnutí tichého vína po zrušení současné výjimky. Zbytné položky jako jsou služby hotelů by se přesunuly do standardní sazby DPH k podobným službám. Zavedení EET by omezilo úniky, které znevýhodňují firmy či podnikatele, kteří nemohou či nechtějí zatajovat příjmy.
- Reforma by dále zmírnila nesystémové prvky ve zdanění majetku.** Efektivní zdanění pronájmů by se nelišilo dle typu uplatněných výdajů a zdanění zisků z prodeje investičních nemovitostí by se srovnalo s kapitálovými příjmy zrušením osvobození časovým testem.

G1.5.3.A Rozdíly v míře zdanění mezi různými typy ekonomicky aktivních osob by se snížily

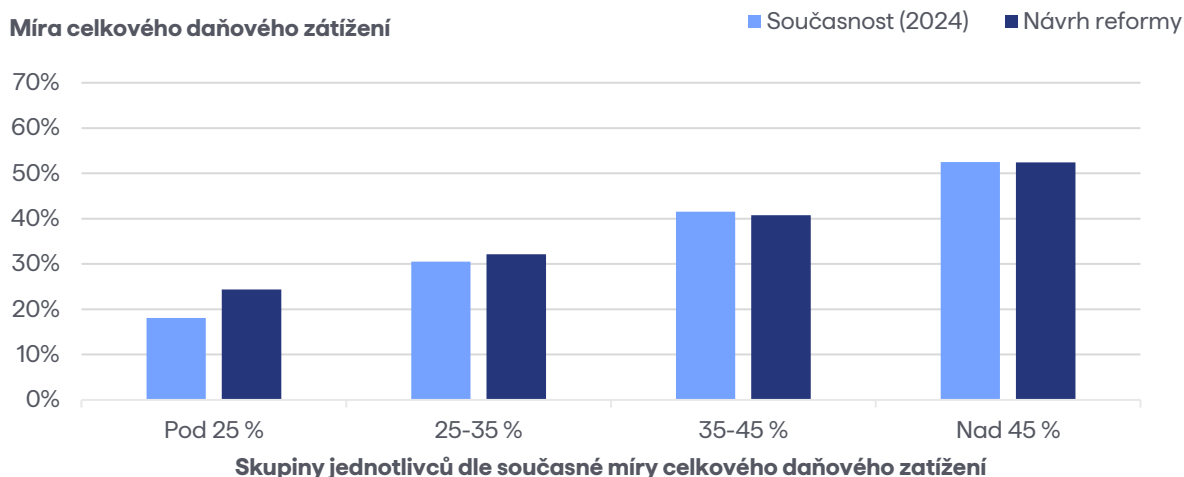

Poznámka Celkově zaplacené daně z práce, spotřeby a majetku, minus nepojistné dávky, v poměru k příjmům z ekonomické činnosti. Pouze ekonomicky aktivní. Rentiéři: Většina příjmů z majetku (např. nájem, úroky či kapitálové zisky).

Zdroj Vlastní mikrosimulační model a odhady na základě EU-SILC a dalších dat (detaily viz příloha 6.1)

Zpracování PAQ Research

G1.5.3.B Reforma by omezila případy extrémně nízkého zdanění

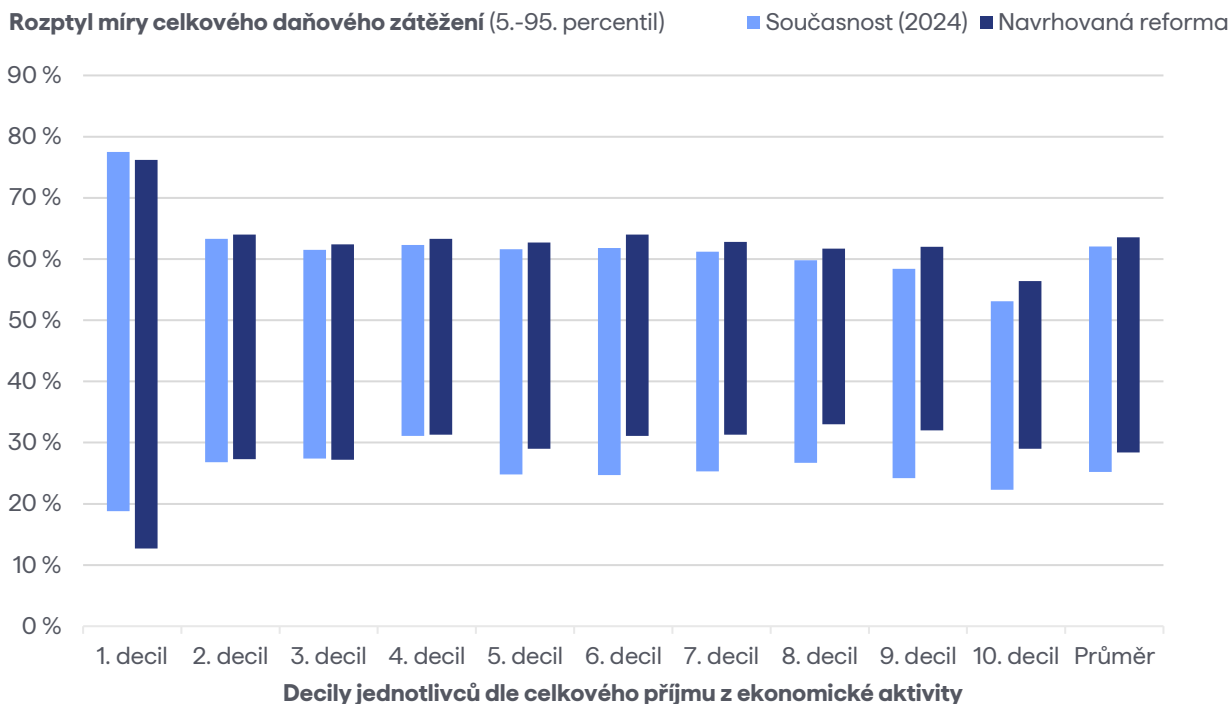

Poznámka Celkově zaplacené daně z práce, spotřeby a majetku, mínus nepojistné dávky, v poměru k příjmům z ekonomické činnosti. Pouze ekonomicky aktivní. Odhadovaný počet osob v jednotlivých skupinách: 313 tisíc (pod 25 %), 417 tisíc (pod 35 %), 2 091 tisíc (pod 45 %), 1 980 tisíc (nad 45 %).

Zdroj Vlastní mikrosimulační model a odhady na základě EU-SILC a dalších dat (detaily viz příloha 6.1)

Zpracování PAQ Research

G1.5.3.C Reforma by omezila rozptyl míry zdanění vysokopříjmových s podobným příjmem

Poznámka Celkově zaplacené daně z práce, spotřeby a majetku, mínus nepojistné dávky, v poměru k příjmům z ekonomické činnosti. Pouze ekonomicky aktivní. Vysoký rozptyl 1. decilu je dán vysokým podílem OSVČ a vyšším efektem variability ve výdajích na spotřebu a čerpané slevy na dítě.

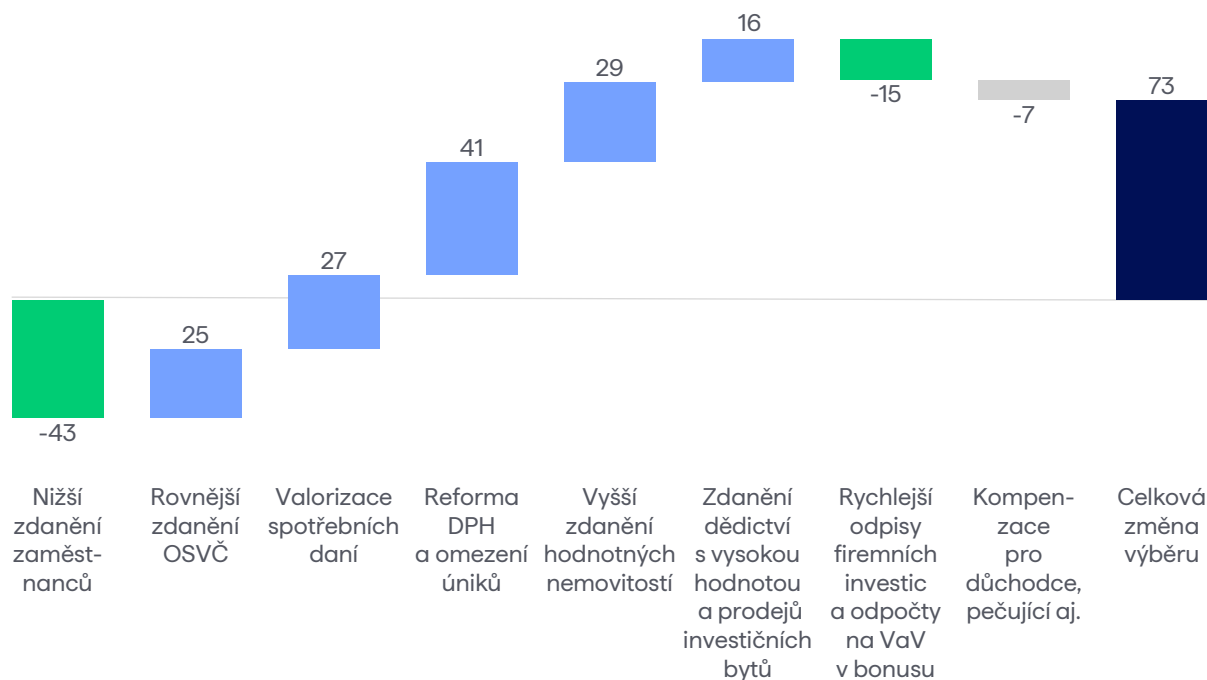
Zdroj Vlastní mikrosimulační model a odhady na základě EU-SILC a dalších dat (detaily viz příloha 6.1)

Zpracování PAQ Research

1.5.4. Adekvátní výběr

Navrhovaná reforma by mohla vybrat do veřejných rozpočtů o 73 mld. Kč navíc vůči roku 2024.¹ To by odpovídalo nárůstu zhruba o 1 % HDP nebo 3 % veškerého daňového výběru. Nárůst daní ze spotřeby a majetku by tak převážil celkové snížení zdanění práce a zisků firem. Z dodatečného výběru by 85 % dopadlo přímo na domácnosti a 15 % na další entity v ekonomice (české i zahraniční právnické osoby a nerezidenty).

G1.5.4.A Shrnutí navrhovaných reforem a jejich dopadu na veřejné rozpočty, v mld. Kč

Poznámka Rovnější zdanění OSVČ zahrnuje dopady změn ve zdanění zaměstnanců (implementace samotné reformy zdanění OSVČ by měla vyšší fiskální dopad).

Zdroj Vlastní mikrosimulační model a odhady na základě EU-SILC a dalších dat (detaily viz příloha 6.1)

Zpracování PAQ Research

Část z dodatečného výběru by plynula do přebytkových rozpočtů samospráv, což by zakládalo důvod pro reformu rozpočtového určení daní (RUD). Z dodatečných 73 mld. by 48 mld. bylo výběrem státního rozpočtu (vč. fondů sociálního zabezpečení²) a zdravotních pojišťoven a 24 mld. by plynulo samosprávám (graf B). Dodatečný výběr by však měl do velké míry plynout do státního rozpočtu, kde by mohl být využit na investice do obrany či vzdělávání bez významného zvýšení schodku.³ K tomu by však byla potřeba úprava RUDu, která by celkově snížila koeficient celostátně vybraných daní, které plynou obcím a krajům. Precedentem může být změna těchto koeficientů po zvýšení daně z nemovitých věcí platném od roku 2024, které zvýšení vyvážilo tak, aby veškerý dodatečný výběr plynul do státního rozpočtu. Takové opatření, jehož popis je mimo rozsah této studie, by však mělo být součástí komplexnější reformy RUD, která by snížila nadfinancování velkých měst, a tím

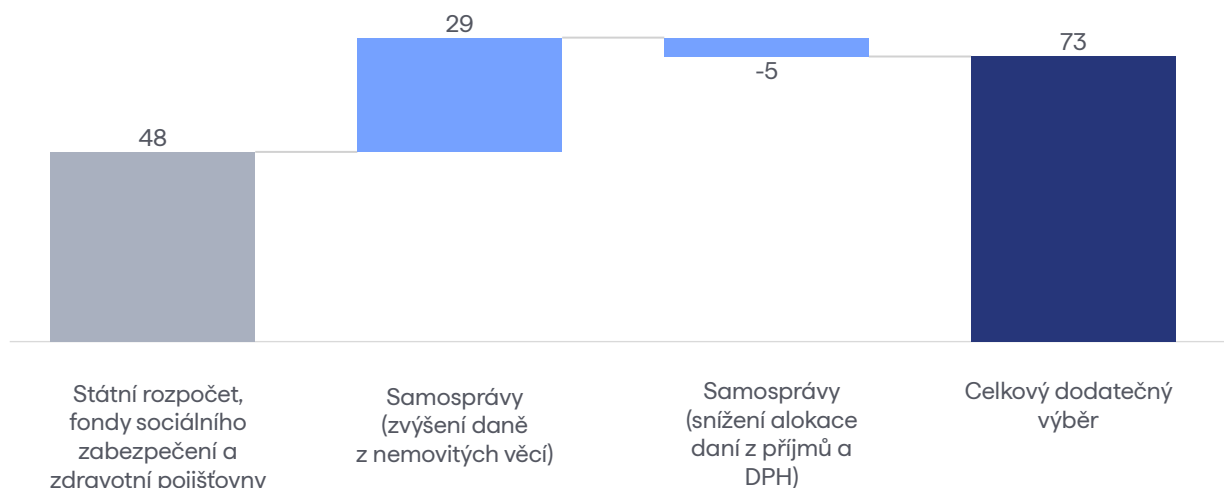
¹ Vůči systému v roce 2024 a v cenách roku 2024.

² 26 mld. Kč z dodatečného výběru pochází ze sociálního pojištění, který plyne do fondů sociálního zabezpečení. Ten je však dlouhodobě ztrátový a musí být sanován státním rozpočtem (Národní rozpočtová rada, 2025). Dodatečné příjmy se tak dají považovat za příjmy státního rozpočtu.

³ Navíc na rozdíl od státního rozpočtu samosprávy dlouhodobě generují rozpočtové přebytky (od roku 2021 alespoň 50 mld. Kč ročně, Národní rozpočtová rada, 2025).

dofinancovala ostatní regionální a mikroregionální centra, zvýšila motivace samospráv k ekonomické aktivitě a sdružování pro výkon vybraných služeb a zahrnula sociální parametr, který reflektuje ceny služeb ve znevýhodněných regionech (Komárek a Prokop, 2025).¹

G1.5.4.B Téměř třetina z dodatečného výběru by plynula do rozpočtů samospráv, v mld. Kč

Poznámka Vypočteno na základě koeficientů rozpočtového určení celostátních daní.

Zdroj Vlastní mikrosimulační model a odhady na základě EU-SILC a dalších dat (detaily viz příloha 6.1). Generální finanční ředitelství (schéma rozpočtového určení daní k 1. 1. 2025).

Zpracování PAQ Research

Modelace fiskálních dopadů nebere v potaz další nepřímé dopady reforem:

- Zvýšení legální pracovní aktivity a přechody do zaměstnání, tudíž vyšší daně z práce.** Nižší zdanění práce by vedlo k vyšší participaci na oficiálním trhu práce a k vyššímu počtu legálně odpracovaných hodin. To by zvýšilo výběr DPFO a pojistného. Dalším fiskálně pozitivním dopadem by byly přechody vysokopříjmových OSVČ do zaměstnání s vyšší průměrnou daňovou sazbou v důsledku omezení daňového zvýhodnění těchto OSVČ. Tento efekt by mohl být částečně vyvážen vyšším zatajováním tržeb OSVČ v důsledku vyššího mezního zdanění.
- Celkové snížení čistého příjmu domácností by snížilo výběr daní ze spotřeby.** Po zohlednění rozdílného mezního sklonu ke spotřebě² očekáváme, že by se agregátní roční spotřeba ekonomicky aktivních domácností v důsledku nižšího příjmu snížila o cca 13 mld. Kč. To by mohlo vést k nižšímu výnosu daní ze spotřeby o cca 2 mld. Kč.³
- Ekonomický růst, a tudíž vyšší výběr daní celkově.** Vyšší pracovní a investiční aktivita by zvýšila HDP v dlouhodobém horizontu (viz kapitola 1.5.1.), což by zvětšilo zdanitelnou bázi v ekonomice. To by vedlo k vyššímu výběru všech daní.

¹ Výjimkou je změna čerpání dávek, které modelujeme společně s přímým dopadem daní.

² Viz diskuze o dopadu na kupní sílu v regionech v sekci 1.5.2.

³ Při předpokladu efektivní daňové sazby 18 %. Efekt by byl reálně však zřejmě nižší, protože by se zvýšení zdanění spotřeby plně nepropsalo do cen.

1.6. Alternativní reformy a limitace návrhu

1.6.1. Alternativní návrhy reformy

Prezentujeme dvě alternativní varianty reformy, které se liší konkrétní podobou jednotlivých návrhů (shrnutí v tabulce níže):

- **Fiskálně neutrální varianta**, která snižuje demotivační zdanění práce a firem, zátěž nízkopříjmovým a omezuje nesystematické úlevy. Nijak však nezvyšuje celkový výběr daní, což by znamenalo nutnost velmi významných reforem na straně výdajů a omezilo možnosti financování důležitých oblastí jako je obrana, vzdělávání či infrastruktura.
- **Pro-rozpočtová varianta**, která výrazněji zvyšuje výběr (o 199 mld. Kč vůči roku 2024). To by umožnilo lépe do výdajů promítat společenské priority a národní závazky a udržovat vyrovnanější veřejné rozpočty. Hlavním rozdílem oproti vyvážené (hlavní) variantě je sjednocení sazeb DPH na současnou standardní sazbu (21 %), tedy zrušení snížené sazby (12 %), které je inspirováno dánským daňovým systémem.¹ Varianta by také zvýšila zdanění majetku, a to zejména nemovitostí.² Uzavření výjimek v této variantě by navíc zvýšilo systematičnost nastavení daní, ale pozitivní dopady na efektivnost by byly jen nižší, a to kvůli pouze mírnému snížení zdanění zaměstnanecké práce. Tato varianta by navíc vyžadovala významnější kompenzaci vyššího zdanění spotřeby a majetku pro nízkopříjmové domácnosti – ekonomicky aktivní i neaktivní – v dávkovém systému.

¹ Dánsko má pouze jednu sazbu DPH na úrovni 25 %. Vyšší náklady na spotřebu domácností kompenzuje Dánsko nižším zdaněním práce a štedrým dávkovým systémem.

² Ve zdanění majetku existuje prostor pro další navýšení, například zavedením daně z bohatství.

T1.6.1. Jednotlivé změny a dodatečný výběr v jednotlivých variantách reformy, v mld. Kč

Typ daně	Návrh	Fiskálně neutrální varianta	Vyvážená (hlavní) varianta	Pro-rozpočtová varianta
I. Práce	A. Snížení zdanění zaměstnancům	- 43 (významné zvýšení slev a oprava nesystematických prvků)		- 16 (mírné zvýšení slev a oprava nesystematických prvků)
	B. Rovnější zdanění OSVČ	+ 5 (mírnější snížení paušálů a snížení minim zdravotního pojistného)	+ 24 (střední snížení paušálů a oprava nesystematických prvků)	+ 30 (navíc významné snížení paušálů)
II. Spotřeba	A. Valorizace a zavedení spotřebních daní u neřestí	+ 27 (tiché víno, slazené nápoje a zvýšení sazeb ve vybraných spotřebních daních)		
	B. Reforma DPH	+ 8 (pouze zavedení EET)	+ 41 (EET, přesun zbytných položek do vyšší sazby a snížení nižší sazby)	+ 133 (EET a sjednocení DPH na standardní sazbě)
III. Majetek	A. Vyšší zdanění nemovitostí navázané na hodnotu	+ 29 (základní reforma)		+ 51 (vyšší sazby blíže evropskému průměru)
	B. Omezení výjimek a optimalizací ve zdanění nemovitostí a kapitálu	+ 0 (reforma nájmu)	+ 9 (reforma nájmu a časového testu na investiční byty)	+ 20 (reforma nájmu a časového testu na byty i finanční aktiva)
	C. Zavedení dědické daně pro vyšší hodnotu dědictví	- (není součástí návrhu)		+ 7
IV. Zisky firem	A. Rychlejší odpisy a odpočty na VaV	- 28 (významnější reforma odpisování, zvýšení sazby DPPO o 1 p. b. a bonus na odpočty na VaV)	- 15 (okamžité odpisy na stroje, zařízení a nehmotná aktiva, zvýšení sazby DPPO o 1 p. b. a bonus na odpočty na VaV)	- 6 (okamžité odpisy na stroje, zařízení a nehmotná aktiva, zvýšení sazby DPPO o 2 p. b. a bonus na odpočty na VaV)
Kompensace v důchodovém a dávkovém systému		(nevyčísleno)	- 7	- 20
Celková změna výběru		0	+73	+199

Zdroj Mikrosimulace na základě dat EU-SILC a dalších (viz příloha 1); další vlastní odhady; sumy nemusí sedět kvůli zaokrouhlování

Zpracování PAQ Research

1.6.2. Limitace návrhu

Naše analýzy a návrhy (v jakékoliv variantě) se v detailu nevěnují některým důležitým aspektům daňového systému. Zde uvádíme, kterým a proč:

- Férovější zdanění nejbohatší 0,1 % (11 tisíc) osob:** Dle zahraničních výzkumů je míra zdanění miliardářů v Evropě nižší než míra zdanění střední třídy (Zucman, 2024).¹ Důvodem je, že významná část příjmů velmi bohatých osob nepochází z práce, ale z vlastnictví kapitálu, který podléhá nižšímu efektivnímu zdanění.² Tato skupina lidí má menší část svého bohatství v nemovitostech; vyšší zdanění nemovitostí by je tak významně nezasáhlo. Otázka zdanění těch nejbohatších osob je relevantní i pro Česko, a to nejen kvůli férovosti daňového systému, ale i kvůli k vysokým majetkovým nerovnostem.³ Téma diskutujeme na konci kapitoly o zdanění majetku, ale námi navrhované reformy však férovost zdanění těch nejbohatších – kteří vlastní zhruba 16 % veškerého majetku českých domácností – řeší jen částečně. Důvodem jsou zejména nedostatečná data (ohledně efektivní míry zdanění), nutnost detailnějších analýz (například možného zrušení časového testu na kapitálové zisky) či nutnost problematiku řešit v mezinárodní spolupráci (v případě daně ze superbohatství).
- Omezení environmentálních externalit:** Daňový systém je efektivním nástrojem, jak demotivovat od tvorby negativních externalit, jako je produkce CO₂, která poškozují životní prostředí. Český daňový systém má již nástroje, kterými tyto externality omezuje – zejména spotřební a energetické daně na paliva a pohonné hmoty. Zvažovat by se dalo přenastavení těchto nástrojů, či zavedení speciálních uhlíkových daní nebo zdanění automobilů dle environmentální náročnosti. Tyto současné a potenciální nástroje omezení environmentálních externalit však neanalyzujeme⁴, protože to má za cíl celoevropský systém emisních povolenek (ETS). Ten má být od roku 2027 rozšířen i na zdroje vytápění domácností a malých firem a na soukromou dopravu v rámci tzv. ETS2.
- Zjednodušení daňové administrativy na straně státu (snížení nákladů na výběr daní) a na straně plátců (snížení nákladů na splnění daňové povinnosti).** Úroveň efektivnosti výběru daní není ve srovnání s jinými zeměmi špatná. V roce 2022 činil poměr provozních výdajů správy daní k čistým vybraným příjmům v Česku 1,19 %, což je srovnatelné s Polskem (1,22 %), Německem (1,26 %) či Slovenskem (1,35 %)(OECD, 2024a). Kroky pro zlepšení podstupované Finanční správou jako elektronizace, budování datových skladů či jednotné měsíční hlášení zaměstnavatelů jdou dobrým směrem. I přes to prostor pro zlepšení určitě existuje – příkladem může být zavedení jednotného inkasního místa (JIM), které by sjednotilo výběr DPFO a sociálního a zdravotního pojistného. Takové opatření by navíc snížilo i náročnost pro plátce daně. Podobná opatření však často vyžadují

¹ Dle výzkumů citovaných Zucmanem dosahuje míra zdanění miliardářů ve Francii, Itálii a Nizozemsku 18–28 % ze svých příjmů, zatímco pro osoby v 50.–90. percentilu příjmové distribuce dosahuje míra zdanění cca 45–60 %.

² Typicky nepodléhá pojistnému, vztahují se na něj osvobození a zdanění jde obejít nerealizací zisku či využitím holdingových struktur.

³ Nejbohatší 1 % osob vlastní 27–36 % českého majetku (UBS, 2023, World Inequality Database, 2023).

⁴ Kromě návrhu na konzistentnější zdanění v rámci pohonných hmot.

výrazné procesní a legislativní změny. Tato implementační náročnost a nutnost vzhledu do interního fungování finanční správy je důvodem, proč zjednodušení daňové administrativy není jedním z našich hlavních cílů v této studii. Nicméně některé z našich návrhů – například zrušení odpočtů hypotečních úroků – by daňovou administrativu zjednodušily (viz tabulka níže).

T1.6.2. Vybrané dopady reformy na administrativní náročnost

	Pro stát	Pro plátce
Práce	- Nutnost lépe kontrolovat obory činnosti OSVČ kvůli vyčlenění živností s 60% paušálem + Zrušení odpočtů hypotečních úroků + Omezení nutnosti kontrolovat příjem manžela/ky kvůli zrušení slevy na nepracující/ho manžela/ku	- Nutnost pro některé OSVČ podávat daňové přiznání a přehledy kvůli omezení paušální daně
Majetek	- Nutnost administrovat novou daň z dědictví - Nutnost aktualizovat cenové mapy pro daň z nemovitých věcí	
Spotřeba	- Nutnost administrovat novou spotřební daň na tiché víno a slazené nápoje + Jednodušší vymáhání daňových úniků díky EET	- Nutnost administrovat novou spotřební daň na tiché víno a na slazené nápoje - Nutnost vést EET
Zisky firem	- Administrace bonusu na odpočty za vědu a výzkum	+ Zjednodušené daňové odpisy díky okamžitému odpisování

Zdroj Vlastní analýza
Zpracování PAQ Research

- **Efektivnější vymáhání daní.** Prostor pro efektivnější výběr zamezením úniků existuje, ale není velký (viz podkapitola 1.3.1). Ve studii navrhujeme zavedení elektronické evidence tržeb, které má za cíl omezit úniky na DPH, a reformy zdanění práce, které sníží motivaci k práci v šedé ekonomice a ve švarcsystému. Další možná opatření proti únikům jsou však typicky procesní a technická, což vyžaduje dobrý vhled do fungování finanční správy a dalších relevantních orgánů. Některá opatření je navíc třeba zavádět na úrovni celé EU nebo v rámci celosvětové spolupráce, zejména kvůli únikům do zahraničí.
- **Omezení přesunu zisků do zahraničí.** Podle nejnovějších odhadů je až 40 % globálních zisků velkých nadnárodních společností přesouváno do daňových rájů (Tørsløv, Wier & Zucman, 2022, Tax Justice Network, 2024). To narušuje férovost korporátního daňového systému, znevýhodňuje menší domácí inovativní firmy a vede k nižším daňovým příjmům a k odlivu hodnoty z Česka. Jen na dani z příjmů právnických osob od velkých nadnárodních firem Česko dle odhadů každoročně přichází o 6–11 % výnosů DPPO, tedy až 40 mld. Kč, a to bez započtení ušlých

reinvestic (vlastní odhady Centra veřejných financí). Česko by mělo být aktivnější v debatách o možném řešení této situace a mělo by se aktivně podílet na běžícím vývoji návrhů reforem mezinárodního zdanění na úrovni Evropské unie (detaily viz kapitola 5). Konkrétní možná opatření pro lepší identifikaci úniků nadnárodních firem českou finanční správou jsou součástí probíhajících debat a zahrnují mj. zavedení lepších modelů rizikovosti na základě dat z reportů podle zemí a dokumentace převodních cen, na čemž se v současné době podílí i výzkumníci Centra veřejných financí.

- Daň z finančních transakcí a digitální daň.** Dani z finančních transakcí se nevěnujeme, byť existují dobré důvody pro její zvážení, a to jak z pohledu dodatečných veřejných příjmů, systematickosti a férovosti (finanční transakce jsou osvobozeny od DPH, což je zvýhodňuje oproti jiným typům zboží a služeb), i omezení spekulací na finančních trzích. Zásadním protiargumentem je obava, že by tato daň omezila rozvoj nerozvinutého českého kapitálového trhu. Dalším případem daně, které se do hloubky nevěnujeme, je digitální daň. Ta byla v Česku v minulosti zvažována a je implementovaná v některých zemích s cílem zdanit digitální služby, které se vyznačují extrémní ziskovostí, relativně nízkými náklady, nízkým příspěvkem k zaměstnanosti a zároveň vysokou mobilitou. Podobně jako řešení úniků do daňových rájů, i tato otázka férového mezinárodního zdanění vyžaduje koordinaci na úrovni EU či OECD. Obecně se přikláníme spíše k lépe nastavenému a vymáhanému mezinárodnímu zdanění firem na základě reálné hodnoty, kterou v daných zemích firmy produkují (z prodeje nebo výroby), namísto zavádění poměrně nesystematické sektorové daně.
- Vyšší transparentnost daňového systému.** Nízká srozumitelnost daňového systému omezuje informovanost veřejnosti o skutečném rozsahu a struktuře zdanění, a tím tak snižuje tlak na efektivní a férovou tvorbu daňové politiky. Příkladem nedostatků je daňové zatížení zaměstnanců, které je částečně skryto ve vysokém pojistném placeném zaměstnavatelem. Sjednání základů pro zdanění práce, které zmiňujeme výše, by vedly ke zlepšení situace a doporučuje je i Mirrlees Review (Mirrlees, 2011). Jejich zavedení by znamenalo výraznou změnu konstrukce zdanění příjmů fyzických osob. I z toho důvodu není zvýšení transparentnosti mezi hlavními cíli námi navrhované reformy.

1.7. Závěr: Implementace reformy

Ukazujeme, jak daňovou reformou zvýšit odolnost a prosperitu Česka. O detailech opatření, která navrhujeme, lze diskutovat. Na principech reformy je ale široká odborná shoda: Česko by mělo snížením zdanění práce podpořit trh práce a investice firem, systematizovat daně a ulevit domácnostem, jejichž životní úroveň stagnuje. Naopak posílit zdanění dává smysl tam, kde méně škodí růstu, abychom mohli udržitelně financovat lepší vzdělávání, silnou obranu či moderní infrastrukturu bez omezování veřejných služeb. Taková reforma by posílila růst a zvýšila odolnost vůči ekonomickým, sociálním i geopolitickým otřesům.

Pro úspěšnou implementaci by reforma měla být:

- **Koncepční:** Jen reformou, která řeší daňový systém jako celek, lze efektivně vyvážit zdánlivé dilema mezi efektivností, distribucí a dostatečným výběrem. To je poučení z dílčích kroků, jako bylo zrušení tzv. superhrubé mzdy, které oslabilo udržitelnost veřejných financí, aniž by významně pomohlo nízkopříjmovým či trhu práce.
- **Srozumitelně vysvětlená a komunikovaná jako celek:** Společnost musí vidět celkový přínos, ne jen jednotlivá zvýšení či snížení daně. Estonsko nedávno ukázalo, že i komplexní daňová reforma může projít, pokud je jasně zasazená do národních priorit (viz box níže). Z průzkumů postojů veřejnosti taky víme, že podpora konkrétních opatření může být i o třetinu vyšší, pokud se jasně vysvětlí problémy, které změna řeší.
- **Odborně, politicky a institucionálně zajištěná:** Implementace vyžaduje kapacitu státu i silný mandát vlády, která ji prosadí jako svou prioritu. To zahrnuje využití pokročilých nástrojů na mikrosimulační modelování, jako je TaxBen nebo Euromod.
- **Rozfázovaná:** Postupný náběh změn zajistí, že se jim ekonomičtí aktéři budou moci postupně přizpůsobit.

- **Průběžně vyhodnocovaná:** Každé přijaté opatření by mělo projít hodnocením dopadů (RIA) a reforma by měla mít jasný rámec monitoringu vybraných dopadů.

Estonská daňová reforma

Estonsko od roku 2025 zavádí daňovou reformu, která zahrnuje zvýšení sazby DPH z 22 % na 24 %, zavedení 2% obranné daně na příjmy a zvýšení DPPO z 22 % na 24 %. Reforma také zahrnuje novou daň z motorových vozidel, která zohledňuje ekologické parametry vozidel. Na druhou stranu snižuje zdanění práce vyšším nezdanitelným základem v dani z příjmů v hodnotě 700 EUR. Reforma je reakcí na rostoucí potřebu financování obrany a byla výsledkem dohody mezi klíčovými politickými silami. Byť se tato reforma s naší v ledasčem rozcházejí, Estonsko ukazuje, že je možné najít společnou cestu k realizaci změn, které podporují stabilitu a dlouhodobý rozvoj.

1.8. Zdroje

Adam, S., Besley, T., Blundell, R., Bond, S., Chote, R., Gammie, M., Johnson, P., Mirrlees, J., Myles, G., & Poterba, J. M. (2011). *Tax by Design*. Dostupné na: <https://ifs.org.uk/books/tax-design>

Agkun, O., Cournede, B., Fournier, J. M. (2017). *The effects of the tax mix on inequality and growth*. Dostupné na: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2017/12/the-effects-of-the-tax-mix-on-inequality-and-growth_2cca8f88/c57eaa14-en.pdf

Anderson, J. D. (2000). *Financial Problems as Predictors of Divorce: A Social Exchange Perspective*. Utah State University (Doctoral dissertation). Dostupné na: <https://digitalcommons.usu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3449&context=etd>

Appelt, S., Bajgar, M., Criscuolo, C., Galindo-Rueda, F. (2025). *How effective are R&D tax incentives? Reconciling the micro and macro evidence*. Centre for Economic Performance. Dostupné na: <https://cep.lse.ac.uk/pubs/download/dp2071.pdf>

Arnold, J. M., Brys, B., Heady, C., Johansson, Å., Schwellnus, C., & Vartia, L. (2011). *Tax Policy for Economic Recovery and Growth*. Dostupné na: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1468-0297.2010.02415.x>

Bajgar, M., Srholec, M. (2025). *Crowding in or crowding out? Evidence from discontinuity in the assignment of business R&D subsidies*. *European Economic Review*, 150, 104476. Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0047272725000556j.euroecorev.2025.104476>

Bárta, D. (2025). *Národní dotace: kolik jich máme a kam směřují?* Centrum veřejných financí. Dostupné na: <https://centrumverejnychfinanci.cz/narodni-dotace-kolik-jich-mame-a-kam-smeruji/>

Bělohradský, A., Markalousová, T., Pospíšil, M. (2025a). *Podfinancovaný stát: Cesty k posílení veřejných rozpočtů*. Centrum veřejných financí. Dostupné na: https://centrumverejnychfinanci.cz/wp-content/uploads/2025/07/Podfinancovany_stat_cesty_k_posileni_veřejnych_rozpoctu.pdf

Bělohradský, A., Janský, P., Malá, M., Zindulková, K. (2025b). *Desatero pro moderní veřejné finance*. Centrum veřejných financí. Dostupné na: <https://centrumverejnychfinanci.cz/wp-content/uploads/2025/01/Desatero-Centrum-verejnych-financi.pdf>

Blanchet, T., Chancel, L., Gethin, A. (2022). *Why Is Europe More Equal than the United States?* *American Economic Journal: Applied Economics* 2022, 14(4): s. 480–518. Dostupné na: <https://amory-gethin.fr/files/pdf/BlanchetChancelGethin2022AEJ.pdf>

Carroll, C., Slacalek, J., Tokuoka, K., White, M. N. (2017). *The distribution of wealth and the marginal propensity to consume*. Quantitative Economics, 8(3), 977–1020. Dostupné na: <https://doi.org/10.3982/QE694>

Centrum pro výzkum veřejného mínění. (2023). Daně z pohledu veřejného mínění – červen/červenec 2023. Sociologický ústav AV ČR. Dostupné na: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5696/f9/ev230908.pdf

Česká národní banka. (2025). *Prognóza ČNB – léto 2025*. Dostupné na: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/prognoza/>

Česká národní banka. (2024). *Zpomalení růstu dlouhodobého potenciálu české ekonomiky*. Dostupné na: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/zpravy-o-menove-politice/boxy-a-clanky/Zpomaleni-rustu-dlouhodobeho-potencialu-ceske-ekonomiky/>

Český statistický úřad. (2022). *Statistika rodinných účtů 2022*. Dostupné na: https://www.czso.cz/csu/vykazy/statistika_rodinnych_uctu

Chetty, R., Hendren, N., Kline, P., Saez, E. (2015). *The Poverty and Inequality Report: Economic Mobility*. Stanford Center on Poverty and Inequality. Pathways: A Magazine on Poverty, Inequality, and Social Policy, Special Issue 2015, s. 55-60. Dostupné na: https://inequality.stanford.edu/sites/default/files/SOTU_2015_economicmobility.pdf

Christl, M., De Poli, S. & Köppl-Turyna, M. (2024). *An extended view on inequality and redistribution in the European Union – The role of indirect taxation and in-kind benefits (GLO Discussion Paper No. 1508)*. Global Labor Organization (GLO). Dostupné na: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/304385/1/GLO-DP-1508.pdf>

Crandall-Hollick, M. L., Hughes, J. S. (2018). *The Earned Income Tax Credit (EITC): An Economic Analysis*. Congressional Research Service. Dostupné na: <https://sgp.fas.org/crs/misc/R44057.pdf>

ČTK. (2023). CVVM: Pro progresivní zdanění příjmů jsou tři pětiny Čechů, trend se nemění. Dostupné na: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2411278>

Dvořáková, E., Fabšíková, N., Korbel, V., Ostrý, M., Prokop, D. (2023). *Inflace a její dopad na výdaje rodin na vzdělávání dětí*. PAQ Research. Dostupné na: <https://www.paqresearch.cz/content/files/2023/07/Dopady-inflace-na-vzd-l-v-n--PAQ-Research.pdf>

Elder, R. W., Lawrence, B., Ferguson, A., Naimi, T. S., Brewer, R. D., Chattopadhyay, S. K., Toomey, T. L. & Fielding, J. E. (2010). *The Effectiveness of Tax Policy Interventions for Reducing Excessive Alcohol Consumption and Related Harms*. American Journal of Preventive Medicine, 38(2), 217–229. Dostupné na: <https://doi.org/10.1016/j.amepre.2009.11.005>

Evropská komise. (2025). *Doporučení rady k hospodářské a sociální politice, politice zaměstnanosti a strukturální a rozpočtové politice Česka*. COM (2025) 203 final. Dostupné na:

https://commission.europa.eu/document/download/012b1f34-90c8-4f8d-8177-41af9fa312bf_cs?filename=COM_2025_203_1_CS_ACT_part1_v2.pdf

Fan, Z. & Liu, Y. (2020). *Tax Compliance and Investment Incentives: Firm Responses to Accelerated Depreciation in China*. Journal of Economic Behavior & Organization, Elsevier, 176.

Franta, M. (2025, připravované). *Může česká ekonomika vyrůst z dluhů?* IDEA při CERGE-EI.

Galan, S., Prokop, D., Škvrňák, M. (2024). *10 problémů, jejichž řešení rozhodne o úspěchu dávkové reformy*. PAQ Research. Dostupné na: <https://www.paqresearch.cz/post/10-problemu-davkove-reformy/>

Garcia-Bernardo, J. & Janský, P. (2024). *Profit shifting of multinational corporations worldwide*. World Development, Volume 177, 2024, 106527, ISSN 0305-750X. Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0305750X23003455>

Generální finanční ředitelství. (2023). *Informace GFR k daňovému posouzení povinností poskytovatelů ubytovacích služeb* (č. j. 10352/23/7100-30118-012884). Dostupné na: https://financnisprava.gov.cz/assets/cs/prilohy/f-novinky/Informace_GFR_k_danovemu_posouzeni_povinnosti_poskytovatelu_.pdf

Hospodářská komora České republiky. (2023). *Ekonomické hrozby pro ČR: konkurenceschopnost*. Hospodářská komora České republiky. Dostupné na: https://www.komora.cz/app/uploads/2024/06/konkurenceschopnost_material_final.pdf

International Monetary Fund. *European Dept. Czech Republic: 2024 Article IV Consultation-Press Release; and Staff Report*. IMF Staff Country Reports 2025, 035 (2025). Dostupné na: <https://doi.org/10.5089/9798229000031.002>

Jahoda, R. a kol. (2023). *Dopady vybraných vládních opatření na české domácnosti*. Dostupné na: https://katalog.vupsv.cz/fulltext/vz_530.pdf

Kalíšková, K., München, D. & Pertold, F. (2020). *Dopady zrušení superhrubé mzdy na zaměstnance*. IDEA při CERGE-EI. Dostupné na: <https://idea.cerge-ei.cz/zpravy/dopady-zruseni-superhrube-mzdy>

Komárek, J. & Prokop, D. (2023). *Jak na zdanění alkoholu: Komparativní analýza a doporučení reform*. PAQ Research. Dostupné na: https://www.paqresearch.cz/content/files/2023/10/PAQ_Alkohol_Daneni_Studie.pdf

Komárek, J. & Prokop, D. (2023). *Jak na zdanění slazených nápojů: Komparativní analýza a doporučení reform*. PAQ Research. Dostupné na: https://www.paqresearch.cz/content/files/2024/01/PAQ_Slazene_Napoje_Daneni_Studie.pdf

Komárek, J. & Prokop, D. (2025). *Chytřejší zdanění nemovitostí*. PAQ Research. Dostupné na: https://www.paqresearch.cz/content/files/2025/04/PAQ_Nemovitosti_Studie.pdf

Korbel, V. & Gargulák, K. (2024). *V navrhovaném rozpočtu MŠMT chybí přes 50 miliard. Ukazujeme 14 oblastí, kde ušetřit a kam investovat*. PAQ Research. Dostupné na: <https://www.paqresearch.cz/post/v-navrhovanem-rozpocetu-msmt-chybi-pres-50-miliard-ukazujeme-14-oblasti-kde-usetrit-a-kam-investovat/>

Malá, M., Bělohradský, A., Klimeš, D. (2025). *Pět systémových kroků pro rozvoj inovativního byznysu v Česku*. Centrum veřejných finance. Dostupné na: https://centrumverejnychfinanci.cz/wp-content/uploads/2025/08/Pet-kroku-pro-rozvoj-inovativniho-byznysu-v-Cesku_v01.pdf

Malá, M. & Škultéty, O. (2025). *Jak podpořit investice firem v čase napjatých veřejných rozpočtů: možnosti rychlejších odpisů*. Centrum veřejných financí. Dostupné na: https://centrumverejnychfinanci.cz/wp-content/uploads/2025/07/Studie-odpisy-finalni-06_2025_11072025_v02.pdf

Marrero, G. A. & Servén, L. (2022). *Growth, inequality and poverty: a robust relationship?* Empirical Economics, Springer, vol. 63(2), s. 725-791. Dostupné na: https://ideas.repec.org/a/spr/empeco/v63y2022i2d10.1007_s00181-021-02152-x.html

Meghir, C. & Phillips, D. (2010). *Labour supply and taxes*. Dimensions of Tax Design: The Mirrlees Review (s. 202–274). Oxford University Press for the Institute for Fiscal Studies. Dostupné na: https://ifs.org.uk/sites/default/files/output_url_files/ch3.pdf

Ministerstvo financí České republiky. (2025). *Státní rozpočet 2025 v kostce*. Dostupné na: https://www.mfcr.cz/assets/attachments/2025-03-27_Statni-rozpocet-2025-v-kostce.pdf

Ministerstvo Financí České republiky (2018). *Státní rozpočet 2018 v kostce*. Dostupné na: https://www.mfcr.cz/assets/attachments/Informacni-letak_2018_Statni-rozpocet-v-kostce_02.pdf

Münich, D. (2024). *Priority veřejných výdajů: srovnání zemí EU*. IDEA při CERGE-EI. Dostupné na: https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_PB_Priority_verejnych_vydaju_0927.pdf

Národní ekonomická rada vlády. (2024). *Návrhy NERV k vyššímu dlouhodobě udržitelnému ekonomickému růstu*. Úřad vlády České republiky. Dostupné na: <https://vlada.gov.cz/assets/ppov/NERV/aktuality/navrhy-NERV.pdf>

Národní rozpočtová rada. (2024). *Zpráva NRR o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí 2024*. Praha: Úřad Národní rozpočtové rady. Dostupné na: <https://www.rozpocetovarada.cz/publikace/zprava-nrr-o-dlouhodobě-udržitelnosti-verejnych-financi-2024/>

Národní rozpočtová rada. (2025). *Výroční zpráva za rok 2024*. Dostupné na: <https://www.rozpocetovarada.cz/ke-stazeni/vyrocní-zpráva-za-rok-2024/>

OECD. (2021). *Research and development (R&D) tax incentives*. Dostupné na: [https://data-explorer.oecd.org/vis?fs\[0\]=Topic%2C1%7CScience%252C%20technology%20and%20innov](https://data-explorer.oecd.org/vis?fs[0]=Topic%2C1%7CScience%252C%20technology%20and%20innov)

[ation%23INT%23%7CResearch%20and%20development%20%28R%26D%29%23INT_RD%23&pg=0&fc=Topic&bp=true&snb=18&df\[ds\]=dsDisseminateFinalDMZ&df\[id\]=DSD_RDTAX%40DF_RDTAX&df\[ag\]=OECD.STI.STP&df\[vs\]=1.0&dq=AUS%2BAUT%2BBEL%2BCAN%2BCHL%2BCRI%2BCZE%2BEST%2BFIN%2BFRA%2BDEU%2BGRC%2BHUN%2BISL%2BIRL%2BISR%2BITA%2BJPN%2BKOR%2BLVA%2BLTU%2BLUX%2BNLD%2BNZL%2BNOR%2BPOL%2BPRT%2BSVK%2BSVN%2BESP%2BSWE%2BCHE%2BTUR%2BGBR%2BEU27_2020%2BOECD%2BARG%2BBGR%2BHRV%2BCYP%2BMLT%2BZAF.A.DF_GTARD.PT_B1GQ..&pd=2021%2C&to\[TIME_PERIOD\]=false&vw=tb](https://data-explorer.oecd.org/vis?lc=en&tm=DF_LFS_INDIC&pg=0&snb=1&vw=tb&df[ds]=dsDisseminateFinalDMZ&df[id]=DSD_LFS%40DF_LFS_INDIC&df[ag]=OECD.ELS.SAE&df[vs]=&pd=%2C&dq=.....&to[TIME_PERIOD]=false&lb=bt)

OECD. (2023). *Revenue Statistics 2023: Tax Revenue Buoyancy in OECD Countries*. Dostupné na: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/12/revenue-statistics-2023_6ee814f4/9d0453d5-en.pdf

OECD. (2024a). *Tax Administration 2024: Full Report*. Dostupné na: https://www.oecd.org/en/publications/tax-administration-2024_2d5fba9c-en/full-report.html

OECD. (2024b). *DynEmp: Measuring job creation by start-ups and young firms*. Dostupné na: <https://www.oecd.org/en/about/projects/measuring-job-creation-by-start-ups-and-young-firms.html?>

OECD. (2024c). *Revenue Statistics 2024*. Dostupné na: https://www.oecd.org/en/publications/revenue-statistics-2024_c87a3da5-en/full-report/component-5.html#tablegrp-d1e27234-53fd5becf

OECD. (2025a). *OECD Economic Surveys: Czechia 2025*. Dostupné na: <https://doi.org/10.1787/7a70af5c-en>

OECD. (2025b). *Taxing Wages 2025*. Dostupné na: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/04/taxing-wages-2025_20d1a01d/b3a95829-en.pdf

OECD. (2025c). *Taxing capital gains*. Dostupné na: https://www.oecd.org/en/publications/taxing-capital-gains_9e33bd2b-en.html

OECD. (n.d.). *Employment and unemployment by five-year age group and sex*. Dostupné na: [https://data-explorer.oecd.org/vis?lc=en&tm=DF_LFS_INDIC&pg=0&snb=1&vw=tb&df\[ds\]=dsDisseminateFinalDMZ&df\[id\]=DSD_LFS%40DF_LFS_INDIC&df\[ag\]=OECD.ELS.SAE&df\[vs\]=&pd=%2C&dq=.....&to\[TIME_PERIOD\]=false&lb=bt](https://data-explorer.oecd.org/vis?lc=en&tm=DF_LFS_INDIC&pg=0&snb=1&vw=tb&df[ds]=dsDisseminateFinalDMZ&df[id]=DSD_LFS%40DF_LFS_INDIC&df[ag]=OECD.ELS.SAE&df[vs]=&pd=%2C&dq=.....&to[TIME_PERIOD]=false&lb=bt)

Ohrn, E. (2019). *The Effect of Tax Incentives on U.S. Manufacturing: Evidence from State Accelerated Depreciation Policies*. *Journal of Public Economics*, 180.

Prokop, D. (2025a). *Kde ušetřit 100 miliard a nezničit stát. A proč jen úspory nebudou stačit*. PAQ Research. Dostupné na: <https://www.paqresearch.cz/post/kde-usetrit-100-miliard-a-neznicit-stat-a-proc-jen-uspory-nebudou-stacit/>

Prokop D. (2025b). *Rozvoj chudších regionů může nastartovat prosperitu Česka. NERV přináší 50 opatření, jak na to*. PAQ Research. Dostupné na: <https://www.paqresearch.cz/post/rozvoj-chudsih-regionu-muze-nastartovat-prosperitu-ceska-nerv-prinasi-50-opatreni-jak-na-to/#5-reforma-da%C5%88ov%C3%A9ho-mixu-pro-men%C5%A1%C3%AD-zat%C3%AD%C5%BEen%C3%AD-chud%C5%A1%C3%ADch-region%C5%AF-a-jejich-kupn%C3%AD-s%C3%ADly>

Ridley, M., Rao, G., Schilbach, F., Patel, V. (2019). *Poverty, depression, and anxiety: Causal evidence and mechanisms*. Science, Vol 370, Issue 6522. Dostupné na: <https://www.science.org/doi/10.1126/science.aay0214>

Schneider, F., Asllani, A. (2022). *Taxation of the Informal Economy in the EU*. Dostupné na: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/734007/IPOL_STU%282022%29734007_EN.pdf

Smith, M., Yagan, D., Zidar, O. & Zwick, E. (2019). *Capitalists in the Twenty-First Century* – NBER Working Paper No. w25442. Dostupné na: <https://www.ericzwick.com/capitalists/capitalists.pdf>

Srholec, M. (2024). *Jaké inovativní firmy (ne)čerpají veřejnou podporu na inovace?* IDEA při CERGE-EI. Dostupné na: <https://idea.cerge-ei.cz/studies/jake-inovativni-firmy-ne-cerpaji-verejnou-podporu-na-inovace>

Šatava, J. (2016). *Daňový systém snižuje motivaci matek s menšími dětmi k práci: Doporučení a jeho vyhodnocení*. IDEA při CERGE-EI. Dostupné na: <https://idea.cerge-ei.cz/studies/2016-12-danovy-system-snizuje-motivaci-matek-s-mensimi-detmi-k-praci>

Šedivý, M. & Zindulková, K. (2025). *Úpravy DPH: dopady na domácnosti a veřejné rozpočty*. Centrum veřejných financí. Dostupné na: <https://centrumverejnychfinanci.cz/zmeny-dph-dopady-na-domacnosti-a-verejne-rozpocety/>

Škvrňák, M. & Prokop, D. (2025). *Evropsky srovnatelnou chudobou trpí pětina Čechů. Jsme v průměru, nikoli premianty EU*. Dostupné na: <https://www.paqresearch.cz/post/chudoba-cesko-eu/>

Tax Justice Network. (2024). *The state of tax justice 2024*. Dostupné na: <https://taxjustice.net/reports/the-state-of-tax-justice-2024/>

Tørsløv, T., Wier, L. & Zucman, G. (2022). *The missing profits of nations*. The Review of Economic Studies, 90(3), 1499–1534. Dostupné na: <https://doi.org/10.1093/restud/rdac049>

U.S. Department of Health and Human Services. (2025). *Housing Instability*. Dostupné na: <https://odphp.health.gov/healthypeople/priority-areas/social-determinants-health/literature-summaries/housing-instability>

Vilím, P., Pertold, F., Šoltés, M., Prokop, D. & Hromádková, E. (2025). *Rovnější zdanění OSVČ*. PAQ Research. Dostupné na: https://www.paqresearch.cz/content/files/2025/06/PAQ-RILSA_OSVC_Studie-2.pdf

Vilím, P., Prokop, D. & Šoltés, M. (2024). *Chytřejší zdanění zaměstnanců*. PAQ Research. Dostupné na: https://www.paqresearch.cz/content/files/2024/11/PAQ_Zamestnanci_Daneni_Reforma.pdf

World Bank Group (n.d.). *World Development Indicators*. DataGroup. Dostupné na: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>

Zindulková, K. & Šedivý, M. (2025). *Změny DPH: dopady na domácnosti a veřejné rozpočty*. Centrum veřejných financí. Dostupné na: https://centrumverejnychfinanci.cz/wp-content/uploads/2025/08/CVF_Studie_DPH_20082025_final.pdf

Život k nezaplacení. (2025). *Kolika domácnostem po zaplacení všech výdajů nic nezbyvá*. Český rozhlas. Dostupné na: <https://data.irozhlas.cz/zivot/uspory-procenta/>

Zucman, G. (2024). *A blueprint for a coordinated minimum effective taxation standard for ultra-high-net-worth individuals*. Brasília: G20. Dostupné na: <https://www.taxobservatory.eu/www-site/uploads/2024/06/report-g20.pdf>

Zwick, E. & Mahon, J. (2017). *Tax Policy and Heterogeneous Investment Behavior*. American Economic Review, 107(1), 217–248. Dostupné z: <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/aer.20140855>

2. Zdanění práce

V této kapitole popisujeme nedostatky ve zdanění práce, které lze rozdělit do tří oblastí: vysoké zdanění nízkopříjmových zaměstnanců, zvýhodnění vysokopříjmových OSVČ a nesystematičnost jednotlivých prvků ve zdanění práce. Rozvádíme návrhy řešení těchto problémů a hodnotíme jejich dopady na efektivnost, distribuci, systematičnost a výběr do veřejných rozpočtů.

Kapitola vychází primárně z předchozích analýz a návrhů ohledně zdanění práce:

- Vilím a kol., *Chytřejší zdanění zaměstnanců* (2024)
- Vilím a kol., *Rovněžší zdanění OSVČ* (2025)
- Kalíšková a kol., *Pracovně motivační dopady návrhů daňových změn na zaměstnance* (2023)
- Prokop a kol., *Jak zachránit státní rozpočet a napravit nedostatky v danění příjmů?* (2024)

2.1. Úvod: Český trh práce

2.1.1. Typy pracujících a jejich počty

Osoby v Česku pracují v různých právních formách výdělečné činnosti, které se liší mírou ochrany a daňově-odvodovou zátěží. Zjednodušeně se jedná o zaměstnance na hlavní pracovní poměr (HPP), osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ) a pracovníky v dalších formách určených spíše pro přivýdělky – dohody o provedení práce (DPP), dohody o pracovní činnosti (DPP) a práce jako vedlejší OSVČ¹.

- **Zaměstnanci na HPP** tvoří jádro formální zaměstnanosti v Česku. Pracovní poměr může být sjednán jak na plný, tak i na zkrácený úvazek a je vázán zákoníkem práce. Poskytuje přístup k pracovním právům, nemocenskému pojištění a dalším standardům pracovního vztahu. Tato forma zaměstnání poskytuje nejvyšší míru ochrany, ale zároveň je spojena s relativně vysokým odvodovým zatížením.
- **Samostatně výdělečně činné osoby (OSVČ)** představují specifickou formu výdělečné činnosti, která kombinuje pracovní nezávislost s nižší odvodovou zátěží. Ta jim umožňuje větší autonomii v zajištění se pro případ pracovní neschopnosti či na důchod. OSVČ vykonávají hospodářskou činnost na vlastní účet a odpovědnost.

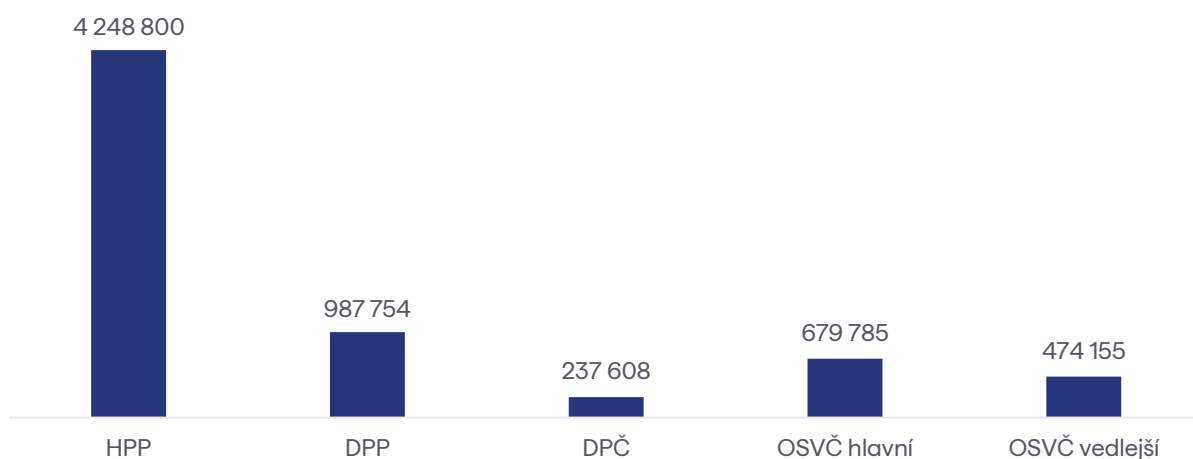
¹ Vedlejší OSVČ jsou osoby, které se vedle podnikání věnují i jiné státem podporované činnosti. Typicky jde o zaměstnance, studenty, důchodce nebo osoby pečující o jinou osobu (například dítě).

- **Příležitostné výdělečné činnosti** jako dohody o provedení práce (DPP), dohody o pracovní činnosti (DPČ) nebo vedlejší forma samostatně výdělečné činnosti rozšiřují flexibilitu trhu práce, ale často za cenu nižší ochrany. Tyto formy jsou určeny především pro krátkodobé či doplňkové činnosti, jako je výpomoc studentů, penzistů nebo osob s další hlavní činností. Kombinace více forem výdělečné činnosti (např. zaměstnání a vedlejší OSVČ) je v praxi běžná.

Podle údajů ČSÚ pracovalo v 1. čtvrtletí 2025 přibližně 5 milionů osob. Největší část tvoří zaměstnanci na hlavní pracovní poměr, menší část pak osoby samostatně výdělečně činné a zbytek připadá na přivýdělkové formy práce (DPP, DPČ, vedlejší OSVČ)(graf A). Čísla však není možné přímo sčítat, protože řada osob vykonává více forem činnosti současně – nejčastěji kombinaci HPP a DPP nebo zaměstnání a vedlejší OSVČ.

G2.1.1.A Většinu pracujících v Česku tvoří zaměstnanci na hlavní pracovní poměr

Počet pracujících v jednotlivých režimech

Poznámka Čísla není možné sčítat kvůli překryvům jednotlivých režimů

Zdroj ČSÚ (Q1 2025); ČSSZ (stav k 31. 3. 2025)

Zpracování PAQ Research

2.1.2. Charakteristiky a nedostatky trhu práce

Český trh práce se dlouhodobě vyznačuje nízkou nezaměstnaností. V 1. čtvrtletí 2025 dosáhla obecná míra nezaměstnanosti 2,6 % (VŠPS, ČSÚ), což řadí Česko mezi země s nejnižší nezaměstnaností v EU (průměr EU: 5,9 %, eurozóna: 6,3 %). V posledních letech však nezaměstnanost postupně roste – ještě v roce 2019 činila pouze 2,0 %. Dlouhodobá nezaměstnanost navíc v posledním roce mírně vzrostla, zejména u žen (Grossmann & München, 2024).

Participace na trhu práce je průměrná, ale určité skupiny zaostávají:

- Míra participace osob ve věku 15–64 let byla v roce 2024 77,5 %, jen mírně nad průměrem EU (75,5 %) (OECD, 2025).

- Míra ekonomické aktivity žen ve věku 15–64 let dosahovala v roce 2024 71,7 %, avšak pro ženy ve věku 25–34 let klesá na 66,7 %, zatímco průměr EU činil 80,7 % (OECD, 2025). Tento propad je spojen zejména s obdobím mateřství a rodičovství a představuje dlouhodobě nevyužitý potenciál vzdělané pracovní síly (Grossmann & Munich, 2023). Rozdíl zaměstnanosti mezi matkami dětí do 6 let a bezdětnými ženami činil v Česku v roce 2021 téměř 50 procentních bodů, zatímco průměr EU byl pouze kolem 6 p. b. (OECD, 2023a). Souvisejícím problémem je nízké využívání částečných úvazků – v Česku na nich pracuje jen 7 % zaměstnanců oproti průměru EU 17 % (Eurostat, 2025).
- Míra participace osob ve věku 65–69 let činila v roce 2024 v Česku 18 %, což je mírně nad průměrem EU ve výši 16,4 % (OECD, 2025).

Mzdy v Česku jsou relativně nízké. Přes 17 % zaměstnanců pobíralo v roce 2024 méně než 22 000 Kč hrubého měsíčně (dle dat EU-SILC, včetně zaměstnanců na částečné úvazky) a 64 % nedosahovalo na průměrnou mzdu. S tím souvisí i relativně nízký podíl pracovní síly na HDP – v roce 2024 činil pro Česko 54,9 %, v Německu 61,0 % (UNECE, n.d.).

Dynamika trhu práce je omezená. Česká pracovní síla relativně málo mění zaměstnání – čtvrtletní pravděpodobnost změny zaměstnání, buď přímo nebo skrze nezaměstnanost, se v letech 2020 až 2024 pohybuje okolo 2 %, zatímco průměr EU činí 4 % (Munich & Grossmann, 2024). Novela zákoníku práce z června 2025, která přináší efektivnější podporu v nezaměstnanosti nebo zkrácení výpovědní lhůty¹, může flexibilnějšímu pracovnímu trhu pomoci.

Prekérní práce a podzaměstnanost je také problém. Ta se vyznačuje prací s vyšší nejistotou, nižším výdělkem a menší ochranou a týká se především osob s oslabeným postavením na trhu práce, které mají v pracovním vztahu slabší vyjednávací pozici a nemají tak na výběr (mladí a starší lidé, lidé s nižším vzděláním, migranti či samozivitelé). Podle dat EU-LFS a OECD bylo v roce 2019 téměř 60 % všech dočasných pracovních smluv uzavíráno nedobrovolně, což je více než evropský průměr cca 50 % (Causa, Luu & Abendschein, 2021).

Nelegální formy práce představují pro český trh práce významný problém. Jednou formou je tzv. švarcsystém, tedy výkon závislé práce vykazované jako samostatná výdělečná činnost. Přestože je tato praxe nelegální, využívá ji podle našich i jiných odhadů 100 až 175 tisíc hlavních OSVČ. Podíly se liší podle profesí – dle našeho šetření je na švarcsystému přibližně 30 % hlavních OSVČ v IT a 33 % v administrativních činnostech (Vilím a kol., 2025). Kvůli nižším odvodům přináší švarcsystém finanční výhodu firmám i pracovníkům, ale zároveň způsobuje veřejným rozpočtům výrazné ztráty – v roce 2021 byly odhadnuty na 14 mld. Kč (Finardi & Melicharová, 2021). Vedle švarcsystému je v Česku rozšířená i práce „na černo“, tedy bez smlouvy a registrace, která obvykle zůstává zcela nezdaněná. Podle Evropské komise (2017) tvořila v roce 2015 nehlášená práce v Česku přibližně 12–13 % pracovních vstupů, což je mírně pod průměrem EU. Ve stejném přehledu se dále uvádí, že přibližně 5 % zaměstnanců v Česku pobírá část mzdy neoficiálně vyplácenou v hotovosti

¹ Lhůta zůstává stejná – 3 měsíce – ale začíná běžet dnem doručení výpovědi.

(„v obálce“), a to v průměru ve výši čtvrtiny své hrubé mzdy (Evropská komise, 2017: *Evropský semestr: Tematický přehled – Nehlášená práce*). Riziko šíření práce načerno navíc posiluje vysoký, byť postupně klesající podíl obyvatel v exekucích – ve druhém čtvrtletí 2025 šlo o 606 tisíc osob, přičemž značná část čelí vícečetným exekucím (Mapa zadlužení, 2025). Právě tato skupina má vzhledem k zabavitelnosti oficiálních příjmů nejsilnější motivaci přijímat práci neoficiálně.

2.2. Zdanění práce a jeho problémy

2.2.1. Jak funguje zdanění zaměstnanců a OSVČ

Zaměstnanci

V této studii posuzujeme zdanění práce včetně veškerého pojistného. Započítání sociálního a zdravotního pojistného do analýzy poskytuje úplnější obrázek o skutečném odvodovém zatížení práce, které nesou zaměstnanci i zaměstnavatelé. Tento přístup umožňuje lépe porovnat efektivní zdanění práce mezi různými typy zaměstnanců a zeměmi, analyzovat jeho problémy a identifikovat oblasti pro potenciální reformy. „Průměrná daňová sazba“ zaměstnanců tedy v této kapitole referuje k celkovému odvodovému zatížení práce, tedy dani a veškerému povinnému pojistnému z celkového nákladu práce.

DPFO je placena z hrubé mzdy a dalších příjmů (například z pronájmu či výnosu z prodeje akcií), které tvoří základ daně. Tento základ se poníží o odečitatelné položky, jako jsou hypoteční úroky. Z tohoto základu se vypočte daň se sazbou 15 % (při příjmech nad trojnásobek průměrné mzdy sazbou 23 %). Takto vypočtená daň se potom sníží o slevy. Nejvýznamnější slevy – na poplatníka a na vyživované dítě – vnáší do systému mírnou progresi, kdy nízkopříjmoví zaměstnanci platí procentuálně nižší DPFO, kterou si v některých případech slevami vynulují.

Povinné pojistné je placeno jak zaměstnancem (11,6 % z hrubé mzdy), tak zaměstnavatelem (33,8 %), který jej platí nad hrubou mzdu (a s hrubou mzdou tak tvoří náklad práce). Na pojistné neexistují běžné slevy, což znamená, že téměř všichni zaměstnanci jej platí procentuálně stejně. Výjimky jsou následující:

- Pro pracující z vybraných skupin (např. pečující rodiče či lidé nad 55 let) na částečném úvazku se odpouští 5 p. b. sociálního pojištění zaměstnavatele.
- Pro nejnižší příjmy se procentuální pojistné zvyšuje kvůli povinnému minimu zdravotního pojištění (2 808 Kč měsíčně v roce 2025).
- Sociální pojistné je zastropované na příjmech na úrovni čtyřnásobku průměrné mzdy.
- Dohody o provedení práce (DPP) s příjmem do 11 500 Kč měsíčně nepodléhají sociálnímu ani zdravotnímu pojištění (jedná se o tzv. podlimitní dohody). U dohod o pracovní činnosti (DPČ) tento limit činí 4 500 Kč měsíčně, nad něj se odvádí pojistné obdobně jako u standardního pracovního poměru.

OSVČ

V Česku si OSVČ mohou vybrat mezi několika režimy zdanění:

- 1 Uplatnění reálných výdajů – vyžaduje vedení daňové evidence nebo účetnictví.** Základ daně a pojistného tvoří rozdíl mezi tržbami a daňově uznatelnými výdaji. Tento režim využívá přibližně 28 % OSVČ.
- 2 Uplatnění paušálních výdajů – lze využít i při vyšších tržbách, uznatelné paušální výdaje se však počítají maximálně do částky odpovídající tržbám 2 mil. Kč.** Tento režim využívá zhruba 62 % OSVČ a umožňuje jednodušší administrativu tím, že si místo reálných nákladů odečtou pevně dané procento tržeb: 80 % pro řemeslné živnosti a zemědělce (max. 1,6 mil. Kč výdajů), 60 % pro ostatní živnosti (max. 1,2 mil. Kč), 40 % pro svobodná povolání, autory atd. (max. 800 tis. Kč), 30 % pro pronájem majetku (max. 600 tis. Kč).
- 3 Využití paušální daně.** Jednotná měsíční částka zahrnující DPFO, sociální i zdravotní pojištění. Tento režim využívá přibližně 120 tisíc OSVČ (10 % z celku), přičemž drtivá většina spadá do prvního pásma.¹ Počet OSVČ v paušálním režimu přitom v posledních letech prudce roste – zatímco v roce 2021 šlo o zhruba 65 tisíc, v roce 2022 už 80 tisíc a v roce 2023 přibližně 100 tisíc, v roce 2024 se zvýšil na více než 120 tisíc (Generální finanční ředitelství, 2024). Měsíční platby v roce 2025 činí: I. pásmo 8 716 Kč (z toho DPFO 100 Kč), II. pásmo 16 745 Kč, III. pásmo 27 139 Kč.

U OSVČ je důležitým prvkem pro výpočet pojistného vyměřovací základ. Ten u reálných a paušálních výdajů tvoří rozdíl mezi příjmy a uplatněnými náklady. Sociální pojistné se vypočítává ze základu sníženého na 55 %, zdravotní pojistné pak ze základu sníženého na 50 %.

Stanoveny jsou i minimální odvody pojistného. U hlavní činnosti činí v roce 2025 minimální zdravotní pojistné 3 143 Kč měsíčně a sociální 4 759 Kč. U vedlejší činnosti minimum zdravotního pojistného neexistuje a sociální pojistné se platí pouze při překročení limitu (111 736 Kč ročně účetního zisku).

V následujících kapitolách porovnáváme míru zdanění mezi různými typy OSVČ a mezi OSVČ a zaměstnanci. Efektivní průměrnou daňovou sazbu OSVČ počítáme jako celkové odvody (DPFO a povinné sociální a zdravotní pojistné) v poměru ke skutečnému zisku. Skutečný zisk, který je de facto příjmem ze samostatné výdělečné činnosti, se může lišit od účetního zisku pro výpočet DPFO a pojistného – pokud OSVČ utrží 1 milion Kč a reálně k činnosti vynaložila náklady 200 tisíc Kč, její skutečný zisk je 800 tisíc Kč, i když by s paušálem 60 % činil její účetní zisk 400 tisíc Kč. Taková OSVČ by při využití paušálních

¹ V roce 2024 využívalo II. pásmo 2 652 poplatníků a III. pouze 368 poplatníků.

výdajů odvedla 131 tisíc Kč ročně¹, což při skutečném zisku 800 tisíc Kč tvoří průměrnou daňovou sazbu cca 16 %.

2.2.2. Vysoké zdanění nízkopříjmových

V mezinárodním srovnání patří Česko mezi země s nadprůměrnou celkovou mírou zdanění práce. Relevantní metrikou je tzv. implicitní daňová sazba (ITR), která udává vážený průměr zatížení příjmů ze zaměstnání daněmi a pojistnými odvody v celé populaci. V Česku činila 35,7 %, což je sice mírně pod průměrem EU (37,0 %), ale vyšší než v řadě srovnatelných států, například Polsku (32,5 %) či Maďarsku (35,3 %) (Evropská komise, 2025: *Data on Taxation Trends – Implicit Tax Rate on Labour (Table 80)*). Vzhledem k nedávným změnám v českém daňovém systému – včetně absence valorizace slev, zvýšení nemocenského pojištění a úprav slev na děti či manžela – lze očekávat, že proti roku 2023 se míra v následujících letech zvýší přibližně o jeden procentní bod.

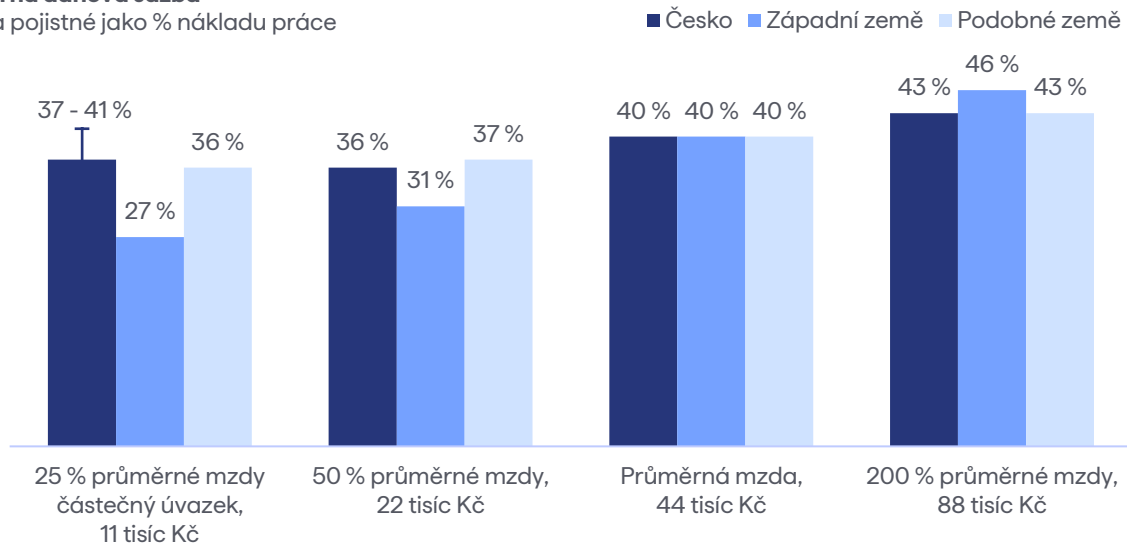
Vysokému daňovému zatížení čelí v zahraničním srovnání hlavně zaměstnanci s nízkými příjmy. Modelový zaměstnanec bez dětí s polovinou průměrné mzdy (cca 22 000 Kč v roce 2024) odvede ročně přes 125 000 Kč na daních a pojistném – to představuje 36 % z celkového nákladu práce. Při mzdě ve výši 25 % průměrné mzdy (např. u částečných úvazků) dosahuje efektivní sazba až 41 %, zejména kvůli povinnosti hradit minimální zdravotní pojištění. Rozdíly mezi příjmovými skupinami přitom nejsou výrazné: zaměstnanci s průměrnou mzdou odvádějí v průměru 40 %, s dvojnásobkem průměrné mzdy 43 %. Český daňový systém tak vykazuje velmi nízkou míru progresu – dle OECD sedmou nejnižší z 38 sledovaných zemí v roce 2021 (OECD, 2023b). Ve srovnatelných zemích (Slovensko, Slovinsko) je zdanění podobné, ale západní země jako Velká Británie, Francie či Dánsko nízkopříjmové zaměstnance daní méně. Například zaměstnanec ve Velké Británii se čtvrtinou průměrné mzdy neplatí žádné pojistné ani daň (Government Digital Service, 2024).

¹ 29 160 Kč na DPFO, 64 240 Kč na sociálním pojistném a 37 716 Kč na minimech zdravotního pojištění.

G2.2.2.A Zdanění nízkopříjmových zaměstnanců je oproti západním zemím vysoké

Průměrná daňová sazba

Daně a pojistné jako % nákladu práce

Poznámka Pro rok 2024. Rozptyl 37–41 reprezentuje slevu 5 p. b. na sociálním pojistném pro částečné úvazky. Modeloví zaměstnanci bez dětí (či jiných slev, kromě na poplatníka, a odpočtů) a dávek. Západní země: DE, AUT, GBR, USA, SWE, DNK. Podobné země: POL, SVK, SVN, HUN

Zdroj 25 %: Vlastní výpočty z veřejných zdrojů; 50–200 % OECD, 2023

Zpracování PAQ Research

Zdanění nízkopříjmových se navíc v čase zvyšuje. Sleva na poplatníka mezi lety 2009 až 2024 vzrostla jen o 24 %, zatímco průměrná mzda vzrostla o 84 %. Pokud by sleva byla valorizována v souladu s růstem mezd, musela by činit 45 731 Kč oproti současným 30 840 Kč. Tento nesoulad vedl mezi lety 2009 a 2024 k růstu průměrné efektivní daňové sazby u nízkopříjmových – u člověka s příjmem na úrovni poloviny průměrné mzdy vzrostla sazba o 2 p. b. (Vilím a kol., 2024) navzdory zrušení superhrubé mzdy jako základu pro výpočet DPFO v roce 2021.¹ Automatickou valorizaci nominálních prvků v DPFO má 17 z 36 zemí OECD (OECD, 2023b).

Tato situace má negativní dopady na pracovní trh i společnost:

- **Omezená motivace k legální práci** – vysoký tzv. „daňový klín“ mezi čistým výdělkem a nákladem práce snižuje motivaci k práci ve formální ekonomice. Týká se to zejména žen s malými dětmi či nízkopříjmových osob, které jsou nejcitlivější na výši zdanění (Meghir & Philips, 2010; Eissa & Liebman, 1996).
- **Nadužívání alternativních forem práce** – vysoké zdanění vede k rozšíření švarcsystému (přes 100 tisíc osob) a podlimitních dohod bez odvodů (cca 95 % všech dohod, ČSSZ 2024), často s nižší ochranou pracovníků.
- **Omezená kupní síla a regionální dopady** – domácnosti s nízkými příjmy šetří na výdajích, což snižuje lokální kupní sílu, která je důležitá pro ekonomický rozvoj chudších regionů.

¹ U vysokopříjmového zaměstnance (s příjmy v úrovni dvojnásobku průměrné mzdy) se v daném období snížila o 2 p. b.

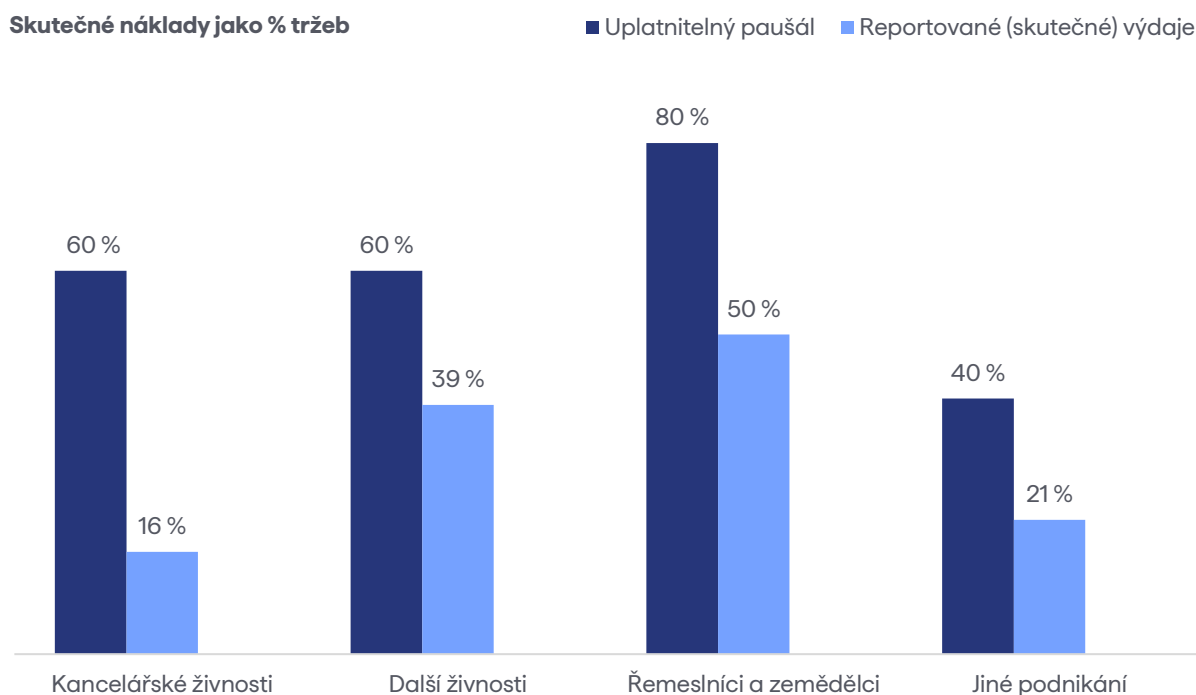
- **Posilování chudoby a čerpání dávek** – výrazné zatížení nízkopříjmových posiluje chudobu. Dolní pětina pracujících domácností odvede ročně 69 mld. Kč, ale na nepojistných dávkách obdrží 5 mld. Kč (Život k nezaplacení, 2024).
- **Zdraví, vzdělání a sociální mobilita** – lidé pod hranicí chudoby častěji trpí psychickými obtížemi a jejich děti mají horší výsledky ve vzdělávání (viz diskuze o dopadech chudoby na domácnosti a společnost v podkapitole 1.3.1. *Distribuce*).

Z těchto důvodů doporučila v roce 2023 Národní ekonomická rada vlády snížit zdanění nízkopříjmových. Výzkumy potvrzují, že podobné opatření má vysokou návratnost – např. v Kalifornii se snížení každé koruny daní promítlo do růstu HDP v poměru 1,4 ku 1 (Avalos & Alley, 2010).

2.2.3. Zvýhodnění vysokopříjmových OSVČ

Současné nastavení výdajových paušálů a paušální daně v Česku umožňuje vysokopříjmovým OSVČ s nízkými skutečnými náklady dosahovat nižší míry zdanění, než mají zaměstnanci se stejnými příjmy, což vytváří nerovnosti a regresi ve zdanění. Paušály dosahují až 80 % tržeb dle typu činnosti, přičemž největší rozdíl mezi reálnými a uplatněnými výdaji se objevuje u kancelářských profesí s 60 % paušálem, kde skutečné výdaje činí v průměru pouze 16 % tržeb (graf A). Typická OSVČ v této profesi s tržbami 600 tisíc Kč si tak odečte 360 tisíc Kč a základ pro daň a pojistné činí jen 240 tisíc Kč, přestože její reálný zisk je kolem 500 tisíc Kč. Paušální výdaje tak umožňují vykázat podstatně nižší daňový základ, než odpovídá skutečnému zisku. Graf B ukazuje, že OSVČ s paušálem 60 % odvádějí v průměru o 10 procentních bodů méně než jiné OSVČ se stejným ziskem.

G2.2.3.A Skutečné výdaje jsou nižší než uplatnitelný paušál, zejména u kancelářských živností

Poznámka Medián odhadovaných skutečných nákladů jako procento tržeb pro ziskové OSVČ daného typu s tržbami pod 2 miliony. Populačně váženo. Kancelářské profese dle NACE: Administrativní a podpůrné činnosti, informační a komunikační činnosti, peněžnictví a pojišťovnictví, profesní, vědecké a technické činnosti, veřejná správa atd., a vzdělávání. Paušál 30 % není uveden kvůli malému vzorku.

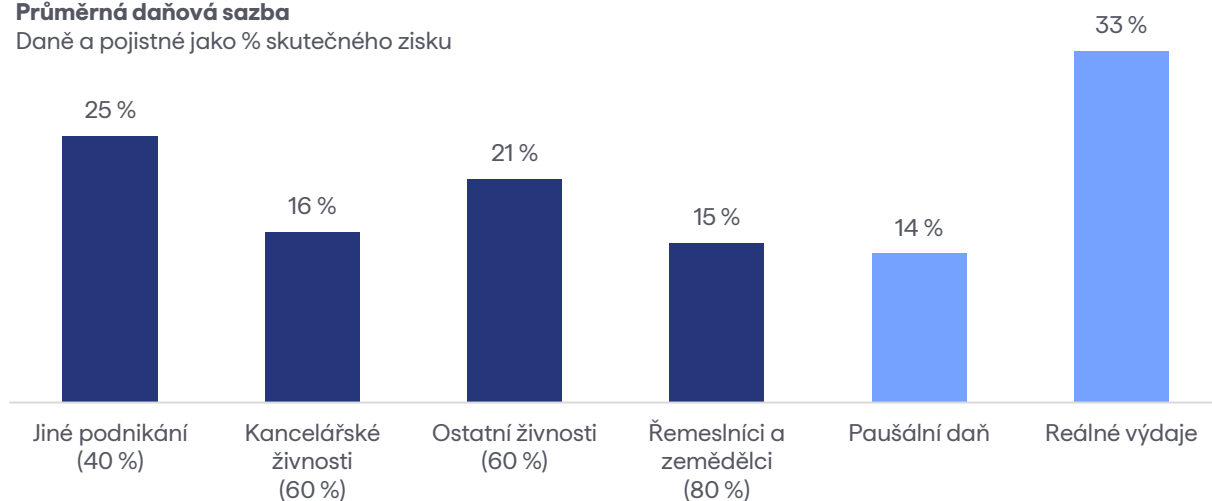
Zdroj Reprezentativní výběrové šetření PAQ Research 2024 (dotazníkové šetření, řemeslníci a zemědělci N = 145, kancelářské živnosti N = 380, další živnosti N = 263, jiné podnikání N = 158)

Zpracování PAQ Research

G2.2.3.B Míra zdanění se pro modelové OSVČ se stejným skutečným ziskem liší dle typu a režimu zdanění

Průměrná daňová sazba

Daně a pojistné jako % skutečného zisku

Poznámka DPFO a povinné pojistné jako % skutečného zisku. Modelové příklady – skutečné náklady na úrovni mediánu daného typu a skutečný zisk 750 tisíc Kč (cca úroveň superhrubé průměrné mzdy v roce 2024).

Zdroj Vlastní výpočet

Zpracování PAQ Research

Výhodné nastavení paušálů dnes využívají hlavně ti, kteří mají nízké skutečné náklady, například IT profesionálové, konzultanti nebo jiní poskytovatelé služeb. Tyto OSVČ čelí zároveň nižší administrativní zátěži než jiné profese, a paušály tak často slouží spíše k optimalizaci daní než ke zjednodušení administrativy. Podobně funguje i režim paušální daně, který je pro mnohé vysokopříjmové OSVČ ještě výhodnější. Například OSVČ v kancelářské profesi se ziskem 1,2 milionu Kč ročně zaplatí v režimu paušální daně přibližně 105 tisíc Kč, tedy kolem 9 % skutečného zisku, zatímco při uplatnění paušálních výdajů by zaplatila asi o 80 tisíc více a při reálných výdajích dokonce o téměř 320 tisíc více. Není proto překvapivé, že 40 % plátců paušální daně tvoří právě OSVČ v kancelářských profesích, ačkoli v celkové populaci hlavních OSVČ jejich podíl dosahuje jen 28 %. Plátců paušální daně navíc vykazují vyšší příjmy – jejich medián tržeb v roce 2024 činil 1,03 milionu Kč oproti 940 tisícům Kč u OSVČ využívajících paušální výdaje (Vilím a kol., 2025).

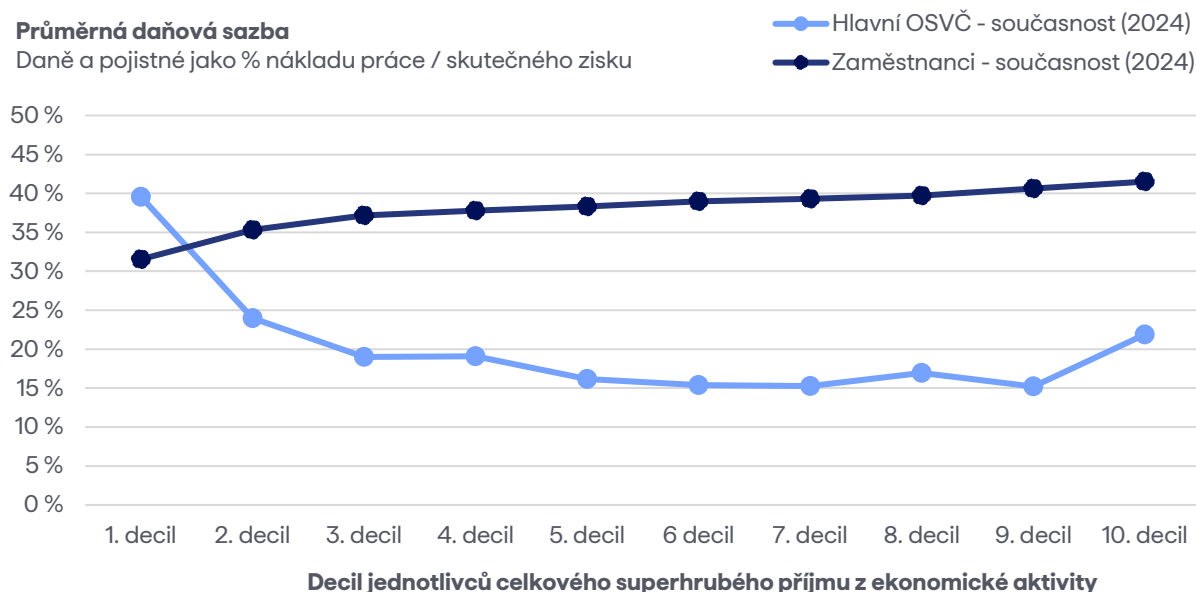
Zdanění OSVČ je regresivní. Průměrná daňová sazba nízkopříjmového decilu hlavních OSVČ činí 40 %; pro všechny ostatní decily je v průměru pod 25 % (graf C). Důvodem pro tuto regresi jsou relativně vysoká minima pojistného v kombinaci s nízkými zisky některých OSVČ.

Průměrná daňová sazba OSVČ je typicky poloviční oproti zaměstnancům, což je v zahraničním srovnání unikátní. Průměrná daňová sazba zaměstnanců ve 2. až 10. decilu příjmové distribuce činí 34–42 %. OSVČ se srovnatelným příjmem odvádí ze svého skutečného zisku pouze 15–24 % (graf C). V mezinárodním srovnání (graf D) je tento rozdíl v Česku nejvyšší – pro modelového vysokopříjmového pracovníka činí rozdíl v průměrné daňové sazbě až 35 p. b., zatímco v jiných zemích nepřekračuje 20 p. b.

G2.2.3.C Vysokopříjmové OSVČ jsou daňově zvýhodněny

Průměrná daňová sazba

Daně a pojistné jako % nákladu práce / skutečného zisku

Poznámka Pouze hlavní OSVČ a zaměstnanci, kteří zároveň nejsou vedlejší OSVČ. Rozdělení do decilů dle celkových příjmů z ekonomické činnosti (vč. odvodů zaměstnavatele a imputovaného nájemného).

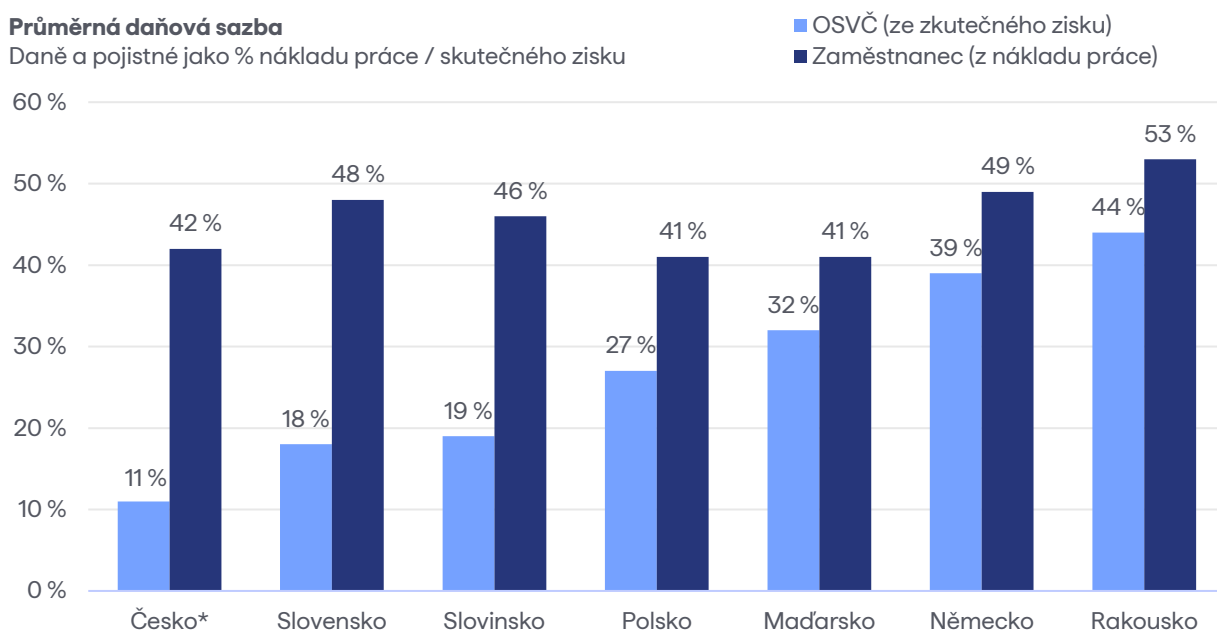
Zdroj Vlastní mikrosimulační model a odhady na základě EU-SILC a dalších dat (detaily viz příloha 6.1)

Zpracování PAQ Research

G2.2.3.D Rozdíl ve zdanění vysokopříjmových kancelářských OSVČ a zaměstnanců je v Česku nejvyšší z okolních zemí

Průměrná daňová sazba

Daně a pojistné jako % nákladu práce / skutečného zisku

Poznámka Daň z příjmu a veškeré povinné pojistné jako % skutečného zisku OSVČ a nákladů práce porovnatelného zaměstnance. Příklad reprezentativního vysokopříjmového pracovníka v IT službách (tržby) na úrovni dvojnásobku průměrné mzdy daného státu a skutečné náklady na úrovni 16 % tržeb) v roce 2024, * v Česku v roce 2025.

Zdroj Vlastní analýza na základě validované rešerše veřejných zdrojů.

Zpracování PAQ Research

Existují dobré důvody, proč by některé OSVČ měly mít nižší odvody než zaměstnanci, ale současné zvýhodnění některých OSVČ je neadekvátně vysoké. Část zisku OSVČ se dá považovat za kapitálový příjem, který by neměl podléhat pojistnému, a některé OSVČ mají vyšší náklady na splnění daňové povinnosti. Současná míra zvýhodnění je však výrazně vyšší, než by tyto faktory ospravedlňovaly. Zejména u kancelářských profesí, které nevyžadují vysoké kapitálové vstupy, je takové zvýhodnění těžko obhajitelné. Nízké odvody OSVČ se navíc promítají do veřejných rozpočtů – v roce 2023 tvořily OSVČ 13 % všech pracujících, ale přispěly pouze 8 % odvodů (94 mld. Kč z 1 188 mld. Kč; Evropská komise, 2024). Podle našeho mikrosimulačního odhadu 77 % hlavních OSVČ zaplatilo na DPFO maximálně 100 Kč měsíčně. Rozdíl v míře zdanění zároveň motivuje pracovníky volit samostatnou činnost i v případech, kdy by jinak byli zaměstnání, což vede k neefektivní alokaci pracovní síly, podzaměstnanost a rozšíření švarcsystému. Až 175 tisíc hlavních OSVČ vykonává činnost odpovídající zaměstnání a 31 % z nich uvádí jako hlavní motivaci finanční výhodnost. Takto nastavený systém oslabuje principy neutrality a férovosti daňového systému.

2.2.4. Nesystematičnost dalších prvků ve zdanění práce

Zdanění práce v Česku se neřídí jednotným a systematickým rámcem, ale je výsledkem postupného vrstvení různých daňových výjimek, úlev a zvláštních režimů. Tyto prvky vznikaly často ad hoc, bez návaznosti na celkovou koncepci daňového systému, a v důsledku toho vedou k vysoké míře nesrozumitelnosti, administrativní složitosti i neefektivnosti. Roztříštěnost se výrazně projevuje v oblastech vedlejší výdělečné činnosti, daňových slev a odečitatelných položek a způsobuje, že osoby s obdobnými příjmy nesou rozdílné daňové-odvodové zatížení. Tím se oslabuje princip daňové neutrality, což může vést k pokřivením trhu.

Tuto roztříštěnost ilustruje řada konkrétních výjimek a odchylek, které shrnujeme níže:

- **Demotivující sleva na nepracujícího manžela / manželku.** Sleva na nepracujícího manžela zvýhodňuje jednopříjmové domácnosti a vytváří bariéru pro brzký návrat pečujících rodičů (většinou matek) na trh práce. Pokud si druhý z manželů vydělá více než 68 tisíc Kč ročně, nárok na slevu zaniká, což zvyšuje tzv. participační daňovou sazbu a demotivuje od práce (viz podkapitola 2.4.1.). Sleva tak působí proti cílům politiky sladování rodinného a pracovního života.
- **Regresivní odpočty úroků z hypoték.** Poplatníci si mohou odečíst zaplacené úroky z hypoték až do výše 150 tisíc Kč ročně (300 tis. Kč u starších smluv). Tento nástroj je fiskálně nákladný (na základě našeho modelu odhadujeme 6,7 mld. Kč v roce 2022) a využívají jej především domácnosti s vyššími příjmy. Odpočet zároveň zvyšuje poptávku po nemovitostech a tlačí na růst cen, aniž by významně stimuloval novou výstavbu. Většina přínosu tak končí u současných vlastníků a developerů. Mezinárodní instituce (např. MMF) doporučují tuto úlevu zrušit. Viz detailněji v kapitole 4.2 o zdanění nemovitostí.

- **Regresivní odpočty na penzijní spoření a životní pojištění.** Český daňový systém umožňuje snížit základ daně až o 48 tis. Kč ročně při využívání penzijních a vybraných pojistných produktů. Úleva je ale regresivní – nízkopříjmoví ji často nevyužijí vůbec, zatímco vysokopříjmové domácnosti ji využívají plně, a ještě profitují z vyšší sazby (23 %).¹ Zároveň stát selektivně podporuje jen některé finanční produkty (např. životní pojištění).
- **Nekoncepční osvobození vedlejších OSVČ od sociálního pojistného.** Vedlejší OSVČ dnes nemusí platit sociální pojistné do účetního zisku cca 112 tisíc Kč ročně. To je výrazné zvýhodnění oproti zaměstnancům, kteří platí odvod od první koruny. Tento limit navíc motivuje k manipulaci příjmů pod hranicí. Smysl má pouze jako administrativní úspora, ale OSVČ už dnes musí podávat roční přehledy, takže administrativní úspora není zřejmě vysoká. Na druhou stranu dnes nemohou vedlejší OSVČ nad tuto hranici využít slevu na pojistném ve výši 5 p. b. Tu mohou využít zaměstnavatelé pro zaměstnance na částečném úvazku, kteří jsou v relevantních ohledech podobní právě vedlejším OSVČ bez souběhu se zaměstnáním.
- **Regresivní limit sociálního pojistného.** Sociální pojištění se přestává platit při čtyřnásobku průměrné mzdy, což vede k regresi u vysokých příjmů. Mezní sazby se po dosažení limitu prudce snižují, takže zatížení práce je výrazně nižší než u středních příjmů (viz graf G2.4.1.B). Tento prvek dále narušuje rovnost a předvídatelnost daňového systému.
- **Nekonzistentní vyměřovací základy DPFO a pojistného OSVČ.** Sazby pojistného se u zaměstnanců uplatňují na hrubou mzdu, což odpovídá zhruba 75 % celého nákladu práce (superhrubé mzdy, včetně pojistného zaměstnavatele). Vyměřovací základ pojistného pro OSVČ je však 50–55 % nákladu práce, tedy „účetního zisku“ (rozdílu mezi tržbami a náklady). Naopak vyměřovací základ DPFO je pro OSVČ vyšší než pro zaměstnance, protože se DPFO počítá z celého účetního zisku, zatímco u zaměstnanců pouze z hrubé mzdy bez pojistného placeného zaměstnavatelem. OSVČ tak čelí znevýhodnění oproti zaměstnancům, protože stejné celkové odvody u nich vedou k nižší výměře důchodů. Konzistentní vyměřovací základ jak pro DPFO, tak pojistné, by u OSVČ činil 75 % účetního zisku.
- **Nekonzistentní minima pojistného OSVČ.** Minimální vyměřovací základ sociálního pojistného pro hlavní OSVČ činí 35 % průměrné mzdy (40 % po plánovaném zvýšení v roce 2026). Tato výše základu zvyšuje některým nízkopříjmovým OSVČ průměrnou daňovou sazbu až na úroveň zaměstnanců. Plánovaná výše minim sociálního pojistného je však ospravedlnitelná – pomáhá k dorovnání výše důchodů mezi zaměstnanci a OSVČ, stále je nižší než odvody zaměstnance na minimální mzdě a je v souladu s praxí v okolních zemích. Minimální vyměřovací základ pro sociální pojistné je však nekonzistentní s minimálním základem pro zdravotní pojistné, který činí 50 % průměrné mzdy.

¹ Odpočet 48 tisíc korun dělá při sazbě 15 % pouze 7 200 Kč, ale při sazbě 23 % už 11 040 Kč.

Společně tvoří minima pojistného relativně vysokou zátěž pro nízkopříjmové OSVČ.

- **Zvýhodnění dohod o provedení práce.** Dohody o provedení práce do limitu 11 499 Kč měsíčně nepodléhají žádnému pojistnému. To motivuje k jejich využívání pro běžnou práci na plný úvazek, místo pro přivýdělek, k čemu byl režim původně určený. Dle interních dat ČSSZ pracovalo k červnu 2025 179 tisíc osob na DPP a HPP zároveň u stejného zaměstnavatele. Na této optimalizaci stát může přicházet okolo 10 mld. Kč ročně.¹

2.3. Návrhy změn

2.3.1. Modelované návrhy

Cílem navrhované reformy je vyvážit rozdíly v daňové zátěži mezi různými formami výdělečné činnosti, omezit regresivní prvky a snížit zdanění práce tam, kde nejvíce křiví trh a odrazuje od ekonomické aktivity. První oblast se zaměřuje na snížení zdanění zaměstnanců, nejvíce těch s nízkými příjmy – navržené změny snižují daňovou zátěž především u nízkých výdělků prostřednictvím vyšších slev na DPFO, které v případě nevyčerpání přechází do bonusu. Druhá oblast cílí na omezení daňového zvýhodnění OSVČ s vyššími příjmy a nízkými náklady, a to zejména realističtějšími paušálními výdaji a omezením paušální daně. Třetí oblast usiluje o systematizaci dalších demotivačních, regresivních a nesystematických prvků ve zdanění práce. Podkapitola 2.3.2. diskutuje možné alternativy či doplňky k navrhovaným změnám.

¹ V případě zpojistnění 179 tisíc dohod s průměrným příjmem 11 tisíc Kč by dodatečný výběr na pojistném činil $179\,000 \cdot 11\,000 \cdot 45,4\% \cdot 12 = 10,7$ mld. Kč.

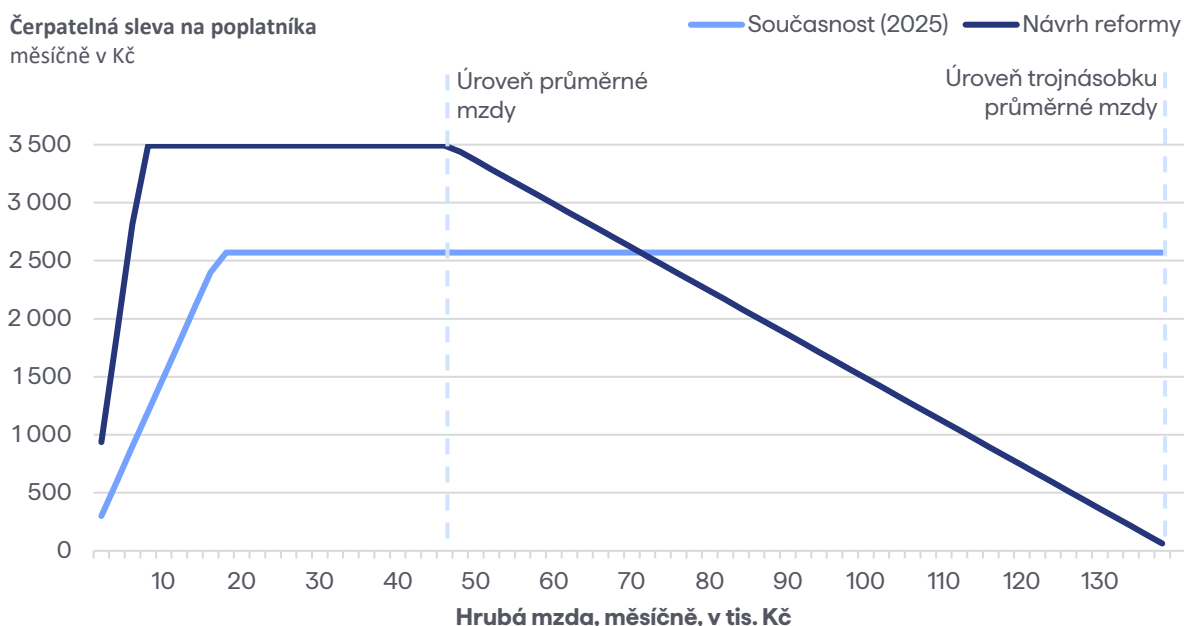
T2.3.1. Návrhy úprav ve vyvážené (hlavní) variantě reformy

Oblast	Návrh reformy	Popis (parametry pro rok 2025 ¹)
Snížení zdanění zaměstnanců a nízkopříjmových OSVČ	Zvýšení slev a jejich vyčerpatelnost	• Zvýšení základní slevy na poplatníka na 41 904 Kč ročně (cca 3 500 Kč měsíčně), která by vynulovala DPFO při dosažení poloviny průměrné mzdy v daném roce. • Vyplacení nevyužitých slev na poplatníka v bonusu. Maximálně do výše celkového pojistného mínus minimum zdravotního pojistného (u HPP) / mínus minimum sociálního a zdravotního pojistného (hlavní OSVČ)(viz graf A) • Slevy na děti v jednotné výši 24 840 Kč na dítě bez ohledu na pořadí. Dodatečná sleva na dítě ve věku 0–3 roky 24 840 Kč nahrazující zrušenou slevu na nepracující/ho manžela/ku. • Vyplacení nevyužitých slev na děti v bonusu. Maximálně do výše celkového pojistného.
	Variabilní („vyprchávací“) sleva na poplatníka	• Sleva lineárně klesá od úrovně průměrné mzdy, s úplným vyprcháním při trojnásobku průměrné mzdy.
	Automatická valorizace slev	• Automatická valorizace slev na poplatníka a na děti dle růstu průměrné mzdy (inspirace valorizací minim pojistného OSVČ nebo daně z nemovitých věcí).
	Snížení minimálního zdravotního pojištění	• Sjednocení a snížení minimálního zdravotního pojistného pro HPP a hlavní OSVČ na 2 514 Kč měsíčně, což odpovídá základu na úrovni 40 % průměrné mzdy (jako u sociálního pojistného pro hlavní OSVČ).
Snížení zvýhodnění vysokopříjmových OSVČ	Realističtější paušální výdaje	• Snížení výdajových paušálů podle typu činnosti, aby lépe odpovídaly skutečným nákladům: Řemeslníci a zemědělci: 60 %; kancelářské živnosti: 30 %; ostatní živnosti: 50 %; jiné podnikání: 30 %; pronájem: 40 %. • Limit 2 miliony Kč tržeb pro paušální výdaje by se aplikoval na součet všech tržeb OSVČ dohromady, nikoliv zvlášť na jednotlivé druhy činností.

¹ Dopady modelujeme s parametry pro rok 2024.

Systematizace dalších prvků ve zdanění práce		•	Paušální režimy (výdaje i daň) by nebyly dostupné pro OSVČ, které jsou zároveň jednatelem s.r.o. a mohou tak uplatňovat dvojí výdaje (možnost uplatnit pouze reálné výdaje).
	Omezení paušální daně	•	Paušální daň by byla umožněna pouze OSVČ ve vybraných činnostech (pohostinství, řemeslníci a zemědělci, obchod). Možná pouze do úrovně tržeb 1 mil. Kč ročně a měsíční platba zvýšena na 9 482 Kč. Cílem je zabránit daňové optimalizaci a zachovat pouze administrativní zjednodušení pro malé OSVČ.
	Konzistentnější vyměřovací základy OSVČ	•	Snížení základu pro DPFO ze 100 % na 75 % účetního zisku a zvýšení základu pro pojistné na jednotnou úroveň 65 %.
	Omezení osvobození pro vedlejší OSVČ	• •	Zrušení osvobození od sociálního pojistného (odvody od první koruny účetního zisku). U vedlejších OSVČ bez souběhu se zaměstnáním (studenti, osoby s rodičovským příspěvkem, důchodci) snížení sazby sociálního pojistného o 5 p. b.
	Zrušení slevy na nepracující manželku	•	Současná sleva (24 840 Kč ročně) by byla zrušena. Nahrazena by byla dodatečnou slevou na dítě do 3 let (ve výši 24 840 Kč), která by byla dostupná všem rodičům bez ohledu na manželský status či příjem (odstraňuje demotivaci k návratu pečujících rodičů na trh práce a rozšiřuje podporu i pro samoživitele).
	Omezení odpočtů na finanční produkty	• • •	Hypoteční úroky – odpočet (max. 150 tis. Kč ročně) by byl zrušen bez náhrady vzhledem k regresivitě a dopadům na ceny nemovitostí. Životní pojištění – odpočet by byl zrušen. Penzijní spoření a dlouhodobý investiční produkt (DIP) – transformace odpočtu na slevu maximálně 7 200 Kč ročně.
	Sociální pojistné u zaměstnanců	• •	Zrušení stropu na pojistné ve výši 4násobku průměrné mzdy. Od trojnásobku průměrné mzdy by bylo odpuštěno sociální pojistné placené zaměstnancem.

G2.3.A Výše čerpateľné slevy na poplatníka dle příjmu, měsíčně

Zdroj Vlastní výpočet pro modelový příklad zaměstnance bez odpočtů
Zpracování PAQ Research

2.3.2. Další možné návrhy a alternativy

V rámci daňové studie se zaměřujeme na návrh jednoduše realizovatelných parametrických úprav nezasahujících do dalších veřejných systémů (důchody a zdravotnictví či zdanění kapitálových příjmů). **Komplexní a ambicióznější reforma by ale mohla zvažovat:**

- Sladění osvobození pro přivýdělků a snížení zatížení nízkopříjmových přes sociální pojištění.** Pro systematictější zdanění práce by osvobození od pojistného u DPP mohlo být zrušeno a nahrazeno 5% slevou na pojistném, jakou mají zaměstnanci ve vybraných skupinách na částečném úvazku. Pokud bychom však chtěli vyšší zvýhodnění přivýdělků zachovat, řešením by bylo osvobození například prvních 50 tisíc Kč v kumulovaných příjmech z HPP, DPP a vedlejší OSVČ od platby sociálních odvodů. Tento systém by mohl nahradit nesystematické osvobození DPP a vedlejších OSVČ a u HPP by osvobození mohlo existovat místo námi navrhovaného zvýšení základní slevy (osvobození prvních 50 tisíc od sociálního pojistného je ekvivalentní slevě na poplatníka ve výši cca 15 tisíc Kč). Takové systematictější zdanění přivýdělků a nízkopříjmové práce by v budoucnu mohlo umožnit již přijaté zavedení jednotného hlášení zaměstnanců. Analogií této reformy je zvýšení sazby DPFO, která umožní vyčerpatelnost slev, a snížení sazby sociálního pojištění. Tato opatření by vedla k propadu výběru sociálního pojištění a navýšení DPFO (při fiskálně nulové variantě). V oblasti důchodů to lze řešit tím, že základní složka důchodů nezávislá na odvodech by byla financovaná z výběru DPFO, což navrhovala například důchodová komise pod Danuší Nerudovou či Robert Jahoda v RILSA.

- Vyšší progresi sazeb DPFO.** Alternativní řešení regrese u vysokopříjmových by bylo ponechání celkového osvobození od sociálních odvodů nad 4násobek průměrné mzdy, ale naopak zavedení nové, vyšší sazby DPFO ve výši okolo 35–40 % z příjmů nad zmíněný 4násobek. Tím by došlo k narovnání propadu daňově-odvodového zatížení analogickému naší reformě. Výhodou je vyšší soulad se zahraniční praxí a vyrovnaní poměru mezi zatížením zaměstnanecké práce a jiných vysokých příjmů nezatížených odvody (pronájmy, kapitál, prodeje, vysokopříjmové OSVČ). Návrhu by ovšem musela předcházet analýza možných distorzních efektů v této oblasti a podmínkou by bylo agresivní uzavření výjimek a osvobození v těchto příjmech, protože vyšší sazby mohou motivovat k jejich využívání.
- Vyšší zvýhodnění lidí na okraji trhu práce.** Dnes funguje možnost snížení sociálních odvodů na straně zaměstnance o 6,5 p.b. pro pracující při důchodu a snížení o 5 p.b. na straně zaměstnavatele při částečném úvazku seniorů, rodičů a studentů (do jisté výše mzdy). Problém prvního opatření je relativně malá motivace, která je navíc redukována nezvyšováním důchodu s odpracovanými roky. Opatření se navíc nevztahuje na lidi, kteří pobírání důchodů odkládají. Motivace pro částečné úvazky existuje na straně firem, ale nemusí se plně propsat do příjmů a motivací zaměstnance. Naše reforma by lidem na hraně trhu práce (rodiče, senioři, studenti) pomohla zvýšením základních slev a jejich vyčerpatelností. Lze ale zvažovat i další motivace k usnadnění vstupu těchto lidí na trh práce. Například se dá zvažovat odpuštění sociálního pojistného, nemocenské a zdravotního pojištění na straně zaměstnanců (celkem 11,6 % hrubé mzdy) všem pracujícím nad 65 let, s dětmi do 3 let po rodičovské dovolené a studujícím do 26 let. Oproti našemu návrhu by takový systém zřejmě výrazněji snížil participační sazbu daně i pro potenciálně středně a vysokopříjmové (sleva 11,6 % odvodů je závislá na mzdě, na rozdíl od vyšší a vyčerpatelné absolutní slevy na dani). Je však nutné dobře zhodnotit dopady takového opatření na rozpočty i efektivnost – velké zvýhodnění jedné skupiny obyvatel by totiž mohlo vést k přílišnému pokřivení preferencí zaměstnavatelů, které by mohlo převážit efekt vyšší participace na trhu práce.

2.4. Dopady navrhovaných změn

2.4.1. Efektivnost: Dopady na trh práce

Při zhodnocení dopadů daňově-odvodových změn na trh práce je třeba rozlišovat mezi dvěma efekty. Prvním je změna v rozhodování osob o jejich participaci na trhu práce vůbec (tzv. „extensive margin“). Relevantním ukazatelem je participační daňová sazba, která ukazuje, kolik by člověk celkem odvedl ze svého superhrubého příjmu, kdyby začal pracovat. Čím nižší participační daňová sazba, tím vyšší motivace začít pracovat či v práci setrvat, spíše než být neaktivní či pracovat v šedé ekonomice. Druhým efektem je změna v rozhodování o intenzitě zapojení na trh práce (tzv. „intensive margin“) – osoba se rozhoduje, zda pracovat více či méně než nyní. Zde je důležitým ukazatelem mezní daňová sazba, která ukazuje, kolik by člověk odvedl z každé dodatečné koruny superhrubého příjmu. Čím nižší mezní daňová sazba, tím nižší odvody z dodatečného příjmu – a tím vyšší motivace navýšit si úvazek či najít lépe placenou práci. Snižuje se také motivace omezovat zdanitelný příjem nepřiznáváním části příjmů či vyplácením příjmů jinak než mzdou.

U zaměstnanců by reforma snížila participační daňovou sazbu a zvýšila tak motivaci k práci, zejména u osob „na okraji“ trhu práce. Vyšší, lépe čerpatelné slevy na DPFO by většině osob snížily participační daňovou sazbu, protože vstup na trh práce by v porovnání se současným stavem byl celkově méně zdaněný (tabulka A). Tento efekt by mělo i zrušení slevy na nepracující manželku, díky kterému by domácnost neztratila 24 840 Kč ročně v případě, že se druhý z partnerů rozhodne pracovat. Největší pozitivní efekt by měla zaměstnanost čtyř skupin osob, které mají vyšší elasticitu nabídky práce, jejichž výchozí participace na trhu práce je v Česku relativně nízká a na které náš návrh reformy zdanění práce cílí:

- **Ženy s malými dětmi:** Dle literatury jsou ženy s malými dětmi nejcitlivější na míru zdanění při rozhodování o práci (Meghir a Phillips, 2010). Zároveň je Česko známé nízkým zapojením matek na trh práce – participace žen ve věku 25 až 34 let byla v roce 2024 jen 66,7 % oproti evropskému průměru 80,7 % (OECD, 2025). Dosáhnutí této evropské úrovně by znamenalo 86 tisíc žen navíc na českém trhu práce.¹ Vyšší úroveň Německa (82,5 %) by znamenala 97 tisíc žen navíc.
- **Osoby důchodového věku** jsou také citlivější na míru zdanění – například Laun (2017) ukazuje, že švédské slevy na dani pro osoby nad 65 let věku motivují k setrvání na trhu práce. Participace osob ve věku 65 až 69 let je v Česku vyšší než evropský průměr, ale nižší než například v Německu (18,0 % oproti 21,2 %, ibid.).

¹ Vlastní výpočet na základě populačních dat ČSÚ.

Úroveň participace Německa by znamenala 20 tisíc osob důchodového věku na trhu práce navíc.

- Pracující s nízkou mzdou na částečných úvazcích, dohodách či jiných formách přivýdělků¹:** Současné zdanění částečných úvazků na hlavní pracovní poměr (HPP) je vysoké kvůli nemožnosti plně vyčerpat slevu na poplatníka a minimum zdravotního pojistného. Naopak systém zdanění tzv. podlimitních dohod o provedení práce (DPP) či vedlejších OSVČ vytváří vysoký skok ve zdanění při překročení limitu pro osvobození demotivující ke zvýšení aktivity. I proto pracovalo v roce 2024 na DPP 436 tisíc lidí, kteří zároveň neměli HPP, samostatně výdělečnou činnost ani důchod.² Vyšší sleva čerpateľná v bonusu a omezení zvýhodnění vedlejších OSVČ by skoky omezilo.
- Pracující se mzdou „na ruku“:** Vysoké zdanění nízkých výdělků motivuje k nehlášení části výdělku, typicky nad minimální mzdou. Týká se to často osob v exekucích, kteří by o velkou část dodatečného oficiálního výdělku přišli v důsledku srážek. Daňový bonus z vyšších slev na poplatníka a děti by byl srážkami nezabavitelný, což by snížilo efektivní zdanění výdělku nad minimální mzdou. U těchto osob by se nejednalo o zvýšení reálné participace na trhu práce, ale o zvýšení deklarovaného výdělku.

T2.4.1.A Reforma by snížila zdanění osobám „na okraji“ trhu práce: Modelové příklady osob ve specifických životních situacích

Situace	Změna participační daňové sazby	Měsíční čistá mzda navíc	Komentář
Matka s dítětem do 3 let přecházející z péče na HPP ³ (s pracujícím manželem)	- 6 p. b. (z 44 % na 38 %) ⁴	+ 2 992 Kč	Eliminace ztráty slevy na nepracující manželku a vyšší sleva na poplatníka
Matka s dítětem do 3 let přecházející z péče na HPP (samoživitelka)	- 7 p. b. (z 38 % na 30 %)	+ 3 795 Kč	Vyšší sleva na dítě (vč. dodatečné na dítě do 3 let) a sleva na poplatníka
Důchodce setrvávající na polovičním úvazku na HPP	- 5 p. b. (z 33 % na 29 %)	+ 992 Kč	Vyšší sleva na poplatníka čerpateľná v bonusu a nižší minimum zdravotního pojistného
Student přecházející z podlimitní dohody ⁵ na hlavní pracovní poměr na poslední 3 měsíce roku	- 9 p. b. (z 45 % na 36 %)	+ 3 688 Kč	Vyšší sleva na poplatníka čerpateľná v bonusu

Zdroj Vlastní výpočty (zahrnuje zaokrouhlování)

¹ Technicky se jedná o osoby již na trhu práce a jejich vyšší pracovní aktivita by se dala klasifikovat spíše jako vyšší počet odpracovaných hodin („intensive margin“) než vyšší participace („extensive margin“). Jelikož se částečně jedná o osoby v režimech určené pro přivýdělky, kteří by při přechodu na HPP čelili velmi vysokému zdanění, zahrnujeme je v diskuzi o vyšší participaci.

² Neveřejná analýza dohod o provedení práce z července 2024 od ČSSZ.

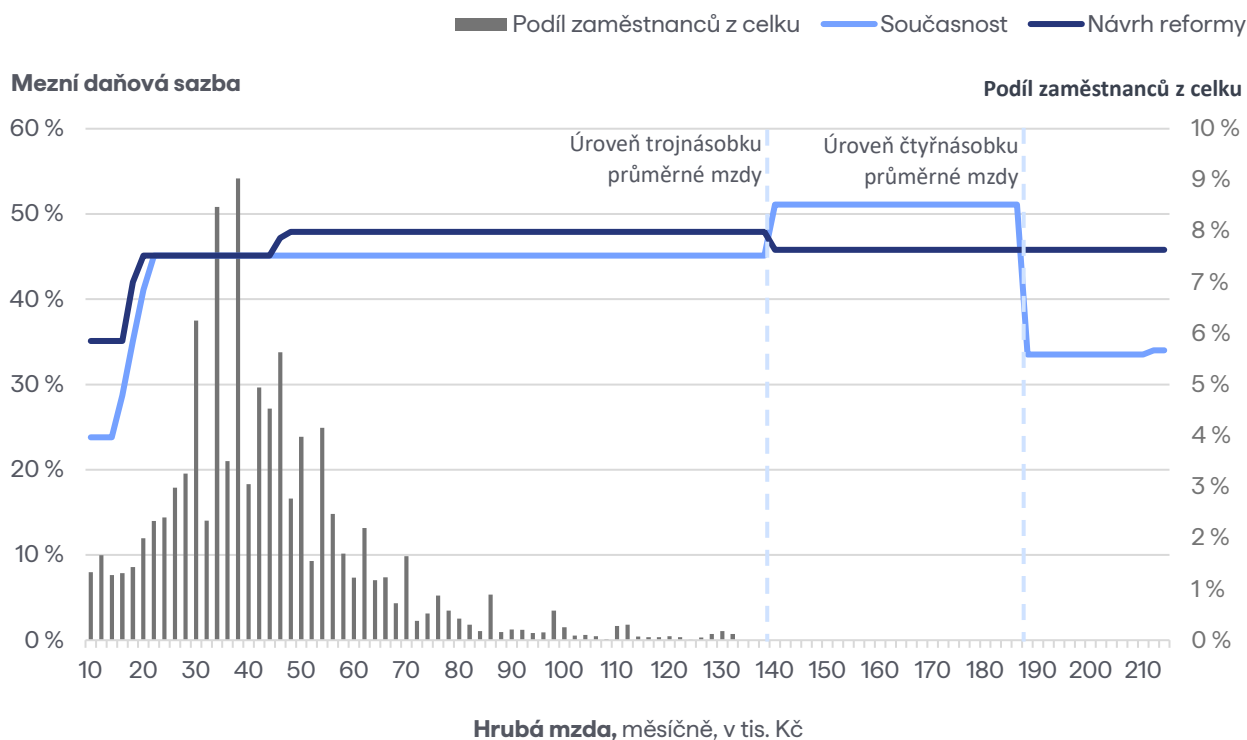
³ Hlavní pracovní poměr. Předpoklad mediánové mzdy (38 385 Kč v 1. čtvrtletí 2025 dle ČSÚ).

⁴ Zahrnuje ztrátu slevy na nepracující manželku manžela (v současném stavu).

⁵ Dohoda o provedení práce do měsíčního limitu 11 499 Kč, která nepodléhá pojistnému. Předpoklad mzdy 11 499 Kč.

Na mezní daňovou sazbu zaměstnanců – a tedy počet odpracovaných hodin osob již na trhu práce – by reforma neměla velký vliv. Výše slev při běžných příjmech neovlivňuje mezní daňovou sazbu, jelikož (vyšší) slevy jsou již plně čerpané a každá dodatečná koruna je zdaněna plnou sazbou DPFO a pojistného. Výjimkou jsou zaměstnanci, u kterých s dodatečným příjmem čerpaná sleva buď nabíhá (velmi nízkopříjmoví pod minimální mzdu) nebo vyprchává (osoby s příjmy nad průměrnou mzdu) nebo vysokopříjmoví (s příjmy nad trojnásobek průměrné mzdy) a u kterých se limity sociálního pojistného zvyšují (graf B). U části těchto osob se středním či vyšším příjmem tak sice dochází k nárůstu mezní daňové sazby, avšak empirické studie ukazují, že tento efekt má u těchto skupin zanedbatelný vliv na pracovní aktivitu (Chetty, 2012). Navíc v českém kontextu bychom očekávali obecně nízký potenciál zvýšení počtu hodin pro osoby již na trhu práce kvůli relativně nízkému podílu částečných úvazků.

G2.4.1.B Reforma by neměla významný vliv na mezní daňovou sazbu většiny zaměstnanců

Zdroj Mezní daňová sazba – vlastní výpočty pro modelového zaměstnance bez odpočtů a dalších slev. Podíl zaměstnanců – EU-SILC (škálovaný na rok 2024).

Zpracování PAQ Research

U OSVČ by částečné narovnání daňového zatížení se zaměstnanci vedlo k přechodům do zaměstnání. Realističtější paušální výdaje a omezení paušální daně by zvýšilo průměrnou daňovou sazbu hlavních OSVČ v průměru o 3,7 p.b. To by snížilo relativní atraktivitu samostatné výdělečné činnosti a motivovalo k přechodu ze švarcsystému do zaměstnání či reálného podnikání. Na základě empirických studií (Klejdysz & Zawisza, 2024; Bruce, 1998) lze očekávat, že reforma, která zvyšuje průměrnou sazbu zdanění OSVČ o 3,7 p.b., by mohla vést k přesunu 11–31 tisíc hlavních OSVČ do zaměstnání (Vilím a kol., 2025). Takový přeliv

pracovní síly by měl pozitivní dopad na efektivnost ekonomiky, protože by motivoval k přechodu ze švarcsystému a potenciálně i méně produktivní samostatné činnosti do stabilnějších a produktivnějších forem práce. Kromě vyšší průměrné (a tedy participační) daňové sazby pro středně- a vysokopříjmové OSVČ by se zvýšila i mezní daňová sazba. Kromě přechodu do zaměstnání bychom tedy očekávali vyšší míru zatajování tržeb, která je v literatuře dobře popsána (ibid.). Naopak dopad míry zdanění na reálnou aktivitu OSVČ je oblastí, kde dobrá evidence chybí.

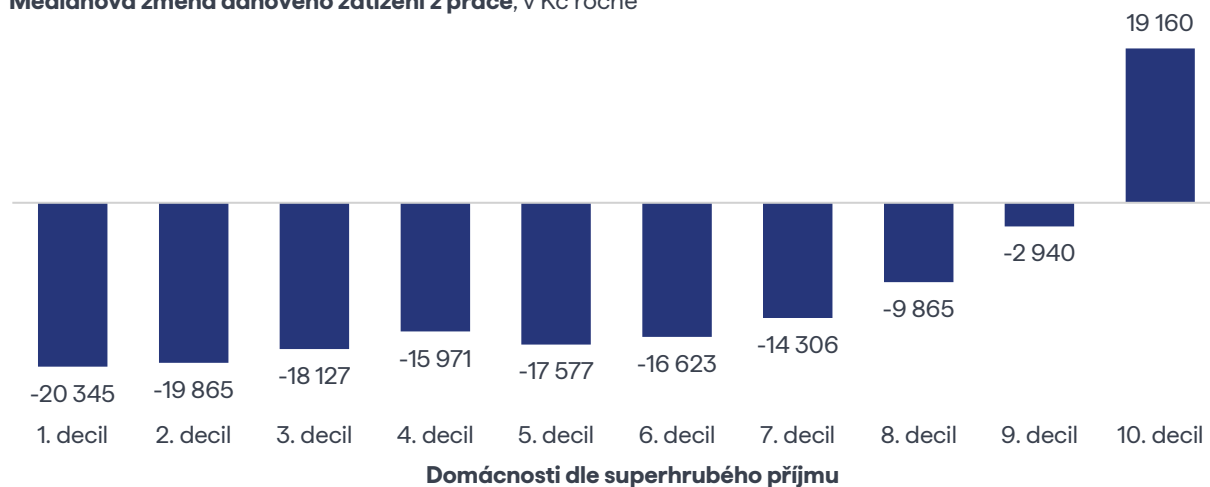
Celkově by snížení zdanění práce mohlo vést k navýšení pracovní síly o 38–57 tisíc osob (0,7–1,1 % celkové pracovní síly). Celkově očekáváme, že by reforma přinesla vyšší celkový objem práce zejména kvůli vyšší participaci na trhu práce. Na základě našeho mikrosimulačního modelu odhadujeme, že by čistý příjem z práce vzrostl v průměru o 2,87 % pro celou populaci pracujících. Na tento výsledek aplikujeme typické hodnoty citlivosti nabídky práce na daňovou sazbu (participační elasticity nabídky práce) pro výpočet dodatečného počtu osob na trhu práce (detaily v příloze 6.2). Průměrná změna čistého příjmu – a tedy i tento odhad vyšší participace – bere v potaz zvýšení míry zdanění vysokopříjmových OSVČ, které efekt výrazně nižšího zdanění zaměstnanců utlumuje. Výpočet nezohledňuje heterogenitu elasticit mezi jednotlivými skupinami, ale očekáváme, že velká část by plynula ze tří skupin zmíněných výše. Tento efekt by v dlouhodobém horizontu mohl zvýšit hladinu HDP o 0,41–0,61 %.

2.4.2. Distribuce a systematičnost

Reforma by snížila zdanění práce většině domácností. Graf A ukazuje, že u mediánové domácnosti v prvním až pátém decilu distribuce celkových příjmů by kleslo daňové zatížení práce o 16-20 tisíc Kč ročně. Naopak pro vyšší příjmové decily by byl pokles menší; pro desátý decil už vyšší. Reforma by tak posílila progresi ve zdanění práce.

G2.4.2.A Reforma by snížila zdanění práce většině domácností

Mediánová změna daňového zatížení z práce, v Kč ročně

Poznámka Změna v zaplacené DPFO z práce a na povinném pojistném. Průměr za jednotlivé decily. Domácnosti rozděleny dle ekvalizovaného příjmu podle počtu ekonomických jednotek.

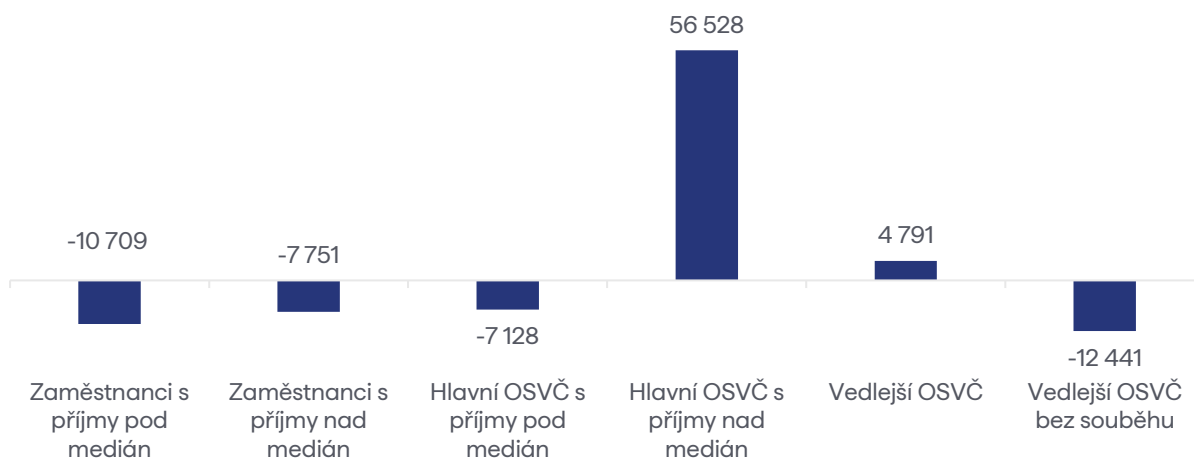
Zdroj Vlastní mikrosimulační model a odhady na základě EU-SILC a dalších dat (detaily viz příloha 6.1.)

Zpracování PAQ Research

Výsledky podle skupin poplatníků ukazují podobný trend. Zaměstnanci s příjmy pod mediánem by si polepšili o více než 14 tisíc Kč ročně, zatímco zaměstnanci nad mediánem o 6 tisíc Kč (graf B). Naopak hlavní OSVČ s vyššími příjmy by čelili výraznému nárůstu – v průměru o 82 tisíc Kč ročně. Vedlejší OSVČ by odváděli zhruba o 10 tisíc Kč více. Reforma by snížila rozdíly mezi zaměstnanci a OSVČ a odstraňuje dnešní výrazné zvýhodnění samostatné výdělečné činnosti.

G2.4.2.B Navrhované změny by snížily zdanění práce všem kromě vysokopříjmových OSVČ

Mediánová změna v daňovém zatížení z práce, v Kč ročně

Poznámka Změna v celkovém DPFO z práce a na povinném pojistném. Pouze ekonomicky aktivní jednotlivci.

Zdroj Vlastní mikrosimulační model a odhady na základě EU-SILC a dalších dat (detaily viz příloha 6.1)

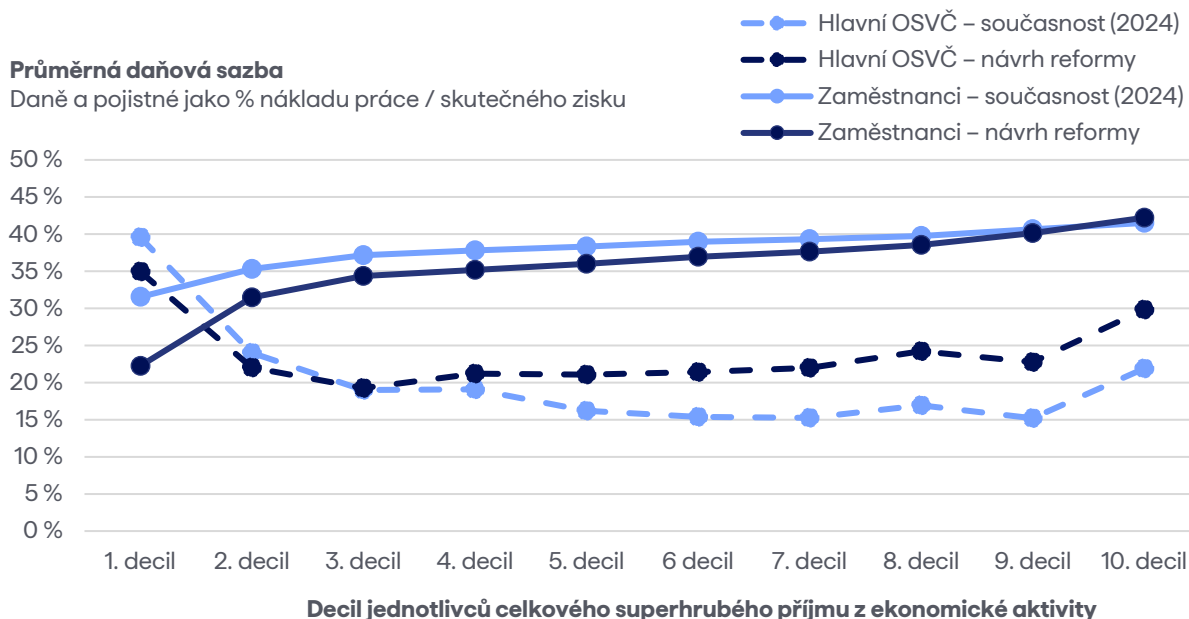
Zpracování PAQ Research

Snížil by se i rozdíl v míře zdanění mezi zaměstnanci a hlavními OSVČ. U osob se středním a vyšším příjmem by se rozdíl v průměrné daňové sazbě dle pracovního režimu snížil o 7–8 p. b. Reforma by tak nejen omezila regresi u OSVČ, ale i posílila princip daňové neutrality.

G2.4.2.C Reforma by snížila rozdíl v míře zdanění mezi OSVČ a zaměstnanci a omezila regresi

Průměrná daňová sazba

Daně a pojistné jako % nákladu práce / skutečného zisku

Poznámka Pouze hlavní OSVČ a zaměstnanci, kteří zároveň nejsou vedlejší OSVČ. DPFO z práce a povinné pojistné v poměru k superhrubým příjmům z práce. Rozdělení do decilů dle celkových příjmů z ekonomické činnosti (vč. odvodů zaměstnavatele a imputovaného nájemného).

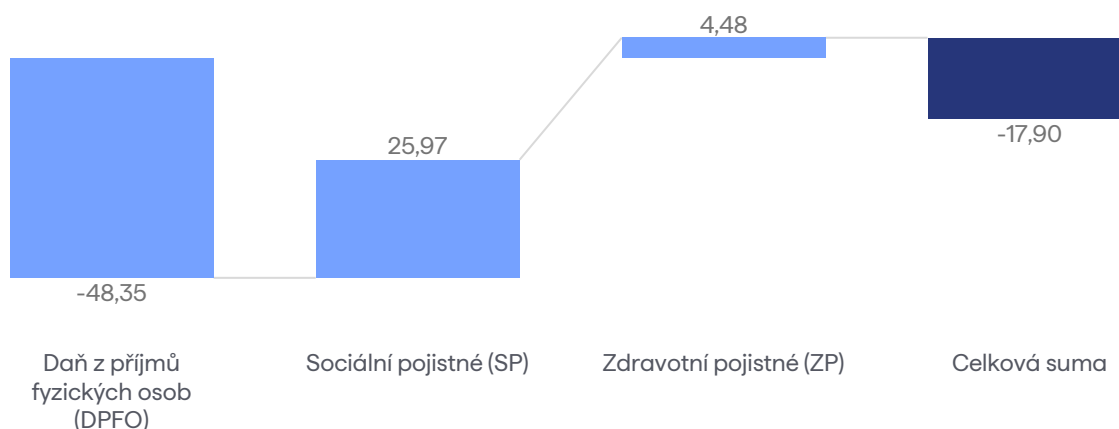
Zdroj Vlastní mikrosimulační model a odhady na základě EU-SILC a dalších dat (detaily viz příloha 6.1)

Zpracování PAQ Research

2.4.3. Adekvátní výběr: Dopady na veřejné rozpočty

Navrhované změny ve zdanění práce by snížily výběr do veřejných rozpočtů o 17,9 mld. Kč. Vyšší slevy a další navrhované změny by celkově snížily výběr DPFO o 48 mld. Kč. Toto snížení by částečně kompenzoval vyšší výběr pojistného díky vyšším daňovým základům OSVČ (graf A). Graf B potvrzuje, že ze snížení by benefitovali primárně zaměstnanci.

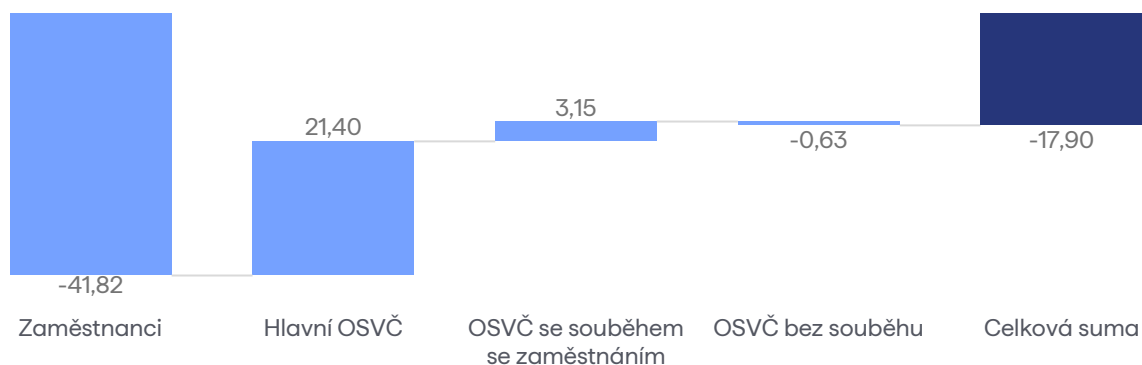
G2.4.3.A Fiskální dopad: Snížení DPFO díky vyšším slevám by převážilo zvýšení pojistného, v mld. Kč

Poznámka Vůči daňovému systému v roce 2024 a v cenách 2024

Zdroj Vlastní mikrosimulační model a odhady na základě EU-SILC a dalších dat (detaily viz příloha 6.1)

Zpracování PAQ Research

G2.4.3.B Fiskální dopad: Benefitovali by zaměstnanci, v mld. Kč

Poznámka Vůči daňovému systému v roce 2024 a v cenách 2024

Zdroj Vlastní mikrosimulační model a odhady na základě EU-SILC a dalších dat (detaily viz příloha 6.1)

Zpracování PAQ Research

Nepřímé fiskální dopady, které ve výpočtu nezahrnujeme, by byly převážně pozitivní.

Reforma by přivedla desítky tisíc osob na oficiální trh práce či do zaměstnaneckých poměrů, což by zvýšilo výběr DPFO a pojistného. Vyšší disponibilní příjem domácností by se promítl do vyšší spotřeby, a tudíž i do dodatečného výběru DPH a spotřebních daní. Tyto behaviorální efekty by zřejmě převážily možný efekt vyššího zatajování tržeb OSVČ a mohly tak v delším horizontu kompenzovat část přímého fiskálního výpadku.

2.5. Zdroje

Alley, S. & Avalos, A. (2010). *The Economic Impact of the Earned Income Tax Credit (EITC) in California*. California Journal of Politics and Policy, vol. 2(1). Dostupné na: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1705685

Bruce, D. (1998). *Effects of the United States tax system on transitions into self-employment*. Syracuse University. Dostupné na: <https://www.ciln.mcmaster.ca/papers/seconf/setax.pdf>

Causa, O., Luu, N. & Abendschein, M. (2021). *Labour market transitions across OECD countries: Stylised facts*. OECD Economics Department Working Papers, No. 1692. Dostupné na: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2021/12/labour-market-transitions-across-oecd-countries-stylised-facts_c3feae66/62c85872-en.pdf

Česká správa sociálního zabezpečení. (2025). *Počet OSVČ v ČR – hlavní a vedlejší činnost (stav k 31. 3. 2025)*. Dostupné na: <https://data.cssz.cz/web/otevrena-data/graf-pocet-osvc-v-cr>

Česká správa sociálního zabezpečení. (2024). *Za první měsíc povinné registrace DPP nahlásili zaměstnavatelé přes 1 milion dohod o provedení práce*. Dostupné na: https://www.cssz.cz/web/cz/uvod/-/asset_publisher/GQ48v1KeNe0J/content/id/2748343

Český statistický úřad. (2025a). *Osoby pracující na dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr*. Dostupné na: <https://csu.gov.cz/produkty/osoby-pracujici-na-dohody-o-pracich-konanych-mimo-pracovni-pomer>

Český statistický úřad. (2025b). *Zaměstnanci a mzdy – Počet zaměstnaných osob podle druhu pracovního poměru (Q1 2025)*. Dostupné na: https://csu.gov.cz/zamestnanci-a-mzdy?pocet=10&start=0&1_pocet=10&1_start=0&1_skupiny=11&1_vlastnostiVystupu=12&1_razeni=-datumVydani&skupiny=11&vlastnostiVystupu=15&pouzeVydane=true&razeni=-datumVydani

Český statistický úřad. (2025c). *Zaměstnanost a nezaměstnanost (Výběrové šetření pracovních sil)*. Dostupné na: https://csu.gov.cz/zamestnanost-a-nezamestnanost-vsps?pocet=10&start=0&1_pocet=10&1_start=0&pouzeVydane=true&skupiny=43&vlastnostiVystupu=15,01&razeni=-datumVydani&1_pouzeVydane=true&1_skupiny=43&1_vlastnostiVystupu=12&1_razeni=-datumVydani

Chetty, R. (2012). *Bounds on elasticities with optimization frictions: A synthesis of micro and macro evidence on labor supply*. Econometrica, 80(3), s. 969–1018. Dostupné na: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w15616/w15616.pdf

Eissa, N. & Liebman, J. B. (1995). *Labor Supply Response to the Earned Income Tax Credit*. NBER Working Paper No. 5158. National Bureau of Economic Research. Dostupné na: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w5158/w5158.pdf

Eurostat. (2024a). *Full-time and part-time employment by sex, age and educational attainment level*. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfsa_epgaed/default/table?lang=en

Eurostat. (2024b). *Labour force participation rate*. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tipslm60/default/table?lang=en>

Eurostat. (2025). *Job-to-job transitions by sex and age (annual averages of quarterly transitions, estimated probabilities) – experimental statistics [lfsi_long_e07]*. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfsi_long_e07_custom_17910175/default/table

Evropská komise. (2017). *Evropský semestr – Tematický přehled: Nehlášená práce*. Dostupné na: https://commission.europa.eu/document/download/5f24a26f-401b-4cd2-a65a-b4958e57b5bd_cs?filename=european-semester_thematic-factsheet_undeclared-work_cs.pdf

Evropská komise. (2024). *Taxation trends in the European Union – National Tax Lists: Czech Republic*. Directorate-General for Taxation and Customs Union. Dostupné na: https://taxation-customs.ec.europa.eu/document/download/d4b9ec49-156a-4787-9b7d-355d14847e52_en?filename=NTL_CZ.xlsx

Evropská komise. (2025). *Data on Taxation Trends – Implicit Tax Rate on Labour (Table 80), data up to 2023*. Directorate-General for Taxation and Customs Union. Dostupné na: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation/economic-analysis/data-taxation-trends_en

Finardi, S. & Melicharová, A. (2021). *Dopad švarcsystému na daňové příjmy v České republice*. Český finanční a účetní časopis, 2021(4), 19–29. Dostupné na: <https://doi.org/10.18267/j.cfuc.566>

Generální finanční ředitelství. (2024). *Paušální daň přilákala na 32 tisíc OSVČ. První záloha je splatná 20. ledna*. Tisková zpráva, 19. 1. 2024. Dostupné na: <https://financnisprava.gov.cz/cs/financni-sprava/media-a-verejnost/tiskove-zpravy-gfr/tiskove-zpravy-2024/pausalni-dan-prilakala-na-32-tisic-osvc>

Government Digital Service. (2024). *National Insurance rates and categories*. Dostupné na: <https://www.gov.uk/national-insurance-rates-letters>

Grossmann, J. & München, D. (2023). *Ruce a mozky českých žen: Ekonomické dopady zapojení žen na trh práce*. IDEA při CERGE-EI. Dostupné na: <https://idea.cerge->

[ei.cz/files/IDEA_Studie_01_2023_Ruce_a_mozky_ceskych_zen/files/extfile/IDEA_Studie_01_2023_Ruce_a_mozky_ceskych_zen.pdf](https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_01_2023_Ruce_a_mozky_ceskych_zen/files/extfile/IDEA_Studie_01_2023_Ruce_a_mozky_ceskych_zen.pdf)

Grossmann, J. & Münich, D. (2024). *Nezaměstnanost mírně roste, včetně dlouhodobé*. IDEA. Dostupné na: https://idea.cerge-ei.cz/documents/Nezamestnanost_leaflet_srpen_2024_0912C.pdf

IMF (2025). *GDP per capita, current prices (Purchasing power parity; international dollars per capita)*. *World Economic Outlook Database*. International Monetary Fund. Dostupné na: <https://www.imf.org/external/datamapper/PPP@WEO/CZE/EUQ/DEU>

Kalíšková, K. a kol. (2023). *Pracovně motivační dopady návrhů daňových změn na zaměstnance*. IDEA při CERGE-EI. Dostupné na: https://idea.cerge-ei.cz/documents/IDEA_Policy_brief_Danove_zmeny_0714.pdf

Klejdysz, J. & Zawisza, T. (2024). *Taxation and Business Entry: Evidence from the Polish Self-Employment “Flat” Tax*. SSRN. Dostupné na: <https://doi.org/10.2139/ssrn.5054996>

Laun, L. (2017). *The Effect of Age-Targeted Tax Credits on Labor Force Participation of Older Workers*. *Journal of Public Economics*, vol. 152, str. 102–118. Dostupné na: <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2017.06.005>.

Mapa zadlužení. (2025). *Podíl osob v exekuci po ORP (Q2 2025)*. Dostupné na: https://mapazadluzeni.cz/?v1=podil_osob_v_exekuci&v1p=2025-Q2&vis=linechart

Meghir, C. & Phillips, D. (2010). *Labour Supply and Taxes*. In: J. Mirrlees, S. Adam, T. Besley, R. Blundell, S. Bond, R. Chote, M. Gammie, P. Johnson, G. Myles & J. Poterba (eds.), *Dimensions of Tax Design: The Mirrlees Review*, s. 202–274. Oxford: Oxford University Press. Dostupné na: <https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/14942/1/14942.pdf>

Münich, D. & Grossmann, J. (2024). *Strnulost českého trhu práce*. IDEA při CERGE-EI. Policy Brief IDEA, červen 2024. Dostupné na: https://idea.cerge-ei.cz/documents/IDEA_PB_Strnulost_trhu_prace_0614A.pdf

OECD. (2023a). *OECD Economic Surveys: Czech Republic 2023*. Dostupné na: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/03/oecd-economic-surveys-czech-republic-2023_7b3f14dd/e392e937-en.pdf

OECD. (2023b). *Taxing Wages 2023: Indexation of Labour Taxation and Benefits in OECD Countries*. Dostupné na: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/04/taxing-wages-2023_2eec52a9/8c99fa4d-en.pdf

OECD. (2025). *Employment and unemployment by five-year age group and sex – indicators [databáze online]*. Dostupné na: [https://data-explorer.oecd.org/vis?lc=en&tm=DF_LFS_INDIC&pg=0&snb=1&vw=tb&df\[ds\]=dsDisseminateFinalDMZ&df\[id\]=DSD_LFS%40DF_LFS_INDIC&df\[ag\]=OECD.ELS.SAE&df\[vs\]=&pd=2010%2C&dq=EU27%2BCZE.LF_RATE..F%2B_T.Y65T69%2BY25T64%2BY25T54%2BY30T34%2BY15T64%2BY25T34%2B_T.&to\[TIME_PERIOD\]=false](https://data-explorer.oecd.org/vis?lc=en&tm=DF_LFS_INDIC&pg=0&snb=1&vw=tb&df[ds]=dsDisseminateFinalDMZ&df[id]=DSD_LFS%40DF_LFS_INDIC&df[ag]=OECD.ELS.SAE&df[vs]=&pd=2010%2C&dq=EU27%2BCZE.LF_RATE..F%2B_T.Y65T69%2BY25T64%2BY25T54%2BY30T34%2BY15T64%2BY25T34%2B_T.&to[TIME_PERIOD]=false)

Prokop, D. a kol. (2024). *Jak zachránit státní rozpočet a napravit nedostatky v danění příjmů?* IDEA při CERGE-EI. Dostupné na: https://idea.cerge-ei.cz/files/PAQ_Research/IDEA_PAQ_Reforma_DPFO.pdf

UNECE. (n.d.) *Labour share of GDP, comprising wages and social protection transfers*. Dostupné na: https://w3.unece.org/PXWeb2015/pxweb/en/STAT/STAT_92-SDG_01-sdgover/010_en_sdGoal10_r.px/table/tableViewLayout1/

Vilím, P., Pertold, F., Šoltés, M., Prokop, D. & Hromádková, E. (2025). *Rovnější zdanění OSVČ*. PAQ Research. Dostupné na: https://www.paqresearch.cz/content/files/2025/06/PAQ-RILSA_OSVC_Studie-2.pdf

Vilím, P., Prokop, D. & Šoltés, M. (2024). *Chytřejší zdanění zaměstnanců*. PAQ Research. Dostupné na: https://www.paqresearch.cz/content/files/2024/11/PAQ_Zamestnanci_Daneni_Reforma.pdf

3. Zdanění spotřeby

Kapitola obsahuje analýzu nedostatků nastavení DPH a spotřebních daní a návrhy na jejich reformu. Kapitola vychází primárně z předchozích analýz a návrhů ohledně zdanění spotřeby:

- Šedivý a Zindulková, *Změny DPH: dopady na domácnosti a veřejné rozpočty* (2025)
- Komárek a Prokop., *Jak na zdanění alkoholu* (2023a)
- Komárek a Prokop., *Jak na zdanění slazených nápojů* (2023b)

3.1. Úvod

Zdanění spotřeby, tj. daň z přidané hodnoty (DPH) a spotřební daně, tvoří zásadní součást českého daňového mixu. V roce 2024 dohromady přinesly do státního rozpočtu téměř třetinu daňových příjmů. Jde o poměrně stabilní součást státního rozpočtu, protože spotřeba domácností i firem v čase kolísá méně než investice či příjmy, a proto jsou inkasa z DPH a spotřebních daní méně citlivá na hospodářské cykly. Dalšími souvisejícími daněmi jsou silniční daň nebo energetické daně.

Z hlediska ekonomické efektivity je zdanění spotřeby považováno za jedno z nejméně narušujících. Zdanění spotřeby nesnižuje motivaci pracovat na straně zaměstnanců či zaměstnávat na straně zaměstnavatelů, a neomezuje motivace k investicím. V dlouhodobém horizontu má tedy zhruba neutrální dopad na ekonomický růst (Akgün a kol., 2017, OECD, 2024), čímž se liší od velmi distorzivního zdanění příjmů. Přitom reflektuje materiálovou a energetickou náročnost a negativní externalitu, které spotřebou vznikají (těžba materiálů, spotřeba zdrojů energie, vody, půdy apod.). Přesun daňového zatížení z práce na spotřebu by měl pozitivní dopady na ekonomickou aktivitu i zaměstnanost.

3.2. Daň z přidané hodnoty

3.2.1. Úvod

DPH je důležitou a stabilní složkou daňových příjmů v Česku i v zahraničí. Daň z přidané hodnoty tvoří podstatnou část příjmů: v období 2010–2024 tvořily příjmy z DPH mezi 22 a 24 % daňových příjmů státního rozpočtu. V roce 2024 činily příjmy SR z DPH 381 miliard Kč (z 584 mld. výběru). DPH je procentuální daň ze spotřeby a tím pádem se její reálná výše nesnižuje v důsledku inflace, což z ní činí stabilní daňový zdroj i v prostředí rostoucích cen.

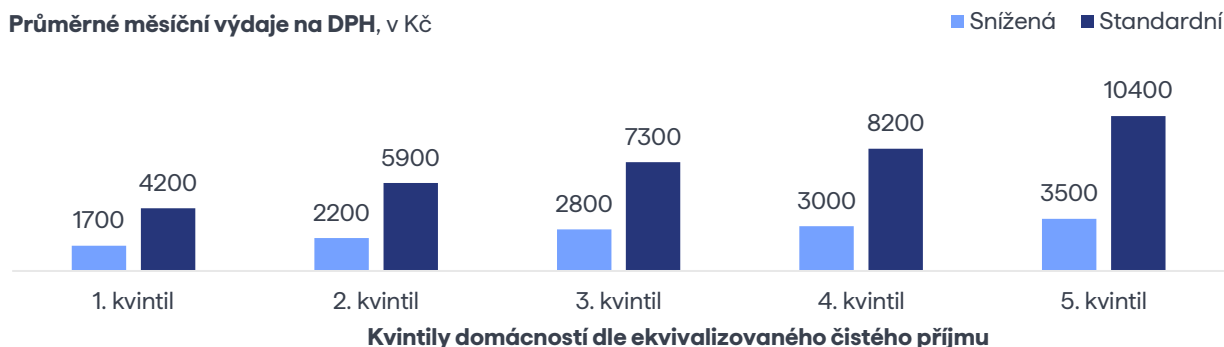
DPH se naposledy měnilo s konsolidačním balíčkem, změny ale probíhají kontinuálně. Od roku 2024 platí v Česku dvě sazby DPH: standardní (21 %) a snížená (12 %). Některé položky jsou navíc od DPH zcela osvobozeny. Standardní sazba se v historii pohybovala mezi 19 % a 23 %, zatímco snížená sazba prošla změnami od 5 % po 15 %, zároveň v letech 2015–2023 existovala i druhá snížená sazba 10 %. Konkrétní zboží a služby byly rovněž přesouvány mezi sazbami, např. knihy byly v roce 2023 zdaněny druhou sníženou sazbou, ale od roku 2024 mají sazbu nulovou. Naopak do standardní sazby byly nově zařazeny např. kadeřnické a holičské služby, oprava obuvi a oděvů, palivové dřevo, řezané květiny či nealkoholické nápoje kromě vody a mléka.

Od DPH jsou z různých důvodů osvobozeny některá zboží a služby. Často se jedná o veřejné služby (vzdělávání, zdravotnictví, poštovní služby, sociální péče) nebo služby, kde je obtížné stanovit základ daně (finanční a pojišťovací služby) a které jsou zdaněny jinak (např. hazardní hry). Všechny tyto položky jsou v Česku osvobozené bez nároku na odpočet, pro poskytovatele to tedy není nutně výhoda: poskytovatel sice nemusí z těchto činností odvádět DPH státu, nemá ale nárok si odečíst DPH zaplacené na vstupu.

Průměrná česká domácnost utratí na DPH 2 600 Kč měsíčně ve snížené sazbě a 7 200 ve standardní sazbě. Částky se výrazně liší podle kvintilů (viz graf níže). Relativně je nicméně podíl DPH na rozpočtech domácností srovnatelný: první kvintil nízkopříjmových domácností utratí za DPH ve snížené sazbě 4,1 % svého rozpočtu, zatímco poslední kvintil za sníženou sazbu zaplatí 3,7 % rozpočtu. Celkový podíl DPH ve spotřebě je pak 14,4, respektive 14,6 %.

G3.2.1. Vysokopříjmové domácnosti utrácí více za DPH, včetně služeb ve vyšší sazbě

Průměrné měsíční výdaje na DPH, v Kč

Poznámka Údaje o spotřebě domácností z roku 2022 s aplikací současných sazeb, převedené do cen 2024

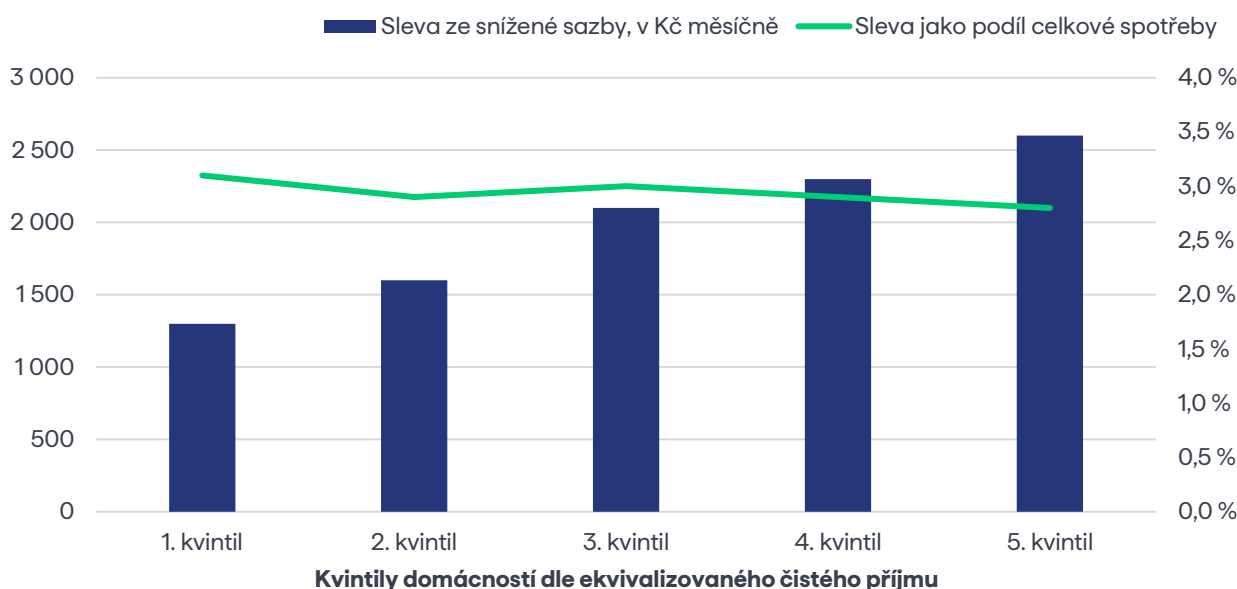
Zdroj SRÚ 2022

Zpracování Centrum veřejných financí

3.2.2. Problémy současného stavu

Přestože má snížená sazba DPH pomáhat spíše nízkopříjmovým domácnostem, ve skutečnosti z této slevy stát v absolutních číslech podporuje spíše ty vysokopříjmové. Skrz sníženou sazbu totiž domácnosti s nejnižšími příjmy ušetří na DPH 1 300 Kč, zatímco ty s nejvyššími zhruba dvakrát tolik (viz graf A). Přestože nízkopříjmové domácnosti spotřebují za zboží ve snížené sazbě větší podíl rozpočtu, bohatší domácnosti nakonec vydávají vyšší částky za spotřebu položek i ve snížené sazbě. Zejména je tomu tak u potravin, kde nízkopříjmové domácnosti spotřebují 27 % svého rozpočtu na spotřebu (bez nájmu), vysokopříjmové pak 18 %. Pro chudší domácnosti to ale stále znamená spotřebu potravin za 11 tisíc měsíčně, u bohatších 18 tisíc Kč měsíčně (graf 3). Ze snížené sazby ze základního zboží tedy v absolutních číslech benefitují spíše movitější domácnosti.

G3.2.2.A Skrz sníženou sazbu DPH průměrná domácnost s nejnižšími příjmy ušetří měsíčně 1 300 Kč, vysokopříjmová dvakrát tolik

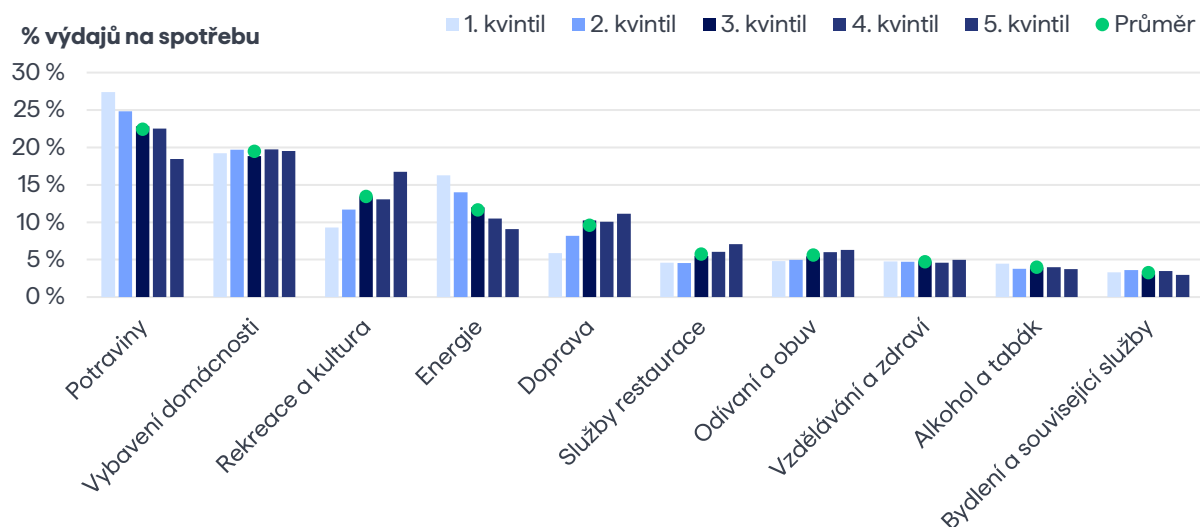
Poznámka Údaje o spotřebě domácností z roku 2022, převedené do cen 2024

Zdroj SRÚ

Zpracování Centrum veřejných financí

Ve snížené sazbě jsou zároveň položky, které nejsou nezbytnými statky, a bohatší domácnosti jich spotřebovávají více. Vysokopříjmové domácnosti utrací větší podíl rozpočtu a vyšší částky za další, zbytné zboží, na které v současné době platí snížená sazba, jako jsou hotely, služby restaurací, sport, rekreace apod. (viz graf B). Proto není snížená sazba DPH efektivním nástrojem podpory zranitelných domácností, ať už se týká zbytného nebo základního zboží.

G3.2.2.B Nízkopříjmové domácnosti ze svého rozpočtu utrací oproti vysokopříjmovým více za potraviny a energie, ale méně za rekreaci a kulturu, dopravu a odívání

Poznámka Údaje o spotřebě domácností z roku 2022

Zdroj SRÚ

Zpracování Centrum veřejných financí

Cílená podpora domácnostem, které ji potřebují, je levnější pro stát a potenciálně i výhodnější pro lidi. Pokud by došlo ke sjednocení sazby DPH nebo ke zvýšení sazby u položek, které více spotřebovávají movitější domácnosti, vybrané prostředky by bylo možné využít k efektivnější podpoře zranitelných domácností, například skrze nižší zdanění nízkopříjmové práce nebo skrz dávkový systém. Pokud by takto byl využit celý vzniklý výběr, nízkopříjmové domácnosti by z toho mohly dokonce benefitovat. I menší částka by ale stačila ke kompenzaci dopadu zvýšení DPH na nízkopříjmové domácnosti. Příkladem může být kompenzace u scénáře reformy snížené sazby (viz níže), kdy by přesun některých položek do standardní sazby přinesl do veřejných rozpočtů 47 mld. Kč, ale plná kompenzace dopadu pro 40 % nízkopříjmových domácností (tedy ve výsledku nezhoršení životní úrovně této skupiny) by přitom stála jen 9 mld. Kč.

3.2.3. Návrh změn

Navrhujeme, aby ve snížené sazbě zůstalo pouze nezbytné zboží a služby, které mají progresivní charakter a nízké negativní externality. Snížená sazba by se v takovém případě týkala potravin, léků, stočného a veřejné dopravy. Do standardní sazby by se naopak přesunuly zbytné položky typu ubytovací služby, služby restaurací, lyžařské vleky, knihy (v současnosti nulová sazba), návštěvy sportovních a rekreačních akcí, vstup do zábavních parků, na koncerty a další kulturní akce (pokud nejsou osvobozeny podle § 61 zákona o DPH), které tvoří větší část rozpočtu vysokopříjmových domácností. Položky osvobozené od DPH zůstávají v našem návrhu osvobozené.

Otevíráme diskuzi změny snížené sazby u výše popsaných nezbytných položek z 12 na 10 %. Takovou sazbou bychom se přiblížili praxi v sousedních zemích, kde se druhá snížená sazba DPH pohybuje mezi 5 až 10 % (Tax Foundation, 2025), zatímco první snížená má hodnoty od 7 do 19 %. Tím, že je aplikována jen na nezbytné položky, může částečně

kompenzovat dopady reformy na domácnosti. Takové opatření má však i nevýhody. Snížená sazba zde stále přináší vyšší korunovou slevu vysokopříjmovým domácnostem, jak bylo zmíněno výše. Kromě toho zde existuje značné riziko, že by se snížení sazby propsalo spíše do vyšších marží než do nižších cen. Snížení nižší sazby na potraviny, léky, stočné a veřejnou dopravu nám dává smysl v kontextu celkové reformy (snížení vstupuje do našeho mikrosimulačního modelu), jsou však velmi dobré důvody pro její zachování na 12 % a zároveň kompenzaci dopadů nízkopříjmovým domácnostem efektivnějšími cestami, než je DPH.

Je klíčové kontrolovat dopady reformy na zranitelné skupiny či sektory (např. kulturu) a případně kompenzovat negativní dopady skrze jiné, efektivnější nástroje. V praxi se taková kompenzace může promítnout v nižším zdanění nízkopříjmové práce včetně odvodů na sociální a zdravotní pojištění, nebo v nastavení systému sociální podpory, který by měl umět adekvátně reagovat na změny cen skrz kalkulaci životního minima a promítat tak zdražování do výše důchodů a dávek nehledě na příčinu zvýšení cen.

3.3. Spotřební daně

V této kapitole diskutujeme nedostatky a možné změny v nastavení spotřebních daní. Podkapitola 3.3.7. obsahuje shrnující tabulku návrhů, jejichž dopady modelujeme. Podkapitola 3.3.8. obsahuje krátkou diskuzi poplatků souvisejících s těžbou přírodních zdrojů.

3.3.1. Úvod

Společenskou úlohou spotřebních daní je zvýhodnit určité formy spotřeby, které mají nižší či žádné negativní dopady na společnost. Dle principu minimalizace rizik a škod (harm reduction) tak dává smysl více daňově zatížit spotřebu s vysokými negativními náklady (např. kouření cigaret či nápoj s vysokou koncentrací alkoholu) a naopak méně zatížit méně škodlivou spotřebu (zahřívání tabák či nápoje s nižší koncentrací alkoholu). Spotřební daně jsou tak jedním ze způsobů – spolu s regulací výroby, reklamy nebo prodeje (např. omezením rozsahu reklamy nebo věkovým limitem spotřebitele), jak vést spotřebitele k možnosti přestat nebo přejít k jiné méně škodlivé formě (Novák a Šoltés, 2019).

Racionální politiku spotřebních daní je třeba doplnit o opatření, která omezují možnosti substituce. Poptávka po neřestech (tabák, alkohol, slazené nápoje) a pohonných hmotách klesá s cenou zejména u nízkopříjmových domácností (Townsend a kol., 1994; Holmes a kol., 2014; Scheelbeek a kol., 2019; De Borger a kol. 2016). Dopad na spotřebu je také silnější u mladých uživatelů tabáku (Bader a kol., 2011) a alkoholu (Elder a kol., 2010). Dopad na rizikové uživatele však může být omezený, zejména pokud jsou možné alternativní kanály spotřeby, například v podobě levnějších alternativ (Gilmore a kol., 2013; Gill a kol., 2015) či nelegálního trhu (Prieger & Kulick, 2018). Efekt spotřebních daní na rizikové uživatele je tak třeba podpořit minimální jednotkovou cenou (Komárek a Prokop, 2023a) – dnes zavedena u krabičkových cigaret, u alkoholu ne – a omezením nelegálního obchodu pomocí posílení institucionální kapacity státu, nezávislé správy kontrolních systémů a transparentních dat.¹

Spotřební daně umožňují pokrýt společenské náklady vzniklé v důsledku rizikové spotřeby. Společenské náklady spojené se škodlivou spotřebou jsou vysoké – u kouření 64,6 mld. Kč ročně² (Landovská, 2025) a u alkoholu 50,7 mld. Kč ročně³ (Ministr zdravotnictví, 2025). Konzumace slazených nápojů přispívá k řadě civilizačních nemocí (Malik & Hu, 2022), z nichž jen obezita stojí český zdravotní systém zhruba 30 mld. Kč ročně (SZÚ, 2024). Daňový výběr ze spotřebních daní pokrývá však jen část těchto nákladů, zejména u alkoholických nápojů (18,8 mld. Kč při zahrnutí DPH ze spotřebních daní) a slazených nápojů, na které spotřební daň není uvalena. Výjimku tvoří spotřební daně z pohonných hmot, které lze spíše

¹ Více rozebíráme v části věnující se spotřebním daním na tabákové výrobky.

² Odhad nákladů valorizujeme pro rok 2025 dle růstu průměrných mezd (MF ČR, 2025a) a vývoje spotřeby (ČSÚ, 2024) – spotřebu pro roky 2021–2025 odhadujeme na základě vývoje v letech 2017–2020.

³ Odhad nákladů valorizujeme pro rok 2025 dle růstu průměrných mezd (MF ČR, 2025a) a vývoje spotřeby (ČSÚ, 2024) – spotřebu pro roky 2024–2025 odhadujeme na základě vývoje v letech 2021–2023.

vnímat jako poplatek za státem poskytovanou dopravní infrastrukturu (Novák & Šoltés, 2019).

Výdaje na prevenci dosahují jen malý zlomek celkového výběru ze spotřebních daní z neřestí. V roce 2022 činily výdaje veřejných rozpočtů (bez zdravotních pojišťoven) na politiku v oblasti závislosti 1 524,1 mil. Kč. Z toho 51 % šlo na „prosazování práva“ a jen 33 % (zhruba 503 mil. Kč) na harm reduction, léčbu a prevenci (Chomynová a kol., 2024). Výdaje na prevenci tak tvoří jen 0,7 % celkového výběru ze spotřebních daní z tabákových výrobků a alkoholických nápojů (72,5 mld. V roce 2025). Pokud bychom navíc předpokládali, že zhruba polovina výdajů na prevenci jde na nelegální drogy, tak podíl výdajů na prevenci zdaněných neřestí je jen 0,35 % výběru.

Spotřební daně jsou regresivní, zatěžují více nízkopříjmové domácnosti. Jednak platí, že nízkopříjmové domácnosti utratí poměrově ke svým příjmům více za spotřebu, a jednak nízkopříjmové domácnosti tíhnou k vyšší spotřebě tabáku (Remler, 2004) a slazených nápojů (Purohit a kol., 2023). Nicméně jak uvádí Novák a Šoltés (2019), „daňový systém (...) nabízí dostatek (lepších) nástrojů, jak kompenzovat případnou regresivitu spotřebních daní.“ Navíc hodnocení regresivity spotřebních daní lze chápat i komplexněji a započíst vliv na blahobyt spotřebitele, a ne pouze jeho rozpočet. V takovém případě mohou spotřební daně působit dokonce progresivně.

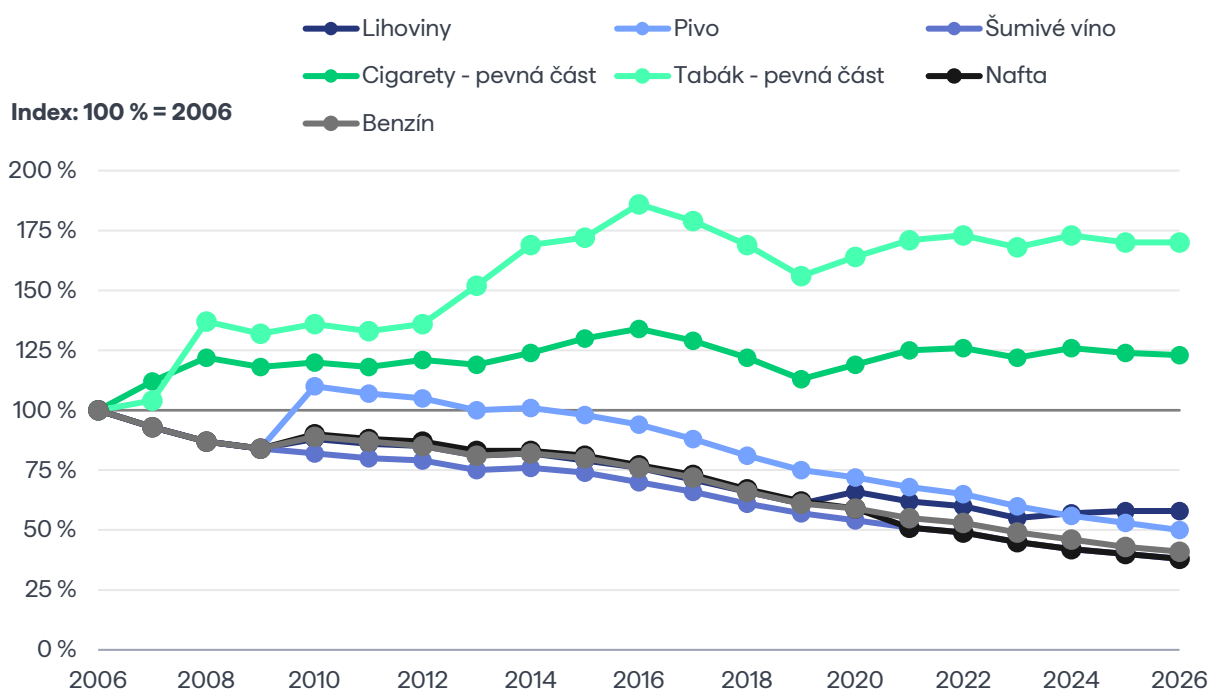
Sazby spotřebních daní jsou omezeny rizikem přeshraničního obchodu a ilegálního obchodu. Cigarety, lihoviny či motorová nafta pro mezinárodní kamionovou dopravu patří mezi komodity, u nichž se i malé rozdíly v sazbách rychle projeví v přesunech nákupů, a proto je nutné vnímat kontext sazeb v sousedních zemích. Pravidelná valorizace spotřebních daní tak vyžaduje spolupráci sousedních zemí a efektivní potírání černého trhu.

3.3.2. Automatická valorizace

V důsledku nedostatečné úpravy sazeb většiny spotřebních daní o inflaci význam spotřebních daní v daňovém mixu poslední desetiletí klesá. Většina daňových povinností je nastavena relativně, nejčastěji jako procento z příjmů či ceny produktu, sazby spotřebních daní jsou však nastaveny nominálně ve vztahu k objemu daného zboží, a tak vyžadují pravidelnou valorizaci o inflaci (či případně růst mezd), aby jejich relativní význam neklesal. Nejvýrazněji to může být vidět na výběru spotřebních daní z pohonných hmot (PHM)(graf G3.3.2.A). Kdybychom na spotřebních daní z PHM vybírali stejně v jako v roce 2008¹, byl by výběr v roce 2024 o 65,3 mld. Kč vyšší.

¹ V poměru k celostátním daňovým příjmům (zahrnuje i soc. a zdrav. pojištění).

G3.3.2.A Reálné zdanění alkoholu a pohonných hmot vůči mzdám výrazně klesá

Poznámka Index počítáme jako: $(\text{sazba SD v roce } t / \text{průměrná mzda v roce } t) / (\text{sazba SD v roce 2006} / \text{průměrná mzda v roce 2006})$

Zdroj Zákon o spotřebních daních, Ministerstvo financí

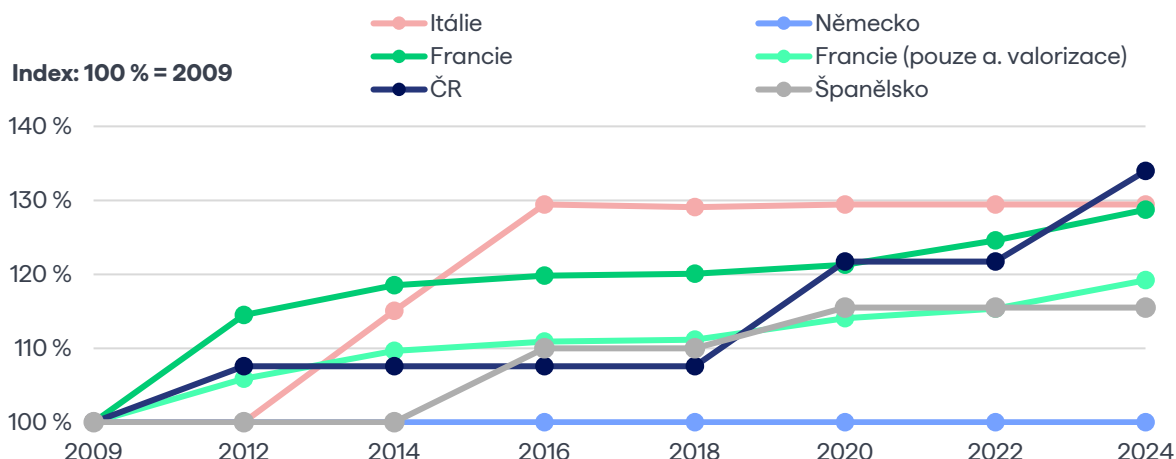
Zpracování PAQ Research

Automatická valorizace sazeb spotřebních daní je možným řešením pro zachování efektivity politiky minimalizace rizik a škod. Automatická valorizace upravuje v pravidelném intervalu (nejčastěji každý rok) sazby spotřebních daní dle růstu spotřebitelských cen (CPI), možné je také navázat valorizaci na růst mezd či na jejich kombinaci. Od roku 2024 je jistá podoba automatické valorizace legislativně ukotvena pro daň z nemovitých věcí. Automatickou valorizaci doporučuje například Světová zdravotnická organizace (2023), neboť umožňuje zachování účinnosti spotřebních daní bez nutnosti spolehnout se na momentální politickou vůli. V Česku existuje obava, že by v dlouhodobém horizontu automatická valorizace sazeb zvýšila riziko přeshraničních nákupů, pokud by sousední státy nezvyšovaly sazby v podobném tempu. Automatickou valorizaci tak lze doplnit o intenzivnější snahu v koordinaci daňové politiky ve středoevropském regionu a o dočasné zastavení valorizace v případě dosáhnutí daného rozdílu mezi tuzemskými a sousedními sazbami. S automatickou valorizací sazeb má v Evropě zkušenost například Francie¹ (grafy G3.3.2.A a G3.3.2.C) (Code des impositions sur les biens et services, 2025) a od roku 2025/2026² automatickou valorizaci sazeb spotřebních daní zavede i Maďarsko (Szakacz, 2024).

¹ S horní hranicí 1,75 % meziročně.

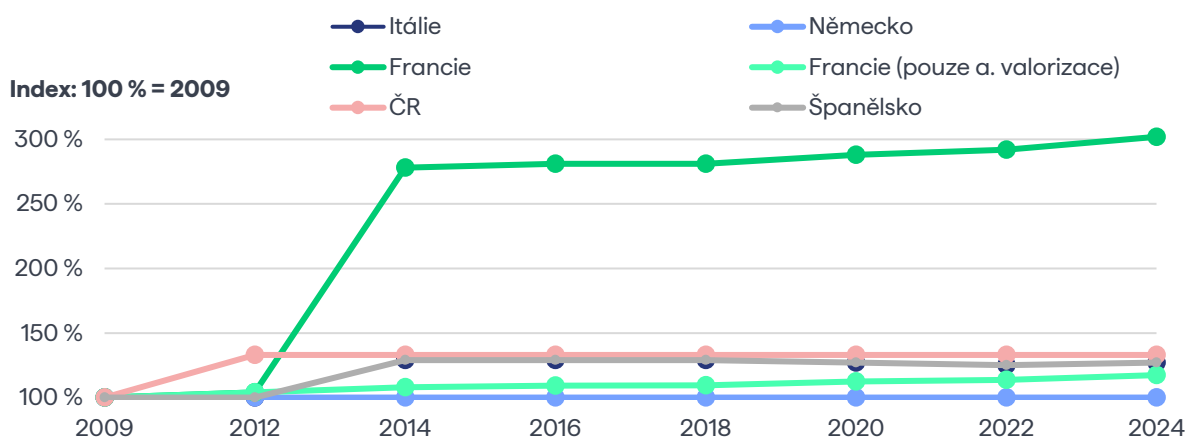
² Některé spotřební daně jsou automaticky valorizované od roku 2025 a některé od roku 2026 (Hosszú, n.d.).

G3.3.2.B Automatická valorizace SD na lihoviny ve Francii umožňuje pozvolné nominální zdražování

Zdroj Francouzský obecný daňový zákoník, OECD
Zpracování PAQ Research

G3.3.2.C Automatická valorizace SD na pivo ve Francii byla v roce 2013 doplněna o aditivní nárůst o cca 160 %

Poznámka Pracujeme s 10° pivem s koncentrací alkoholu ve výši 4 %.

Zdroj Francouzský obecný daňový zákoník, OECD

Zpracování PAQ Research

Po vzoru Maďarska a Francie a dle doporučení Světové zdravotnické organizace navrhuje zavedení automatické valorizace sazeb spotřebních daní s ohledem na vývoj sazeb v sousedních zemích. Postupnému „reálnému zlevňování“ alkoholických nápojů a pohonných hmot lze zamezit legislativním ukotvením automatické valorizace sazeb spotřebních daní obdobně jako v Maďarsku či Francii. Největší riziko nárůstu přeshraničních nákupů a souvisejícího propadu daňového výběru je spojeno se sazbami spotřební daně na pohonné hmoty (automatickou valorizací pro SD na PHM je tak možné zavést později). Automatickou valorizaci lze doplnit o horní hranici růstu (jako je ve Francii) a o zastavení valorizace při příliš vysokém rozdílu sazeb v Česku a okolních státech.

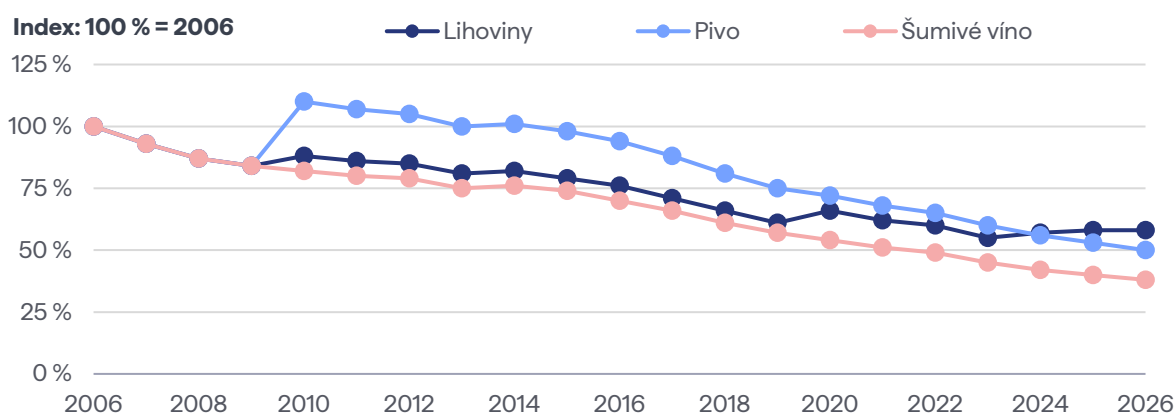
3.3.3. Alkohol

Problémy současného stavu

Systém zdanění alkoholu má v Česku výjimky a je nedostatečný. V Česku je zavedena spotřební daň na alkohol v lihovinách, pive a šumivých vínech. Alkohol v tichých vínech, ciderech a medovinách však zůstává nezdaněn. Alkohol v pivě je přibližně 5krát méně zdaněn než alkohol v lihovinách. Dopad efektivního zdanění lihovin je tak významně limitován možnou náhradou za levnější alkoholické nápoje. Při zdražení jednoho typu alkoholických nápojů a nezdražení ostatních typů alkoholických nápojů konzumenti nahrazují zdražené alkoholické nápoje za ty nezdražené, a tak omezují snížení společenských nákladů souvisejících s konzumací alkoholu.

Bez pravidelné valorizace se alkohol časem stává cenově dostupnějším (graf A). Sazby spotřebních daní jsou nastaveny nominálně, pro udržení jejich reálné úrovně je tak zapotřebí jejich pravidelné zvyšování o růst inflace, případně mezd. Vzhledem k obecné nepopularitě „zvyšování daní“ dochází ke zvyšování nominálních sazeb spotřebních daní jen výjimečně. Spotřební daň na šumivá vína nebyla od roku 2004 zvednuta, spotřební daň na pivo byla naposledy zvednuta v roce 2010 a zvednutí spotřební daně na lihoviny v letech 2010, 2022, 2024 a 2025 nedorovnálo růst mezd v posledních letech (Komárek & Prokop, 2023a). Proto OECD (2021) i Světová zdravotnická organizace (2023) doporučují zavedení automatické valorizace spotřebních daní na alkohol (dnes běžné například v Belgii, Francii či Španělsku).

G3.3.3.A Reálná výše spotřebních daní na alkoholické nápoje v posledních letech výrazně klesla

Poznámka Index počítáme jako: $(\text{sazba SD v roce } t / \text{průměrná mzda v roce } t) / (\text{sazba SD v roce 2006} / \text{průměrná mzda v roce 2006})$

Zdroj Zákon o spotřebních daních, Ministerstvo financí

Zpracování PAQ Research

Společenské náklady spojené s konzumací alkoholu vysoce přesahují výběr spotřebních daní z alkoholických nápojů. Detailní odhad neziskové organizace Ministr zdraví (2025) vypočítává společenskou škodu spojenou s konzumací alkoholu ve výši 43,4 mld. pro rok 2021 (0,69 % HDP). Hlavní položku představuje ztráta produktivity spojená s předčasnými úmrtími a onemocněními ve výši 25,1 mld. Další výraznou položku představují náklady na

zdravotní péči ve výši 7,6 mld. Kvalifikovaný odhad společenských nákladů konzumace alkoholu pro rok 2025, který zohledňuje růst mezd (výše mezd ovlivňuje hlavní nákladové položky – ztrátu produktivity a zdravotní péči) a vývoj spotřeby, je 50,7 mld. Kč. Očekávaný daňový výběr spotřební daně z lihu je 10 mld. Kč, z piva 5 mld. Kč a z vína 0,5 mld. Kč (MF ČR, 2024). Celkový daňový výběr ve výši 15,5 mld. Kč (18,8 mld. Kč při zahrnutí DPH ze spotřebních daních) tak je výrazně pod úrovní odhadované výše společenských nákladů.

Spotřební daň na pivo nedokonale zohledňuje koncentraci alkoholu v nápoji. Mezinárodní organizace jako OECD (2021) či Světová zdravotnická organizace (2023) považují spotřební daně vázané na koncentraci alkoholu v nápoji jako nejúčinnější opatření pro snížení společenských nákladů. Procentuálně vyšší zdanění nápojů s vyšší koncentrací alkoholu vede spotřebitele k náhradě za levnější nápoje s nižší koncentrací alkoholu. Výše spotřební daně na pivo v Česku je závislá na stupni piva (hmotnostního procenta extraktu původní mladiny). Nicméně piva o stejném stupni mohou mít různou koncentraci alkoholu, například 10stupňové pivo může obsahovat alkohol v rozmezí 3,5–4,5 %.

Návrh změn

Zavedení automatické valorizace spotřebních daní na alkoholické nápoje zajistí, že se alkohol nebude časem stávat cenově dostupnějším. V rámci daňových změn přijatých v roce 2023 bylo rozhodnuto o zvýšení spotřební daně z lihovin v roce 2024 o 10 %, v roce 2025 o 10 % a v roce 2026 o 5 % (MF ČR, 2023). Ministerstvo financí neuvádí, proč zvolilo právě tato konkrétní procenta ani jaký byl jejich analytický základ. Zároveň chybí odůvodnění, proč spotřební daň z piva a vína zůstává bez valorizace. Pro ilustraci uveďme, že Ministerstvo financí počítá pro rok 2024 s inflací ve výši 2,4 %, pro rok 2025 ve výši 2,3 % a pro rok 2026 ve výši 2,1 %. Zároveň pro rok 2024 počítá s růstem průměrné mzdy o 7,0 %, pro rok 2025 o 6,5 % a pro rok 2026 o 5,1 % (tabulka B)(MF ČR, 2025a).

T3.3.3.B Valorizace spotřební daně na lihoviny nereflektuje míru inflace ani růst průměrné mzdy

	Valorizace daně na líc	Spotřební míra inflace	Růst průměrné hrubé mzdy (nominální)
2021	0 %	3,8 %	5,8 %
2022	0 %	15,1 %	4,3 %
2023	0 %	10,7 %	8,0 %
2024	10 %	2,4 %	7,1 %
2025	10 %	2,4 %*	6,6 %*
2026	5 %	2,3 %*	5,4 %*

Poznámka (*) Míra inflace a růst průměrné hrubé mzdy pro roky 2025 a 2026 jsou predikce

Zdroj Zákon o spotřebních daních, Ministerstvo financí

Zpracování PAQ Research

Okolní státy v současnosti nepředstavují výhodné destinace pro přeshraniční nákupy alkoholu. Možným rizikem při automatické valorizaci spotřebních daní z alkoholických nápojů je eventualita, že ve střednědobém hledisku budou spotřební daně v Česku vyšší než v okolních státech a bude tak narůstat na významu legální i ilegální dovoz alkoholických nápojů. Porovnání výše spotřebních daní na líh a pivo s okolními zeměmi (tabulka C) ukazuje, že riziko výhodných přeshraničních nákupů představuje především Německo, kde je nižší zdanění lihu i piva. Naopak ostatní okolní státy nepředstavují daňově výhodnou destinaci pro přeshraniční nákupy alkoholu. Zjištění reprezentativního výzkumu přeshraničních nákupů domácností realizovaného agenturou Ipsos navíc ukazuje, že zatímco nejoblíbenější destinací pro přeshraniční nákupy je Polsko (kde je výrazně více zdaněn líh, pivo i víno), pro alkohol nejčastěji jezdí české domácnosti do Rakouska a na Slovensko, kde nenalezneme výrazné daňové zvýhodnění (AMSP ČR, 2023). Ačkoliv je v tuto chvíli riziko přeshraničních nákupů alkoholu minimální, zavedení automatické valorizace by vyžadovalo pravidelný monitoring výše spotřebních daní v okolních státech a spotřebitelského chování českých domácností. Ideálním řešením by však byla daňová koordinace na úrovni EU či okolních států, při které by se státy zavázaly ke společné automatické valorizace spotřebních daní na alkoholické nápoje.

T3.3.3.C Valorizace spotřební daně na lihoviny nereflektuje míru inflace ani růst průměrné mzdy

	Spotřební daň na 1l čistého lihu v lihovinách (po započt. DPH ze SD)	Spotřební daň na 1l čistého lihu v pivě (po započt. DPH ze SD)	Spotřební daň na 1l čistého lihu ve víně (po započt. DPH ze SD)
Česko	473 Kč	97 Kč	nedaněno <i>27% míra vinné soběstačnosti</i>
Slovensko	446 Kč	107 Kč	nedaněno <i>78% míra vinné soběstačnosti</i>
Polsko	575 Kč	196 Kč	133 Kč
Německo	387 Kč	58 Kč	nedaněno <i>46% míra vinné soběstačnosti</i>
Rakousko	359 Kč	150 Kč	nedaněno <i>108% míra vinné soběstačnosti</i>

Poznámka Použili jsme směnný kurz € / Kč 24,96 a PLN / Kč 5,85; pracujeme s 10° pivem s objemem alkoholu ve výši 4 % a vínem s objemem alkoholu ve výši 12 %

Zdroj Zákon o spotřebních daních, Finanční správa SR, MF Polska, Celní správa Německa, MF Rakouska, PAQ Research

Zpracování PAQ Research

Efektivní zdanění alkoholických nápojů vyžaduje zrušení neopodstatněného zvýhodňování jednotlivých alkoholických nápojů. Pozitivní dopad zvyšování spotřební daně na lihoviny je výrazně omezen spotřebitelskou možností náhrady za nezdaněné víno a cidery a nízce zdaněné pivo. Dopad zavedení spotřební daně na víno v rozumné výši by byl omezený, neboť míra vinné soběstačnosti Česka je pouze 27 % – většina vína je k nám dovážena, česká vína jsou obecně dražší než dovážená (procentuální zdražení v důsledku

spotřební daně by tak bylo nižší), a v hlavní destinaci přeshraničních nákupů, Polsku, je spotřební daň na víno již zavedena (Komárek a Levínský, 2024).

Optimální výše zdanění alkoholu v pivě a víně je na úrovni 70–90 % zdanění lihu, vzhledem k výši zdanění v okolních státech je realistické uvažovat o zdanění alkoholu v pivě a víně na úrovni 30–50 % zdanění lihu. Britská modelační studie zjistila, že optimální relativní výše zdanění alkoholu v pivě a víně vůči alkoholu v lihovinách závisí na podílu společenských nákladů přiřaditelných „rizikovým uživatelům“. Čím je podíl vyšší, tím optimálnější je mít zdanění alkoholu v pivě a víně nižší vůči lihovinám (Griffith a kol., 2019). Dle dat Národního ústavu duševního zdraví tvoří konzumenti s vysokým rizikem a problémoví konzumenti okolo 20 % dospělých a vypijí 67,8 % celkové roční spotřeby alkoholu (Komůrková, 2019). Za předpokladu vyššího sklonu k rizikovému chování a větší náklonosti k nemocnosti se rizikovní uživatelé podílejí odhadem na 70–90 % společenských nákladů. Dle Griffith a kol. (2019) by tak optimální zdanění alkoholu v pivě a víně bylo okolo 70–90 % zdanění lihu. Avšak vzhledem k současné výši zdanění piva v okolních státech je realistické uvažovat o zdanění alkoholu v pivě a víně na úrovni 30–50 % zdanění alkoholu v lihovinách. V našem návrhu pracujeme se sazbami na úrovni 40 % zdanění alkoholu v lihovinách. Celkové zdanění piva (vč. DPH) by tak vzrostlo o cca 90 % (například na 4,1 Kč/0,5l u 11° s 4,8% koncentrací alkoholu) a zdanění klasického vína by bylo na úrovni 22,7 Kč/l. Současné zvýhodnění pro minipivovary by bylo zachováno.

Navázání spotřební daně na pivo na koncentraci alkoholu vytvoří efektivnější motivaci pro konzumenty i výrobce, konstrukce spotřební daně na víno je svázaná legislativou EU. Rekonstrukce spotřební daně na pivo po vzoru Slovenska na koncentraci alkoholu je efektivnější model v porovnání se současným navázáním na stupňovitost piva. Spotřební daň na víno dnes kvůli směrnici EU 92/83/EHS nemůže být přímo odstupňovaná dle koncentrace alkoholu v nápoji. Nicméně například praxe z Irska ukazuje, že lze nastavit různé sazby pro „kategorie vína“ dle koncentrace alkoholu (Finanční správa Irska, n.d.).

Minimální jednotková cena je efektivní cenový nástroj pro snížení společenských nákladů přiřaditelných „rizikovým uživatelům“, jedná se však o doplněk ke spotřební dani, nikoli o alternativu ke spotřební dani. Minimální jednotková cena má za cíl zdrazit levné koncentrované alkoholické nápoje, které preferují především mladí a rizikovní konzumenti (Black a kol., 2011; Callinan a kol., 2015; Holmes a kol., 2014). Efekt minimální jednotkové ceny tak může být aditivní ke spotřební dani, která nejen odrazuje od spotřeby rizikové konzumenty, nýbrž také vytváří motivaci pro spotřebitele upřednostňovat méně koncentrované alkoholické nápoje napříč cenovým pásmem a pro výrobce vyrábět produkty s nižší koncentrací alkoholu napříč cenovým pásmem.

3.3.4. Tabákové a nikotinové výrobky

Problémy současného stavu

Společenské náklady spojené s kouřením převyšují samotný výnos spotřebních daní z tabákových a souvisejících výrobků. Tabák kouří necelá třetina dospělé české populace

(24–34 %), téměř dvakrát více mužů (30–40 %) než žen (přibližně 20 %), z toho přibližně 16–24 % dospělé populace kouří denně či téměř denně (Chomynová a kol., 2024). V Česku se ročně spotřebuje okolo 12,8 mld. kusů cigaret (KPMG, 2024). V přepočtu na 1 obyvatele to je cca 1,7 tis. kusů ročně (ČSÚ, 2024). Nejnovější robustní výzkum odhaduje výši těchto nákladů na 52,7 mld. Kč (0,94 % HDP) pro rok 2019 (Landovská, 2025). Při přepočtu zohledňujícím vývoj mezd (MF ČR, 2025) a spotřeby (ČSÚ, 2024) to odpovídá 64,6 mld. Kč v roce 2025. Příjmy ze spotřebních daní z tabákových a souvisejících výrobků v roce 2025 dosahují 57 mld. Kč. Při zahrnutí DPH z těchto daní se jedná o 69 mld. Kč.

Daňové zatížení jednotlivých tabákových a nikotinových produktů nereflektuje jejich rozdílnou zdravotní rizikovitost.¹ Klasické cigarety nesou nejvyšší zdravotní riziko, alternativní produkty jako elektronické cigarety, zahřívaný tabák nebo nikotinové sáčky vykazují podstatně nižší škodlivost – 0,2 % u elektronických cigaret, 3,4 % u zahřívaného tabáku a 3,2 % u nikotinových sáčků vůči klasickým cigaretám (Murkett a kol., 2020). Cenotvorba by proto měla aktivně podporovat přechod kuřáků na méně škodlivé alternativy (zj. elektronické cigarety a zahřívaný tabák) jako součást strategie snižování zdravotních škod spojených s tabákem. Přesto současné zdanění elektronických cigaret je zhruba na úrovni ve výši 10,1 % vůči zdanění klasických cigaret a do roku 2027 vzroste na 19,3 %. Zdanění zahřívaného tabáku je zhruba na úrovni 23,7 % vůči zdanění klasických cigaret a do roku 2027 vzroste na 29,9 %.

T3.3.4.A Zdanění alternativních forem neodpovídá jejich relativní rizikovitosti

		Zdanění vůči zdanění klasických cigaret		
	Relativní rizikovitost	2025	2026	2027
Elektronické cigarety	0,2 %	10,1 %	14,5 %	18,4 %
Zahřívaný tabák	3,4 %	23,7 %	26,0 %	28,5 %
Nikotinové sáčky	3,2 %	14,4 %	20,6 %	27,8 %

Poznámka Využíváme stejné poměry jako Murkett a kol. (2020), 15 cigaret je ekvivalent 163 potahů elektronických cigaret, 15 tabákových náplní a 12 g nikotinových sáčků. Dále pracujeme s tabákovou náplní o hmotnosti 0,265 g a převodem 200 potahů na 1,58 ml náplně do e-cigaret (Margham a kol., 2016). Jako referenční výši bereme minimální výši spotřební daně na 1 klasickou cigaretu – 4,44 Kč v roce 2025, 4,66 Kč v roce 2026 a 4,89 Kč v roce 2027.

Zdroj Zákon o spotřebních daních

Zpracování PAQ Research

Daňové zvýhodnění sypaného tabáku a doutníků oproti „krabičkovým“ cigaretám neodpovídá zdravotní rizikovitosti daných produktů. Dle dostupné evidence škodlivost jedné cigarety ubalené z tabáku je téměř stejná jako škodlivost jedné „krabičkové“ cigarety. Škodlivost cigarillos a doutníků je pak na úrovni okolo 88 % a 41 % respektive vůči klasickým cigaretám (Murkett a kol., 2020). Zdanění jedné balené cigarety je však na úrovni zhruba 40–

¹ Zatímco u alkoholických nápojů je smysluplné vztahovat míru zdanění na koncentraci alkoholu, u tabákových a nikotinových výrobků obdobná logika pokulhává (množství nikotinu není rozhodné pro škodlivost) – v případě tabákových výrobků by se tak zdanění mělo vázat na míru celkové škodlivosti výrobku.

50 % vůči krabičkovým cigaretám. Zdanění cigarillos a doutníků je pak na úrovni okolo 60 % vůči krabičkovým cigaretám.

T3.3.4.B Riziko přeshraničních nákupů cigaret představuje především Polsko bez minimální výše SD – spotřební daň z 20 krabičkových cigaret

	2025			2026	
	Ad valorem	Fixní složka	Minimální výše SD	Fixní složka	Minimální výše SD
Česko	30 %	45,6 Kč	88,8 Kč	47,8 Kč	93,2 Kč
Slovensko	25 %	45,6 Kč	73,9 Kč	51,2 Kč	83,0 Kč
Polsko	32,05 %	40,4 Kč	<i>stanovena EU 60 % vážené MOC (cca 60 Kč)</i>	48,4 Kč	<i>stanovena EU 60 % vážené MOC (cca 60 Kč)</i>
Německo	19,84 %	58,5 Kč	120,6 Kč	61,3 Kč	125,3 Kč
Rakousko	32 %	41,7 Kč	87,4 Kč	43,4 Kč	87,4 Kč

Poznámka pro přepočet využíváme kurz €/Kč 24,96 a PLN/Kč 5,85

Zdroj Zákon o spotřebních daních, Finanční správa SR, MF Polska, Celní správa Německa, MF Rakouska

Zpracování PAQ Research

Významnou slabinou systému je vysoký podíl trhu, který uniká legálnímu zdanění. Dle odhadu KPMG (2024) pro rok 2023 je podíl padělaných a pašovaných cigaret na našem trhu 5,7 %. Pro srovnání na Slovensku to bylo 4,5 %, v Polsku 3,6 %, v Německu 2,1 % a v Rakousku 4,3 %. Tento jev nejen snižuje daňové příjmy, ale zároveň подрývá veřejné zdravotní politiky tím, že dostupnost levných, nelegálních cigaret zvyšuje spotřebu zejména mezi sociálně zranitelnými skupinami. Zvýšení spotřebních daní bez adekvátního posílení kontroly a vymáhání práva nese riziko růstu nelegálního trhu.

Návrh změn

Přiblížení daňového zatížení jednotlivých tabákových a nikotinových produktů k jejich zdravotní rizikovosti je výrazným předpokladem k naplnění strategie snižování zdravotních škod spojených s tabákem. Na jedné straně je žádoucí omezit daňové zvýhodnění spotřební daně pro tabák a doutníky. Vzhledem k výši spotřebních daní v okolních státech navrhujeme zvýšit spotřební daně na „volný“ tabák o 26,8 % na 4 400 Kč/kg a spotřební daň na doutníky a cigarillos o 34,0 % na 3,55 Kč za kus. Na druhé straně navrhujeme zastopovat výši spotřební daně na alternativní formy (zj. elektronické cigarety, zahříváný tabák, nikotinové sáčky) na schválené úrovni pro rok 2027 a dále pokračovat se zvyšováním spotřební daně pro nejrizikovější formy kouření (krabičkové cigarety, tabák, doutníky), aby cenotvorba dostatečně účinně motivovala k přechodu k méně rizikovým formám.

Vyčlenění části výnosu ze spotřební daně z tabáku na prevenci, snižování škod a léčbu závislosti představuje efektivní nástroj, jak zvýšit dopad daňové politiky i její veřejnou

přijatelnost. Mezinárodní zkušenosti ukazují, že tzv. earmarking, tedy pevně stanovené procento daňového výnosu pro konkrétní účel, vede k dlouhodobému posílení politik veřejného zdraví (Lauer a kol., 2023). Ve Francii je 5,6 % z ceny cigaret vyčleněno na programy tabákové kontroly, včetně politiky snižování rizik (Tobacco Free Kids, 2021). Česko takový mechanismus dosud nevyužívá; možností by bylo zavedení legislativní alokace 5 % z výnosu spotřební daně z tabáku pro stabilní financování programů (skrze speciální fond), které pomáhají snižovat škody spojené s užíváním tabáku a nikotinu. Striktní navázání výdajů na příjmy může snižovat rozpočtovou pružnost nebo vést ke zbytné fragmentaci, tyto výzvy lze však překonat správným designem, například zavedením měkké (nezávazné) formy earmarkingu s víceletým plánováním a pravidelným vyhodnocováním efektivity, jak to umožňuje i český rozpočtový rámec (Lauer a kol., 2023).

Efektivní omezení nelegálního obchodu s tabákem vyžaduje posílení institucionální kapacity státu, nezávislou správu kontrolních systémů a transparentní data. Nelegální trh je ovlivněn kvalitou státní správy, kapacitami celníků a schopností vymáhat pravidla; přestože má Česko relativně vysokou institucionální kapacitu, jeho potenciál zůstává nevyužit (Ulep a kol., 2021). K posílení dohledu je třeba rozšířit rozpočtové i personální kapacity specializovaných útvarů Celní správy a zlepšit analytickou práci s daty. Současný systém sledování tabákových výrobků (track & trace) využívaný v EU je ovlivňován a využíván subjekty napojenými na výrobce, což představuje střet zájmů kritizovaný WHO i odbornou veřejností (Gilmore a kol., 2019; Gallanger a kol. 2020). Pro zefektivnění kontroly pohybu tabákových produktů je nutné převést vývoj i správu tohoto systému pod nezávislou veřejnou instituci (Borkowski & Fibbi, 2025). Dále je nutné zajistit nezávislý sběr a publikaci dat o nelegálním trhu, protože aktuální odhady často pocházejí z výzkumů financovaných tabákovým průmyslem a bývají nadhodnocené (Gallus a kol., 2022; Ulep a kol., 2021). Zároveň by Česko mělo využít analytický potenciál již dostupných dat ze sledovacích systémů. Pomocí prostorové analýzy legálních dodávek do maloobchodních prodejen lze s vysokou přesností identifikovat podezřelé oblasti s pravděpodobným výskytem nelegální distribuce, a to i bez dat o finálním prodeji (Borkowski & Fibbi, 2025). V neposlední řadě je třeba odmítnout argumentační rámec průmyslu, který spojení mezi vyšší daní a nárůstem pašování používá k blokaci daňových reforem – empirická data potvrzují, že země s vysokým zdaněním a důsledným vymáháním zákona mají nízký podíl nelegálního trhu (Ulep a kol., 2021).

3.3.5. Slazené nápoje

Problémy současného stavu

Konzumace slazených nápojů přispívá k řadě civilizačních nemocí, z nichž jen obezita stojí český zdravotní systém zhruba 30 mld. Kč ročně (SZÚ, 2024). Slazené nápoje představují výrazný zdroj cukru. Dle dat z USA 24 % příjmu cukru pochází právě ze slazených nápojů, avšak u adolescentů je to až 32 % (MZe USA, 2020). Češi denně v průměru spotřebují 92,6 g cukru (ČSÚ, 2024), to je skoro dvakrát více než maximální doporučené množství Světovou zdravotnickou organizací (2015). Častá konzumace slazených nápojů je spojena s vyšší pravděpodobností nadváhy a obezity (Luger a kol., 2018), cukrovky 2. typu (Imamura

a kol., 2016), kardiovaskulárních nemocí (Malik a Hu, 2019), rakoviny (Debras a kol., 2020) a špatného stavu zubů (Valenzuela a kol., 2021).

Světová zdravotnická organizace (2022) vyzývá země k zavedení spotřební daně na slazené nápoje s cílem snížit výskyt nemocí v populaci. Dnes je možné se setkat se spotřební daní na slazené nápoje v 12 zemích EU (Le Bodo a kol., 2022). Nejnověji byla 1. ledna 2025 zavedena spotřební daň na slazené nápoje na Slovensku (Finanční správa SR, 2024) a od roku 2026 bude zavedena také v Itálii (EY, 2025). Dostupná evidence potvrzuje, že spotřební daň vede ke zdravějšímu složení nealkoholických nápojů (Wierzejska, 2022; Scarborough a kol., 2020) a následně i ke snížení obezity v populaci (Jones-Smith a kol., 2024; Rogers a kol., 2023; Gracner a kol., 2022).

Návrh změn

Efektivní konstrukce spotřební daně na slazené nápoje zohledňuje koncentraci cukru v nápoji. Primárním cílem spotřební daně je motivovat výrobce k uvádění zdravějších alternativ na trh a spotřebitele k preferování méně škodlivých nápojů. Konstrukce daně, která zohledňuje koncentraci cukru v nápoji, přináší vhodné incentivy jak pro výrobce, tak pro spotřebitele. Zkušenost ze Spojeného království ukazuje, že vhodně nastavená spotřební daň může vést ke snížení celkového zkonzumovaného cukru a zároveň objem prodaných nealkoholických nápojů může vzrůst (Public Health England, 2022). Při hrubém zachování míry zdanění na úrovni Polska a posílení motivace k reformulaci nápojů lze uvažovat o spotřební dani ve výši 2 Kč/l pro nápoje s koncentrací cukru do 50 g/l a aditivním komponentem ve výši zhruba 1,2 Kč/l za každých 10 g/l cukru nad základní koncentraci 50 g/l.

Zdanění umělých sladidel a dalších potenciálně škodlivých látek je doporučeno s nižšími sazbami než na cukr. Řada nealkoholických nápojů nahrazuje sladkou chuť nápoje pomocí umělých sladidel. Ačkoliv umělá sladidla neobsahují kalorie, výzkumy neprokazují, že by náhrada slazených nápojů za nápoje s nekalorickými sladidly byla přínosná pro lepší životosprávu. Naopak je jasně popsán vztah umělých sladidel a vyššího rizika vysokého tlaku, cukrovky, obezity a metabolického syndromu (Qin a kol., 2020; Azad a kol., 2017; Ruanpeng a kol., 2017; Imamura a kol., 2016). Proto je vhodné doplnit sazbu závislou na koncentraci cukru o sazbu na umělá sladidla. Při hrubém přenesení výše polské sazby by se jednalo o 1 Kč/l.

Zavedení spotřební daně na slazené nápoje by mělo vést k 10–20% snížení konzumace slazených nápojů, zdravějšímu složení nealkoholických nápojů, nižšímu výskytu nemocí spojených s konzumací cukru a zvýšení celkového fiskálního výběru o cca 3 mld. Kč. V dříve vydané modelační studii PAQ Research (Komárek & Prokop, 2023b) jsme modelovali dopad průměrné výše spotřební daně ve výši 2,8 Kč/l. Vzhledem ke zkušenosti ze zahraničí jsme předpokládali propad prodeje slazených nápojů o 15 %, při zohlednění změn ve výběru DPH jsme došli k čistému rozpočtovému přínosu ve výši 2,7 mld. Kč.

Administrativní náklady výběru spotřebních daní představují jen velmi malý podíl možného výběru. Častým důvodem pro nezavedení spotřební daně ze slazených nápojů je

obava z vysokých administrativních nákladů, zkušenost ze Spojeného království však ukazuje, že náklady na zavedení daně byly na úrovni 2,4 % výnosu daně a náklady na výběr jsou na úrovni 0,61 % výnosu z daně. Administrativní náklady pro výrobce byly odhadnuty jako zanedbatelné a jednorázové (Komárek a Prokop, 2023b).

3.3.6. Pohonné hmoty

Problémy současného stavu

Nastavení spotřební daně z minerálních olejů neodpovídá ekologické zátěži jednotlivých typů pohonných hmot (PHM), změnu má přinést evropské zpoplatnění emisí skleníkových plynů z dopravy. Současná sazba spotřební daně z benzínu (vč. DPH ze SD) je o 29,2 % vyšší než spotřební daň z motorové nafty a o 496,2 % vyšší než spotřební daň ze zkapalněného ropného plynu (LPG)(tabulka T3.3.6.A). Při spálení 1 litru benzínu však vznikne méně oxidu uhličitého (2,3 kg) než při spálení 1 litru motorové nafty (2,6 kg)(Kolouchová, 2024). Ospravedlnitelné z hlediska dopadu na ekologickou zátěž není ani výrazné daňové zvýhodnění LPG, neboť při spálení 1 litru LPG vznikne 1,6 kg oxidu uhličitého (ČHMÚ, 2025). Zvýhodnění motorové nafty vůči benzínu je v Evropě dáno přesvědčením z 90. let, že naftové motory jsou/budou ekologičtější než benzínové (Vidal, 2015). Od roku 2027 vznikne povinnost pro členské státy zpoplatnit emise ze silniční dopravy a navázat jejich zpoplatnění na cenu emisních povolenek. Výše ceny emisní povolenky na 1 litr PHM tak bude záviset na množství oxidu uhličitého, který vznikne při spálení dané PHM. Cena emisní povolenky na 1 litr motorové nafty proto bude mírně vyšší než na 1 litr benzínu (Kolouchová, 2024). Uhlíkovou daň na dopravu zavedlo již s předstihem Německo v roce 2021 a Rakousko v roce 2022 (Flüssiggas.de, n.d.; ÖAMTC, n.d.).

T3.3.6.A Hlavní riziko přeshraničních nákupů pohonných hmot představuje Polsko, celkové zdanění na 1l, vč. DPH ze spotřební daně

	Motorová nafta	Benzín (super 95)	LPG
Česko	12,0 Kč	15,5 Kč	2,6 Kč
Slovensko	11,0 Kč	15,4 Kč	3,0 Kč
Polsko	8,3 Kč	11 Kč	2,6 Kč
Německo	19,1 Kč	24,1 Kč	9,2 Kč
Rakousko	15,3 Kč	18,5 Kč	6,8 Kč

Poznámka pro přepočty využíváme kurz € / Kč 24,96 a PLN / Kč 5,85; počítáme se spotřební daní, DPH a v případě Německa a Rakouska i s uhlíkovou daní

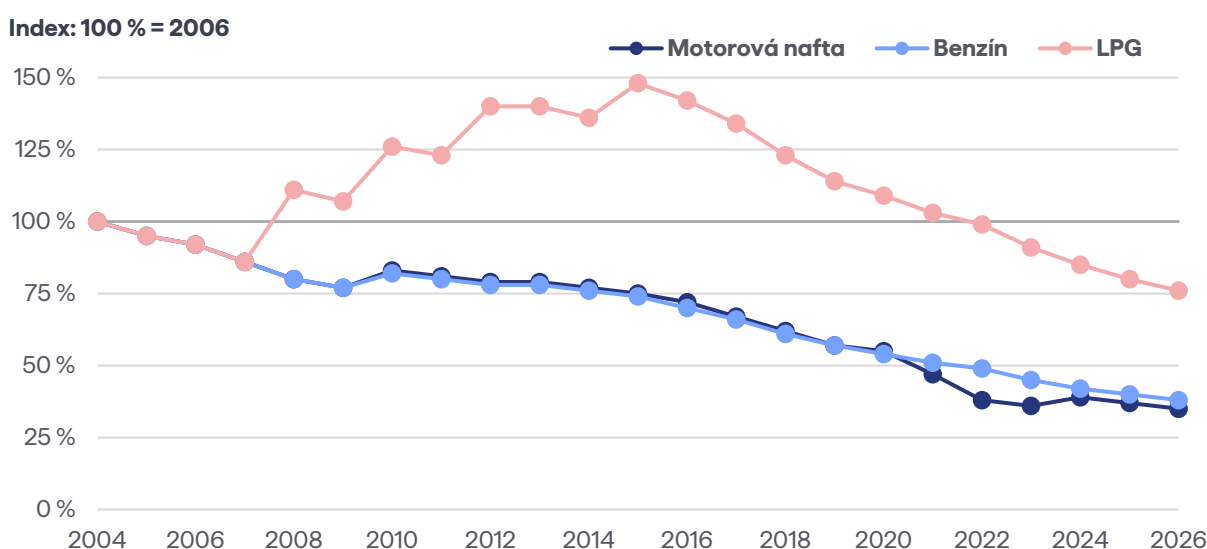
Zdroj Zákon o spotřebních daních, Finanční správa SR, MF Polska, Celní správa Německa, MF Rakouska

Zpracování PAQ Research

Sazby spotřební daně z benzínu a motorové nafty zůstávají v posledních desetiletích na zhruba stejné nominální úrovni, zatímco průměrné hrubé mzdy vzrostly 3–4krát. Sazba

spotřební daně z motorové nafty je v roce 2025 stejná jako v roce 2004, z benzínu jen o 8,5 % vyšší (Parlament ČR, 2003). K poslednímu snížení z 10,95 Kč/l na 9,95 Kč/l došlo během covidu. Pro ilustraci uveďme, že v roce 2004 byla průměrná hrubá mzda 18 041 Kč (MF ČR, 2008), v roce 2025 by měla dosáhnout 49 149 Kč (MF ČR, 2025)(graf B). Vzhledem k relativně stabilním sazbám spotřební daně zůstává výběr spotřební daně z pohonných hmot na úrovni 80–95 mld. Kč, a tak podíl příjmů ze spotřební daně z pohonných hmot na celkových daňových příjmech klesá, z 6,4 % v roce 2008 na 3,8 % v roce 2024 (graf C)(Celní správa ČR, n.d; MF ČR). Z relativně nižšího zdanění pohonných hmot benefitují převážně bohatší domácnosti, které podnikají delší cesty a často i s většími auty (Transport & Environment, 2022).

G3.3.6.B V posledních letech výrazně kleslo reálné zdanění pohonných hmot vůči mzdám

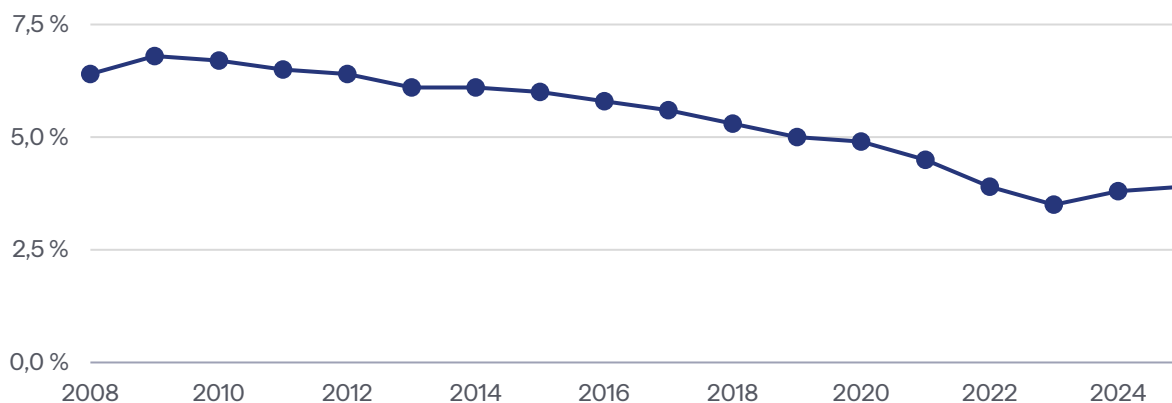
Poznámka Index počítáme jako: (sazba SD v roce t/průměrná mzda v roce t)/(sazba SD v roce 2004/průměrná mzda v roce 2004)

Zdroj Zákon o spotřebních daních, Ministerstvo financí

Zpracování PAQ Research

G3.3.6.C Fiskální význam spotřební daně z pohonných hmot klesl

Spotřební daně jako % celostátních daňových příjmů (vč. pojistného)

Poznámka Předpoklad pro rok 2025

Zdroj Celní správa, MF ČR – Státní závěrečné účty, Výsledky pokladního plnění státního rozpočtu ČR

Zpracování PAQ Research

Zejména zvyšování spotřební daně z motorové nafty je omezeno rizikem přeshraničních nákupů. Evidence zkoumající vliv rozdílných spotřebních daní z pohonných hmot sousedních států ukazuje, že riziko ztráty daňových příjmů se týká hlavně motorové nafty. Klíčovou roli přitom hraje kamionová doprava, která cíleně tankuje tam, kde jsou daně nižší (Teixidó a kol., 2024). Riziko přeshraničních nákupů u nás představuje převážně Polsko, kde je spotřební daň z benzínu i motorové nafty podstatně nižší. Nicméně ze srovnání maloobchodních cen vyplývá, že ceny nafty a benzínu jsou u nás ve srovnání s Polskem dražší jen o jednotky procent – nafta o 6,3 % a benzín o 5,9 %¹ (průměrné ceny od ledna 2025 do 14. července 2025)(EK, 2025a).

Návrh změn

Daňová zátěž pohonných hmot by měla odpovídat ekologické zátěži dané pohonné hmoty.

Po zavedení systému EU pro obchodování s emisemi pro dopravu a budovy (ETS2) budou pohonné hmoty zatíženy jednak dnes zavedenými spotřebními daněmi a jednak nově platbou za emisní povolenky. Zpoplatnění emisí ze silniční dopravy v rámci ETS2 odstupňuje povolenkovou zátěž pro jednotlivé pohonné hmoty dle množství oxidu uhličitého spojeného se spálením dané pohonné hmoty. Vznikne tak prostor pro harmonizaci spotřební daně z benzínu a motorové nafty, kterou lze vnímat jako „poplatek za státem poskytovanou dopravní infrastrukturu“ (Novák & Šoltés, 2019). Z hlediska daňové neutrality neexistuje důvod pro ponechání daňového zvýhodnění pro motorovou naftu, jediným relevantním důvodem tak zůstává obava z poklesu výběru v důsledku optimalizace kamionové dopravy.

Ve snaze harmonizovat spotřební daň z motorové nafty na úroveň spotřební daně z benzínu je nutné koordinovat daňovou politiku se sousedními státy, obzvláště s Polskem. V současné chvíli Česko těží z výrazně nižších cen motorové nafty než v Německu a Rakousku, které se promítají do vyšších nákupů motorové nafty (a tedy i výběru na

¹ Nižší rozdíl v maloobchodních cenách mezi ČR a Polskem ve srovnání s rozdílem ve zdanění může naznačovat, že při nižších spotřebních daních se zvyšuje marže výrobců a prodejců.

spotřební dani) na našem území na úkor západního a jižního souseda. Vyšší zdanění motorové nafty obsahuje riziko cenové konkurence zejména v Polsku, kde cena motorové nafty je dnes na podobné úrovni a spotřební daň z ní je podstatně nižší (MF Polska, 2025). Optimální daňové nastavení, které neopodstatněně nezvýhodňuje jeden druh pohonné hmoty oproti druhému, tak vyžaduje koordinaci na úrovni regionu. Navrhujeme tak pouze mírné zvýšení sazby na naftu na předcovidovou výši 10,95 Kč/l (13,3 Kč/l vč. DPH), která vrací zdanění na nominální úroveň v letech 2010–2020.

Výrazné daňové zvýhodnění pro LPG je nesystémové a odporuje klimatickým cílům EU.

Ačkoliv spalování LPG produkuje nižší emise oxidu uhličitého (při 1 l LPG se vyprodukuje 1,6 kg CO₂) než při spalování benzínu (2,3 kg) či motorové nafty (2,6 kg), zhruba 6násobně nižší zdanění LPG vůči benzínu nelze ospravedlnit z hlediska dopadu na životní prostředí. Podle zprávy Evropské komise má většina fosilních dotací v EU podobu daňových úlev, přičemž tyto úlevy, včetně nižší spotřební daně na LPG, jsou klíčovým nástrojem, který brzdí přechod na nízkoemisní technologie a odporuje cílům klimatické neutrality (Nill, 2024).

3.3.7 Shrnutí navrhovaných změn ve spotřebních daních

T3.3.7. Tabulka navrhovaných změn ve spotřebních daních

Zboží	Současná sazba spotřební daně (2025)	Navrhovaná (modelovaná) sazba spotřební daně (2025)
Pivo	0,32 Kč/l za každý stupeň	1,6 Kč/l za každé % alkoholu ¹
Klasické víno	0 Kč/l	18,8 Kč/l
Cidery a méně alkoholická vína	0 Kč/l	9,4 Kč/l
Portské a více alkoholická vína	0 Kč/l	28,2 Kč/l
Tabák (volný)	3 470 Kč/kg	4 400 Kč/kg
Doutníky a cigarillos	2,65 Kč/ks	3,55 Kč/ks
Slazené nápoje	-	2 Kč/l pro nápoje s koncentrací cukru do 50 g/l a aditivní komponent ve výši 1,2 Kč/l za každých 10 g/l nad základní koncentraci 50 g/l 1 Kč/l při výskytu alespoň 1 umělého sladidla
Motorová nafta	9,95 Kč/l	10,95 Kč/l
LPG	2,6 Kč/l	9,3/l

Zdroj Vlastní zpracování
Zpracování PAQ Research

¹ Zvýhodnění menších pivovarů navrhujeme ponechat.

3.3.8. Ostatní nevalorizované poplatky placené za využívání přírodního bohatství

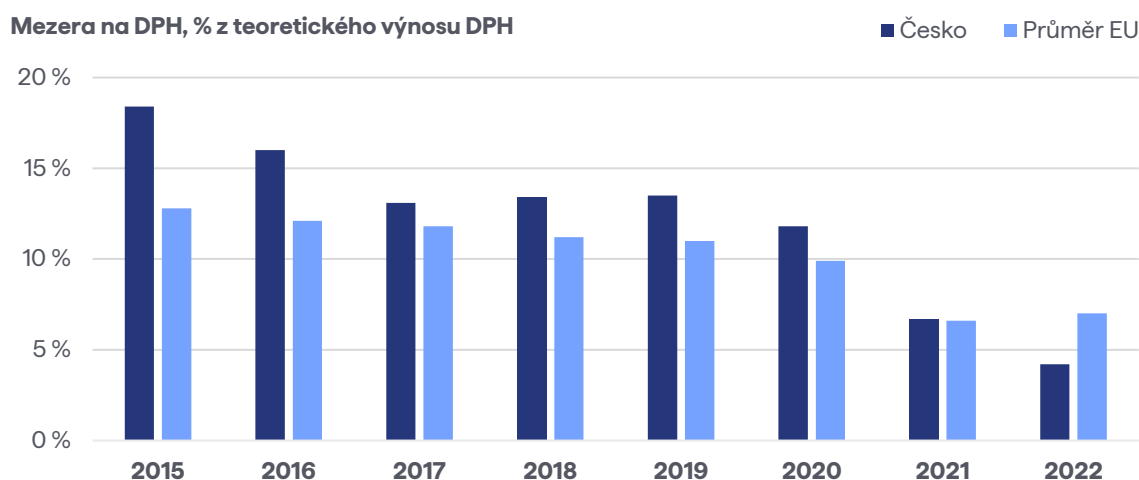
Mezi spotřební daně technicky patří i poplatky spojené s těžbou či případně s čerpáním přírodních zdrojů. Jako většina spotřebních daní jsou i tyto poplatky uvedeny v nominální hodnotě, jejich podíl na rozpočtu se tedy postupně snižuje. Existuje velké množství jednotlivých poplatků, například většina nerostů má vlastní individuální sazbu „daně“. Není v možnostech této studie analyzovat jednotlivé poplatky a určit, zdali některý z nich není v současné době podhodnocený. Kromě toho významná část poplatků z těžby nerostného bohatství byla valorizována s účinností od roku 2024, což by do veřejných rozpočtů mělo přinést o 579 milionů Kč více než v roce 2022 (Tramba, 2023).

Jeden fiskálně významný poplatek však valorizován nebyl – poplatek za odběr podzemní vody. Pokud odhlédneme od drobných úprav týkajících se osvobození od poplatku, tento poplatek nebyl valorizován již od roku 1979 (Charvát, 2009). Vzhledem k tomu, že poplatek za odběr podzemní vody se dekády neměnil, kdežto postupně rostl poplatek za odběr vody povrchové, je Česko v absurdní situaci, kdy je povrchová voda více daňově zatížená než voda podzemní. Podzemní voda je přitom mnohem vzácnější a její obnova trvá mnohem déle. Evropský parlament například stanovil pro podzemní vodu desetkrát nižší limit znečištění než pro vodu povrchovou (Evropský parlament, 2023). V končícím volebním období byl podán návrh na valorizaci poplatku za odběr podzemní vody, který by poplatek postupně navýšil nad úroveň poplatku za odběr povrchové vody. Po jeho plném „náběhu“, který byl plánován na rok 2029, by veřejné rozpočty získaly o cca 2 miliardy Kč více než dnes (Naše voda, 2024). Tento návrh však Sněmovnou neprošel, poplatek tak zůstává stále na původní, velmi nízké úrovni.

3.4. Úniky ve zdanění spotřeby

Daňové úniky ve výběru daně z přidané hodnoty (DPH) připravují Česko každoročně o zhruba 26 mld. Kč. Tato mezera ve výběru DPH („VAT gap“, vlastní výpočet¹ z MF ČR, 2024 a Evropská komise, 2024) udává, kolik by se dle dat o spotřebě v ekonomice mělo na DPH vybrat a kolik se skutečně vybere. V EU činí průměrná mezera 7,0 % z legálně vybíratelné částky, zatímco Česko mezeru na DPH v posledních letech snižovalo až na 4,2 % (Evropská komise, 2024).

G3.4. Srovnání mezery na DPH v Česku a EU

Zdroj Evropská komise
Zpracování PAQ Research

K výraznému snížení mezery ve výběru DPH v Česku přispělo zavedení elektronické evidence tržeb (EET) a kontrolního hlášení², které v roce 2018 dohromady přinesly do státního rozpočtu 12,4 mld. Kč (MF, 2018). EET sloužila v letech 2016–2022 k evidenci hotovostních plateb, kdy obchodník při každé transakci odeslal data o ní na státní správu, odkud mu obratem přišel fiskální identifikační kód (FIK), který byl poté uveden na účtence. Cílem EET je omezit úniky na DPH, narovnat podnikatelské prostředí a umožnit cílenější kontroly finanční správy. Zároveň však systém čelil kritice hlavně kvůli vyšším nákladům podnikatelů na administrativu a technologie, nedostatečné ochraně soukromí dat a technickým problémům. S platností od roku 2023 byl systém zrušen.

Obdobný systém elektronické evidence tržeb (tzv. fiskalizace), jejíž cílem je zamezit daňovým únikům, je v různých formách zaveden v až v 20 členských státech EU.³ Některé

¹ $584 / (1 - 0,042) * 0,042$ kde 584 je výběr na DPH v roce 2024 a 0,042 je mezera na DPH z roku 2022.

² Kontrolní hlášení je speciální daňové tvrzení, které nahrazuje původně samostatný výpis z evidence pro účely DPH.

³ Včetně jiných metod řešení prevence úniků, vč. softwarových. Na základě vlastní analýzy. Zahrnuje: Belgie, Bulharsko, Dánsko, Německo, Řecko, Španělsko, Francie, Chorvatsko, Itálie, Lotyšsko, Litva, Maďarsko, Malta, Rakousko, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Slovinsko, Slovensko a Švédsko.

státy využívají hardwarovou fiskalizaci s certifikovanými zařízeními a přímým přenosem dat na finanční správu (Itálie, Polsko, Bulharsko). Jiné mají softwarové řešení bez nutnosti speciálního zařízení (Albánie, Francie, Norsko). Některé kombinují oba způsoby (Rakousko, Slovensko, Německo). Specifickou variantou je online fiskalizace, kdy jsou data o transakcích v reálném čase odesílána na servery finanční správy (Slovinsko, Chorvatsko, Černá Hora), do této skupiny systémů patří i EET. V EU je rozrůstajícím se standardem i povinná elektronická fakturace pro B2B a B2G transakce, která doplňuje fiskalizaci soustředěnou primárně na B2C a která zabraňuje tak dalším možným únikům (EK, 2025b).

EET by mohla přispět k navýšení daňových příjmů přibližně o 7,6 mld. Kč. Odhady přínosů EET se výrazně liší (7,6¹ až 28,12 mld. Kč v cenách roku 2024) a náš odhad proto vychází ze střídavějšího a nejaktuálnějšího scénáře ministerstva financí z roku 2018 (MF, 2018).² Mimo to systém umožňuje státní správě efektivnější kontroly a tím i menší zatížení poctivých podnikatelů a vede k férovějšímu systému.

Navrhujeme zvážit znovuzavedení EET s ohledem na pozitivní dopad na výběr daní, zvýšení férovosti podnikání i na základě zahraničního standardu. Při návratu EET by však Česko mělo zohlednit zkušenost z předchozí verze a zahraničí, zejména snížit administrativní a finanční náročnost pro podnikatele, posílit ochranu osobních a obchodních dat, zajistit technickou spolehlivost systému a využít osvědčené prvky ze zahraničních modelů (například využití EET v plném rozsahu sektorů, nejen pohostinství).

Úniky na DPH probíhají i v jiných formách, patří mezi ně mimo jiné dělení společností s ručením omezeným na vícero se záměrem nedosažení minimálního limitu pro platbu DPH (HN, 2024), opakované využívání stejných účtenek (HN, 2024), karuselové podvody nebo úniky skrz online platformy na obchod a služby (HN, 2025). Na tyto podvody se již Finanční zpráva zaměřuje skrz jiná opatření (SZ, 2025).

¹ 5,2 mld. Kč (zvýšení výběru díky DPH – střední odhad) * 46% kumulativní inflace dle ČSÚ. Kritice i tohoto nižšího odhadu se věnuje například Michal Škop (2019).

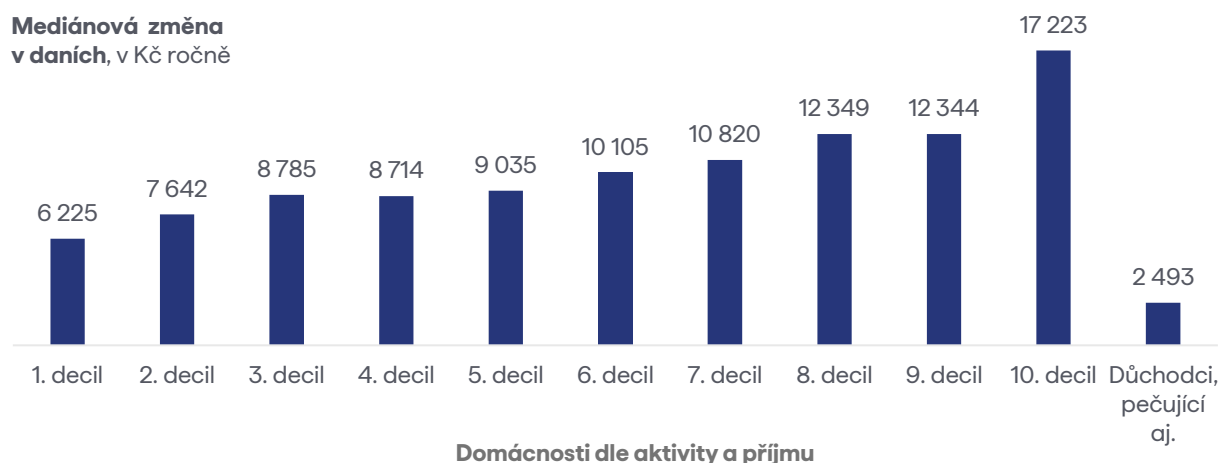
² V jiných materiálech ministerstvo pracovalo i s vyššími částkami díky předpokládaným dopadům na DPPO, DPFO nebo sociální zabezpečení.

3.5. Dopady navrhovaných změn

3.5.1. Distribuční dopady

Dopad změn zdanění spotřeby by byl progresivní. Nízkopříjmovým domácnostem by se zvýšily náklady o 6–9 korun ročně (medián), vysokopříjmovým až o 17 tisíc. Nízkopříjmovým domácnostem by tento nárůst vykompenzovalo snížení zdanění práce, které navrhujeme. Zvýšení zdanění spotřeby by vzrostlo o necelé 3 tisíce korun pro neaktivní domácnosti, jako jsou důchodci a pečující, a mohlo by být kompenzované automatickou valorizací důchodů v důsledku zvýšení cenové hladiny návrhu. Pro další kompenzaci neaktivním domácnostem by bylo potřeba upravit parametry dávkového systému tak, aby nastavení normativů a valorizace odpovídalo reálným cenám.

G3.5.1. Reforma by domácnostem zvýšila zdanění ze spotřeby průměrně o 10–23 tisíc korun ročně

Poznámka Změna v zaplacené DPH a spotřebních daních. Předpokládá plný propis změny do cen. Domácnosti rozděleny dle ekvalizovaného příjmu podle počtu ekonomických jednotek.

Zdroj Vlastní mikrosimulační model a odhady na základě EU-SILC a dalších dat (detaily viz příloha 6.1.)

Zpracování PAQ Research, Centrum veřejných financí

3.5.2. Fiskální dopady

Celkový dodatečný výběr do veřejných rozpočtů v důsledku reformy zdanění spotřeby odhadujeme na 68 mld. Kč. Většina (51 mld. Kč) z toho výběru pochází z přesunu položek v rámci DPH. Většina (52 mld. Kč) tohoto zvýšení daní by dopadla na domácnosti, zbytek na další entity jako jsou právnické osoby a nerezidenti.

G3.5.2.A Rozpad fiskálních dopadů jednotlivých opatření, v mld. Kč

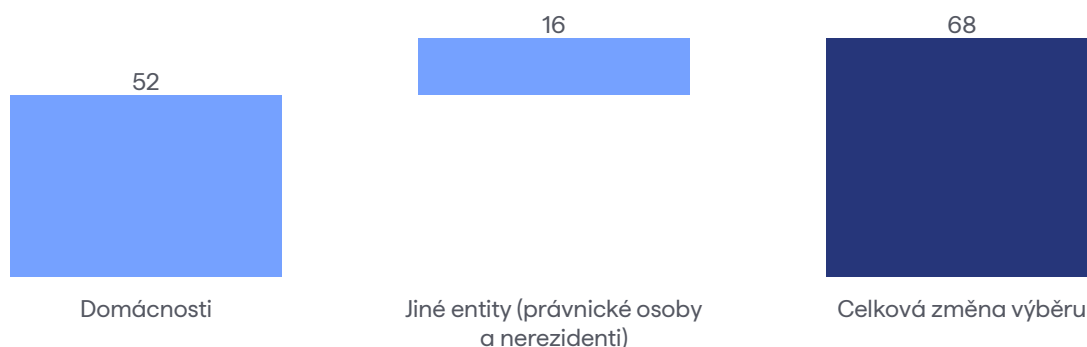

Poznámka Vůči roku 2024

Zdroj Vlastní mikrosimulační model a odhady na základě SRÚ a dalších dat (detaily viz příloha 6.1)

Zpracování PAQ Research, Centrum veřejných financí

G3.5.2.B Většina zvýšení DPH a spotřebních daní by dopadla na domácnosti, v mld. Kč

Poznámka Pouze přímý efekt. Vůči roku 2024

Zdroj Vlastní mikrosimulační model a odhady na základě SRÚ a dalších dat (detaily viz příloha 6.1)

Zpracování PAQ Research, Centrum veřejných financí

3.6. Zdroje

Akgün, O., Cournède, B. & Fournier, J.-M. (2017). *The Effects of the Tax Mix on Inequality and Growth*. OECD Economics Department Working Paper 1447. Dostupné na: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2017/12/the-effects-of-the-tax-mix-on-inequality-and-growth_2cca8f88/c57eaa14-en.pdf

AMSP ČR. (2023). *Přeshraniční nákupy českých domácností*. Asociace malých a středních podniků a živnostníků České republiky. Dostupné na: https://www.amspace.cz/wp-content/uploads/2023/04/PRESHRANICNI-NAKUPY-2023_04_04_v.02.pdf

Azad, M. B., Abou-Setta, A. M., Chauhan, B. F., Rabbani, R., Lys, J., Copstein, L., Mann, A., Jeyaraman, M. M., Reid, A. E., Fiander, M., MacKay, D. S., McGavock, J., Wicklow, B. & Zarychanski, R. (2017). *Nonnutritive sweeteners and cardiometabolic health: a systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials and prospective cohort studies*. Canadian Medical Association Journal (CMAJ), 189(28), E929–E939. Dostupné na: <https://doi.org/10.1503/cma.kol.161390>

Bader, P., Boisclair, D. & Ferrence, R. (2011). *Effects of Tobacco Taxation and Pricing on Smoking Behavior in High Risk Populations: A Knowledge Synthesis*. International journal of environmental research and public health, 8(11), 4118–4139. Dostupné na: <https://doi.org/10.3390/ijerph8114118>

Black, H., Gill, J., Chick, J. (2011). *The price of a drink: levels of consumption and price paid per unit of alcohol by Edinburgh's ill drinkers with a comparison to wider alcohol sales in Scotland*. Addiction, 106(4):729–36. Dostupné na: <https://doi.org/10.1111/j.1360-0443.2010.03225.x>

Borkowski, F. & Fibbi, E. (2025). *How can tracking and tracing systems give us a look at the dark side of the tobacco market?* Tobacco Control, 34, 309–314. Dostupné na: <https://doi.org/10.1136/tc-2023-058212>

Callinan, S., Room, R., Livingston, M., Jiang, H. (2015). *Who purchases low-cost alcohol in Australia?* Alcohol Alcoholism, 50(6):647–53. Dostupné na: <https://doi.org/10.1093/alcalc/agv066>

Celní správa ČR. (n.d.). *Statistická data z oblasti výroby, dopravy a dovozu minerálních olejů včetně biopaliv*. Celní správa České republiky. Dostupné na: <https://celnisprava.gov.cz/cz/dane/statistiky/Stranky/minerality.aspx>

Celní správa Německa. (n.d.) *Höhe der Alkoholsteuer*. Dostupné na: https://www.zoll.de/DE/Fachthemen/Steuern/Verbrauchssteuern/Alkohol-Tabakwaren-Kaffee/Steuerhoehe-Besonderheiten-kleine-Erzeuger/Alkohol/alkohol_node.html

Celní správa Německa. (n.d.). *Steuerhöhe*. Dostupné na: https://www.zoll.de/DE/Fachthemen/Steuern/Verbrauchssteuern/Energie/Grundsaeetze-Besteuerung/Steuerhoehe/steuerhoehe_node.html?utm_source=chatgpt.com

ČAPPO. (n.d.). *Zdanění PHM v Česku a dalších zemích EU*. Česká asociace petrolejářského průmyslu a obchodu. Dostupné na: <https://www.cappo.cz/cisla-a-fakta/zdaneni-phm-v-cesku-a-dalsich-zemich-eu>

ČHMÚ. (2025). *NIS data pro ETS*. Český hydrometeorologický ústav. Dostupné na: https://www.chmi.cz/files/portal/docs/uoco/oez/ets/ets_ta_cz.html

Code des impositions sur les biens et services. (2025). Dostupné na: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000044595989/2025-07-11/

Česká inspekce životního prostředí. (2009). *Za čerpání podzemní vody se desítky let platí stejná cena*. ČIŽP. Dostupné na: <https://www.cizp.gov.cz/cizp/mezinarodni-aktivity-cizp/zahranicni-spoluprace/aktuality/za-cerpani-podzemni-vody-se-desitky>

ČSÚ. (2024). *Spotřeba potravin - 2023*. Dostupné na: <https://csu.gov.cz/produkty/spotreba-potravin-2023>

De Borger, B., Mulalic, I. & Rouwendal, J. (2016). *Measuring the rebound effect with micro data: A first difference approach*. Journal of environmental economics and management, 79, 1-17. Dostupné na: <https://doi.org/10.1016/j.jeem.2016.04.002>

Debras, C., Chazelas, E., Srouf, B., Kesse-guyot, E., Julia, C., Zelek, L., Agaësse, C., Druesne-pecollo, N., Galan, P., Hercberg, S., Latino-martel, P., Deschasaux, M. & Touvier, M. (2020). *Total and added sugar intakes, sugar types, and cancer risk: results from the prospective NutriNet-Santé cohort*. The American journal of clinical nutrition, 112(5), 1267-1279. Dostupné na: <https://doi.org/10.1093/ajcn/nqaa246>

Directorate General for Taxation and Customs Union (European Commission). (2024). *The VAT gap in the EU 2024*. Dostupné na: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation/vat/fight-against-vat-fraud/vat-gap_en

Directorate General for Taxation and Customs Union (European Commission). (2021). *VAT gap in the EU: Report 2021*. Dostupné na: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/bd27de7e-5323-11ec-91ac-01aa75ed71a1/language-en>

Ekonomický deník. (2023). *Vláda zvýšila poplatky z těžby. Růst sazby u hnědého uhlí se promítne do cen tepla*. Dostupné na: <https://ekonomickydenik.cz/vlada-rozhodne-o-poplatcich-z-tezby-rust-sazby-u-hnedeho-uhli-se-promitne-do-cen-tepla/>

EK. (2025a). *Weekly Oil Bulletin – Prices with taxes latest prices*. Evropská komise. Dostupné na: https://energy.ec.europa.eu/data-and-analysis/weekly-oil-bulletin_en

EK. (2025b). *What is eInvoicing*. Evropská komise. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/digital-building-blocks/sites/spaces/DIGITAL/pages/467108851/What+is+eInvoicing>

Elder, R. W., Lawrence, B., Ferguson, A., Naimi, T. S., Brewer, R. D., Chattopadhyay, S. K., Toomey, T. L. & Fielding, J. E. (2010). *The Effectiveness of Tax Policy Interventions for Reducing Excessive Alcohol Consumption and Related Harms*. American journal of preventive medicine, 38(2), 217-229. Dostupné na: <https://doi.org/10.1016/j.amepre.2009.11.005>

Evropský parlament. (2023). *Podzemní a povrchová voda v EU: Jak předcházet jejímu znečištění*. Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/topics/cs/article/20230831STO04505/podzemni-a-povrchova-voda-v-eu-jak-predchazet-jejimu-znecisteni>

EY. (2025). *Italy postpones Sugar Tax*. Ernst & Young. Dostupné na: https://www.ey.com/en_gl/technical/tax-alerts/italy-postpones-sugar-tax

Feldstein, M. (1978). *The welfare cost of capital income taxation*. In Research in taxation (pp. 29–51). National Bureau of Economic Research. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/1829755>

Finanční správa. (2025) *Údaje z výběru daní*. Dostupné na: <https://financnisprava.gov.cz/cs/dane/analyzy-a-statistiky/udaje-z-vyberu-dani>

Finanční správa Irsko. (n.d.). *Excise Duty rates*. Dostupné na: <https://www.revenue.ie/en/companies-and-charities/excise-and-licences/excise-duty-rates/alcohol-products-tax.aspx>

Finanční správa SR. (2024a). *Daň zo sladených nealkoholických nápojov*. Finanční správa Slovenské republiky. Dostupné na: <https://www.financnasprava.sk/sk/aktualne-dan-clo/faq/dan-sladeny-nealko-napoj>

Finanční správa SR. (2024b). *Spotrebná daň z minerálnych olejov*. Finanční správa Slovenské republiky. Dostupné na: <https://www.financnasprava.sk/sk/obcania/dane/spotrebne-dane/spotrebne-dane-obcania-min>

Finanční správa SR. (n.d.). *Spotrebná daň z alkoholických nápojov*. Finanční správa Slovenské republiky. Dostupné na: <https://www.financnasprava.sk/sk/obcania/dane/spotrebne-dane/spotrebne-dane-obcania-alk#Lieh>

Flüssiggas.de. (n.d.). „CO2-Steuer“: Rechner und die Bepreisung im Überblick. Dostupné na: <https://fluessiggas.de/wissen/fluessiggas/co2-steuer/>

Gallagher, A. W. A., Gilmore, A. B. & Eads, M. (2020). *Tracking and tracing the tobacco industry: potential tobacco industry influence over the EU's system for tobacco traceability and security features*. Tobacco Control, 29(e1), e56–e62. Dostupné na: <https://doi.org/10.1136/tobaccocontrol-2019-055094>

Gallus, S., Lugo, A., Liu, X., Fernández, E., Tzortzi, A., Clancy, L. & La Vecchia, C. (2022). *European survey on methods used to assess illicit trade in tobacco products*. Tobacco Control, 31(4), 465–472. Dostupné na: <https://doi.org/10.1136/tobaccocontrol-2020-056382>

Gieße, A. (2025). *Höherer CO₂-Preis: Was der Anstieg für Autofahrer bedeutet*. Všeobecný německý autoklub. Dostupné na: <https://www.adac.de/rund-ums-fahrzeug/auto-kaufen-verkaufen/kfz-steuer/co2-steuer>

Gill, J., Chick, J., Black, H., Rees, C., O'may, F., Rush, R. & Mcpake, B. A. (2015). *Alcohol purchasing by ill heavy drinkers; cheap alcohol is no single commodity*. Public health (London), 129(12), 1571-1578. Dostupné na: <https://doi.org/10.1016/j.puhe.2015.08.013>

Gilmore, A. B., Gallagher, A. W. A. & Rowell, A. (2019). *Tobacco industry's elaborate attempts to control a global track and trace system and fundamentally undermine the Illicit Trade Protocol*. Tobacco Control, 28(2), 127–140. Dostupné na: <https://doi.org/10.1136/tobaccocontrol-2017-054191>

Gilmore, A. B., Tavakoly, B., Taylor, G. & Reed, H. (2013). *Understanding tobacco industry pricing strategy and whether it undermines tobacco tax policy: the example of the UK cigarette market*. Addiction (Abingdon, England), 108(7), 1317-1326. Dostupné na: <https://doi.org/10.1111/add.12159>

Gracner, T., Marquez-Padilla, F. & Hernandez-Cortes, D. (2022). *Changes in Weight-Related Outcomes Among Adolescents Following Consumer Price Increases of Taxed Sugar-Sweetened Beverages*. JAMA Pediatrics, 176(2), 150–158. Dostupné na: <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2021.5044>

Griffith, R., O'connell, M. & Smith, K. (2019). *Tax design in the alcohol market*. Journal of Public Economics, 172, 20-35. Dostupné na: <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2018.12.005>

Holmes, J., Meng, Y., Meier, P.S., Brennan, A., Angus, C., Campbell-Burton, A. a kol. (2014). *Effects of minimum unit pricing for alcohol on different income and socioeconomic groups: a modelling study*. Lancet. 383(9929):1655–64. Dostupné na: [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(13\)62417-4](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(13)62417-4)

Hospodářské noviny. (2024). *Na dveřích se mění provozovatelé, za kasou jsou ale stále stejní lidé. Berní úřad se pustil do boje s obcházením DPH*. Archiv Hospodářských novin. Dostupné na: <https://archiv.hn.cz/c1-67350020-na-dverich-se-meni-provozovatele-za-kasou-jsou-ale-stale-stejni-lide-berni-urad-se-pustil-do-boje-s-obchazenim-dph>

Hospodářské noviny. (2025). *Státy EU chtějí dotlačit Bolt, Temu a spol. k placení DPH, říká Stanjura: „Česku dnes utíkají miliardy“*. Hospodářské noviny. Dostupné na: <https://archiv.hn.cz/c1-67594440-staty-eu-chteji-dotlacit-bolt-temu-a-spol-k-placeni-dph-rika-stanjura-cesku-dnes-utikaji-miliardy>

Hospodářské noviny. (2025). *Účtenky na prodej podnikatele přes cizí paragony obírají stát o stovky milionů na DPH, Finančák rozjel kontroly*. Hospodářské noviny. Dostupné na: <https://archiv.hn.cz/c1-67478400-uctenky-na-prodej-podnikatele-pres-cizi-paragony-obiraji-stat-o-stovky-milionu-na-dph-financak-rozjel-kontroly>

Hosszú, L. (n.d.). *Hungary: Tax Changes from 2025*. KR Group. Dostupné na: <https://www.krgroup.eu/hungary-tax-changes-from-2025/>

Chomynová, P., Dvořáková, Z., Grohmannová, K., Orliková, B., Galandák, D. & Černíková, T. (2024). *Souhrnná zpráva o závislostech v České republice 2023*. Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti. Dostupné na: <https://www.drogy-info.cz/publikace/vyrocnizpravy/souhrnna-zprava-o-zavislostech-v-ceske-republice-2023/>

Imamura, F., O'Connor, L., Ye, Z., Mursu, J., Hayashino, Y., Bhupathiraju, S. N. & Forouhi, N. G. (2016). *Consumption of sugar sweetened beverages, artificially sweetened beverages, and fruit juice and incidence of type 2 diabetes: systematic review, meta-analysis, and estimation of population attributable fraction*. British Journal of Sports Medicine, 50(8), 496–504. Dostupné na: <https://doi.org/10.1136/bjsports-2016-h3576rep>

Jones-Smith, J. C., Knox, M. A., Chakrabarti, S., Wallace, J., Walkinshaw, L., Mooney, S. J., Godwin, J., Arterburn, D. E., Eavey, J., Chan, N. & Saelens, B. E. (2024). *Sweetened Beverage Tax Implementation and Change in Body Mass Index Among Children in Seattle*. JAMA Network Open, 7(5), e2413644-. Dostupné na: <https://doi.org/10.1001/jamanetworkopen.2024.13644>

Komárek, J. & Levinský, M. (2024). *10 mýtů o danění vína*. PAQ Research. Dostupné na: <https://www.paqresearch.cz/post/10-mytu-o-daneni-vina-2/>

Komárek, J. & Prokop, D. (2023a). *Jak na zdanění alkoholu: Komparativní analýza a doporučení reform*. PAQ Research. Dostupné na: <https://www.paqresearch.cz/post/daneni-alkoholu/>

Komárek, J. & Prokop, D. (2023b). *Jak na zdanění slazených nápojů: Komparativní analýza a doporučení reform*. PAQ Research. Dostupné na: <https://www.paqresearch.cz/post/daneni-slazenych-napoju/>

Komůrková, M. (2019). *Pětina Čechů pije velmi rizikově, zkonsumuje dvě třetiny veškerého spotřebovaného alkoholu u nás*. Lidové noviny. Dostupné na: https://www.lidovky.cz/domov/petina-cechu-pije-velmi-rizikove-vypije-dve-tretiny-veskereho-spotrebovaneho-alkoholu-u-nas.A191022_184658_ln_domov_mlg

Kolouchová, K. (2024). *Jak bude fungovat zpoplatnění emisí skleníkových plynů z dopravy a budov (tzv. ETS 2)?*. Fakta o klimatu. Dostupné na: <https://faktaoklimatu.cz/explainery/emisni-povolenky-ets-2>

KPMG. (2024.) *Illicit cigarette consumption in Europe*. Dostupné na: https://www.pmi.com/resources/docs/default-source/itp/illicit-cigarette-consumption-in-europe_2023-results_final.pdf

Landovská, P. (2025). *Social Costs of Smoking in the Czech Republic: Social Costs of Smoking in the Czech Republic*. Applied Health Economics and Health Policy, 23(1), 141–153. Dostupné na: <https://doi.org/10.1007/s40258-024-00917-w>

Lauer, J. A., Sassi, F., Soucat, A. & Vigo, A. (2023). *Health Taxes: Policy And Practice*. World Scientific Publishing Company. Dostupné na: <https://doi.org/10.1142/Q0365>

Le Bodo, Y., Etilé, F., Julia, C., Friant-perrot, M., Breton, E., Lecocq, S., Boizot-szantai, C., Bergeran, C. & Jabot, F. (2022). *Public health lessons from the French 2012 soda tax and insights on the modifications enacted in 2018*. Health policy (Amsterdam), 126(7), 585-591. Dostupné na: <https://doi.org/10.1016/j.healthpol.2022.04.012>

Luger, M., Lafontan, M., Bes-rastrullo, M., Winzer, E., Yumuk, V. & Farpour-lambert, N. (2018). *Sugar-Sweetened Beverages and Weight Gain in Children and Adults: A Systematic Review from 2013 to 2015 and a Comparison with Previous Studies*. Obesity facts, 10(6), 674-693. Dostupné na: <https://doi.org/10.1159/000484566>

Malik, V. S. & Hu, F. B. (2022). *The role of sugar-sweetened beverages in the global epidemics of obesity and chronic diseases*. Nature Reviews. Endocrinology, 18(4), 205–218. Dostupné na: <https://doi.org/10.1038/s41574-021-00627-6>

Margham, J., Mcadam, K., Forster, M., Liu, C., Wright, C., Mariner, D. & Proctor, C. (2016). *Chemical Composition of Aerosol from an ECigarette: A Quantitative Comparison with Cigarette Smoke*. Chemical research in toxicology, 29(10), 1662-1678. Dostupné na: <https://doi.org/10.1021/acs.chemrestox.6b00188>

Mengden, A. (2025). *VAT Rates in Europe, 2025*. Dostupné na: <https://taxfoundation.org/data/all/eu/value-added-tax-vat-rates-europe/>

MF ČR. (2025). *Makroekonomická predikce ČR – leden 2025*. Ministerstvo financí ČR. Dostupné na: https://www.mfcr.cz/assets/attachments/2025-01-30_Makroekonomicka-predikce--leden-2025.pdf

MF ČR. (2024). *Zpráva k návrhu zákona o státním rozpočtu České republiky na rok 2025*. Ministerstvo financí ČR. Dostupné na: https://www.mfcr.cz/assets/attachments/2024-08-31_Prilohy-materialu-Navrh-SR-2025-vlada.zip

MF ČR. (2023). *Úpravy konsolidačního balíčku schválené stranami vládní koalice včetně paragrafového znění*. Ministerstvo financí ČR. Dostupné na: <https://www.mfcr.cz/cs/ministerstvo/media/tiskove-zpravy/2023/upravy-konsolidacniho-balicku-schvalene-stranami-v-52702>

MF ČR (2018). *Státní rozpočet 2018 v kostce*. Ministerstvo financí ČR. Dostupné na: https://www.mfcr.cz/assets/attachments/Informacni-letak_2018_Statni-rozpocet-v-kostce_02.pdf

MF ČR (2024). *Státní rozpočet 2024 v kostce: kapesní příručka*. Ministerstvo financí ČR. Dostupné na: https://www.mfcr.cz/assets/attachments/2024-03-26_Statni-rozpocet-2024-v-kostce_v02.pdf

MF Polska (2025). *Excise duty rates (the situation as at 01 March 2025)*. Ministerstvo financí Polské republiky. Dostupné na: <https://www.podatki.gov.pl/en/excise/tax-rates/>

MF Rakouska. (n.d.). *Alkoholsteuer*. Ministerstvo financí Rakouska. Dostupné na: <https://www.usp.gv.at/themen/steuern-finanzen/weitere-steuern-und-abgaben/verbrauchsteuern-und-energieabgaben/alkoholsteuer.html#Kosten>

MF Rakouska. (n.d.). *Mineralölsteuer*. Ministerstvo financí Rakouska. Dostupné na: <https://www.usp.gv.at/themen/steuern-finanzen/weitere-steuern-und-abgaben/verbrauchsteuern-und-energieabgaben/mineraloelsteuer.html#Kosten>

Ministr zdravotí. (2025). *Náklady na konzumaci alkoholu v České republice*. Dostupné na: <https://www.dataozdravi.cz/temata/clanky/alkohol/naklady-2021>

Murkett, R., Rugh, M. & Ding, B. (2020). *Nicotine products relative risk assessment: a systematic review and meta-analysis [version 1; peer review: 1 approved, 1 approved with reservations]*. F1000 research, 9, 1225. Dostupné na: <https://doi.org/10.12688/f1000research.26762.1>

MZe USA. (2020). *Dietary Guidelines for Americans 2020–2025*. Ministerstvo zemědělství USA. Dostupné na: https://www.dietaryguidelines.gov/sites/default/files/2020-12/Dietary_Guidelines_for_Americans_2020-2025.pdf

Nill, J. (2024). *Fossil Fuel Subsidies in EU Member States – Trends and Analytical Challenges*. Evropská komise. Discussion Paper 214. Dostupné na: <https://doi.org/10.2765/28177>

NMS. (2024). *Zpráva o tabák. a nikotinových výrobcích v ČR 2023*. Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti. Dostupné na: <https://www.drogy-info.cz/zprava-o-zavislostech/zprava-o-tabakovych-nikotinovych-vyrobcich-a---v-cr-2023/#politika>

Naše voda. (2024). *Poslanci budou zřejmě jednat o růstu poplatků za odběr podzemní vody. Naše voda*. Dostupné na: <https://www.nase-voda.cz/poslanci-budou-zrejme-jednat-o-rustu-poplatku-za-odber-podzemni-vody/>

Novák, V. & Šoltés, M. (2019). *Dichotomie spotřebních daní: zdroj veřejných rozpočtů a nástroj snižování újmy (diskusní studie)*. Národohospodářský ústav Akademie věd České republiky. Dostupné na: https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_13_2019_Dichotomie_dani/IDEA_Studie_13_2019_Dichotomie_dani.html

ÖAMTC. (n.d.). *Mineralölsteuer & CO2-Bepreisung*. Rakouský automobilový, motocyklový a turistický klub. Dostupné na: <https://www.oeamtc.at/thema/verkehr/mineraloelsteuer-co2-bepreisung-17914742>

OECD. (2021). *Preventing harmful alcohol use. OECD health policy studies*. Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. Dostupné na: https://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/preventing-harmful-alcohol-use_6e4b4ffb-en

OECD. (2024). *Consumption tax trends 2024: VAT/GST and excise, core design features and trends*. Dostupné na: <https://doi.org/10.1787/dcd4dd36-en>

Prieger, J. E. & Kulick, J. (2018). *Cigarette Taxes and Illicit Trade in Europe*. *Economic inquiry*, 56(3), 1706-1723. Dostupné na: <https://doi.org/10.1111/ecin.12564>

Public Health England. (2022). *Sugar reduction: progress between 2015 and 2020*. Dostupné na: <https://www.gov.uk/government/publications/sugar-reduction-programme-industry-progress-2015-to-2020>

Purohit, B. M., Dawar, A., Bansal, K., Nilima, Malhotra, S., Mathur, V. P. & Duggal, R. (2023). *Sugar-sweetened beverage consumption and socioeconomic status: A systematic review and meta-analysis*. *Nutrition and health*, 29(3), 465–477. Dostupné na: <https://doi.org/10.1177/02601060221139588>

Qin, P., Li, Q., Zhao, Y., Chen, Q., Sun, X., Liu, Y., Li, H., Wang, T., Chen, X., Zhou, Q., Guo, C., Zhang, D., Tian, G., Liu, D., Qie, R., Han, M., Huang, S., Wu, X., Li, Y., ... Zhang, M. (2020). *Sugar and artificially sweetened beverages and risk of obesity, type 2 diabetes mellitus, hypertension, and all-cause mortality: a dose–response meta-analysis of prospective cohort studies*. *European Journal of Epidemiology*, 35(7), 655–671. Dostupné na: <https://doi.org/10.1007/s10654-020-00655-y>

Remler, D. K. (2004). *Poor smokers, poor quitters, and cigarette tax regressivity*. *American Journal of Public Health*, 94(2), 225–229. Dostupné na: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC1448232/>

Rogers, N. T., Cummins, S., Forde, H., Jones, C. P., Mytton, O., Rutter, H., Sharp, S. J., Theis, D., White, M. & Adams, J. (2023). *Associations between trajectories of obesity prevalence in English primary school children and the UK soft drinks industry levy: An interrupted time series analysis of surveillance data*. *PLoS Medicine*, 20(1), e1004160–e1004160. Dostupné na: <https://doi.org/10.1371/journal.pmed.1004160>

Ruanpeng, D., Thongprayoon, C., Cheungpasitporn, W., & Harindhanavudhi, T. (2017). *Sugar and artificially sweetened beverages linked to obesity: a systematic review and meta-analysis*. *QJM: An International Journal of Medicine*, 110(8), 513–520. Dostupné na: <https://doi.org/10.1093/qjmed/hcx068>

Scarborough, P., Adhikari, V., Harrington, R. A., Elhussein, A., Briggs, A., Rayner, M., Adams, J., Cummins, S., Penney, T. & White, M. (2020). *Impact of the announcement and implementation of the UK Soft Drinks Industry Levy on sugar content, price, product size and number of available soft drinks in the UK, 2015–19: A controlled interrupted time series analysis*. *PLoS Medicine*, 17(2), e1003025–e1003025. Dostupné na: <https://doi.org/10.1371/journal.pmed.1003025>

Scheelbeek, P. F. D., Cornelsen, L., Marteau, T. M., Jebb, S. A. & Smith, R. D. (2019). *Potential impact on prevalence of obesity in the UK of a 20% price increase in high sugar snacks: modelling study*. BMJ (Online), 366, 14786. Dostupné na: <https://doi.org/10.1136/bmj.14786>

Seznam Zprávy. (2025). *Úniků na DPH ubývá. Daňová kobra se více zaměří na pracovní agentury*. Dostupné na: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/ekonomika-uniku-na-dph-ubyva-danova-kobra-se-vice-zameri-na-pracovni-agentury-284357>

Škop, M. (2019). *Analýza dopadů EET a kontrolních hlášení na daňové příjmy (pro Pirátskou stranu)*. iROZHLAS, 5(2). Dostupné na: https://www.irozhlas.cz/ekonomika/eet-elektronicka-evidence-trzeb-analyza-vynos-schillerova_1902051008_tec

Světová zdravotnická organizace. (2023). *Global report on the use of alcohol taxes*. Dostupné na: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/374614/9789240086104-eng.pdf?sequence=1>

Světová zdravotnická organizace. (2022). *WHO calls on countries to reduce sugars intake among adults and children*. Dostupné na: <https://www.who.int/news/item/13-12-2022-who-calls-on-countries-to-tax-sugar-sweetened-beverages-to-save-lives>

Světová zdravotnická organizace. (2015). *WHO calls on countries to reduce sugars intake among adults and children*. Dostupné na: <https://www.who.int/news/item/04-03-2015-who-calls-on-countries-to-reduce-sugars-intake-among-adults-and-children>

Szakacz, G. (2024). *Hungary plans inflation-linked rises in some taxes from 2025*. Reuters. Dostupné na: <https://www.reuters.com/markets/europe/hungary-plans-inflation-linked-rises-some-taxes-2025-2024-10-31/>

SZÚ. (2024). *Více než 60 procent Čechů má nadváhu, trpí jí až čtvrtina dětí. Obezita způsobuje závažné zdravotní komplikace*. Státní zdravotní ústav. Dostupné na: <https://szu.gov.cz/aktuality/vice-nez-60-procent-cechu-ma-nadvahu-trpi-ji-az-ctvrtina-deti-obezita-zpusobuje-zavazne-zdravotni-komplikace/>

Tanzi, V. & Zee, H. H. (1998). *Taxation and the household saving rate: Evidence from OECD countries* (IMF Working Paper No. 98/36). International Monetary Fund. Dostupné na: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/wp9836.pdf>

Tax Foundation. (2025). *2025 VAT Rates in Europe | EU VAT Rates by Country*. Dostupné na: <https://taxfoundation.org/data/all/eu/value-added-tax-vat-rates-europe/>

Teixidó, J. J., Palencia-González, F. J., Labeaga, J. M. & Labandeira, X. (2024). *Carbon leakage from fuel taxes: Evidence from a natural experiment*. Environmental and Resource Economics, 87(12), 3235–3270. Dostupné na: <https://doi.org/10.1007/s10640-024-00914-6>

Transport & Environment. (2022). *A dereliction of fuel duty: Europe's €9 billion gift to Putin and the rich. Why cutting fuel duty increases oil dependence and funnels benefits to the very richest. We need a tax on Russian oil*. Transport & Environment. Dostupné na:

<https://www.transportenvironment.org/articles/taxpayers-face-e9bn-bill-for-fuel-tax-cuts-skewed-towards-the-rich-study-finds>

Tobacco Free Kids. (2021). *Strategic Investment of Tobacco Tax Revenue*. Dostupné na: https://assets.tobaccofreekids.org/global/pdfs/en/strategic_investment_tobacco_tax_revenue.pdf

Townsend, J., Roderick, P. & Cooper, J. (1994). *Cigarette smoking by socioeconomic group, sex, and age: effects of price, income, and health publicity*. BMJ, 309(6959), 923-927. Dostupné na: <https://doi.org/10.1136/bmj.309.6959.923>

Ulep, V. G. T., Sanchez, F. A., Bautista, M. A. C., Pichon-Riviere, A. & Beratarrechea, A. (2021). *Measuring the capacity to combat illicit tobacco trade in 160 countries*. Globalization and Health, 17, 130. Dostupné na: <https://doi.org/10.1186/s12992-021-00783-4>

Valenzuela, M. J., Waterhouse, B., Aggarwal, V. R., Bloor, K. & Doran, T. (2021). *Effect of sugar-sweetened beverages on oral health: a systematic review and meta-analysis*. European journal of public health, 31(1), 122-129. Dostupné na: <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckaa147>

Vidal, J. (2015). *The rise of diesel in Europe: the impact on health and pollution*. The Guardian. Dostupné na: <https://www.theguardian.com/environment/2015/sep/22/the-rise-diesel-in-europe-impact-on-health-pollution>

Wierzejska, R. E. (2022). *The Impact of the Sweetened Beverages Tax on Their Reformulation in Poland—The Analysis of the Composition of Commercially Available Beverages before and after the Introduction of the Tax (2020 vs. 2021)*. International Journal of Environmental Research and Public Health, 19(21), 14464-. Dostupné na: <https://doi.org/10.3390/ijerph192114464>

4. Zdanění majetku

V této kapitole shrnujeme formy zdanění majetku v Česku a evidenci o optimálním zdanění majetku z pohledu efektivnosti, systematičnosti, distribučních dopadů a adekvátního výběru. Zvláště se věnujeme zdanění nemovitostí, neboť se jedná o nejvýznamnější druh majetku domácností. Shrnujeme návrh reformy, který vychází z naší nedávné publikace na dané téma (Komárek a Prokop, 2025: *Chytřejší zdanění nemovitostí*). Dále navrhuje zavedení dědické a darovací daně. V tuto chvíli se bez konkrétního návrhu také věnujeme zdanění ostatního, zejména finančního majetku, a komentujeme zdanění nejbohatší 0,1 % Čechů a Češek.

4.1. Úvod: Majetek českých domácností a jeho zdanění

4.1.1. Majetek českých domácností

Při analýze majetku českých domácností musíme mít na paměti, že podíl majetku těch nejmajetnějších domácností je pravděpodobně mnohem vyšší, než udává šetření **Finanční situace domácností (FSD)**. Výběrová šetření nedostatečně reprezentují nejbohatší část populace v důsledku neochoty majetnějších respondentů účastnit se průzkumů obecně a zejména odpovídat na otázky ohledně jejich příjmu a majetku (Garbinti, Goupille-Lebret & Piketty, 2021; Vermeulen, 2018). Zároveň existuje evidence o tom, že majetní podhodnocují hodnotu svého čistého jmění v dotazníkových šetřeních (tzv. *misreporting*) (Advani a kol., 2021). Proto statistické a ekonomové využívají alternativní metody pro určení hodnoty čistého jmění těch nejbohatších. Vhodným příkladem může být UBS Wealth Report, který využívá pro své odhady takzvané „rich listy“ (odhady hodnoty majetku nejbohatších lidí). Dle odhadů UBS (2023) pro rok 2022 je 81,7 % čistého jmění českých domácností v rukách nejbohatších 20 %. Nejbohatší 1 % pak vlastní 27,0–37,8 % čistého jmění, odhadovaná výše se liší v závislosti na zvolené metodologii (UBS, 2023; WID, 2023). Pro srovnání, šetření FSD z roku 2023 počítá pouze s 53,4 % (vs. 81,7 % dle UBS) hodnoty čistého jmění vlastněného nejbohatšími 20 % (ČSÚ, 2025a). Ve zbytku tohoto úvodu analyzujeme majetek českých domácností na základě FSD 2023, ale je třeba mít tyto limitace na paměti.

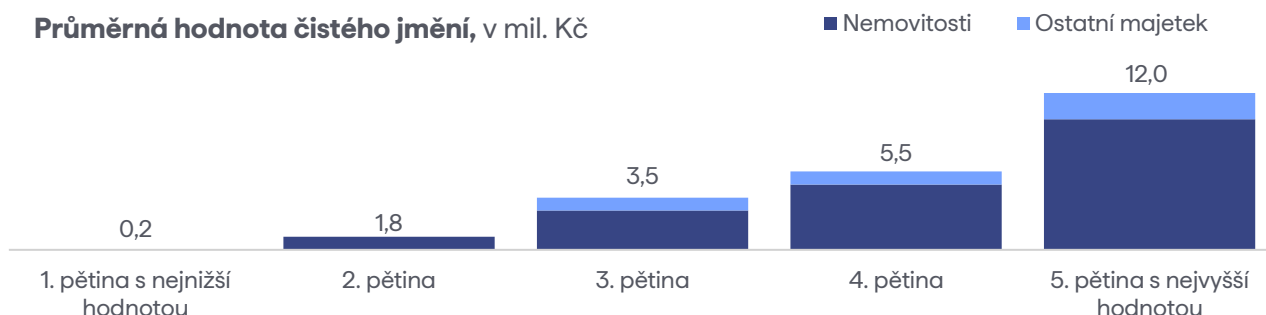
81,4 % hodnoty majetku českých domácností tvoří dle FSD nemovitosti, a vlastnictví nemovitosti je tak klíčovým determinantem celkového bohatství domácností a jejího ekonomického zajištění. Zatímco podíl domácností vlastníci alespoň jednu nemovitost je mezi druhou nejchudší pětinou¹ 78,9 %, mezi první nejchudší pětinou to je jen 4,5 %.

¹ Dle hodnoty čistého jmění.

Zároveň platí, že podíl českých domácností, které vlastní nemovitost, je v kontextu zbytku Evropy nadprůměrný – 76 % vs. průměr eurozóny 62 % (ČSÚ, 2025a; ECB, 2023).

G4.1.1. Většinu majetku domácností tvoří nemovitosti

Průměrná hodnota čistého jmění, v mil. Kč

Poznámka Nedostatečně reflektuje skupiny podrepresentované v dotazníkových šetřeních (např. 0,1 % nejmajetnějších).

Zdroj FSD, 2023

Zpracování PAQ Research

Majetní mají svůj majetek více diverzifikovaný než průměr populace. Statistika výběrového šetření dokládá, že nehledě na celkovou hodnotu je okolo 80 % jmění českých domácností uloženo v nemovitostech (ČSÚ, 2025a). Zahraniční výzkumy ukazují, že 0,1 % nejmajetnějších domácností má svůj majetek uložen převážně v podílech ve firmách, často prostřednictvím složitých struktur jako jsou holdingy nebo offshore společnosti, které běžná statistická šetření jen obtížně zachycují (Leenders a kol., 2023).

Penzijní produkty tvoří větší část majetku nejchudších domácností. Vzhledem k tomu, že nejchudší pětina domácností¹ takřka nevlastní nemovitosti, penzijní produkty tvoří výrazný podíl hodnoty jejich majetku – 29,3 %. To je výrazně více než u ostatních pětín. Nejbohatší pětina domácností má v penzijních produktech jen 4,1 % hodnoty svého majetku (ČSÚ, 2025a).

T4.1.1.A Penzijní produkty tvoří větší část majetku nejchudších domácností

Pětina domácností podle hodnoty čistého jmění	Průměrná hodnota nemovitosti (v Kč)	% celku	Průměrná hodnota ostatního majetku (v Kč)	% celku	Z toho hodnota penzijních produktů (v Kč)	% celku	Z toho hodnota vozidel (v Kč)	% celku
1 (nejchudší)	37 046	20,6 %	142 609	79,40 %	52 555	29,30 %	35 296	19,60 %
2	1 329 397	75,7 %	425 756	24,30 %	148 697	8,50 %	107 746	6,10 %
3	2 995 250	84,5 %	548 577	15,50 %	203 576	5,70 %	114 820	3,20 %
4	4 656 936	85,2 %	808 875	14,80 %	295 126	5,40 %	194 811	3,60 %
5 (nejbohatší)	9 680 290	80,4 %	2 353 370	19,6 %	488 579	4,1 %	384 983	3,2 %

Poznámka Hodnoty pro nejbohatší pětinu jsou pravděpodobně podhodnocené.

Zdroj FSD 2023

Zpracování PAQ Research

¹ Dle hodnoty čistého jmění.

Distribuce majetku mezi českými domácnostmi je výrazně nerovnoměrná, s velmi vysokou koncentrací v horní části rozdělení. Obecně platí, že majetek je ve společnosti rozdělen více nerovnoměrně než příjem (Piketty, 2014; Milanović, 2019). Vyšší nerovnosti potvrzuje i první výběrové šetření mezi českými domácnostmi mapující hodnotu jejich majetku – „*Finanční situace domácností (FSD)*“. Dle šetření provedeného v roce 2023 horní pětina domácností (dle hodnoty čistého jmění) má majetek v průměrné výši 12,034 mil. Kč, majetek spodní pětiny má průměrnou hodnotu 180 tis. Kč. Hodnota *čistého jmění* je dána hodnotou *majetku*, od které se odečte hodnota všech dluhů, a je tak vhodnou metrikou „majetnosti“ českých domácností. Na druhou stranu je hodnota *majetku* (bez odečtení dluhů) vhodnou metrikou pro úvahy o zdanění, neboť hodnota majetku (a ne čistého jmění) je běžným základem zdanění.

Majetkové nerovnosti jsou českou společností podceňované a jsou vyšší, než by si populace ideálně představovala. Dle výzkumu RILSA (2024) si česká společnost v průměru myslí, že nejmajetnější pětina obyvatel vlastní 48 % veškerého majetku, oproti reálným 82 %. Ideální podíl v rukou horní pětiny by dle respondentů ve výzkumu byl 33 % veškerého majetku.

4.1.2. Proč a jak danit majetek?

Zdanění majetku může umožnit snížení zdanění práce a firem, a tak učinit celý daňový systém efektivnější. Český daňový systém je při porovnání se srovnatelnými zeměmi (PL, SK, HU, SI) i s průměrem EU vychýlený k vyššímu relativnímu zdanění zaměstnanecké práce a firem. To nás vystavuje výraznějšímu poklesu příjmů v kontextu stárnutí populace, které sníží poměr pracujících v ekonomice. Řada ekonomů včetně OECD (2025a) proto doporučuje upravit náš daňový systém – v první řadě snížit zdanění zaměstnanecké práce a zvýšit zdanění nemovitostí a neřestí, aby náš daňový systém byl prorůstovější.

Zdanění majetku je důležité pro omezení regrese v daňovém systému. Příjmy z majetku jsou koncentrovány u vysokopříjmových domácností. Mezi ně patří zejména kapitálové zisky – často i nerealizované, jejichž hodnota může růst po řadu let bez zdanění – dále dědictví či jiné formy kapitálového příjmu. Tyto příjmy jsou typicky zdaněné méně než příjmy z práce. Vysokopříjmoví tak mohou čelit nižší míře zdanění než střední třída (Zucman, 2024). Majetkové daně mohou tuto regresi narovnat a tím zvýšit férovost daňového systému.

Zdanění majetku je důležité pro sociální spravedlnost. Bohatství poskytuje více než rozšířené možnosti spotřeby – představuje přístup k příležitostem, bezpečí, společenské moci, vlivu a nezávislosti. Nejde tedy jen o majetek jako takový, ale o trvalý přístup k výhodám, které jsou ostatním nedostupné (Piketty, 2014; Milanović, 2019). Navíc se obdobně jako v jiných moderních státech podíl hodnoty soukromého čistého jmění k hodnotě národní důchodu v posledních desetiletích zvyšuje (World Inequality Database). Tento trend ohrožuje princip rovnosti šancí (meritokracii) a zvyšuje riziko návratu k tzv. dědičné společnosti, v níž rozhoduje o životních šancích často více původ než vlastní úsilí.

Zdanění majetku a příjmů z majetku je klíčovým daňovým nástrojem, který může zamezit vysokému růstu majetkových nerovností. Ve vyspělých ekonomikách je v posledních letech vyšší návratnost investic než tempo růstu ekonomiky. To je dle Pikettyho (2014) důvod, proč se majetková nerovnost zvyšuje. Český daňový systém, který vznikl v postsocialistické společnosti s nízkými nerovnostmi a který se spoléhá na příjmy ze zdanění zaměstnanecké práce a firem místo zdanění majetku, růst majetkových nerovností podporuje. Právě rostoucí význam majetku a související sociální výhody plynoucí z jeho vlastnictví proto představují silný argument pro jeho začlenění do základu zdanění, které by dle Pikettyho (2014) i Milanoviće (2019) mělo být progresivní. Pro rovnější rozdělení majetku se vyslovila i většina respondentů dotazníkového šetření provedeného v rámci výzkumu Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí. Preference pro redistribuci byla zesílena, pokud respondentovi byla poskytnuta reálná data o nerovnosti (Maialeh & Červenka, 2023).

Argument o „dvojím zdanění“ patří k nejčastějším námitkám proti zdanění majetku.

Argument o dvojím zdanění staví na přesvědčení, že pokud majetek je naakumulován z příjmu z práce či podnikatelské činnosti, tento příjem již byl zdaněn daněmi z příjmu. Stejnou logiku však lze použít na jakékoliv zboží, které zakoupíme za „již zdaněný příjem“, neboť při spotřebě jsme povinni platit DPH. V případě, že navíc kupujeme zboží, které podléhá spotřební dani (alkohol, tabák, nafta aj.), tak se jedná o „trojí“ zdanění – DPH se totiž počítá i z výše spotřební daně. Argument navíc přepokládá, že majetek byl nabytý z příjmu z práce či podnikatelské činnosti. Ale například příjem z dědictví v Česku zdaněný není. Dále argument o dvojím zdanění odporuje daňové teorii, která říká, že je z hlediska negativních dopadů daní na aktivitu efektivnější mít více menších daní než jednu velkou v podobě zdanění příjmu z práce. Dalším protiargumentem je skutečnost, že zdanění majetku má nejčastěji podobu zdanění realizovaných *příjmů* z majetku, tedy ne celého jmění.

Optimální zdanění majetku vyvažuje principy efektivnosti, distribuce a systematičnosti, a zároveň generuje dostatečné příjmy do veřejných rozpočtů. Nastavení majetkových daní by mělo minimalizovat deformace v rozhodování domácností o tom, jak spořit a investovat, a současně přispívat k omezení nerovností a zajištění příjmů pro veřejné rozpočty. Princip daňové neutrality vyžaduje, aby různé formy úspor a investic – ať už do nemovitostí, akcií či jiných aktiv¹ – byly zdaňovány podobně, aby investiční rozhodnutí určovala jejich skutečná výnosnost, nikoli daňové zvýhodnění. Zároveň je však legitimní zohlednit společenské cíle, například dostupnost bydlení či mezigenerační mobilitu, a v případě potřeby daňově znevýhodnit spekulativní či nadměrné investice do nemovitostí. Optimální nastavení majetkových daní proto kombinuje neutrální režim pro běžné formy úspor s progresivnějším zdaněním velkých dědictví, kapitálových výnosů či akumulovaného bohatství, které má menší vliv na mezní rozhodnutí o odložené spotřebě (Advani, Miller a Summers, 2021). Takový přístup umožňuje zachovat pobídky k investicím, omezit regresi v daňovém systému a zvýšit jeho férovost, a dosáhnout nemalého výnosu do veřejných rozpočtů.

¹ Investoři například mohou preferovat akcie a podíly ve firmách, které tolik nedistribují zisk (který je zdaněn vždy), oproti akciím a podílům ve firmách, které jej pravidelně distribují – cena aktiva tak bude výjimkou ve zdanění pokřivená. Výjimky ve zdanění zisku z prodeje taky mohou firmy motivovat k využití svých zisků k odkupům akcií (spíše než distribuci), aby zvýšily hodnotu existujících akcií, jejichž prodej by nepodléhal zdanění.

4.1.3. Podoby zdanění majetku

Zdanění majetku může mít čtyři hlavní podoby (viz tabulka A):

- nabytí majetku – například daň z nabytí nemovitosti;
- držení majetku – například daň z bohatství či daň z nemovitých věcí.
- příjem z držení majetku – například nájem z pronajímané nemovitosti nebo úrok ze spořicího účtu;
- příjem/zisk z prodeje majetku – například příjem z prodeje akcie;

T4.1.3.A Současné formy zdanění majetku v Česku

	1. Nabytí	2. Držení	3. Příjem z držení	4. Zisky z prodeje
Nemovitosti	Odpočet hypotečních úroků (§ 15 ZDP – daňová úleva)	Daň z nemovitých věcí	Nájem (§ 9 ZDP)	Ostatní příjmy (§ 10 ZDP)
Finanční a movitý majetek	(bez zdanění – v zahraničí např. dědická daň)	(bez zdanění – v zahraničí např. daň z bohatství)	Kapitálové příjmy (§ 8 ZDP a § 36 ZDP)	Kapitálové zisky (§ 10 ZDP)

Zdroj Vlastní analýza
Zpracování PAQ Research

V následujících kapitolách popisujeme nedostatky zdanění majetku v Česku, možné reformy a jejich dopady. První podkapitola se věnuje zdanění nemovitostí (první řádek v tabulce výše), druhá zdanění příjmů z držení a prodeje finančního a movitého majetku (první dva sloupce druhého řádku). Ve třetí kapitole popisujeme možné zdanění nabytí majetku dědickou daní (třetí sloupec) a ve čtvrté diskutujeme zdanění držení majetku celkově (čtvrtý sloupec), konkrétně daní z bohatství. Na konci kapitoly komentujeme, jak by mohla vypadat daňová reforma, která by mířila na efektivnější zdanění 0,1 % nejmajetnějších Čechů, kteří vlastní přes 16 % majetku českých domácností.¹

¹ Vycházíme z průměru odhadu podílu majetku 1 % nejmajetnějších v Česku dle UBS (2023) a (WID) 2023 a poměru mezi podílem majetku 1 % a 0,1 % na světě (Chancel et al, 2021).

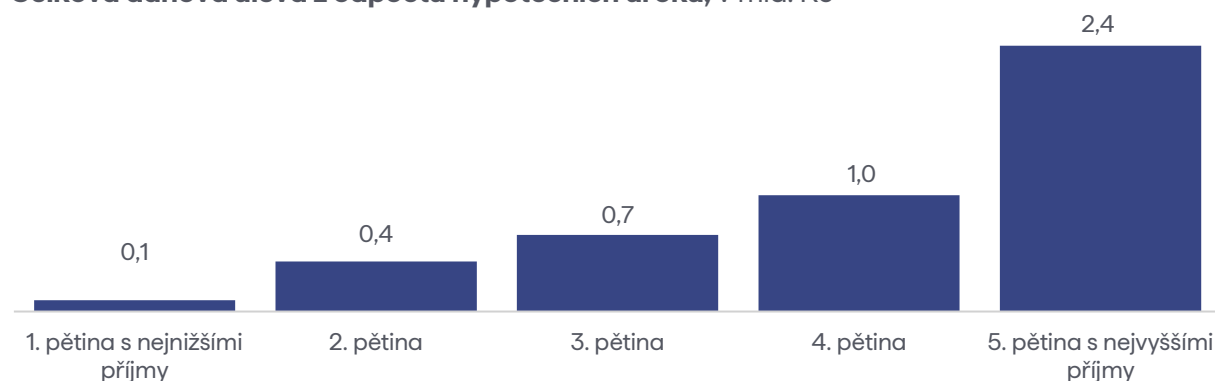
4.2. Zdanění nemovitostí

4.2.1. Nabytí nemovitostí

Odpočet hypotečních úroků pro vlastnické bydlení je velmi neefektivním instrumentem pro podporu vlastnického bydlení, ze kterého profitují především současní vlastníci a vysokopříjmové domácnosti. V důsledku nízké elasticity nabídkové strany se zvýšená poptávka po nemovitostech promítá do vyšších tržních cen nemovitostí (OECD, 2022). Empirická studie z Dánska navíc dokazuje, že domácnosti využívají možnost odpočtu převážně pro nákup většího a hodnotnější obydlí pro své vlastnické bydlení (Gruber a kol., 2021). Ačkoliv stěhování se do větších nemovitostí přináší hodnotu daným domácnostem, děje se tak na úkor domácností, které z daňové úlevy profitovat nemohou (např. kvůli nedostatečné bonitě). Modelace na datech z výběrového šetření EU-SILC potvrzuje, že z více než poloviny objemu hypotečních odpočtů profituje pětina domácností s nejvyšším příjmem (graf níže).

G4.2.3. Odpočet hypotečních úroků pomáhá především vysokopříjmovým domácnostem

Celková daňová úleva z odpočtů hypotečních úroků, v mld. Kč

Poznámka Model pracuje pouze se zaměstnanci (nezahrnuje OSVČ), pro rok 2022

Zdroj SILC, 2023 (zpracováno modelem TaxBen)

Zpracování PAQ Research

Zrušení či omezení hypoteční podpory by mohlo ušetřit veřejným rozpočtům až 10 mld. Kč.¹ Daňová úleva pro jednu skupinu domácností nutně znamená vyšší daňovou zátěž pro ostatní domácnosti, aby objem veřejných služeb zůstal na stejné úrovni. Kvůli nízkému dopadu na podporu prvního vlastnického bydlení a regresivním distribučním dopadům je možnost odpočtu hypotečních úroků v zemích EU spíše výjimkou. Nabízí se tak buď tuto nesystémovou podporu úplně zrušit (varianta v našem modelu) nebo ji alespoň omezit na domácnosti, kterým skutečně může pomoci v získání prvního vlastnického bydlení (Komárek & Prokop, 2025).

¹ Odhad na základě mikrosimulačního výstupu reportovaném v grafu 4.2.3, který je naškálován na rok 2024 a který bere v potaz nárůst úrokových sazeb. V rámci této studie je tento výpočet zahrnut v dopadech reformy zdanění práce, jelikož odpočty na hypoteční úroky vstupují do základu daně z příjmů.

Daň z nabytí nemovitostí může zmírnit tlak na financionalizaci bydlení, přesto její opětovné zavedení není žádoucí. Empirické studie dokládají, že zdanění převodu nemovitostí snižuje tržní cenu, zejména bytů ve velkých městech s vysokou poptávkou, kde kupci už dosáhli hranice toho, co si mohou dovolit (Dolls a kol., 2022; OECD, 2022). Přesto zdanění převodu nemovitostí může mít řadu negativních dopadů – mj. silný distorzní efekt, který snižuje ekonomický růst (Diamond & Mirrlees, 1971); nižší mobilita bydlení (Causa & Pichelmann, 2020) s potenciálně negativním dopadem na pracovní trh (Eerola a kol., 2019). Proto je vždy výhodnější danit příjem a služby plynoucí z majetku než jejich nákup nebo prodej (Diamond & Mirrlees, 1971). Zrušení či snížení zdanění převodu nemovitostí kompenzované zvýšením daní s nižšími distorzními efekty (např. daní z nemovitých věcí) vede k efektivnějšímu daňovému systému (Brys a kol., 2016).

4.2.2. Držení nemovitostí: Daň z nemovitých věcí

Zdanění držení nemovitostí je považováno jako jedna z nejefektivnějších forem zdanění. Milton Friedman prohlásil daň z nezvelebené hodnoty pozemku za „nejméně špatnou“. Hlavní výhodou zdanění držení nemovitostí je skutečnost, že předmět zdanění je velmi málo mobilní, což omezuje prostor pro daňové úniky a změny chování v reakci na daň (Slack & Bird, 2014; Norregaard, 2013; Mirrlees a kol., 2011). Pokud předmětem zdanění je pouze samotná hodnota pozemku, zdanění její hodnoty nemá negativní vliv na kapitálové investice do hodnoty budov. Přesto je vhodné zachovat zdanění samotných budov (kapitálu), leč s nižší sazbou. Příjem z vlastnického bydlení je totiž druh pasivního příjmu, který pokud není daněn, tak je daňově zvýhodněn oproti příjmu z pronájmu (OECD, 2022).

Zdanění držení nemovitostí může přispět ke snížení růstu cen nemovitostí a stabilitě trhu s nemovitostmi. Pravidelná platba daně z nemovitých věcí představuje budoucí náklad, se kterým současný i potenciální vlastník nemovitosti musí při koupi či prodeji počítat. Empirické výzkumy proto potvrzují, že zdanění držení nemovitostí se postupně promítá do výše cen nemovitostí, což obvykle tlačí ceny dolů (Høj a kol. 2018; Gallagher a kol., 2013; Oliviero & Scognamiglio, 2019). Vyšší výběr na dani z nemovitých věcí či větší podíl zdanění ve vztahu k HDP je také spojen s nižší volatilitou cen nemovitostí (Blöchliger a kol., 2015).

Daň z nemovitých věcí je v Česku regresivní v příjmu i majetku. Daň z nemovitých věcí dopadá nejvíce na domácnosti vlastníci nemovitosti s nízkým příjmem. Proto je vhodné zahrnout slevu na dani pro zranitelné vlastníky (OECD, 2022). Zdanění držení nemovitostí dopadá méně na nejbohatší domácnosti, které mají obecně větší podíl svého majetku v jiných aktivech (podnikové podíly, finanční instrumenty apod.). Přesto přímý efekt zdanění může být progresivní, neboť nejchudší domácnosti vzhledem k majetku obecně nevlastní nemovitosti a nejsou tak plátcí daně. Výsledný dopad daňové zátěže však záleží na vícero faktorech – mj. konstrukce daně, distribuce vlastnictví nemovitostí či elasticita poptávky a nabídky na realitním a nájemním trhu (OECD, 2022). Vzhledem k nastavení daně v Česku, které nedostatečně zohledňuje regionální rozdíly v cenách, odvádí domácnosti s nejvyšším příjmem na dani zhruba 2krát méně než domácnosti s nejnižším příjmem (ve vztahu k příjmu). Špatné nastavení daně se však nejvíce propisuje do regresivity v hodnotě

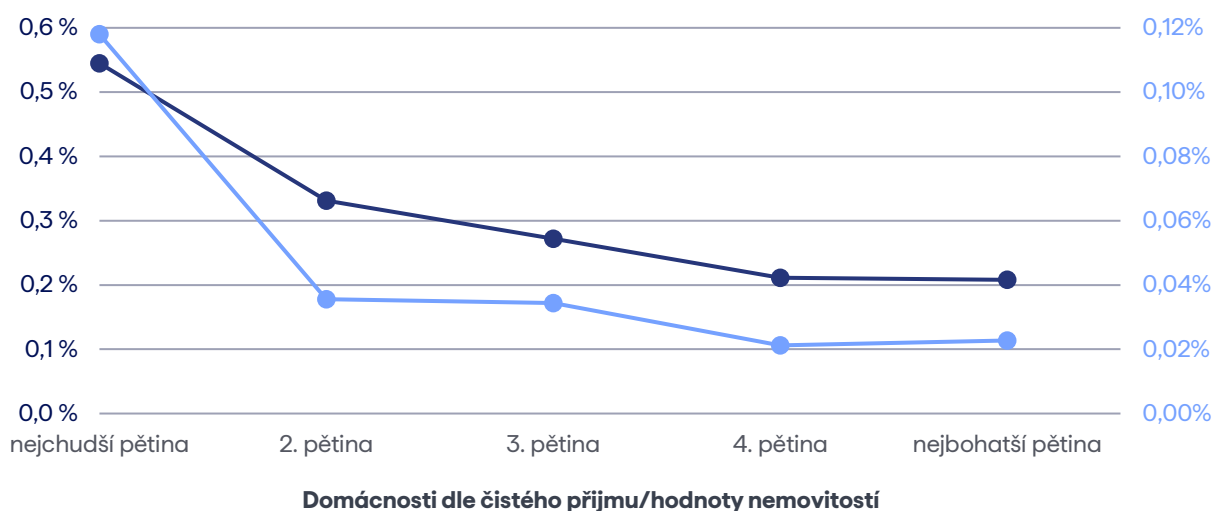
¹ Vlastníci alespoň 1 nemovitost.

nemovitostí, pětina domácností vlastní nejhodnotnější nemovitosti odvádí na dani 3,5krát méně než domácnosti vlastníci nejméně hodnotné nemovitosti¹ (Komárek & Prokop, 2025).

G4.2.4.A Zdanění nemovitostí je výrazně regresivní nejen v příjmech domácností, ale také

Daň z nemovitých věcí jako % ročních čistých příjmů

Daň z nemovitých věcí jako % hodnoty nemovitosti

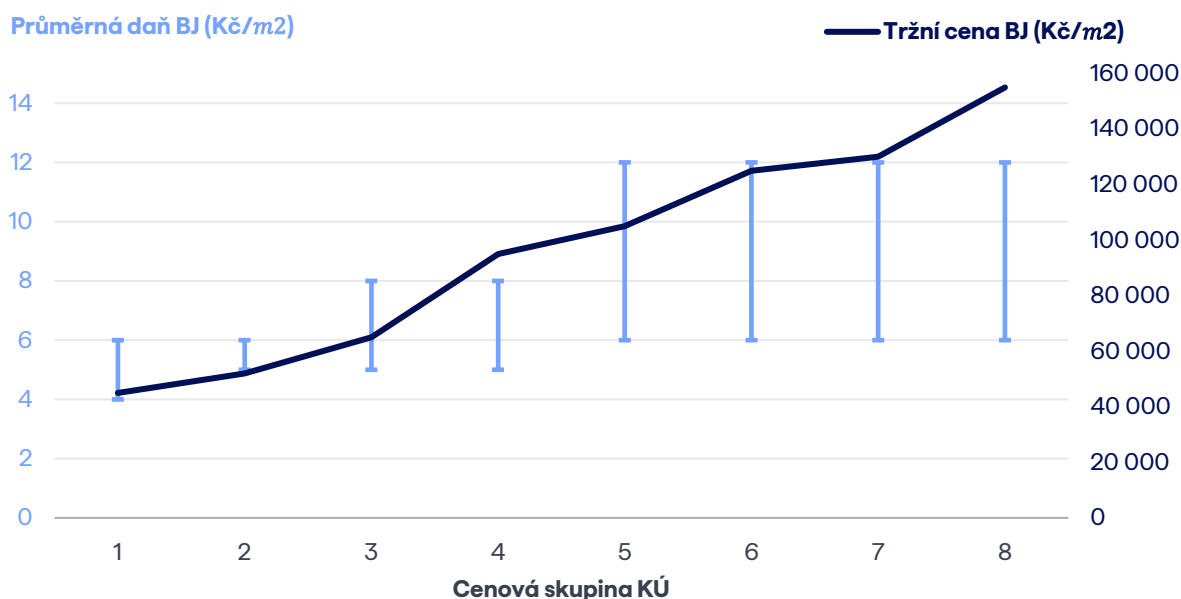
v samotné hodnotě nemovitostí

Zdroj SILC, 2023; daňová přiznání k DNV, 2022
Zpracování PAQ Research

Regresivní charakter současné daně z nemovitých věcí je dán neefektivním systémem koeficientů. Konstrukce daně z nemovitých věcí z 90. let využívá takzvaný korekční (nebo také obecní) koeficient pro zohlednění hodnoty nemovitosti. Koeficienty závislé na velikostní skupině obce však nezohledňují rozdíly v rámci jednotlivých měst (nejvýrazněji se to projevuje v Praze) či rozdíly v rámci jedné velikostní skupiny. Ačkoliv obce mají možnost zohlednit vnitřní heterogenitu v tržních cenách pomocí místních koeficientů, tuto možnost spíše nevyužívají (Kukalová a kol., 2021). Výsledkem je skutečnost, že výsledná sazba daně (na m²) má nízkou závislost na tržní ceně v území (graf B).

¹ Vzhledem k dominantnímu podílu nemovitostí na hodnotě majetku českých domácností lze usuzovat, že daň z nemovitých věcí je regresivní i v majetku.

G4.2.4.B Zdanění hodnotných bytů je proporcčně nižší než u méně hodnotných bytů

Poznámka Daň je zobrazena jako rozptyl mezi 25. až 75. percentilem distribuce

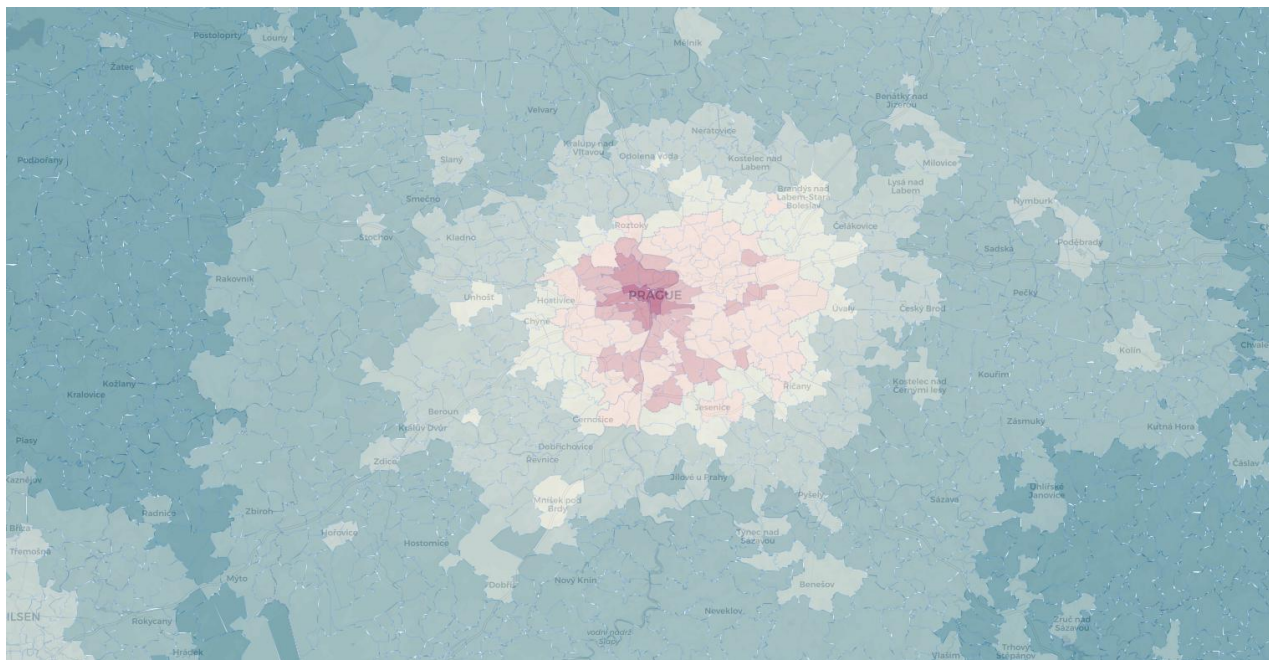
Zdroj Finanční správa a společnost Diotima

Zpracování PAQ Research

Optimální konstrukce daně z nemovitých věcí má vyšší sazbu pro hodnotu pozemku než pro hodnotu budovy, takzvaný „split rate“. Vzhledem k fyzicky omezené nabídce pozemků (v případě stavebních pozemků je nabídka omezená územním plánem) je žádoucí danit pozemky vyšší sazbou než kapitál. Vzhledem k administrativní náročnosti rozdělení hodnoty nemovitosti na hodnotu pozemku a budovy je „split rate“ spíše výjimkou (OECD, 2022). Inspirativní je však Finsko, kde split rate je zavedena od roku 1993. Finsko má navíc systém s 3 sazbami, neboť obce mohou (obce v metropolitních oblastech musí) mít vyšší sazbu pro nezastavěné pozemky určené k zastavění (Lyytikäinen, 2009; Finanční správa Finska, n.d.).

Náš návrh reformy daně z nemovitých věcí počítá s různými základny daně pro jednotlivé skupiny katastrálních území (KÚ) rozdělené dle indexu tržních cen (graf C). Návrh využívá rozdělení do skupin KÚ, neboť jsme přesvědčeni, že využití dnes existujících administrativních území (KÚ) může usnadnit a urychlit samotnou implementaci. Nicméně z dlouhodobého hlediska je optimálním řešením vytvoření cenové mapy pozemků, která by vycházela z reálných zlomů v tržních cenách, nikoli z historicky či administrativně vzniklých hranic, a umožnila by tak přesnější a spravedlivější daňové zatížení (Komárek & Prokop, 2025).

G4.2.4.C Cenová mapa pro určení základu daně z nemovitých věcí (příklad středních Čech)

Poznámka Červená označuje území s nejvyšší hodnotou pozemků (polohovou rentu), modrá s nejnižší (interaktivní mapa viz <https://paqresearch.github.io/katastr/>)

Zdroj Vlastní analýza na základě dat společnosti Diotima

Zpracování PAQ Research

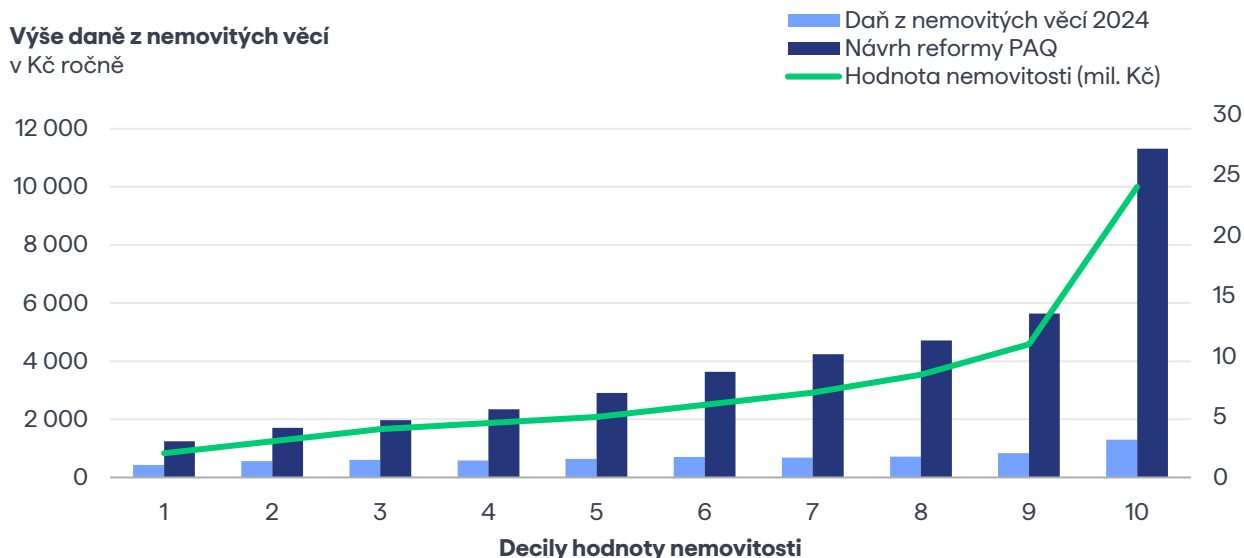
Daňové slevy mohou být nástrojem, jak ulevit běžným vlastníkům a zároveň chránit zranitelné skupiny, například seniory nebo nízkopříjmové domácnosti. Vyšší sazby pro druhé a další nemovitosti zvýhodňují vlastníky jedné hodnotné nemovitosti (např. vila v centru Prahy) oproti vlastníkům dvou menších nemovitostí (např. menší byt v krajském městě a podíl na rekreační nemovitosti) a umožňují výraznou daňovou optimalizaci pro movité domácnosti (přepsáním jedné nemovitosti na manžela). Vhodným nástrojem pro zvýhodnění běžných vlastníků je tak sleva na dani podobná té v dani z příjmu fyzických osob (DPFO). Plošná sleva pro všechny fyzické vlastníky na rezidenční nemovitosti ochrání chudší vlastníky a zároveň umožní progresivní zdanění pro movité domácnost. Zdanění držení nemovitostí může ohrozit především movité domácnosti s nízkým příjmem, typicky seniorské domácnosti žijící ve větších nemovitostech v centrech větších měst. Zranitelné domácnosti tak vyžadují větší ochranu než „běžní vlastníci“. V našem návrhu zvažujeme výši slevy na poplatníka 1 100 Kč ročně a dodatečnou slevu 1 650 Kč pro zranitelné poplatníky, jako jsou ti v důchodovém věku.¹

Námi navrhovaná změna by zlepšila navázání výše daně z nemovitých věcí na hodnotu nemovitosti a zvýšila celkový výběr. Jak je vidět na grafu D níže, zvýšení daně z nemovitých věcí by dopadlo především na vlastníky velmi hodnotných nemovitostí, které se z velké míry nachází v centru Prahy. Poměr mezi zaplacenou daní a hodnotou nemovitostí by tak byl podobný nezávisle na hodnotě nemovitosti. Mediánové zvýšení daně z nemovitých věcí by bylo pro většinu domácností pod 3 tisíce Kč ročně (graf E). Celkový výběr daně z nemovitých

¹ Alternativní promyšlený systém ochrany mají například v Dánsku, kde důchodcovské domácnosti mají nárok na slevu na dani. Nicméně výše slevy klesá spolu s příjmem domácnosti, a tak se jedná o cílenou efektivní ochranu zranitelných vlastníků (Vurderingsstyrelsen, n.d.).

věcí by byl cca dvojnásobný oproti roku 2024 – byl by vyšší o 24,4 mld. Kč, z čehož by 15,8 mld. Kč připadalo na domácnosti.

G4.2.4.D Návrh reformy by lépe navázal výši daně na hodnotu nemovitosti

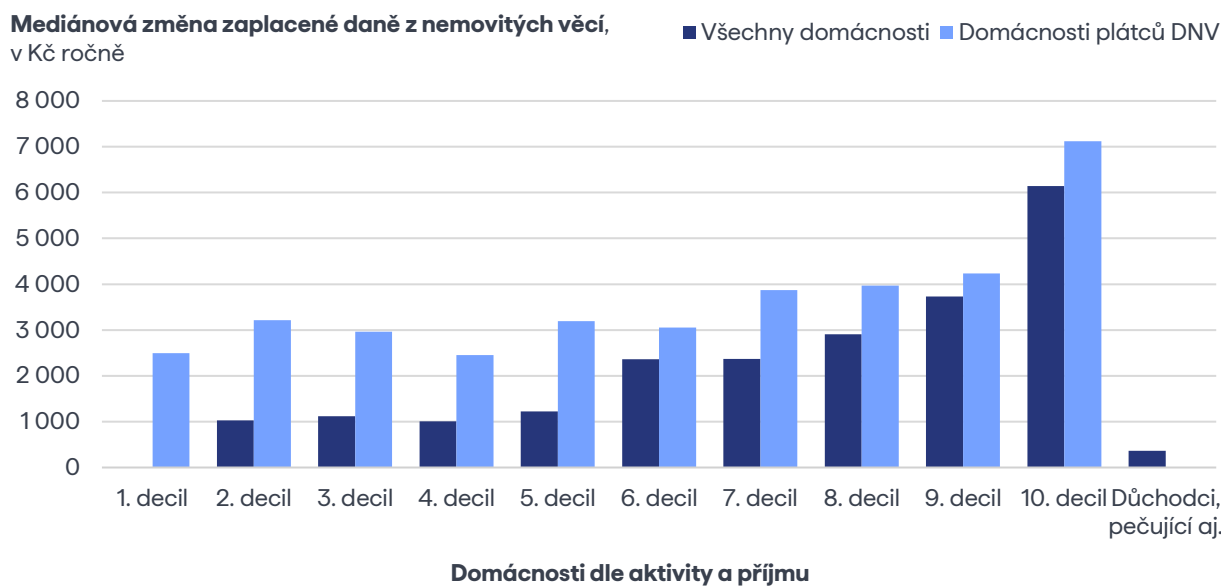

Poznámka Analýza/graf zahrnuje pouze rezidenční nemovitosti (bytové jednotky, bytové domy a rodinné domy). Průměr hodnot v daném decilu.

Zdroj Finanční správa, společnost Diotima

Zpracování PAQ Research

G4.2.4.E Reforma by zvýšila daň z nemovitých věcí spíše vysokopříjmovým domácnostem

Poznámka Domácnosti rozděleny dle celkového ekvalizovaného příjmu podle počtu ekonomických jednotek.

Zdroj Vlastní mikrosimulační model a odhady na základě EU-SILC a dalších dat (detaily viz příloha 6.1.)

Zpracování PAQ Research

T4.2.4.F **Přehledová tabulka současných a navrhovaných sazeb (medián)**

Cenová skupina KÚ	Rodinné domy		Bytové jednotky		Budovy pro podnikání	
	Současnost (2024)	Návrh	Současnost (2024)	Návrh	Současnost (2024)	Návrh
1	3,3 Kč/m ²	14,6 Kč/m ²	10,3 Kč/m ²	12,4 Kč/m ²	18,0 Kč/m ²	51,3 Kč/m ²
2	3,5 Kč/m ²	15,8 Kč/m ²	12,8 Kč/m ²	13,5 Kč/m ²	18,0 Kč/m ²	53,7 Kč/m ²
3	4,3 Kč/m ²	18,7 Kč/m ²	18,1 Kč/m ²	15,2 Kč/m ²	18,0 Kč/m ²	60,4 Kč/m ²
4	3,5 Kč/m ²	26,6 Kč/m ²	18,0 Kč/m ²	49,5 Kč/m ²	18,0 Kč/m ²	95,2 Kč/m ²
5	7,4 Kč/m ²	39,4 Kč/m ²	18,1 Kč/m ²	62,9 Kč/m ²	14,1 Kč/m ²	109,8 Kč/m ²
6	7,4 Kč/m ²	46,8 Kč/m ²	13,1 Kč/m ²	94,3 Kč/m ²	27,0 Kč/m ²	258,4 Kč/m ²
7	5,3 Kč/m ²	101,9 Kč/m ²	13,0 Kč/m ²	131,8 Kč/m ²	14,1 Kč/m ²	246,5 Kč/m ²
8	5,3 Kč/m ²	126,7 Kč/m ²	25,3 Kč/m ²	182,8 Kč/m ²	7,6 Kč/m ²	188,1 Kč/m ²

Zpracování PAQ Research

De facto osvobození (celkové či částečné) pronajímaných nemovitostí od daně z nemovitých věcí omezuje riziko přenesení daně z nemovitých věcí do výše nájmu. Klasická ekonomická teorie popisuje, že větší daňové břemeno ponese strana nájemního trhu, která je relativně méně elastická. Nicméně v posledních letech se objevilo více výzkumů, které ukazují, že propis daní se často liší od závěrů základního ekonomického modelu (Komárek & Prokop, 2025). Do propisu daní tak vstupují i další faktory, jako je design daně, rámování či komunikace s daní spojená. Tyto faktory lze využít i pro ovlivnění chování trhu (Chetty, 2015). V kontextu empirických poznatků obsahuje návrh reformy PAQ Research možnost odpočtu daně z nemovitých věcí (DNV) od zdanění příjmu z pronájmu (v rámci DPFO¹) pro rezidenční nemovitost. V případě vyššího zdanění příjmu z pronájmu než DNV (tedy v naprosté většině případů) se tak prakticky jedná o osvobození pronajímaných rezidenčních nemovitostí od DNV. Možnost odpočtu DNV od DPFO implicitně zvyšuje motivaci pronajímat, neboť oproti dnešku snižuje daňovou zátěž pro pronajímané nemovitosti (Komárek & Prokop, 2025).

4.2.3. Příjem z držení nemovitostí: Příjem z pronájmu / ubytovací služby

Příjem z držení nemovitosti FO může mít podobu živnostenské činnosti v podobě ubytovací služby, pokud se jedná o krátkodobé a přechodné ubytování. Ubytovací službu

¹ Navrhujeme odpočet od daně (DPFO), ne od základu (DPFO), jak tomu je dnes.

lze *de iure* provádět pouze v nemovitostech, které byly pro tento účel zkolaudovány (Sýkora, 2024; Městecký, 2023). Při provozování ubytovací služby lze uplatnit reálné náklady, ale také paušální výdaje ve výši 60 %. Z „čistého“ zisku se pak platí DPFO, sociální a zdravotní pojištění. Zároveň lze využít i režim paušální daně, který pro hlavní i vedlejší živnostenskou činnost poskytuje velmi výhodné daňové podmínky (viz kapitola 2).

Při příjmu z dlouhodobého pronájmu může FO vybírat ze dvou daňových režimů – „reálných“ nákladů a paušálních výdajů. 68,5 % pronajímatelů využívá režim paušálních výdajů ve výši 30 %, zdanění hrubých příjmů je tak na úrovni 10,5 %. Ostatní pronajímatelé využívají režim „reálných nákladů“, ve kterém je, hlavně díky štedrým odpisům nemovitostí, mediánová výše zdanění hrubých příjmů výrazně nižší – 4,8 %. Štedrý je také „paušál na auto“ ve výši 5 000 Kč měsíčně (Komárek a Prokop, 2025).¹

Daňové zvýhodnění ubytovací služby lze omezit skrze snížení výše paušálních výdajů. Rozmach ubytovacích platform jako Airbnb v centrech turisticky atraktivních měst má řadu negativních důsledků pro lokální prostředí, v první řadě je třeba zmínit negativní dopad na dostupnost bydlení (Sýkora, 2024; Vláda ČR, 2024). Současná výše paušálních výdajů ve výši 60 % nemá žádné empirické odůvodnění a nereflktuje například možné úspory z rozsahu. Proto se nabízí snížení paušálních výdajů na 40 %, aby se omezila možnost daňového zvýhodnění krátkodobého a přechodného ubytování na úkor dlouhodobého.

Na jedné straně lze omezit režim reálných nákladů při zdanění příjmů z pronájmu a na druhé zvýšit paušální výdaje na 40 % tak, aby obě změny dohromady byly fiskálně neutrální. Současná standardní odpisová doba ve výši 30 let je nadstandardně štedrá, umožňuje si každý rok (kromě prvního) odepsat 3,4 % z pořizovací ceny (Komárek a Prokop, 2025). V okolních zemích nejsou podmínky tak štedré, na Slovensku, Polsku a Rakousku si lze odepsat 2,5 % (Finanční správa SR, n.d.; Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, 2024; Unternehmensservice Portal, n.d.), v Německu jen 2 % (MF Německa, 2023). Nabízí se tak možnost prodloužení odpisové doby, omezení uznatelnosti jednotlivých položek (např. „paušál na auto“) a omezení celkové výše uznatelných reálných nákladů (například na 60 % hrubých příjmů) tak, aby výsledné zdanění více odpovídalo reálnému čistému příjmu. Na druhé straně lze zvýšit paušální výdaje na 40 %, aby se pro větší podíl pronajímatelů vyplatil administrativně jednodušší daňový režim.

T4.2.1.A Distribuční dopady navrhované úpravy dle příjmů z pronájmu

¹ Uplatnitelný, pokud je auto výhradně používáno v souvislosti s pronájmem (jinak 4 000 Kč).

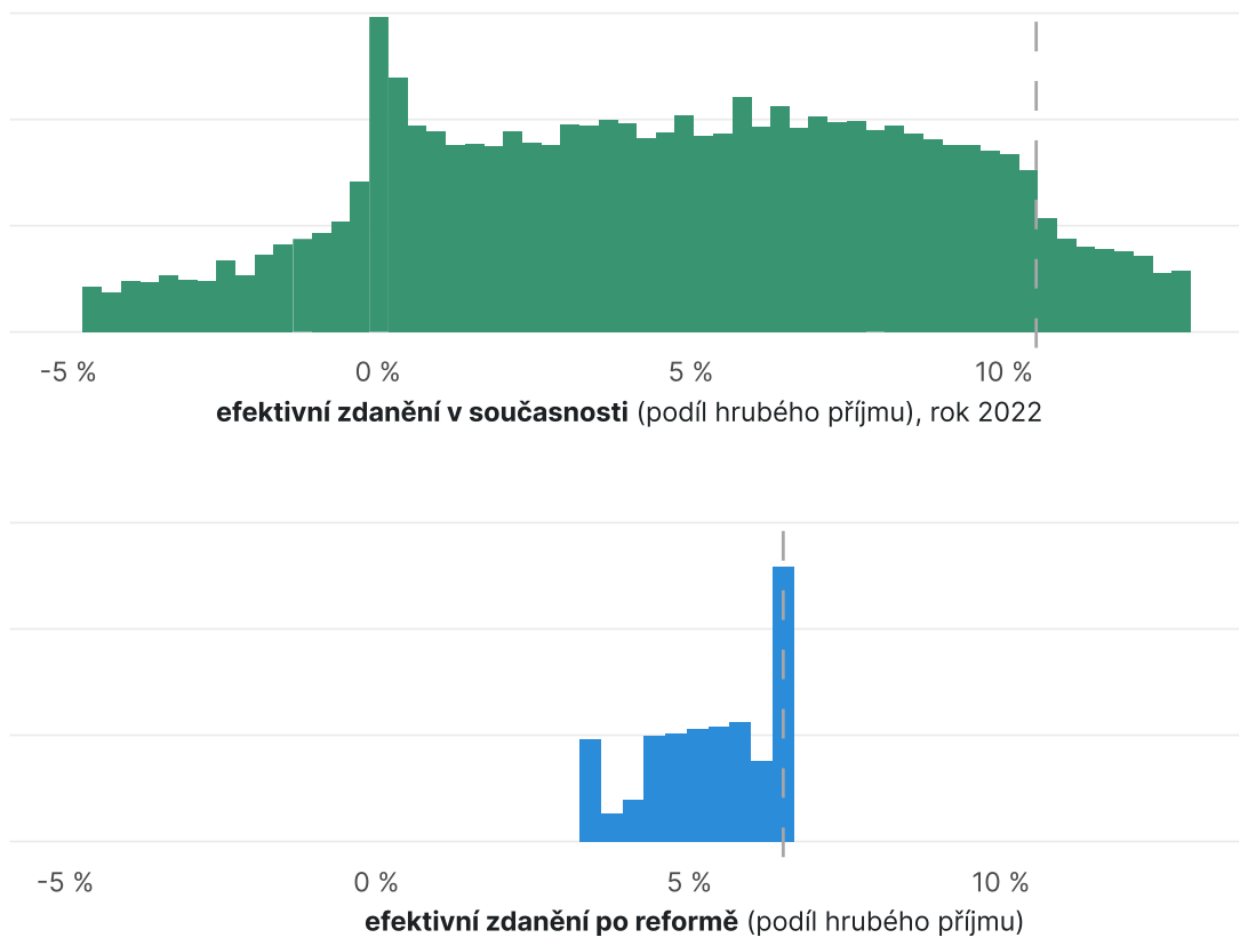
Příjmová skupina	Příjmy z pronájmu, v mld.	% paušalistů dnes	% paušalistů po reformě	Efektivní zdanění dnes	Efektivní zdanění po reformě	Změna ve výběru DPFO, v mld. Kč
1	0,7	87,7 %	95,5 %	9,6 %	6,4 %	0
2	2,8	79,9 %	84,3 %	8,7 %	6,2 %	0
3	5,2	68,6 %	74,8 %	8,2 %	6,1 %	0,02
4	9,5	62,8 %	70,4 %	7,8 %	6,0 %	0,07
5	47,7	43,0 %	56,0 %	7,2 %	5,9 %	0,6
Z toho top 5 %	29,3	29,4 %	48,7 %	7,0 %	5,9 %	0,37
Celkem	65,8	68,5 %	76,2 %	8,3 %	6,1 %	0,7

Poznámka ATR po reformě zahrnuje již odečet daně z nemovitých věcí od daně z pronájmu; reálné náklady dle § 9 ZDP upravuje dle poměru příjmů z pronájmu nemovitostí a celkových příjmů dle § 9 ZDP.

Zdroj Finanční správa

Zpracování PAQ Research

G4.2.1.A Reforma by snížila rozptyl efektivního zdanění příjmů z nájmu v režimu reálných nákladů

Poznámka Přerušované čáry označují efektivní zdanění při využití paušálu; reálné náklady dle § 9 ZDP upravuje dle poměru příjmů z pronájmu nemovitostí a celkových příjmů dle § 9 ZDP

Zdroj Finanční správa, zpracování PAQ Research

4.2.4. Příjem z prodeje nemovitostí

Daňové zvýhodnění prodeje nemovitostí nevyužívaných pro vlastnické bydlení podporuje financializaci bydlení. Rozdíl mezi prodejní a pořizovací cenou nemovitosti je předmětem zdanění jako takzvaný „realizovaný kapitálový příjem“ FO. Příjem dnes nepodléhá zdanění, pokud (1) vlastník využíval nemovitost pro své bydlení, (2) vlastník využije nabyté prostředky pro uspokojení své budoucí bytové potřeby nebo (3) vlastník vlastnil nemovitost alespoň 5 (platné pro nemovitosti nabyté do konce roku 2020) nebo 10 let (tzv. časový test). Poskytnutí daňové úlevy pro nemovitosti nevyužívané pro vlastnické bydlení, tedy nemovitosti, které lze označit za „investiční“, motivuje domácnosti k ukládání svých prostředků do nemovitostí. Kombinace preference českých domácností investovat do nemovitostí (Golden Gate, 2025), rozvinutého hypotečního trhu a daňové incentivizace vytváří silný tlak na financializaci bydlení.

Navrhujeme osvobození zisků z prodeje „investičních“ nemovitostí časovým testem zrušit, což by mohlo zvýšit výběr DPFO až o vyšší jednotky miliard korun. Zdanění zisku při prodeji nemovitostí je předmětem zdanění bez výjimek v řadě zemí Evropy, například v sousedním Německu či Rakousku (Komárek & Prokop, 2025). Z důvodu přiblížení mezinárodní praxi a omezení financionalizace bydlení navrhujeme osvobození investičních nemovitostí časovým testem zrušit. Zrušení osvobození by mohlo přinést dodatečné daňové příjmy, které však nejdou přesně vyčíslit kvůli neexistujícím datům o ziscích z prodejů investičních nemovitostí. Na základě historických dat ohledně zdanění převodu nemovitostí však můžeme udělat hrubý odhad dodatečného výběru 4–14 mld. Kč ročně na DPFO.¹

V optimálním nastavení by předmětem zdanění byl reálný, nikoli realizovaný kapitálový zisk. Dnešní forma zdanění uznává jako předmět zdanění rozdíl mezi prodejní a nominální pořizovací cenou. Důsledkem při zdanění nominálního realizovaného kapitálového zisku je fakt, že i při nulovém reálném zisku (nehodnocení dané nemovitosti) zůstává předmětem nominální zisk daný inflací (OECD, 2022). Dá se proto zvažovat umožnit inflační úpravu základu zdanění skrze valorizaci pořizovací ceny nemovitosti. Tuto možnost mají vlastníci v Portugalsku (Roque, 2024). Podobné opatření by ale mělo být přijato i pro další typy majetku, jako jsou cenné papíry či podíly.

Co se týče nemovitostí užívaných pro vlastnické bydlení, je vhodné výši osvobození zastropovat kvůli regresivní povaze výjimky. Daňová úleva pro příjem z prodeje vlastnického bydlení neřeší hlavní překážky pro vlastnické bydlení – jako je nedostatek prostředků pro zaplacení spoluúčasti při koupi nemovitosti či pravidelné placení hypotečních splátek, neboť z ní benefitují vlastníci až při prodeji nemovitosti. Bohatší domácnosti ve srovnání s chudšími vlastní cennější nemovitosti, a tak profitují z daňové výjimky nadproporčně více. Vhodným opatřením je tak danit příjem z prodeje vlastnického bydlení nad určitou hranici, aby bylo omezeno riziko efektu „uzamčení“ (OECD, 2022; Komárek & Prokop, 2022).²

¹ Hrubý výpočet na základě výnosu daně z převodu nemovitostí (detaily viz příloha 6.4.). V modelu dopadů bereme prostřední hodnotu tohoto intervalu. Tento výpočet do velké míry bere v potaz změnu chování prodávajících (např. daňové optimalizace či omezení prodejů), protože je založen na reálném výběru historicky existující daně, která motivovalo k obdobným behaviourálním reakcím.

² Efekt „uzamčení“ znamená, že zdanění kapitálového zisku z prodeje motivuje vlastníky k odkládání prodeje. Zastropované osvobození tento problém omezuje tím, že běžné zisky zůstávají osvobozeny a zdaňuje se jen mimořádně vysoká část.

4.3. Finanční a movitý majetek: Zdanění příjmů a zisků z prodeje

V této kapitole se zabýváme primárně zdaněním finančního majetku. Na rozdíl od jiných kapitol neobsahuje návrhy na reformy – spíše popisuje nedostatky současného stavu a možné směry reform, které vyžadují hlubší analýzu. Mezi finanční majetek v této kapitole zahrnujeme:

- a** běžné a spořicí účty a termínované vklady;
- b** cenné papíry, jako jsou akcie a dluhopisy;
- c** podíly ve firmách;
- d** kryptoměny;
- e** kombinované produkty, jako jsou penzijní spoření či investiční fondy.

Zdanění finančního majetku můžeme rozdělit na zdanění příjmů z držení (např. úrok či dividenda) a zdanění příjmů z prodeje. Zdanění těchto tzv. kapitálových příjmů a zisků se někdy souhrnně nazývá zdanění kapitálu. Okrajově se věnujeme i zdanění movitého majetku domácností, jako jsou automobily, umění či cennosti.

4.3.1. Teorie a praxe zdanění kapitálu v Česku

Zdanění kapitálu je typicky považováno za relativně distorzní, ale evidence není jednoznačná. Dle klasického argumentu dochází při zdanění kapitálu k oslabení motivace investovat nebo šetřit, protože budoucí příjem z investic je zdaněn. To může vést k suboptimálním investicím a nižšímu ekonomickému růstu, protože jednotlivci a firmy preferují současnou spotřebu před dlouhodobým investováním (Atkinson a Stiglitz, 1976). Z tohoto důvodu navrhovala britská Mirrlees Review příjmy z kapitálu částečně osvobodit (Mirrlees a kol., 2011).¹ Dle studie OECD (2025a) však není empirická podpora pro tento argument velmi silná – nižší dostupnost domácích úspor navíc může být v otevřené ekonomice nahrazena zahraničním kapitálem (Grinols, 1996). Neexistuje silná empirická evidence ani pro argument, že vysoké zdanění kapitálu omezuje motivace zakládat a rozvíjet firmy – dle jedné studie míra zdanění kapitálu významně nevstupuje do rozhodnutí podnikatelů ohledně založení firmy (Fleischer, 2016).

Zdanění kapitálu by však nemělo být vysoké kvůli jeho mezinárodní mobilitě. Zdanění kapitálu však také vstupuje do volby investorů, kam existující jmění alokovat. Jeho přílišná výše může vést k nižší motivaci majetných osob, které jsou typicky vysoce mobilní,

¹ Návrh by zdanil pouze „rentu“ nad rámec běžného výnosu z kapitálu.

přestěhovat se do Česka či tady setrvat. Dle OECD (2025a) je tak výnosy maximalizující mezní daňová sazba zdanění kapitálu okolo 30 %, což je nižší než zdanění práce.

Zdanění kapitálových příjmů a zisků je však do určité míry žádoucí z distribučních důvodů. Kapitálové příjmy jsou koncentrované u nejbohatších domácností, které navíc typicky dosahují vyššího výnosu z kapitálu (Bastani a Walderstorm, 2020). Pokud by kapitálové příjmy a zisky nebyl zdaněny vůbec – na rozdíl od vysokého zdanění příjmu z práce – daňový systém by byl celkově regresivní. To by dále přispělo k již tak relativně vysoké majetkové nerovnosti v Česku.

Kapitál je v Česku zdaněn běžnými sazbami daně z příjmů, ale na rozdíl od práce nepodléhá pojistnému. Příjmy z držení jsou v Česku typicky zdaněny 15% srážkovou daní.¹ Příjmy z prodeje jsou zdaněny v rámci daně z příjmu fyzických osob (DPFO) z přiznání, tedy mezní sazbou 15 % či 23 %.² Sazby daně kapitálových příjmů jsou tak výrazně nižší než zdanění práce, jehož mezní sazba je kvůli povinnému pojistnému typicky 45,1 %.³

Příjmy z prodeje jsou v Česku většinově osvobozeny na základě „časových testů“. Předmětem zdanění příjmů z prodeje je *realizovaný kapitálový zisk* neboli rozdíl mezi prodejní a pořizovací cenou.⁴ Příjmy z prodeje různých druhů majetků jsou u nás však osvobozeny, pokud daný majetek je držen (vlastněn) po určitou dobu – jedná se o takzvaný „časový test“. Movité věci kromě aut, letadel a lodí jsou osvobozeny vždy. Navíc existuje hodnotový test, který od daně osvobozuje prodej cenných papírů, pokud celkový objem prodeje nepřesáhne 100 tisíc Kč v daném roce. Pokud zisk není od zdanění osvobozen, příjem z prodeje podléhá standardní 15% a 23% sazbě DPFO.

T4.3.1.A Časové testy osvobozující zdanění zisků z prodeje

Druh majetku	Délka časového testu
Nemovitost užívaná jako vlastní bydliště	2 roky
Nemovitost neužívaná jako vlastní bydliště	10 let
Podíl v obchodní společnosti či družstvu	5 let
Cenné papíry (např. akcie) a kryptoaktiva	3 roky
Auta, letadla, lodě	1 rok

Zdroj § 10 ZDP
Zpracování PAQ Research

¹ Pokud se jedná o dividendy vyplacené českou firmou nebo úroky.

² Hranici pro vyšší sazbu – trojnásobek průměrné mzdy – podléhají agregovaně všechny zdanitelné příjmy fyzických osob.

³ DPFO a pojistné ze superhrubé mzdy pro poplatníka s příjmy do trojnásobku průměrné mzdy.

⁴ Dnes je v ČR předmětem zdanění *nominální* realizovaný kapitálový zisk, OECD (2022) však doporučuje danit *reálný* kapitálový zisk (pořizovací cenu upravit o inflaci).

Český daňový systém dále zahrnuje úlevy pro vybrané spoření na stáří. Jedná se jednak o úlevu pro vklady v rámci odpočtů z DPFO, ale i pro výplaty penzí osvobozené od srážkové daně za určitých podmínek.

Inflace v rámci zdanění firemních zisků zvyšuje efektivní sazbu zdanění některých typů příjmů. Zdanění kapitálu fyzických osob není pouze o nominální sazbě. Efektivní míru zdanění zvyšuje růst cenové hladiny – v Česku je totiž zdaněn celý nominální výnos. Například u spořicího účtu s ročním úrokem 3 % ročně je při 2% inflaci mezní efektivní daňová sazba nikoliv 15 %, ale zhruba 45 %.¹ Navíc některé kapitálové příjmy již byly jednou zdaněny v rámci daně z příjmu právnických osob (DPPO). Jedná se zejména o dividendy či nárůst hodnoty akcií či firemních podílů v souvislosti s vyšším (zdaněným) ziskem firmy. Dá se argumentovat, že míra efektivního zdanění poskytnutého kapitálu je tak vyšší, například v případě dividendy až zhruba 33 %.² Tento argument však platí jen částečně, protože část DPPO reálně dopadá na pracovníky (nižšími mzdami) či zákazníky (vyššími cenami), spíše než na vlastníky snížením výnosu kapitálu (Toder, 2025).

4.3.2. Nedostatky ve zdanění kapitálu

Míra zdanění kapitálových příjmů je v Česku relativně nízká. Celkově tvořilo zdanění kapitálových příjmů fyzických osob v roce 2023 0,65 % HDP, zatímco průměr EU byl 0,94 % (Evropská komise, 2025). Jedním důvodem je nižší sazba na hlavní typy kapitálových příjmů, než je průměr nám podobných zemí či OECD (viz tabulka A).

T4.3.2.A Mezní efektivní daňová sazba pro vybrané typy aktiv v zahraničí

	Úrok na bankovních vkladech	Úrok z firemních dluhopisů	Dividendy	Prodej akcií (po alespoň 5 letech)
Česko	15 %	15 %	15 %	0 %
Průměr podobných zemí	28,1 %	28,1 %	15,8 %	16,8 %
Průměr OECD	22 %	22,8 %	18,4 %	15,9 %

Poznámka Platné pro rok 2016 pro případ osoby s průměrnou mzdou. Podobné země: Maďarsko, Polsko, Slovensko a Slovinsko. Průměry zahrnují i země s plným osvobozením.

Zdroj OECD, 2018

Zpracování PAQ Research

Osvobození kapitálových zisků časovým testem v Česku je při zahraničním srovnání štědré. Osvobození není v zemích OECD běžné – podobné osvobození (po uplynutí časového testu nebo bez ohledu na délku držení) umožňuje pouze 6 z 24 zemí EU, které patří do OECD (OECD, 2025a). Z nám podobných zemí má podobné časové testy pouze Slovensko (pouze na veřejně obchodovatelné akcie) a Slovinsko (plné osvobození po 15 letech). Většina zemí EU,

¹ Reálný výnos je zhruba 1 %, 15% sazbě však podléhá veškerý 3% nominální výnos.

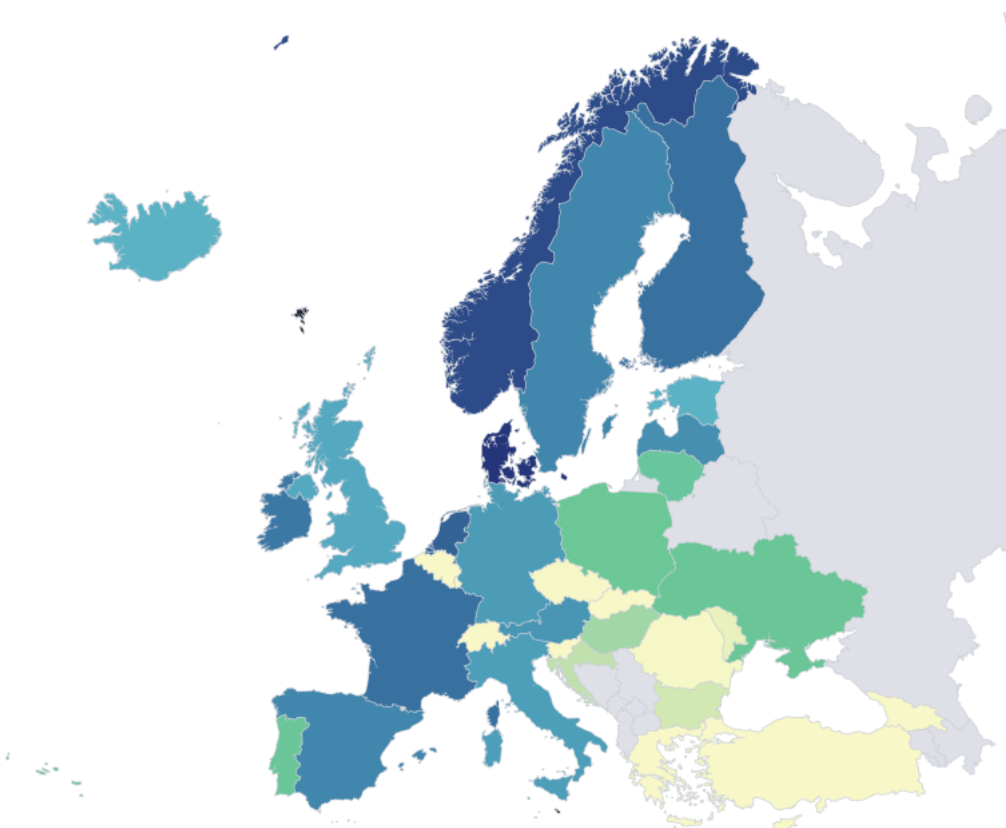
² $(1 - 21\%) \cdot 15\% + 21\% = \text{cca } 33\%$ původní firemního zisku (zohledňuje 21% sazbu DPPO).

včetně Polska, Německa a Rakouska, zdanění uplatňuje, většinou ve výši „běžné“ daně z příjmu fyzických osob či speciální kapitálové daně (graf B).

G4.3.2.B Výjimky ve zdanění kapitálových zisků, jako má Česko, nejsou v Evropě běžné

Mezní daňová sazba při prodeji cenných papírů

0,0 % 42,0%

Zdroj Tax Foundation, 2025 (upraveno pro Česko)
Zpracování PAQ Research

Existence časových testů křiví volbu investorů tím, že dělá jeden typ aktiv atraktivnější než jiný. Investoři tak mají vyšší motivaci investovat například do akcií či firem spíše než do jiných aktiv. Časové testy navíc mohou ovlivnit volbu prodeje aktiva v čase. Tyto výjimky tak mohou vést k misalokaci kapitálu, což porušuje neutralitu systému, která by dle OECD měla být „primárním zájmem ve vývoji daňové politiky“ (2018a).

Časový test navíc přispívá k regresi daňového systému. Zahraniční evidence ukazuje, že z podobných úlev těží hlavně vysokopříjmoví, jelikož drží velkou část finančního jmění – například v USA téměř 80 % daňové úlevy pro kapitálové zisky jde 5 % osob s nejvyššími příjmy (OECD, 2025a). Pro Česko stejný závěr naznačují i data z šetření Finanční situace domácností. Z něj vyplývá, že desetina ekonomicky aktivních domácností s nejvyšším

příjmem drží 59 % veškerého objemu akciového jmění českých domácností.¹ Tato statistika naznačuje, že vysokopříjmoví relativně více využívají daňových výjimek než jednotlivci s nižšími příjmy, což vnáší do daňového systému regresi.

Plné osvobození kapitálových zisků po splnění časového testu umožňuje daňovou optimalizaci a úniky. Daňové osvobození prodeje firemního podílu lze využít pro obcházení výplaty zisku majitelům – k tomu může sloužit prodej podílu firmy (A) po splnění časového testu skrze holding jiné firmě (B) se stejnými vlastníky, čímž dochází k nezdaněnému vyplacení zisku z firmy (B).² Daňové osvobození lze využít pro obcházení daně z prodeje či někdejšího převodu nemovitosti (zařazením do majetku s.r.o. a prodejem podílu firmy). Tyto a další optimalizace daní se snaží stíhat finanční správa, která je ale agendou vyvolanou daňovou výjimkou zbytečně vytížena.

Na časovém a hodnotovém testu navíc státní rozpočet může ztrácet cca 10 mld. Kč ročně. Přesné výpočty ušlých daňových příjmů kvůli osvobození prodeje cenných papírů, kryptoaktiv a podílů neexistují, protože zisky z těchto prodejů nejsou nikde zaznamenávané. Dá se však vycházet z odhadů realizovaných zisků z prodeje kapitálu ve vyspělých ekonomikách – dle našeho hrubého výpočtu (viz příloha 6.4.) ušlý příjem činí 6–15 mld. Kč na DPFO ročně.³

Celkově by reforma zdanění kapitálu, zejména časových testů, byla žádoucí. Současné osvobození ve zdanění kapitálových zisků porušuje neutralitu, je regresivní, umožňuje optimalizace a je rozpočtově významné.⁴ Vzhledem k unikátnosti nastavení oproti jiným evropským státům a celkově relativně nízkým sazbám zdanění příjmů fyzických osob by navíc zrušení osvobození zřejmě nemuselo významně snížit investiční aktivitu a konkurenceschopnost české ekonomiky. Potvrzení této hypotézy by však vyžadovalo hlubší analýzu mimo rozsah této studie.

4.3.3. Alternativy časových testů a další možné reformy

Zrušení či omezení časových testů by mohlo omezit motivace k produktivním a výnosným investicím – jejich cílená daňová podpora je však žádoucí ze dvou důvodů. Prvním je zvýšení motivace domácností k investicím do výnosnějších forem spoření. Finanční jmění českých domácností je ze 45 % ve vkladech a oběživu, v porovnání například s 28 % v Dánsku, které drží o 24 p.b. více jmění v akciích a podílech (Eurostat, 2022). V souvislosti se stárnutím populace je v zájmu státu podpořit výnosné spoření domácností, které by mohlo snížit zátěž na I. pilíř důchodového systému. Druhým důvodem je omezená

¹ Vlastní analýza na základě FSD 2023 a EU-SILC 2026 (detaily viz kapitola 6.1). Tento rozdíl je pravděpodobně podhodnocený vzhledem k tomu, že v šetření jsou podrepzentovány domácnosti s velmi vysokým majetkem.

² Příkladem může být mediálně známý příklad firmy FPPV s.r.o. (Hospodářské noviny, 2004).

³ 0,5–1 % HDP by v roce 2024 činilo cca 40–80 mld. Kč. Při průměrné daňové sazbě 20 % (někde mezi základní sazbou 15 % a druhou sazbou 23 %) by celková teoretická daň z těchto zisků tvořila 8–16 mld. Kč. Od tohoto teoretického celku odečítáme reálně odvedenou DPFO z kapitálových zisků, která dle našich odhadů na základě daňových přiznání od finanční správy tvoří cca 1–2 mld. Kč. Rozdíl, který se dá vysvětlit osvobozením, je tedy 6–15 mld. Kč.

⁴ Zvažovat se dá také zúžení platnosti časových testů pouze na aktiva s domicilem v Evropské unii, aby z úlevy mohly těžit spíše evropské firmy (precedentem je daňové osvobození úroků ze státních dluhopisů evropských států). Takové opatření by však pomohlo pouze částečně – zachovalo by osvobození například pro fondy amerických firem, které mají domicil v EU (například v Irsku, které nabízí výhodné daňové podmínky). Navíc by mohlo omezit motivaci domácností investovat do cenných papírů, protože by se úleva nevztahovala na výnosnější americké a další neevropské akcie.

dostupnost nebankovního (kapitálového) financování pro české podnikatele a firmy. Hospodářská strategie České republiky (MPO, 2024) identifikuje, že jednou z bariér ekonomického růstu je „nedostatečně rozvinutý přístup k financování, zejména pro malé a střední podniky“, včetně start-upů. Mezi hlavní problémy řadí omezenou diverzifikaci zdrojů financování a nedostatečně rozvinutý kapitálový trh.

Podpora výnosnějších investic domácností

Pro podporu výnosnějších investic domácností existují cílenější nástroje než časové testy.

Jednou možností je speciální kapitálová daň se slevou na poplatníka. Zrušení časových testů a zavedení nové kapitálové daně se slevou by umožnilo zdanění významných, dnes osvobozených kapitálových příjmů, a přitom by mělo malý dopad na běžné drobné investory. Taková daň je ve světě běžná (má ji například Spojené království nebo Německo), ale vyžadovala by větší reformu zdanění příjmů fyzických osob.

Alternativou jsou částečně osvobozené „individuální investiční účty“. Ty by nabízely finanční instituce, podobně jako dnes dlouhodobý investiční produkt (DIP). „Individual savings accounts“ byly ve Spojeném království zavedeny v roce 1999 jako nástroj k podpoře tvorby úspor obyvatel. Na tyto účty může daňový poplatník vložit určitou omezenou částku ročně¹ a výnosy z této částky nejsou daněny – ať už ji dále investuje nebo jen pobírá úroky z vložené částky. Neexistuje žádný limit pro výběr, jen pro vklad, což omezuje možnost neomezeného osvobození pro velmi majetné osoby.

Individuální investiční účty motivují k investicím a pro Česko je doporučovala i Světová banka (2017). Ve Spojeném království se osvobození váže i na spořicí účty. Pro Česko se dá uvažovat o uplatnění osvobození v rámci účtu pouze na rizikovější investice jako jsou investice do cenných papírů. Naopak vnímáme jako důležité, vzhledem ke specifikům českého kapitálového trhu, obsáhnout v individuálních investičních účtech i obchodní podíly nekótované na burze, aby do něj lidé mohli zahrnout své podíly na s.r.o. Výhodou účtu je, že pokud člověk investuje dobře, může pak vybrat nedaněný mnohonásobek svého vkladu. Podobně tak podnikatel může plně osvobodit zisk z prodeje své firmy, pokud ji (včetně základního kapitálu) vložil při založení do účtu. Možnou nevýhodou může být administrativní náročnost produktu. Česko se jím však již inspirovalo při vytváření DIPu², u kterého relativně rychle vznikla velmi slušná konkurence bank a jiných finančních institucí, které jsou schopny tuto administrativu zprocesovat.

Podpora investic do rizikového kapitálu

Navíc je třeba zvážit další opatření pro investory rizikového kapitálu. Zrušení časových testů by mohlo mít negativní vliv na dostupnost rizikového kapitálu, který poskytují fyzické osoby – typicky čeští angel investoři, kteří investují do ranných start-upů. Vyšší zdanění by snížilo atraktivnost těchto rizikových investic, což by mohlo omezit financování pro velmi mladé start-upy.³ Problematické je navíc to, že dnes v rámci § 10 ZDP (zdanění zisků z prodeje

¹ Nyní 20 tisíc liber, ale diskutuje se snížení.

² V případě zavedení individuálních investičních účtů by zřejmě muselo dojít ke sloučení s DIPem.

³ Ty typicky nezískávají financování od bank či ze zahraničních zdrojů (kvůli tzv. home bias, tedy preferenci angel investorů investovat ve své vlastní zemi (Cumming a Dai, 2010)).

podílů ve start-upu) není možné uplatit ztrátu z jiných letech, jak je možné pro právnické osoby. Investor tak nese celé riziko ztráty, zatímco stát si bere podíl jen na úspěchu, což snižuje očekávaný výnos a vede k menší ochotě financovat rizikové projekty, jako jsou start-upy. Speciální kapitálová daň se slevou či individuální investiční účty by v tomto případě nemusely být dostatečně motivační kvůli nízkému limitu osvobození.¹

Řešením by mohly být cílené úlevy pro andělské investory, například po vzoru britského Enterprise Investment Scheme (EIS). Ten shledala Evropská komise ve svém reportu (Evropská komise, 2017) jako nejlepší existující program daňových pobídek pro venture capital a business angel investice. Tento program zavedlo Spojené království již v roce 1994 a podobný koncept od té doby uzákonily i další země, například Francie, Nizozemsko či Švédsko. EIS je zaměřen na malé a střední podniky, hlavně pak v oblastech s vysokou přidanou hodnotou. Umožňuje investorům do společností, které splní podmínky, které EIS uvádí, si „automaticky“ odečíst z daně z příjmu 30 % investované částky, a to až do 1 milionu GBP ročně. Za jistých okolností dokonce pak EIS umožňuje i osvobodit od placení daní, či alespoň daň v čase odsunout, příjem z jinak zdaněné aktivity, zisk z níž bude skrze EIS investován. Tyto výhody velmi motivují investory vložit peníze do domácích firem a pomoci jim tak růst místo toho, aby svůj kapitál investovali do zahraničních, větších a stabilnějších firem. Implementovat EIS v Česku navrhlo ve své studii Centrum ekonomických tržních analýz, které přišlo mimo jiné s návrhem 50% odpočtu na maximální investici ve výši 1 milionu Kč pro danou firmu, maximální roční odpočet v pásmu 2–5 milionů Kč a s možností odepsat ztrátu z investice v případě insolvence společnosti (CETA, 2025).

Dalším možným řešením by bylo uplatnění daňové ztráty z prodeje cenných papírů v následujících letech. Pokud fyzická osoba dosáhne faktické ztráty v § 10 ZDP, tedy souhrn výdajů na prodané cenné papíry je vyšší než příjem z jejich prodeje, nemůže ji daňově využít v jiných letech. Na daních tak během delšího období může zaplatit více, než kolik by odpovídalo reálnému výdělku. Možným řešením by byla možnost uplatnění ztráty v následujících letech (tzv. loss carry-forward), která existuje například ve Spojeném království (Gov.uk, n.d.). Vzhledem ke specifické konstrukci § 10 ZDP by mohla existovat možnost uplatnit si daňovou ztrátu jen v rámci subsektory příjmů, v níž ztráta vznikla. Jinými slovy, stejně jako dnes není možné kompenzovat v rámci § 10 ZDP zisky z prodeje cenných papírů se ztrátou z prodeje například kryptoměn, toto opatření by umožnilo převést ztrátu jen u stejných aktiv.

Další možné reformy

Vedle těchto možných reforem uvádíme bez detailů i další opatření, která by mohla přispět k systematictějšímu a efektivnějšímu zdanění finančního a movitého majetku:

- **Danění reálných, ne nominálních zisků.** Česko a většina zemí EU zdaňuje při prodeji aktiv nominální místo reálného zisku. Systém je sice jednodušší na správu, ale částečně daní inflaci a snižuje reálné bohatství poplatníka, pokud cena aktiva roste jen o inflaci. To omezuje dostupnost kapitálu. V současnosti vliv zmírňují

¹ Typická investice se pohybuje okolo nižších jednotek milionů (Nápad roku, n.d.).

časové testy, jejich zrušení by problém zvýraznilo, hlavně u dlouhodobě držených aktiv.

- **Diferenciace míry zdanění normálních a mimořádných příjmů.** Britská Mirrlees review (Mirrlees a kol., 2011) argumentuje pro osvobození příjmů či zisků z kapitálu do úrovně běžné návratnosti, tedy takové, která pouze kompenzuje investora za odklad spotřeby. Vyšší výnosy nad tuto úroveň, označované jako mimořádné či nadnormální, typicky představují ekonomické renty – zisky z unikátních příležitostí, monopolního postavení nebo šťastných okolností – a mohou proto být zdaněny plnou sazbou bez významného narušení investičních pobídek. Takové nastavení by bylo efektivní, protože by neodrazovalo od investic, a zároveň by posílilo férovost, neboť by zdanilo zisky, které mohou být z části nezasloužené. Podobný systém (tzv. rate of return allowance) existuje v Norsku (Norská daňová administrativa, n.d.).
- **Zvýšení atraktivity dividend.** Česko a většina zemí EU daňově znevýhodňuje vlastní kapitálové financování proti dluhu, protože úroky z dluhu jsou nákladem odečitatelným ze základu daně a dividendy – tedy výplata zisku podílníkům – ne. Firmy proto preferují dluh před emisí akcií, což vede k vyššímu zadlužení a menší dynamice. EU proto zvažuje program DEBRA¹, který by částečně vyrovnal daňový režim dividend a úroků.
- **Snížení hranice pro definici mateřské společnosti.** Směrnice EU určuje, že pro mateřské firmy držící alespoň 10 kapitálu či hlasů v dceřiné firmě jsou příjmy z dividend, úroků či prodeje podílů osvobozené od daně. Snížení tohoto limitu k 5 % by usnadnilo investice venture capital fondů do start-upů, kde podíly jednotlivých investorů často 10 % nedosahují, protože se běžně sdružují do konsorcií.
- **Konzistentnější zdanění cenných papírů.** Současný systém umožňuje fyzickým osobám přiřazovat kupní a prodejní ceny cenných papírů libovolně, zatímco právnické osoby musí používat FIFO² nebo vážený průměr. V kombinaci s časovými testy to umožňuje optimalizace, jako je například využití LIFO³ výpočtu, které snižují zdanitelné zisky. Zároveň česká legislativa nijak neomezuje tzv. tax loss harvesting, kdy poplatník na konci roku prodá ztrátové pozice a obratem je koupí zpět jen za účelem vytvoření daňové ztráty; v zahraničí (např. USA) existuje časový limit, který takové transakce filtruje. Rostoucí počet aktivních traderů navíc rozmazává hranici mezi příležitostným příjmem podle § 10 a podnikáním podle § 7, což má dopad i na odvody sociálního a zdravotního pojištění. Řešením by bylo sjednotit párovací metody s právnickými osobami, zavést pravidla proti formálním transakcím se ztrátami a vydat jasnou metodiku, od jaké úrovně už obchodování představuje podnikání.

¹ Debt-equity bias reduction allowance, tedy odpočet za účelem snížení preference dluhu nad financováním vlastním kapitálem.

² First in, first out – prodávané cenné papíry jsou do nákladů zaúčtovány v takovém pořadí, v jakém byly „naskladněny“. Příklad: Firma nakoupí 1.1. 30 ks akcií za 50 Kč kus, 1.2. koupí 50 ks akcií za 100 Kč kus a 1.3. koupí 100 ks akcií za 120 Kč kus. Dne 1.4. pak prodá 90 ks za 110 Kč za kus. Její zdanitelný zisk pak bude $90 \cdot 110 - (30 \cdot 50 + 50 \cdot 100 + 10 \cdot 120) = 2\,200$ Kč. Na „skladě“ zůstane 90 ks akcií po 120 Kč.

³ Last in, first out – jde o opak FIFO, při prodeji se jako náklad zaúčtují poslední „naskladněné“ cenné papíry. Při použití stejného příkladu jako u FIFO by zde byla vykázána dokonce daňová ztráta, protože by se pro výpočet nákladů použilo 90 ks akcií nakoupených za 120 Kč za akcií – celková ztráta by tedy dosáhla $90 \cdot 110 - 90 \cdot 120 = -900$ Kč.

- **Zdanění prodejů určitého movitého majetku.** Současné osvobození téměř veškerého movitého majetku umožňuje nezdaněné zisky z drahých sběratelských předmětů. Je možné zvážit omezení podobně jako u cenných papírů – například nastavit absolutní limit nebo vymezit konkrétní kategorie (obrazy, šperky, mince).

4.4. Zdanění nabytí majetku celkově: Dědická daň

V této kapitole diskutujeme zavedení dědické a darovací daně. Ta je běžnou součástí zahraničních daňových systémů. V Česku by mohla být relativně efektivním způsobem, jak vybrat 4–9 mld. Kč ročně navíc do rozpočtu. Pokud by cílila na děděný či darovaný majetek nad relativně vysokou hranici 10 mil. Kč, zasáhla by zejména nejbohatší pětinu českých domácností a mohla tak omezit růst majetkových nerovností. Návrh by chránil rodinné firmy prostřednictvím odkladu či splátek daně.

4.4.1. Proč danit dědictví a dary

Dědická daň je daň, která se uplatňuje na hodnotu majetku v okamžiku jeho převodu na dědice, obvykle ve chvíli úmrtí původního vlastníka. Výše daně se stanovuje jako procento z hodnoty zděděného majetku a může se lišit podle výše dědictví nebo vztahu mezi zůstavitelem a dědicem. V Česku dědická daň existovala až do roku 2014. Nevztahovala se však na rodinné příslušníky a byla tak kvůli nízkým výnosům¹ zrušena. Často se dědická daň spojuje s darovací daní, protože bez darovací daně by bylo snadné daň dědickou obejít – například darováním majetku krátce před smrtí. V této kapitole diskutujeme dědickou a darovací daň dohromady (a pro zjednodušení pro obě daně používáme pouze „dědická daň“).

Dědická daň však patří mezi ekonomicky relativně efektivní daně. Základem je převod majetku po smrti, nikoli jeho tvorba či držení během života, a proto má relativně nízký vliv na rozhodování o akumulaci majetku. Dle empirické literatury, kterou shrnuje studie OECD (2021), se elasticita zdanitelného majetku vůči daňové sazbě pohybuje okolo 0,1–0,2 (tedy že zvýšení mezní sazby dědické daně o 1 % snižuje zdanitelný akumulovaný majetek o 0,1–0,2 %). Navíc příjemce dědictví obvykle získává majetek bez aktivního přičinění – tedy bez práce, investování či převzetí rizika. To dle některých dělá zdanění tohoto typu příjmu spravedlivým (Piketty & Saez, 2013; Bastani & Waldenström, 2020). Zdanění je navíc technicky jednoduché a administrativně relativně nenáročné, zejména pokud se vztahuje pouze na převody nad vyšší prahové částky. Ačkoli může dědická daň působit administrativně náročně zejména kvůli oceňování majetku, většina těchto kroků je stejně nezbytná pro právní převod vlastnictví – a při systému se dvěma sazbami a minimem

¹ V roce 2012 činil výběr dědické daně pouhých 75 milionů Kč, tedy přibližně 0,01 % celkových daňových příjmů.

výjimek nemusejí být administrativní náklady vysoké. Evidence majetku navíc tvoří přirozenou součást moderního daňového systému a její rozvoj dále usnadňuje správu a kontrolu těchto daní (Kopczuk, 2013). Při dobře nastaveném systému lze tak dosáhnout výnosu s nízkým rušivým efektem na ekonomiku (OECD, 2021).

Dědická daň může přispět k omezení majetkových nerovností. Zdanění převodu majetku mezi generacemi omezuje kumulaci bohatství v majetných rodinách a brání jeho neomezenému přenosu a koncentraci. Dědická daň je pro tento cíl obzvláště dobrý nástroj, protože se tato daň uplatňuje i na majetek, který nemusel být nikdy zdaněn – kapitál, v rámci kterého je zisk často nerealizovaný (např. rostoucí hodnota firemního podílu, který není nikdy prodán) nebo osvobozený od daně časovým testem. Dědická daň tak umožňuje zásah do nahromaděného bohatství, které by jinak zůstalo mimo dosah daňového systému, a přispívá ke zmírnění mezigenerační reprodukce nerovnosti (OECD, 2018b). To je relevantní i v českém kontextu, kde část majetku historicky spojená s privatizací z 90. let nebyla nikdy výrazně zdaněna.¹

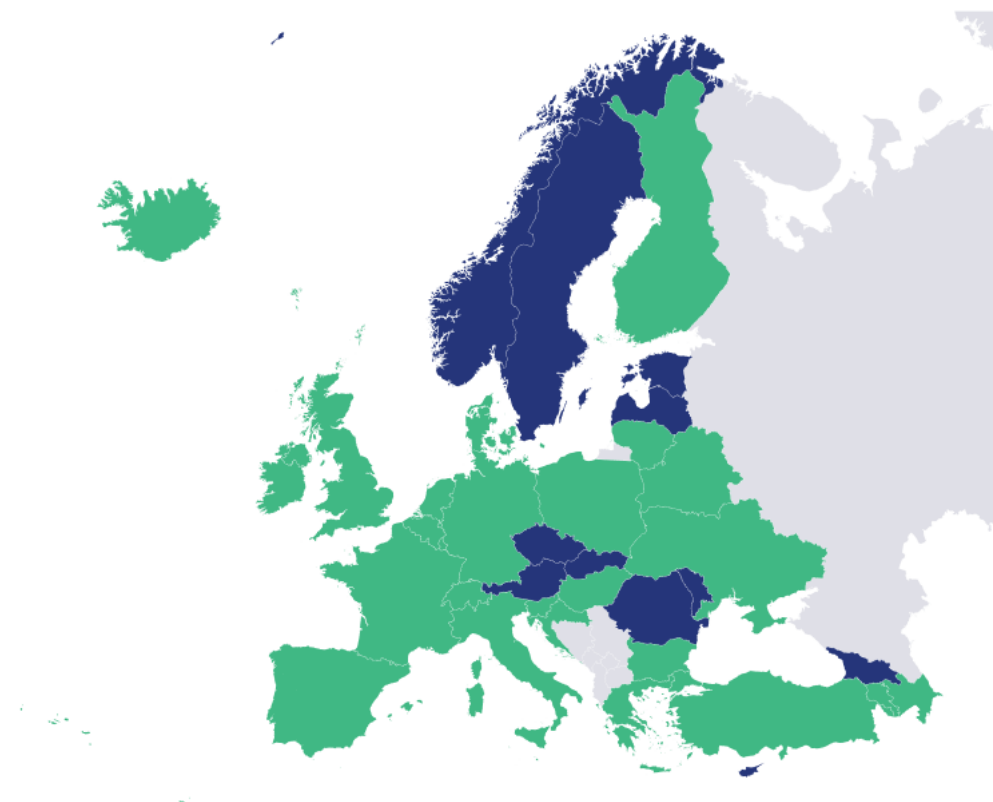
4.4.2. Zahraniční praxe

Dědické a darovací daně existují ve většině zemí OECD. Přibližně dvě třetiny členských států vybírají nějakou formu dědické či darovací daně – od symbolických sazeb až po silně progresivní zdanění velkých majetků. Zbývající třetina tyto daně zcela zrušila, často s odkazem na jejich nízkou výnosnost nebo politickou nepopulárnost. Například v Evropské unii dnes osm států (včetně Česka, Slovenska, Rakouska, Švédska či Estonska) nemá ani dědickou či darovací daň.

¹ Výnosy z privatizace v 90. letech nebyly výrazně zdaněny mimo jiné kvůli tehdejším benevolentním časovým testům (např. pouze 6 měsíců u akcií).

G4.4.2.A Většina států Evropy má dědickou daň, na rozdíl od Česka

● Neexistuje ● Existuje

Poznámka Pouze dědické daně (v přímé či nepřímé linii).

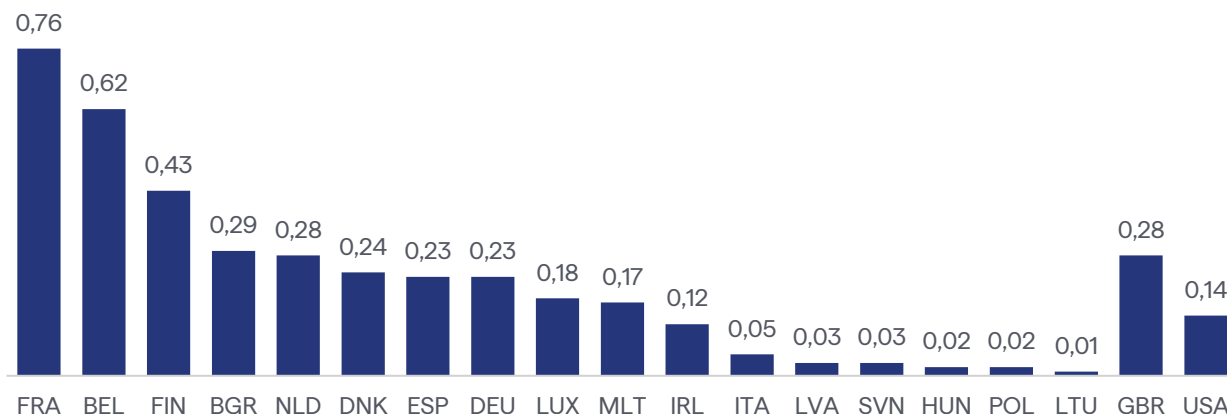
Zdroj TaxFoundation, 2025b

Zpracování PAQ Research

Výnosy dědických daní jsou relativně nízké. V evropských zemích se typicky výběr dědické a darovací daně pohybuje mezi 0,02 % až 0,5 % HDP (graf B). To by v Česku korespondovalo k 2 až 48 mld. Kč v roce 2024. Vysoký rozptyl výběru závisí nejen na celkovém bohatství země a jeho distribuci, ale i na konstrukci dědické daně – tedy sazbách a osvobozeních.

G4.4.2.B Výnos dědické daně se v zahraničí typicky pohybuje mezi 0,02 % až 0,5 % HDP

Výběr dědické daně, v % HDP

Zdroj OECD Revenue Statistics, 2023

Zpracování PAQ Research

Přístupy k dědické dani se významně liší, jak naznačuje rozdílná výše výběru v grafu B výše. V zemích s dědickou a darovací daní se významně liší sazby daně a výše osvobozené hodnoty majetku, ze které se daň neodvádí (tabulka C). Na základě těchto dvou parametrů lze země rozdělit do čtyř základních modelů:

- 4 Nízký práh osvobození, nízké sazby** (např. Polsko nebo Slovinsko): Dani podléhají i relativně malá dědictví, ale s nízkou sazbou. Například Polsko osvobozuje pouze prvních cca 210 000 Kč zděděného majetku sazbou 3–7 %.
- 5 Vysoký práh, nízké sazby** (např. Itálie nebo Irsko): Běžná dědictví (zejména v rodině) dani nepodléhají, což ji dělá progresivnější a administrativně méně zatěžující. Například Itálie osvobozuje dědictví pro děti a manžele až do výše 1 milionu EUR na osobu, a nad tento limit uplatňuje jednotnou sazbu 4 %.
- 6 Vysoký práh, vysoké sazby** (např. USA a Německo): Tento model fakticky osvobozuje většinu běžných převodů – v USA hranice činí více než 13 milionů dolarů, v Německu 400 000 EUR na dědice v přímé linii. Teprve u výrazně hodnotných převodů se uplatňují sazby relativně vysoké 40 % (USA) a až 50 % (Německo). Díky tomu je daň zaměřená jen na nejbohatší část obyvatelstva. Výnos je výrazně menší než u modelu s nízkým prahem, ale zároveň je administrativní zátěž menší.
- 7 Nízký práh, vysoké sazby** (např. Francie nebo Španělsko): Tento přístup kombinuje nízkou hranici osvobození (běžně pod 100 000 EUR) s vysokými, progresivními sazbami. Francie uplatňuje sazbu až 45 % u vyšších částek. Výrazné zdanění se týká i středně velkých dědictví a přináší relativně vysoký daňový výnos. Zároveň však může působit likvidačně, zejména u nepeněžních dědictví (např. nemovitosti) bez možnosti okamžité likvidace.

T4.4.2.C Přehled sazeb dědických a darovacích daní ve vybraných zemích

Země	Manžel(ka)		Dítě		Mimo příbuzenský vztah		Struktura
	Osvobozeno (Kč)	Sazba	Osvobozeno (Kč)	Sazba	Osvobozeno (Kč)	Sazba	
Belgie	402 626	~3–30 %	402 626	~3–30 %	402 626	až 80 %	Progresivní
Dánsko	Zcela	0 %	1 084 454	~15 %	1 084 454	~36 %	Progresivní
Finsko	2 415 753	~7–19 %	536 834	~7–19 %	536 834	až 36 %	Progresivní
Francie	Zcela	0 %	2 684 170	až 45 %	374 402	až 60 %	Progresivní
Německo	13 405 803	~7–30 %	10 750 667	~7–30 %	482 912	až 50 %	Progresivní
Řecko	4 024 232	~1–20 %	4 024 232	~1–20 %	4 024 232	až 40 %	Progresivní
Maďarsko	Zcela	0 %	Zcela	0 %	–	9–18 %	Rovná
Irsko	Zcela	0 %	8 979 946	33 %	414 375	33 %	Rovná
Itálie	26 840 620	0 %	26 840 620	4 %	2 550 000	8 %	Rovná
Litva	Zcela	0 %	Zcela	~5–10 %	–	~10–15 %	Progresivní
Nizozemsko	17 744 125	~10–20 %	562 174	~10–20 %	562 174	až 40 %	Progresivní
Polsko	Zcela	0 %	Zcela	0 %	–	až 20 %	Progresivní
Portugalsko	Zcela	0 %	Zcela	0 %	–	10 %	Rovná
Slovinsko	Zcela	0 %	Zcela	0 %	–	až 39 %	Progresivní
Španělsko	428 311	~7–34 %	428 311	~7–34 %	428 311	až 80 %	Progresivní
Spojené království	15 074 111	0 %	15 074 111	40 %	9 587 500	40 %	Rovná
Spojené státy	Zcela	0 %	272 130 000	40 %	319 835 000	40 %	Rovná

Poznámka Přepočteno oficiálním kurzem k 30. 6. 2024.

Zdroj OECD (2021)

Zpracování PAQ Research

Jednotlivé státy tedy volí různé kombinace sazby a prahu podle fiskálních, administrativních a politických priorit. Modely s nízkým prahem a vysokou sazbou obvykle přinášejí nejvyšší výnos, ale také největší daňovou zátěž i pro střední třídu (OECD, 2021). Naproti tomu modely s vysokým prahem a mírnou sazbou cílí výhradně na velké majetky a mají redistribuční účinek při menší administrativní náročnosti (Piketty & Saez, 2013; Boadway, Chamberlain & Emmerson, 2010).

4.4.5. Návrh dědické a darovací daně pro Česko

Na základě uvedené zahraniční praxe navrhujeme tři možné modely dědické a darovací daně, které jsou cíleny primárně na největší majetky. Všechny varianty představují kompromis mezi fiskálním výnosem a ochranou střední třídy, přičemž vycházejí z principu vysokého nezdánitelného minima.

Model 1: Vysoké nezdánitelné minimum s jednotnou sazbou. Základem tohoto návrhu je zavedení vysokého nezdánitelného minima ve výši 10 mil. Kč pro přímou linii a 5 mil. Kč pro ostatní. Drtivá většina běžných dědictví by tak zůstala zcela nedaněna. Například průměrná hodnota čistého jmění české domácnosti (~4,6 mil. Kč; ČSÚ, 2025a) by byla osvobozena. Daň by cíleně dopadla na horních ~10–15 % populace podle bohatství, mezi nimi zejména na nejbohatší 1 %, které vlastní 26,3–37,8 % veškerého majetku českých domácností (UBS, 2023, Blanchet & Martínez-Toledano, 2023). Část majetku převyšující tento limit by byla zdaněna jednotnou sazbou 23 %, čímž by došlo ke sladění se zdaněním kapitálových příjmů. Například dědictví 100 mil. Kč by mělo efektivní sazbu cca 21 %. Tento systém by byl administrativně jednoduchý, transparentní a pro daňové subjekty předvídatelný.

Model 2: Osvobození rodinné nemovitosti a univerzální limit. Tento návrh cílí na eliminaci hlavního praktického problému dědické daně – nedostatku hotovosti u dědiců k jejímu zaplacení. Řešením je plné osvobození jedné nemovitosti, kterou zůstavitel používal k vlastnímu bydlení a která přechází na člena blízké rodiny (přímá linie). Kromě toho by bylo zavedeno univerzální nezdánitelné minimum ve výši 5 mil. Kč pro každého dědice, které se vztahuje na veškerý zbylý movitý i nemovitý majetek. Tento kombinovaný štít zcela chrání typická rodinná dědictví (např. dům se zahradou a úsporami) před jakoukoli daňovou povinností. Daň by se vztahovala pouze na velmi hodnotné majetky výrazně převyšující součet ceny osvobozené nemovitosti a peněžního limitu. Tento přístup je v různých obměnách běžný v zahraničí (například velkorysé osvobození pro rodinné domy ve Velké Británii nebo v USA; OECD, 2018). Sazba na neosvobozené dědictví by byla 23 % jako v modelu 1.

Model 3: Progresivní daň s velmi vysokým limitem. Dědická daň by byla progresivní: velmi vysoké nezdánitelné minimum (např. 15–20 mil. Kč v přímé linii), které chrání i vyšší střední třídu. Nad tímto limitem by se aplikovala progresivní sazba – například 23 % pro část do 50 mil. Kč a 40 % pro část nad tuto hranici. Takové vyšší sazby jsou běžné, ale podobně vysoký nezdánitelný základ nikoliv. Aby se neutralizovaly podněty k prodeji majetku před smrtí (kvůli nižší sazbě daně z příjmů), součástí reformy by mělo být i zavedení vyšší sazby daně z příjmů fyzických osob (40 %) pro příjmy přesahující 4násobek průměrné mzdy. To by mohlo nahradit navrhované zrušení stávajícího maximálního vyměřovacího základu pro sociální pojištění v kapitole 2.

Navrhované modely by jednotně pokrývaly všechny bezplatné převody – jak dědictví, tak větší dary během života dárce. Administrativně by bylo vhodné zachovat odlišný režim pro praktické vybírání daně: daň z dědictví by byla zpravidla vypočtena a vybrána v rámci dědického řízení (notář/finanční úřad po zjištění pozůstalosti), zatímco daň z darů by byla

spravována samostatně (např. prostřednictvím daňového přiznání podávaného obdarovaným jednou ročně, podobně jako nyní v režimu daně z příjmů).

Klíčovou zásadou návrhu je zachovat co nejširší záběr daně s co nejméně výjimkami.

V minulosti byla česká dědická a darovací daň do značné míry doprovázena mnoha osvobozeními, což vedlo k jejímu nízkému výnosu a nesystémovosti. V některých státech se liší výše nezdanitelných částek podle vztahu k zůstaviteli (tabulka 1). Nový model proto stojí na vysokém prahu zdanění a minimu dalších výjimek, v souladu s doporučeními OECD (2021). Přesto je vhodné zohlednit některé specifické situace:

- **Manželé a registrovaní partneři:** Navrhujeme, aby převody majetku mezi manžely (případně partnery v registrovaném partnerství) byly zcela osvobozeny od daně. Toto osvobození odráží skutečnost, že bohatství bylo často vybudováno společně a plní funkci zabezpečení pozůstalého partnera. Ve všech zemích, které uplatňují daň z dědictví či pozůstalosti, mají manželé nejvyšší nezdanitelné částky, přičemž v řadě zemí (např. Francie, Spojené království, Spojené státy, Irsko) jsou zcela osvobozeni (OECD, 2021).
- **Děti:** Daňové zacházení s přímými potomky je ve většině jurisdikcí po manželech druhé nejvýhodnější. V některých zemích (např. Maďarsko, Litva) jsou děti zcela osvobozeny, jinde (např. Německo, Itálie, Spojené státy) mají vysoké nezdanitelné částky (OECD, 2021). V souladu s tímto mezinárodním standardem navrhujeme pro děti výrazně vyšší nezdanitelný práh – 10 mil. CZK – nikoliv však plné osvobození, jak tomu bylo v Česku před rokem 2014. Výjimka zohledňuje skutečnost, že přímí potomci jsou typickými dědici a často příjemci mezigeneračního převodu majetku (OECD, 2021).
- **Veřejně prospěšné subjekty:** Dary či dědictví směřující na charitativní, humanitární nebo veřejně prospěšné účely (např. neziskové organizace, nadace, obce) by měly být plně osvobozeny. Cílem je podpořit filantropii a neziskový sektor – majetek převedený na veřejně prospěšné účely fakticky odpadá z osobního bohatství a místo soukromého užitku slouží společnému dobru, což je žádoucí podporovat daňovým zvýhodněním (Bastani & Waldenström, 2020). Navzdory možnosti úniků prostřednictvím takových darů je toto opatření v zahraničí běžné a jeho účinnost závisí mj. na dobře nastavené regulaci, transparentnosti a kontrole.
- **Rodinné firmy a farmy:** Specifickým problémem dědické daně může být situace, kdy dědic přebírá rodinný podnik, farmu či jiný špatně likvidní majetek (např. nemovitost k vlastnímu bydlení), a nemá k dispozici hotovost na zaplacení daně. Aby daň nevedla k nucené likvidaci rodinných firem či prodeji majetku pod tržní cenou, navrhujeme mechanismy pro zmírnění likviditního tlaku. Konkrétně by zákon mohl umožňovat: (1) odklad platby daně – dědic by mohl požádat o odložení splatnosti například o 6–12 měsíců, během nichž by mohl zajistit prostředky bez nuceného prodeje podniku či aktiva; (2) splátky – možnost rozložit daň do několika ročních splátek, což sníží jednorázovou zátěž; a případně (3) úlevu při pokračování v činnosti – pokud dědic prokáže, že bude nadále pokračovat v rodinném podnikání po určitou dobu (např. alespoň 5 let), mohla by mu být daň z části

prominuta. Tato opatření podporují kontinuitu podnikání a zabraňují tomu, aby daň zmařila fungující firmy či hospodářství.

Správné nastavení dědické a darovací daně musí zohlednit i možné strategie obcházení a preventivně je omezit. Navržený systém proto zahrnuje několik prvků, které by zajistily integritu výběru:

- **Kumulace darů od jednoho dárce:** Aby se zabránilo obcházení formou postupného rozdělení darů těsně pod hranici osvobození, zavedlo by se pravidlo kumulace převodů. Všechny dary od téhož dárce jednomu obdarovanému by se sčítaly v časovém období 5 let. Pokud by souhrn darů od jedné osoby během pěti let přesáhl u obdarovaného daně osvobození, část nad limit by podléhala dani. Tím se zamezí situaci, kdy např. rodič daruje dítěti každý částku pod osvobozenou částku a obešel by tak jednorázový limit. Analogický princip již funguje například ve Spojeném království (7leté období pro osvobození darů před smrtí) a OECD jej doporučuje pro zachování účinnosti daně (OECD, 2021).
- **Omezení umělého dělení majetku:** Zákon by měl také obsahovat opatření proti účelovému rozdrobení majetku mezi větší počet obdarovaných či dědiců jen za účelem snížení daňové povinnosti. Typicky by mohlo jít o scénáře, kdy bohatý zůstavitel před smrtí přepíše svůj majetek na řadu různých osob v naději, že každá využije limit osvobození. Toto je ovšem spíše obecné pravidlo vycházející ze zákona o správě daní (zneužití práva) a judikatury než speciální ustanovení (Piketty & Saez, 2013).
- **Soulad se zahraničím a OECD:** Při detailním legislativním zpracování by Česko mělo vycházet z doporučení OECD a osvědčených praktik v jiných zemích. OECD ve své zprávě o dědické dani (OECD, 2021) zdůrazňuje nutnost sjednotit pravidla pro dědictví a dary, minimalizovat mezery umožňující daňovou optimalizaci mezi státy a udržovat systém co nejjednodušší.

4.4.6. Odhad výnosu a dopadů

Na základě zahraniční zkušenosti odhadujeme, že by navrhovaná dědická a darovací daň mohla vybrat ročně 4–9 mld. Kč. Přesný odhad výnosu z dědické a darovací daně by vyžadoval detailní data o struktuře dědictví v Česku, která nemáme k dispozici. Pro hrubý odhad ale můžeme využít výši výběru v zahraničí. Podobně velké a strukturálně příbuzné státy ve střední a východní Evropě – Slovinsko, Polsko a Maďarsko – vybírají na dědické dani 0,02–0,03 % svého HDP (OECD Revenue Statistics, 2023), což by v roce 2024 dělalo v Česku cca 2 mld. Kč. Tento odhad je však spíše podhodnocený – jednak tyto státy na rozdíl od našeho návrhu od zdanění osvobozují dědictví v rámci přímé linie a jednak mají nižší koncentraci majetku, což snižuje potenciál výběru (dle USB (2023) vlastní horní 1 % osob v Česku 37,8 % veškerého jmění, zatímco v Polsku jen 22,8 % a v Maďarsku 25,1 %).¹ Jiným odhadem může

¹ Pro Slovinsko UBS (2023) údaje neuvádí, ale podle World Inequality Database (WID) je koncentrace bohatství v Česku vyšší. WID však zároveň uvádí podobnou úroveň nerovnosti v Polsku a Maďarsku jako v Česku, což ukazuje na rozpory mezi zdroji. Tyto rozdíly pramení z rozdílných metodologií: UBS pracuje s odhady majetku na základě soukromých aktiv a vlastních modelů, zatímco WID kombinuje daňová data, národní účty a šetření domácností.

být průměr výběru evropských zemí v OECD, který v roce 2023 činil 0,22 % HDP, tedy přes 17 mld. Kč při přepočtu na české HDP roku 2024. Tento odhad je naopak spíše nadhodnocený kvůli celkovému vyššímu bohatství domácností v západní Evropě. Pokud bychom tedy vzali dvojnásobnou hodnotu nižšího odhadu a poloviční toho vyššího, dostaneme se do pravděpodobného rozsahu 4–9 mld. Kč výběru ročně. V budoucnu lze očekávat i vyšší výnos, zejména s postupným odchodem generace, která zbohatla v 90. letech.

Zahraniční zkušenost ukazuje, že administrativní náklady dědické daně nemusí být vysoké. Náklady pro stát a plátce americké dědické daně („estates tax“) se celkově odhadují na 7 % výnosů (Davenport a Soled, 1999).

Zavedení daně z dědictví s vysokou hodnotou by mírně zvýšilo progresivitu daňového systému jako celku a přispělo ke snížení koncentrace bohatství v nejvyšších vrstvách. Příímý dopad na celkovou nerovnost majetku bude pravděpodobně pozvolný a relativně malý (vzhledem k velikosti výnosu proti celkovému bohatství v ekonomice), avšak symbolický a dlouhodobý efekt může být významný (Bastani & Waldenström, 2020). Navržený model daně je nastaven tak, aby neměl negativní dopady na střední třídu ani nedeformoval motivace ke spoření či investování pro drtivou většinu populace – dotkne se skutečně jen největších transferů majetku. Likviditní opatření (odklad, splátky) navíc chrání před nežádoucími efekty, jako je nucený prodej rodinného majetku (OECD, 2021).

Vyšší mezigenerační sociální mobility lze dosáhnout i skrze přímý transfer mladým, který by mohl být financován výnosy z dědické daně. Výzkum a online simulátor Forum New Economy ukazuje, že výrazného zastavení růstu majetkových nerovností nelze dosáhnout bez přímého peněžního transferu mladým občanům financovaného daní z dědictví a darů. K podobným závěrům dochází i Piketty (2020). Transfer může mít podobu peněžité dávky či případně voucheru na vzdělávání¹, ubytování apod. Při výběru na úrovni 7 mld. by se mohlo jednat o zhruba 60 000 Kč pro každého 20letého Čecha a mladou Češku. Kdyby daň z dědictví a darů obsahovala vyšší sazby pro superbohaté, jak doporučuje Piketty (2020) či Zucman (2024) či jak je běžné v západní Evropě, výběr by mohl být i vyšší (např. výběr 15 mld. Kč ročně by představoval 130 tisíc Kč pro dvacetileté (ČSÚ, 2025b).

¹ V rámci vzdělávání lze uvažovat i o přímé podpoře k uhrazení životních nákladů během studia, která je u nás v mezinárodním velmi nízká (Münich & Kořínek, 2021).

4.5. Zdanění držení majetku celkově: Daň z bohatství

Obecná daň z čistého bohatství je roční platba určitého procenta z čistého majetku (majetek po odečtení dluhů) nad stanovenou hranici. Z pohledu daňové teorie i ekonomické efektivnosti může být daň z bohatství obhajitelným nástrojem¹ – nejde o žádný radikální nebo výjimečný koncept. Ostatně i Česko dnes vybírá určitý typ majetkové daně v podobě daně z nemovitých věcí. Ve Španělsku a Norsku přináší daň z bohatství 0,2–0,5 % HDP, což by v českých podmínkách odpovídalo 16 až 40 miliardám korun ročně.

4.5.1. Zkušenosti ze zahraničí

Daň z bohatství byla v minulosti poměrně rozšířená, ale mnoho zemí ji od 90. let zrušilo kvůli složitému a nákladnému oceňování majetku, nízkým výnosům a obtížné vymahatelnosti. Některé země si ji však ponechaly nebo ji zavedly znovu v upravené podobě:

- **Švýcarsko** vybírá daň z čistého bohatství na kantonální úrovni, s poměrně nízkými sazbami (často pod 1 %) a širokým záběrem (zdanění začíná zhruba od 1–6,5 milionu Kč čistého jmění podle kantonu). Výnos tvoří přibližně 1 % HDP a tato daň tedy tvoří relativně významný příspěvek do veřejných rozpočtů (OECD, 2018b).
- **Norsko** uplatňuje celostátní daň z bohatství s poměrně vysokými prahy (majetek s hodnotou nad cca 40 mil. Kč) a relativně nízkou sazbou (cca 1,1 %), přičemž některá aktiva (např. podniky) mají preferenční zacházení (OECD, 2018b). Příjmy z této daně představují přibližně 0,45 % HDP (OECD, 2018b).
- **Španělsko** vybírá regionální daň z bohatství (*Impuesto sobre el Patrimonio*), spravovanou autonomními oblastmi. Rezidenti i nerezidenti mají standardní nezdánitelný práh cca 17 mil. Kč. Daň má progresivní sazby od cca 0,2 % do 3,5 %, přičemž vyšší sazba se uplatňuje na čisté jmění nad cca 250 milionů Kč.² Příjmy z této daně dosahují zhruba 0,2 % HDP (OECD, 2018b).

Vedle standardních modelů daně z bohatství se diskutují i alternativní přístupy, například jednorázové zdanění majetku nebo posílení progresivity existujících daní z dědictví a kapitálových výnosů. Významným příkladem je návrh Gabriela Zucmana (2024) na globální top-up daň z bohatství, která by zajistila, že nejbohatší jednotlivci budou platit alespoň minimální efektivní daň, a to bez ohledu na to, kde žijí. Pokud někdo ve své zemi platí méně než stanovenou minimální sazbu, rozdíl by doplatil – a to v zemi, která globální top-up daň implementuje a má k dané osobě daňovou vazbu (například podle místa pobytu nebo

¹ Viz např. Saez & Zucman (2019), Guvenen a kol. (2023), Adam & Miller (2021), Advani a kol. (2020). Pro kritiku, např. Miller & Adam (2021) (<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1475-5890.12288>).

² V roce 2022 byla také zavedena dočasná státní solidární daň (*Impuesto Temporal de Solidaridad de las Grandes Fortunas*, ITSGF) na čisté jmění nad 75 mil. Kč, s progresivními sazbami 1,7 %–3,5 %, pokud regionální daň nedosahovala minimální úrovně. Madrid následně harmonizoval svůj regionální systém tak, aby dosáhl ekvivalentního výnosu přes *Impuesto sobre el Patrimonio*, čímž byla ITSGF v praxi de facto zrušena.

občanství). Daň vychází z principů globální minimální daně pro korporace a předpokládá mezinárodní spolupráci a výměnu informací.

4.5.2. Možné překážky v implementaci daně z čistého bohatství

Zavedení všeobecné daně z čistého bohatství by vyžádalo vyřešení následujících implementačních detailů a překážek:

- **Evidence aktiv:** V Česku chybí spolehlivé registry majetku mimo nemovitosti. Tento problém je ale spíše otázkou politické vůle než technické nemožnosti. Pro většinu finančních aktiv by zavedení evidence bylo poměrně jednoduché – hodnota akcií, dluhopisů, kryptoměn, spořicíh účtů či penzijních fondů je již dnes sledována. U dalších kategorií majetku, jako jsou vozidla, umělecká díla, šperky či cenné kovy, by bylo možné využít existující oceňovací systémy, které se běžně používají pro účely pojištění.
- **Legitimita zdanění v globálním kontextu:** Otevřenou otázkou zůstává, co přesně by mělo podléhat zdanění – aktiva vlastněná českými občany v zahraničí? Nemovitosti v Česku vlastněné cizinci? Kryptoaktiva či zahraniční akcie? Tyto otázky mají nejen právní, ale i filozofický rozměr a souvisí s proměnou pojetí daňové suverenity ve 21. století.

OECD (2018b) konstatuje, že daň z čistého bohatství není nezbytná tam, kde jsou funkční jiné formy zdanění majetku – zejména kapitálových výnosů, dědictví a darů. V dobře navrženém systému mohou tyto daně plnit podobnou redistributivní i fiskální funkci, často s nižšími náklady a vyšší efektivitou. Na druhou stranu, pokud tyto daně selhávají nebo jsou politicky nedotknutelné, může být daň z čistého bohatství relevantní možností a dobrým nástrojem ke snížení nerovností.

Empirická literatura ukazuje, že daně z bohatství se těší výrazně vyšší veřejné podpoře, než se často předpokládá. Průzkumy například ze Spojeného království nebo Německa ukazují, že přibližně dvě třetiny veřejnosti podporují zavedení daně z bohatství (Rowlingson, Sood, & Tu, 2021; Olivera & Van Kerm, 2022). Neplatí tedy, že by odpor veřejnosti byl systematickou překážkou – naopak, klíčová je schopnost správně nastavit parametry tak, aby se daně týkaly jen skutečně nejbohatších. Lidé zpravidla podporují zdanění, pokud se jich osobně netýká a vnímají ho jako spravedlivé (Sachweh & Eicher, 2023). Ve Spojeném království reprezentativní průzkum z července 2025 ukázal, že 49 % respondentů silně podporuje a dalších 26 % spíše podporuje zavedení daně z bohatství ve výši 2 % na majetek nad 10 milionů liber (cca 280 mil. Kč) (YouGov, 2025).

Debata o dani z bohatství by měla vycházet z věcné analýzy, nikoli ze zažitých představ. Přestože tento nástroj bývá často spojován např. s obavami z masivního odlivu kapitálu či migrace bohatých, empirická literatura pro tyto scénáře poskytuje jen omezené důkazy.¹

¹ Jakobsen a kol. (2025) odhadují, že zvýšení sazby daně z bohatství o 1 procentní bod sníží počet bohatých daňových rezidentů přibližně o 2 %, přičemž dopady na zaměstnanost (–0,02 %), investice (–0,07 %) i přidanou hodnotu (–0,10 %) zůstávají velmi mírné.

Některé země navíc reagují zavedením tzv. exit tax – daně z nerealizovaných zisků při odchodu daňového rezidenta; například Norsko ji zavedlo v roce 2022 právě v souvislosti s úpravami daně z bohatství (Skatteetaten, 2025). Naopak zkušenosti ze zemí, kde daň z bohatství funguje (např. Švýcarsko, Norsko), ukazují, že při rozumném nastavení může tento nástroj přispět k férovějšímu a stabilnějšímu daňovému systému (OECD, 2018b). V českém kontextu, kde je majetková nerovnost výrazná (UBS, 2023), proto stojí za zvážení nejen modernizace stávající daně z nemovitostí, ale i otevřená diskuse o širší reformě majetkového zdanění, včetně daně z čistého bohatství.

4.6. Otázka férového zdanění nejbohatší 0,1 % Čechů a Češek

Nejbohatší 0,1 % má velmi odlišnou strukturu příjmů a majetku od zbytku populace. Zatímco převážná část populace má hlavní příjmy z práce či starobního důchodu a majetek uložen v nemovitostech¹, u nejbohatší 0,1 % (cca 11 000 osob)² tvoří příjem z práce jen zhruba 50 % (Piketty, 2014). Majetek je uložen převážně v podnikových podílech a jiném finančním jmění – podíl majetku v nemovitostech dosahuje kolem 10 % (Garbinti, Goupille-Lebret & Piketty, 2021; Smith, Zidar, & Zwick, 2021). Nejbohatší 0,1 % vlastní pravděpodobně přes 16 % majetku českých domácností³ a přes 4 % příjmu českých domácností⁴.

Český daňový systém zvýhodňuje nejbohatší poplatníky kombinací množství daňových výjimek a možností optimalizací či úniků. Evropsky výjimečná je kombinace osvobození příjmů z prodejů akcií, firemních podílů i nemovitostí po časových testech, možnost záporné daně z pronájmu a absentující daň z dědictví. Výjimku v dani z kapitálových příjmů lze kombinovat s využíváním prodeje firem do holdingů pro nedaněnou výplatu firemních zisků. Významné jsou i tzv. offshore úniky fyzických osob, které využívají daňové ráje pro realizaci svých kapitálových příjmů. Dle jednoho celoevropského odhadu přichází Česko na offshore únicích ve zdanění kapitálových příjmů a zisků fyzických osob o téměř 30 mld. Kč ročně (v poměru k HDP v roce 2024) (Vellutini a kol., 2019). Daňová správa se potýká také s úniky výběru DPH kvůli možnosti provozování subjektů pod hranicí registrace k odvodů a neregistrace části online tržišť k DPH.

Z těchto důvodů efektivní daňová sazba těch nejbohatších klesá s celkovým bohatstvím. Zahraniční evidence ukazuje, že nejbohatší osoby platí nižší efektivní daňovou sazbu v poměru k příjmům než střední třída (Zucman, 2024). Dle výzkumů citovaných Zucmanem dosahuje míra zdanění miliardářů ve Francii, Itálii a Nizozemsku 18–28 % z jejich příjmů, zatímco pro osoby v 50.–90. percentilu příjmové distribuce dosahuje míra zdanění cca 45–60 %. Důvodem je zmíněná struktura příjmů a majetku, která podléhá nižším sazbám a osvobozením, a také jejich vyšší schopnost vyhýbat se zdanění prostřednictvím úniků a optimalizací. Pro Česko zatím podobný výzkum neexistuje, nicméně lze očekávat, že tento vzorec bude podobný i zde z důvodů výše.

Celkový design naší reformy sice zvyšuje zdanění horního 1 % domácností a omezuje regresi, měl by však jen omezený vliv na zdanění superbohatých (top 0,1 %). Kvůli vysokému poměru finančního majetku u těch nejbohatších by námi navrhované zvýšení zdanění vysokopříjmových pracujících (zejména OSVČ) a nemovitostí s vysokou hodnotou mělo jen omezený dopad na zdanění nejbohatší 0,1 %. Omezený dopad by také měla dědická

¹ Ačkoliv data vychází ze zahraniční evidence, nenacházíme důvod se domnívat, že v ČR je struktura příjmů a bohatství (ve vztahu k nemovitostem) jiná.

² Pokud referujeme o „nejbohatším 1 %“ zaměřujeme dva koncepty – nejbohatší 1 % dle majetku a nejbohatší 1 % dle příjmu. Dá se předpokládat, že jsou tyto skupiny téměř identické, a tak je v textu pro zjednodušení nerozlišujeme.

³ Vycházíme z průměru odhadu podílu majetku 1 % nejmajetnějších v Česku dle UBS (2023) a (WID) 2023 a poměru mezi podílem majetku 1 % a 0,1 % na světě (Chancel et al., 2021).

⁴ Vycházíme z odhadu podílu příjmu 1 % nejbohatších dle (WID) 2023 a poměru mezi podílem příjmů 1 % a 0,1 % v USA (Piketty a kol., 2018).

daň, neboť sazba ve výši 23 % je v kontextu nejvyšších sazeb v Evropě i sazeb doporučených odborníky zabývajícími se majetkovou nerovností konzervativní (Zucman, 2024; Piketty, 2020). V Česku ovšem nastavení vyšší dědické daně limitují celkově nižší sazby v danění nejvyšších kapitálových příjmů a řada výjimek v nich (může dojít k odklonu majetku před děděním). Celkově lze odhadovat, že by reforma nepostihla přes 24 % majetku českých domácností¹ (v rukách nejbohatšího 1 %).

Férovější zdanění a omezení degresivity daní u superbohatých by vyžadovalo komplexnější reformu. Pro vyšší zdanění superbohatých by šlo zvažovat následující opatření:

- omezení výjimek ve zdanění vysokých kapitálových zisků (kapitola 4.3.);
- progresivnější a vyšší zdanění dědictví a darů (kapitola 4.4.);
- daň z držení superbohatství (kapitola 4.5.);
- vyšší progresivní sazby v dani z nejvyšších příjmu – ve většině evropských zemích je nejvyšší sazba ve výši 35 %; v 9 evropských zemích (Rakousko, Slovinsko, Dánsko aj.) jsou nejvyšší sazby ve výši 50 a více % (Mengden, 2025);
- efektivní nezávislá daňová správa omezující daňové úniky a optimalizace.

Souvisejícím opatřením by bylo omezení přímé a nepřímé dotační podpory oligopolů a tím části nejbohatších Čechů. Ta se koncentruje v řadě oblastí jako jsou dotace velkým zemědělcům vydávané někdy i v rozporu s pravidly Evropské unie (Evropská Komise, 2024), dotace v oblasti fosilního průmyslu (Kubala, 2025) i skryté dotace a odpouštění poplatků v oblasti skládkování a zpracování odpadu (Prokop 2025).

¹ Vycházíme z průměru odhadu podílu majetku 1 % nejmajetnějších dle UBS (2023) a (WID) 2023 a zahraniční struktury majetku nejbohatšího 1 % (Garbinti, Goupille-Lebret & Piketty, 2021).

4.7. Zdroje

Adam, S. & Miller, H. (2021), *The economic arguments for and against a wealth tax*. Fiscal Studies, 42: 457–483. Dostupné na: <https://doi.org/10.1111/1475-5890.12288>

Advani, A., Bangham, G. & Leslie, J. (2021). *The UK's wealth distribution and characteristics of high-wealth households*. Fiscal Studies, 42(3–4), 397–430. Dostupné na: <https://doi.org/10.1111/1475-5890.12286>

Advani, A., Chamberlain, E. & Summers, A. (2020). *A wealth tax for the UK: Final report (Wealth Tax Commission)*. Wealth Tax Commission. Dostupné na: <https://www.lse.ac.uk/International-Inequalities/Assets/Documents/WealthTaxCommission-Final-report.pdf>

Advani, A., Miller, H. & Summers, A. (2021). *Taxes on wealth: time for another look?* Fiscal Studies, 42(3–4), 389–395. Dostupné na: <https://doi.org/10.1111/1475-5890.12289>

Atkinson, A. B. & Stiglitz, J. E. (1976). *The design of tax structure: direct versus indirect taxation*. Journal of Public Economics, 6: s 55–57. Dostupné na: [https://eml.berkeley.edu/~saez/course/AtkinsonStiglitz_IPubE\(1976\).pdf](https://eml.berkeley.edu/~saez/course/AtkinsonStiglitz_IPubE(1976).pdf)

Bastani, S. & Walderstorm, D. (2020). *How should capital be taxed?* Journal of Economic Surveys, 34 (4): 812–846. Dostupné na: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/joes.12380>

Blanchet, T. & Martínez-Toledano, C. (2023). *Wealth inequality dynamics in europe and the united states: Understanding the determinants*. Journal of monetary economics, 133, 25–43. Dostupné na: <https://doi.org/10.1016/j.jmoneco.2022.11.010>

Blöchliger, H. a kol. (2015). *The stabilisation properties of immovable property taxation: Evidence from OECD countries*. OECD Economics Department Working Papers, No. 1237, OECD Publishing, Paris. Dostupné na: <https://doi.org/10.1787/5js0cqq93djjg-en>

Brys, B. a kol. (2016). *Tax Design for Inclusive Economic Growth*. OECD Taxation Working Papers, No. 26, OECD Publishing, Paris. Dostupné na: <https://doi.org/10.1787/5jlv74ggk0g7-en>.

Causa, O. & Pichelmann, J. (2020). *Should I stay or should I go? Housing and residential mobility across OECD countries?* OECD Economic Department Working Papers, (1626), 0_1–71. Dostupné na: <https://doi.org/10.1787/d91329c2-en>

Chancel, L, Piketty, T., Saez, E. & Zucman, G. (2021). *World Inequality Report 2022*. World Inequality Lab. Dostupné na: <https://wir2022.wid.world/download/>

Chetty, R. (2015). *Behavioral Economics and Public Policy: A Pragmatic Perspective*. The American economic review, 105(5), 1–33. Dostupné na: <https://doi.org/10.1257/aer.p20151108>

Cumming, D. & Dai, N. (2010). *Local bias in venture capital investments*. Journal of Empirical Finance, 17 (3): s. 362-380. Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0927539809000899>

ČSÚ. (2025a). *Finanční situace domácností - 2021 až 2023*. Český statistický úřad. Dostupné na: <https://csu.gov.cz/produkty/financni-situace-domacnosti-2021-az-2023>

ČSÚ. (2025b). *Věkové složení obyvatelstva - 2024*. Český statistický úřad. Dostupné na: <https://csu.gov.cz/produkty/vekove-slozeni-obyvatelstva-jx7mf54ulx>

ČSÚ. (2023). *Počet seniorů v příštích desetiletích výrazně vzroste*. Český statistický úřad. Dostupné na: <https://csu.gov.cz/produkty/pocet-senioru-v-pristich-desetiletich-vyrazne-vzroste>

Diamond, P. & Mirrlees, J. (1971). *Optimal Taxation and Public Production I: Production Efficiency*. The American Economic Review, Vol. 61/1, pp. 8-27. Dostupné na: https://www.jstor.org/stable/1910538?seq=1#metadata_info_tab_contents

Dolls, M., Gstrein, D., Krolage, C. & Neumeier, F. (2022). *How Do Taxation and Regulation Affect the Real Estate Market?* CESifo forum, 23(5), 65-69.

ECB. (2023). *Household Finance and Consumption Survey (HFCS)*. Evropská centrální banka. Dostupné na: https://www.ecb.europa.eu/stats/ecb_surveys/hfcs/html/index.en.html

Eerola, E., Harjunen, O., Lyytikäinen, T. & Saarimaa, T. (2019). *Effects of Housing Transfer Taxes on Household Mobility*. Proceedings (Conference on Taxation), 112, 1-41.

Eurostat. (2022). *Statistics on financial assets and liabilities*. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Households_-_statistics_on_financial_assets_and_liabilities

Evropská komise. (2025). *Data on Taxation Trends, Capital income of households*. Taxation and Customs Union. Dostupné na: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation/economic-analysis/data-taxation-trends_en

Evropská komise. (2024). *Investiční podpora velkým českým zemědělským podnikům*. Dostupné na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/ip_24_180

Evropská komise. (2017). *Effectiveness of tax incentives for venture capital and business angels to foster the investment of SMEs and start-ups*. Dostupné na: https://taxation-customs.ec.europa.eu/system/files/2017-06/final_report_2017_taxud_venture-capital_business-angels.pdf

Evropská komise. (2024). *Komise považuje investiční podporu pro některé velké české zemědělské podniky za neslučitelnou státní podporu*. Dostupné na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/ip_24_1804

Finanční správa Finska. (n.d.). *Value of real estate and real estate tax rates*. Vero Skatt. Dostupné na: <https://www.vero.fi/en/individuals/property/real-estate-tax/value-of-real-estate-and-real-estate-tax-rates/>

Finanční správa SR. (n.d.). *Zaradenie hmotného majetku do odpisovej skupiny a ročný odpis*. Finanční správa Slovenské republiky. Dostupné na: <https://podpora.financnasprava.sk/304540-Zaradenie-hmotn%C3%A9ho-majetku-do-odpisovej-skupiny-a-ro%C4%8Dn%C3%BD-odpis->

Fleischer, M. P. (2016). *Not so fast: The hidden Difficulties of taxing wealth*. Dostupné na: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2747697

Gallagher, R. M., Kurban, H. & Persky, J. J. (2013). *Small homes, public schools, and property tax capitalization*. *Regional science and urban economics*, 43(2), 422-428. Dostupné na: <https://doi.org/10.1016/j.regsciurbeco.2013.01.001>

Garbinti, B., Goupille-Lebret, J. & Piketty, T. (2021). *Accounting for wealth-inequality dynamics: methods, estimates, and simulations for France*. *Journal of the European Economic Association*, 19(1), 620- 663. Dostupné na: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3501399>

Golden Gate. (2025). *Barometr obliby spoření a investování v ČR za Q1/2025*. Dostupné na: <https://www.goldengate.cz/aktuality/barometr-obliby-sporeni-a-investovani-v-cr-za-q1-2025>

Gov.uk. (n. d.). *Capital Gains Tax: what you pay it on, rates and allowances*. Dostupné na: <https://www.gov.uk/capital-gains-tax/losses>

Grinols, E.L. (1996). *The Link between Domestic Investment and Domestic Savings in Open Economies: Evidence from Balanced Stochastic Growth*. Dostupné na: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1467-9396.1996.tb00091.x>

Gruber, J., Jensen, A. & Kleven, H. (2021). *Do People Respond to the Mortgage Interest Deduction? Quasi-Experimental Evidence from Denmark*. *American economic journal. Economic policy*, 13(2), 273-303. Dostupné na: <https://doi.org/10.1257/pol.20170366>

Guvenen, F., Kambourov, G., Kuruscu, B., Ocampo, S. & Chen, D. (2023). *Use it or lose it: Efficiency and redistributional effects of wealth taxation*. *The Quarterly Journal of Economics*, 138(2), 835–894. Dostupné na: <https://doi.org/10.1093/qje/qjac047>

Hospodářské noviny. (2024). *Vytvořili holding, vyplatili si zisk, vyhnuli se daním. Stát za to firmy léta postihoval, teď se jich soud zastal*. Dostupné na: <https://archiv.hn.cz/c1-67353990-vytvorili-holding-vyplatili-si-zisk-vyhnuli-se-danim-stat-za-to-firmy-leta-postihoval-ted-se-jich-soud-zastal>

Høj, A. K., Jørgensen, M. R. & Schou, P. (2018). *Land Tax Changes and Full Capitalisation*. *Fiscal studies*, 39(2), 365-380. Dostupné na: <https://doi.org/10.1111/1475-5890.12163>

Jakobsen, K., Kleven, H., Kolsrud, J., Landais, C. & Munoz, M. (2025). *Taxing top wealth: Migration responses and their aggregate economic implications (Working paper, June 12, 2025)*. Dostupné na: https://www.henrikkleven.com/view/research/working_papers/WealthMig_June2025.pdf

Komárek, J. & Prokop, D. (2025). *Chytřejší zdanění nemovitostí*. PAQ Research. Dostupné na: <https://www.paqresearch.cz/post/ochrana-chudsich-vlastniku-motivace-stavet-i-pronajimat-navrhujeme-chytrejsi-daneni-nemovitosti/>

Komárek, J. (2021). *Majetková nerovnost v ČR je výrazně vyšší než příjmová, daně z majetku však patří k nejnižším*. PAQ Research & IES FSV UK. Dostupné na: <https://www.paqresearch.cz/post/majetkova-nerovnost/>

Kubala, R. (2025). *Černí pasažéři: Jak veřejnými penězi dotujeme soukromé zisky uhlobaronů*. Reset: platforma pro sociálně-ekologickou transformaci. Dostupné na: https://reset.cz/download/cerni_pasazeri_final.pdf

Kukalová, G., Moravec, L., Weber, K., Pfeiferová, D., Askarbayeva, S. & Kozlová, H. (2021). *Možnosti optimálního nastavení daně z nemovitých věcí z pohledu obce*. Centrum daňových studií při Katedře obchodu a financí ČZU. Dostupné na: https://prezentace.czu.cz/storage/275/7969_Rozsireny-material-z-workshopu-v02.pdf

Leenders, W., Lejour, A., Rabaté, S. & van 't Riet, M. (2023). *Offshore tax evasion and wealth inequality: Evidence from a tax amnesty in the Netherlands*. Journal of Public Economics, 217, 104785-. Dostupné na: <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2022.104785>

Lyytikäinen, T. (2009). *Three-rate property taxation and housing construction*. Journal of urban economics, 65(3), 305-313. Dostupné na: <https://doi.org/10.1016/j.jue.2009.01.002>

Maialeh, R. & Červenka, F. (2023). *Česká společnost a ekonomické nerovnosti*. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. Dostupné na: <https://www.rilsa.cz/wp-content/uploads/2023/12/Ppt-prezentace-ze-seminare-C%CC%8Ceska%CC%81-spolec%CC%8Cnost-a-ekonomicke%CC%81-nerovnosti-6.-12.-2023-Praha-1.pdf>

Maňáková, M. (2024). *Ekonom spočítal, kolik musíme investovat, abychom se nepropadli na dno*. Seznam zprávy. Dostupné na: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/ekonomika-ucet-za-lepsi-budoucnost-ekonom-spoctal-kolik-bude-stat-ekonomicky-vyvoj-248677>

Mengden, A. (2025). *Top Personal Income Tax Rates in Europe, 2025*. Tax Foundation Europe. Dostupné na: <https://taxfoundation.org/data/all/eu/top-personal-income-tax-rates-europe/>

Městecký, Petr. (2023). *Na kolaudaci stále záleží! Snesitelné bydlení v centru Prahy, z.s. aktualizováno v listopadu 2024*. Dostupné na: <https://drive.google.com/file/d/1DmCj1jLuVOAiAiAJ5JQCPL6mIoRqTiHW/view>

MF Německa. (2023). *Absetzung für Abnutzung (AfA) von Gebäuden nach der kürzeren tatsächlichen Nutzungsdauer (§ 7 Absatz 4 Satz 2 Einkommensteuergesetz)*. Ministerstvo financí Německa. Dostupné na: https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Downloads/BMF_Schreiben/Steuerarten/Einkommensteuer/2023-02-22-absetzung-fuer-abnutzung-von-gebaeuden-nach-der-kuerzeren-tatsaechlichen-nutzungsdauer.html?utm_source=chatgpt.com

Milanović, B. (2019). *Capitalism, Alone: The Future of the System That Rules the World* (1st ed.). Harvard University Press. Dostupné na: <https://doi.org/10.4159/9780674242852>

Mirrlees, J. (2011). *Tax by Design*. Oxford University Press. Dostupné na: <https://ifs.org.uk/books/tax-design>

Münich, D. & Kořínek, O. (2021). *Finanční podpora vysokoškolských studentů v České republice: Rekonstrukce systému nutná*. Institut pro demokracii a ekonomickou analýzu (IDEA). Dostupné na: https://idea.cergeei.cz/files/IDEA_Studie_8_2021_Financni_podpora_studia/IDEA_Studie_8_2021_Financni_podpora_studia.pdf

Nápadroku (n.d.). *Kdo jsou čeští business angels a jak investují*. Dostupné na: <https://napadroku.cz/blog/kdo-jsou-cesti-business-angels-a-jak-investuji/>

Norregaard, J. (2013). *Taxing Immovable Property Revenue Potential and Implementation Challenges*. IMF Working Paper, 13(129), 1-. Dostupné na: <https://doi.org/10.5089/9781484369050.001>

Norská daňová administrativa (n.d.). *The shareholder model*. Dostupné na: <https://www.skatteetaten.no/en/person/taxes/get-the-taxes-right/shares-and-securities/about-shares-and-securities/the-shareholder-model/>

NSS. (2010). *Rozsudek č. j. 8 Afs 78/2009–56*. Nejvyšší správní soud. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nsscr/8-afs-78-2009-56>

OECD. (2018a). *Taxation of Household Savings*. OECD Tax Policy Studies. OECD Publishing, Paris. dostupné na <http://dx.doi.org/10.1787/9789264289536-en>

OECD (2018b), *The Role and Design of Net Wealth Taxes in the OECD*, OECD Tax Policy Studies, No.26. Dostupné na: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264290303-en>

OECD. (2022). *Housing Taxation in OECD Countries*. Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. Dostupné na: https://www.oecd.org/en/publications/housing-taxation-in-oecd-countries_03dfe007-en/full-report/component-6.html#chapter-d1e6559

OECD. (2025a). *Taxing capital gains: Country experiences and challenges*. OECD Taxation Working Papers, 72. Dostupné na: https://www.oecd.org/en/publications/taxing-capital-gains_9e33bd2b-en.html

OECD. (2025b). *OECD Economic Surveys: Czechia 2025*. Dostupné na: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-surveys-czechia-2025_7a70af5c-en.html

Oliviero, T. & Scognamiglio, A. (2019). *Property tax and property values: Evidence from the 2012 Italian tax reform*. European economic review, 118, 227-251. Dostupné na: <https://doi.org/10.1016/j.euroecorev.2019.05.015>

Olivera, J. & Van Kerm, P. (2022). *Public support for tax policies in COVID-19 times: Evidence from Luxembourg*. *International Tax and Public Finance*, 29(6), 1395–1418. Dostupné na: <https://doi.org/10.1007/s10797-022-09744-y>

Piketty, T. (2020). *Capital and ideology*. The Belknap Press of Harvard University Press.

Piketty, T., Saez, E. & Zucman, G. (2018). *Distributional National Accounts: Methods and Estimates for The United States*. *The Quarterly journal of economics*, 133(2), 553–609. Dostupné na: <https://doi.org/10.1093/qje/qjx043>

Piketty, T. (2014). *Capital in the Twenty-First Century*. Harvard University Press. Dostupné na: <https://doi.org/10.4159/9780674369542>

Prokop, D. (2025a). *Kde ušetřit 100 miliard a nezničit stát. A proč jen úspory nebudou stačit*. PAQ Research. Dostupné na: <https://www.paqresearch.cz/post/kde-usetrit-100-miliard-a-neznicit-stat-a-proc-jen-uspory-nebudou-stacit/>

Roque, R. G. (2024). *Everything you need to know about Capital Gains Tax in Portugal*. Moviinn. Dostupné na: <https://www.moviinn.com/blog/in-simple-terms-capital-gains-correspond-to-the-pr>

Rowlingson, K., Sood, A. & Tu, T. (2021). *Public attitudes to a wealth tax: the importance of 'capacity to pay'*. *Fiscal Studies*, 42: 431–455. Dostupné na: <https://doi.org/10.1111/1475-5890.12282>

Ryan-Collins, J., Lloyd, T., Macfarlane, L., & Muellbauer, J. (2017). *Rethinking the economics of land and housing*. Bloomsbury Publishing. Dostupné na:

Sachweh, P., & Eicher, D. (2023). *Deserving more? A vignette study on the role of self-interest and deservingness opinions for popular support for wealth taxation in Germany*. *Journal of Social Policy*, 54(1), 141–159.

Saez, E. & Zucman, G. (2019). *Progressive Wealth Taxation*. *Brookings Papers on Economic Activity* 2019(2), 437–533. Dostupné na: <https://dx.doi.org/10.1353/eca.2019.0017>

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej. (2024). *Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych* (tekst jednolity: Dz.U. 2024 poz. 226). *Dziennik Ustaw*. Dostupné na: <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/2024/226>

Skatteetaten. (2025). *Exit tax – daň při opuštění Norska*. Dostupné na: <https://www.skatteetaten.no/en/person/taxes/get-the-taxes-right/abroad/exit-tax/>

Slack, E. & R. Bird (2014). *“The Political Economy of Property Tax Reform”*, *OECD Working Papers on Fiscal Federalism*. No. 18. OECD Publishing. Dostupné na: <https://doi.org/10.1787/5jz5pzzv6r7-en>.

Smith, M., Zidar, O. M. & Zwick, E. (2021). *Top Wealth in America: New Estimates and Implications for Taxing the Rich*. *NBER Working Paper Series*. Dostupné na: <https://doi.org/10.3386/w29374>

Světová banka. (2017). *Capital Market Assessment / Market Development Options Czech Republic*. World Bank Publications. Dostupné na: <https://www.mfcr.cz/en/regulation-and-taxes/capital-market/capital-market-in-the-czech-republic/the-ministry-of-finance-publishes-a-worl-33912>

Sýkora, J. (2024). *Airbnb v Praze: Analýza stavu a vývoje krátkodobého ubytování v soukromí 2018-2023*. Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy. Dostupné na: <https://iprpraha.cz/assets/files/files/9307d16be79b7ca7dbd482f6ea4e3126.pdf>

Tax Foundation. (2025a). *Capital Gains Tax Rates in Europe, 2025*. Tax Foundation Europe. Dostupné na: <https://taxfoundation.org/data/all/eu/capital-gains-tax-rates-europe/>

Toder, E. (2025). *The Incidence of the Corporate Tax*. Tax policy center. Dostupné na: <https://taxpolicycenter.org/journal-articles/incidence-corporate-tax>

UBS. (2023). *Global Wealth Databook 2023: Leading perspectives to navigate the future*. UBS Group AG. Dostupné na: <https://rev01ution.red/wp-content/uploads/2024/03/global-wealth-databook-2023-ubs.pdf>

Unternehmensservice Portal. (n.d.). *Gesetzliche AfA-Sätze*. USP.gv.at. Dostupné na: <https://www.usp.gv.at/themen/steuern-finanzen/steuerliche-gewinnermittlung/weitere-informationen-zur-steuerlichen-gewinnermittlung/betriebseinnahmen-und-ausgaben/gesetzliche-afa-saetze.html>

Vellutini, C., Casamatta, G., Bousquet, L., a Poniatowski, G. (2019). *Estimating International Tax Evasion by Individuals*. Dostupné na: <https://www.taxobservatory.eu/repository/estimating-international-tax-evasion-by-individuals/>

Vermeulen, P. (2018). *How Fat is the Top Tail of the Wealth Distribution?* The Review of Income and Wealth, 64(2), 357–387. Dostupné na: <https://doi.org/10.1111/roiw.12279>

Vilím, P., Pertold, F., Šoltés, M., Prokop, D. & Hromádková, E. (2025). *Rovnější zdanění OSVČ*. PAQ Research a Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (RILSA). Dostupné na: <https://www.paqresearch.cz/post/pausaly-i-ctyrikrat-vyssi-nez-naklady-reforma-daneni-osvc/>

Vláda ČR. (2024). *Důvodová zpráva ke změně zákona č. 159/1999 Sb. Vláda České republiky*. Dostupné na: <https://vlada.gov.cz/assets/urad-vlady/poskytovani-informaci/poskytnute-informace-na-zadost/Priloha-c--7---Navrh-zakona-a-Duvodova-zprava.pdf>

Vurderingsstyrelsen. (n.d.). *Reduceret ejendomsværdiskat*. Dánský úřad pro oceňování nemovitostí. Dostupné na: <https://www.vurderingsportalen.dk/ejerbolig/boligskat/forstaa-din-boligskat/ejendomsvaerdiskat/reduceret-ejendomsvaerdiskat/>

YouGov. (2025). *Would you support or oppose introducing a wealth tax of 2 % on wealth above £10 million?* YouGov Daily Question. Dostupné na: <https://yougov.co.uk/topics/politics/survey-results/daily/2025/07/08/3086a/1>

Zucman, G. (2024). *A blueprint for a coordinated minimum effective taxation standard for ultra-high-net-worth individuals*. G20 Brazilian Presidency. Dostupné na: <https://gabriel-zucman.eu/files/report-g20.pdf>

5. Zdanění zisků firem

Kapitola vychází primárně z předchozích analýz a návrhů Centra veřejných financí:

- Malá & Škultéty, *Jak podpořit investice firem v čase napjatých veřejných rozpočtů: možnosti rychlejších odpisů* (2025)
- Malá, Bělohradský & Klimeš, *Pět systémových kroků pro rozvoj inovativního byznysu v Česku* (2025)

5.1. Úvod: inovativnost a výkonnost firem v Česku

Česko na jednu stranu stále patří mezi úspěšné světové ekonomiky; zároveň je ale nepřehlédnutelné inovační zaostávání. Pokles konkurenceschopnosti Česka je důsledkem mimo jiné předchozí nedostatečné podpory inovací a produkce s vyšší přidanou hodnotou. Inovační impuls české ekonomice schází už několik let, což se projevuje v důsledku nízkým růstem HDP i v nekrizových letech a od covidové krize zpomalením konvergence k západoevropským zemím. Porevoluční zahraniční kapitál s sebou nepřinesl pouze pozitiva, ale i vysoké každoroční odlivy zisků k zahraničním vlastníkům a omezenou ziskovost českých firem na úkor mateřských společností (kvůli účetním přesunům zisků z českých firem do mateřských společností vedoucí v důsledku k nižšímu výběru daní a nižším platům). Mírnější růst v evropském srovnání je tak částečně daný strukturou investic a pozicí Česka coby subdodavatele v globálních hodnotových řetězcích.

Tato kapitola a návrhy se soustředí na tři zásadní nedostatky, které prohlubují současný stav: suboptimální struktura investic, nedostatečné podmínky pro rozvoj výzkumu a vývoje v domácích firmách a nerovné daňové podmínky způsobené přesuny zisků do daňových rájů.

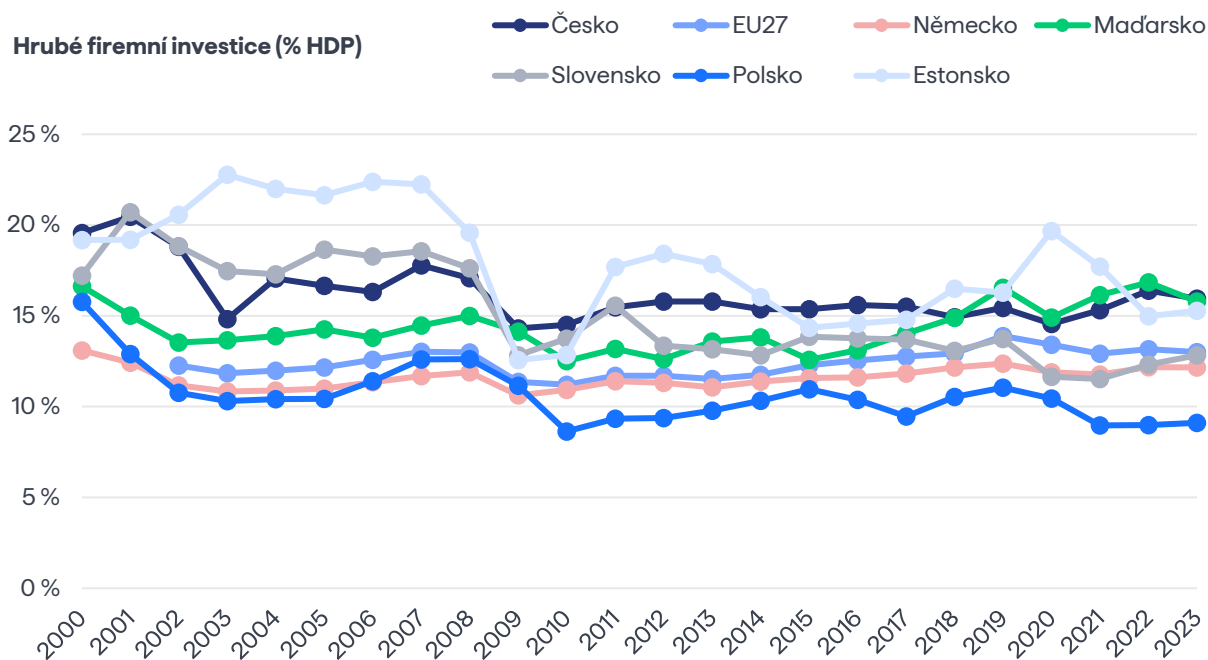
5.1.1 Suboptimální struktura a produktivita investic

Česko má dlouhodobě vysoký podíl firemních investic na HDP (viz graf A). To však samo o sobě neznamená vysokou výkonnost nebo inovativnost ekonomiky. Zásadní je totiž struktura a produktivita těchto investic.

Proč se relativně vysoké investice nepromítají do výkonnosti české ekonomiky tak, jak bychom si přáli? Částečným vysvětlením jsou vysoké odpisy spojené s kapitálově intenzivním zpracovatelským průmyslem, který dominuje české ekonomice. Zjednodušeně řečeno – vidíme vysoké investice, které ale jdou do velké míry do obnovy existujících

infrastruktury spíše než do rozšiřování a vylepšování produkce. Důvodem je i samotné postavení Česka v rámci globálních hodnotových řetězců. V Česku je často soustředěna kapitálově intenzivní výroba s relativně nízkou ziskovostí. Navíc mají české pobočky mnohdy omezenou schopnost cenotvorby, například protože prodávají levněji uvnitř nadnárodních skupin, což snižuje jejich ziskovost ve prospěch vyšší ziskovosti nadnárodní skupiny.

G5.1.1.A Vysoké firemní investice se nepromítají do výkonnosti české ekonomiky

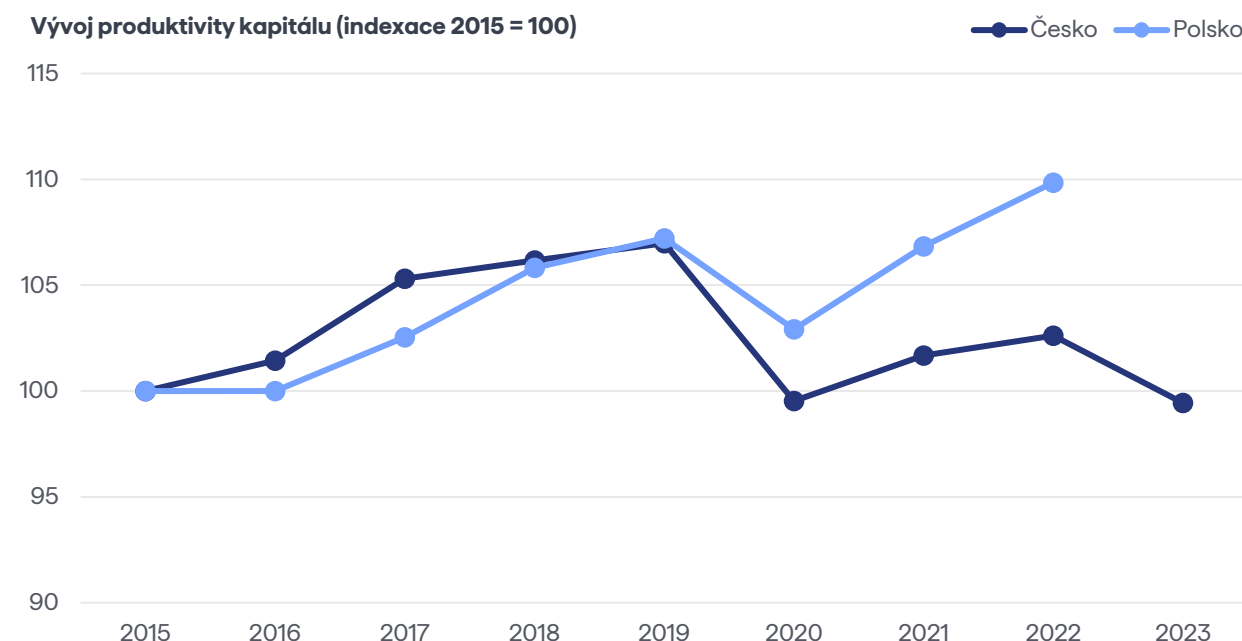
Zdroj Eurostat

Zpracování Centrum veřejných financí

Česko potřebuje více produktivních investic. Potřebuje motivovat zahraniční firmy k reinvesticím a tím ke zpomalení odlivu zisků a zároveň potřebuje motivovat domácí firmy k investicím a tím ke zvyšování jejich přidané hodnoty na ekonomice. Podíváme-li se na vývoj produktivity kapitálu (graf B), vidíme, že ve srovnání s Polskem, které má srovnatelnou pozici v hodnotových řetězcích, se Česku v posledních letech nedaří tak dobře generovat hodnotu z investovaného kapitálu.

Jedním konkrétním aspektem vyšší produktivity, tedy zjednodušeně řečeno schopnosti generovat více za méně, je i snižování energetické náročnosti, která je v Česku dlouhodobě nadprůměrná (viz graf C). Pro tvorbu jednotky HDP Česko potřebuje kvůli průmyslovosti své ekonomiky více energie než jiné okolní země. Zvýšení cen energií proto mělo na českou ekonomiku disproporčně velký dopad, což se podepsalo na zpomalení konvergence. To se promítá nejen do ekonomických výsledků, ale i do environmentálních dopadů.

G5.1.1.B Produktivita kapitálu je v Česku v posledních letech nižší než v Polsku

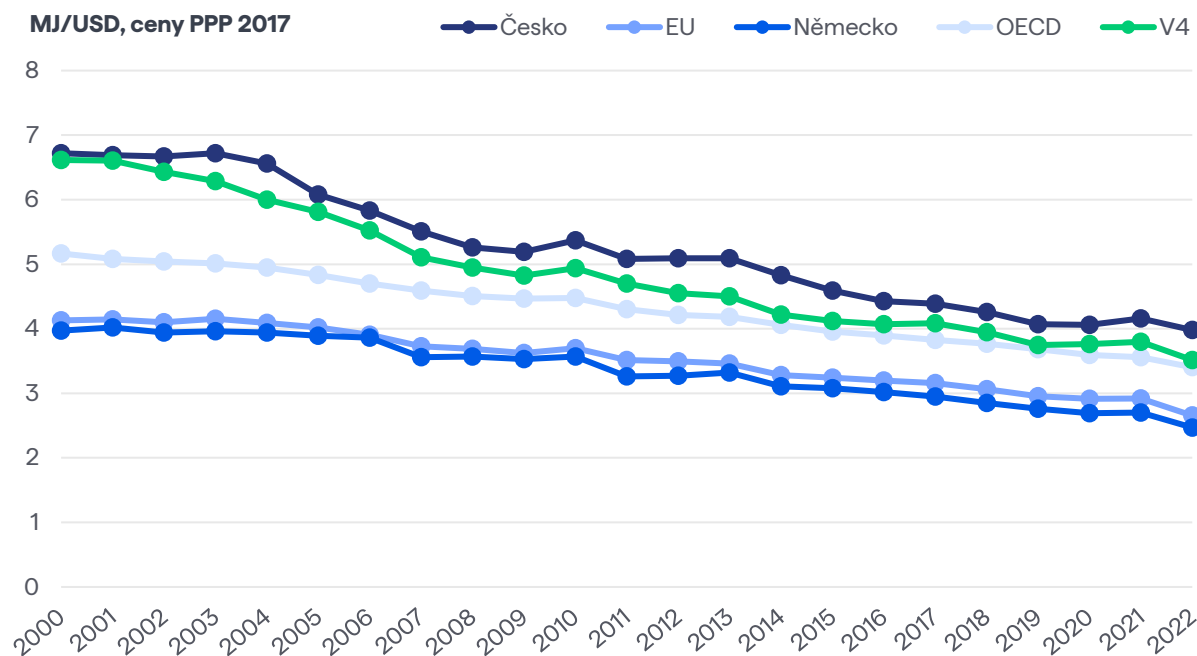

Poznámka Data za Polsko pro rok 2023 zatím nejsou dostupná

Zdroj Eurostat

Zpracování Centrum veřejných financí

G5.1.1.C Česko má dlouhodobě vysokou energetickou náročnost

Poznámka Graf ukazuje primární energetickou náročnost české ekonomiky v letech 2000–2022 aneb kolik energie potřebujeme na tvorbu jednotky HDP; jednotkou je energie MJ (megajoule) v přepočtu na jeden USD (americký dolar) a to v cenách PPP (purchasing power parity, tedy parity kupní síly)

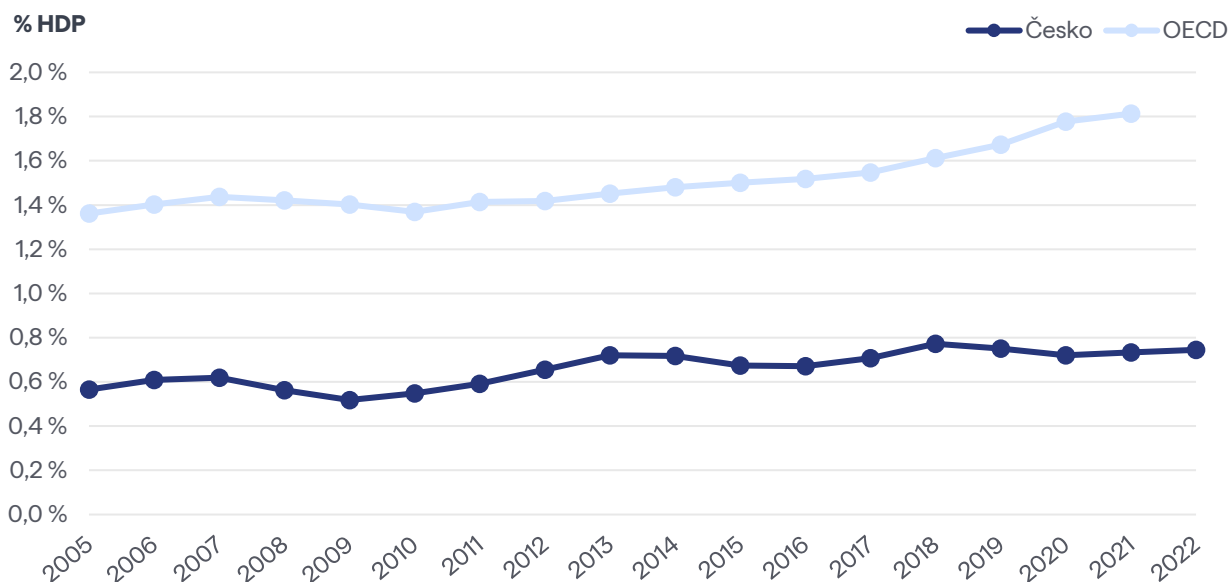
Zdroj World Development Indicators

Zpracování Centrum veřejných financí

5.1.2 Nedostatečné podmínky pro rozvoj výzkumu a vývoje v domácích firmách

Nedostatečné investice do výzkumu a vývoje v soukromém sektoru jsou problémem, na který výslovně upozorňuje poslední Hospodářský přehled OECD. Kromě sice mírně rostoucího ale stále zaostávajícího trendu firemních výdajů na výzkum a vývoj (viz Graf A) zdůrazňuje zpráva skutečnost, že „pouze 4 % přímých zahraničních investic na zelené louce, které se uskutečnily v Česku v období 2003–2022, zahrnovala činnosti v oblasti výzkumu a vývoje, což je přibližně poloviční podíl oproti předním ekonomikám, jako je Irsko, Rakousko a Dánsko.“ (OECD, 2025). To se projevuje například v nízkém počtu patentových žádostí (viz graf B), přičemž dle dat WIPO (2025) Česko navíc ještě zaznamenává setrvalý pokles těchto žádostí.

G5.1.2.A Firemní výdaje na výzkum a vývoj jsou v Česku výrazně pod průměrem OECD

Poznámka Výdaje na výzkum a vývoj (GERD) financovány podnikatelským sektorem (% HDP)

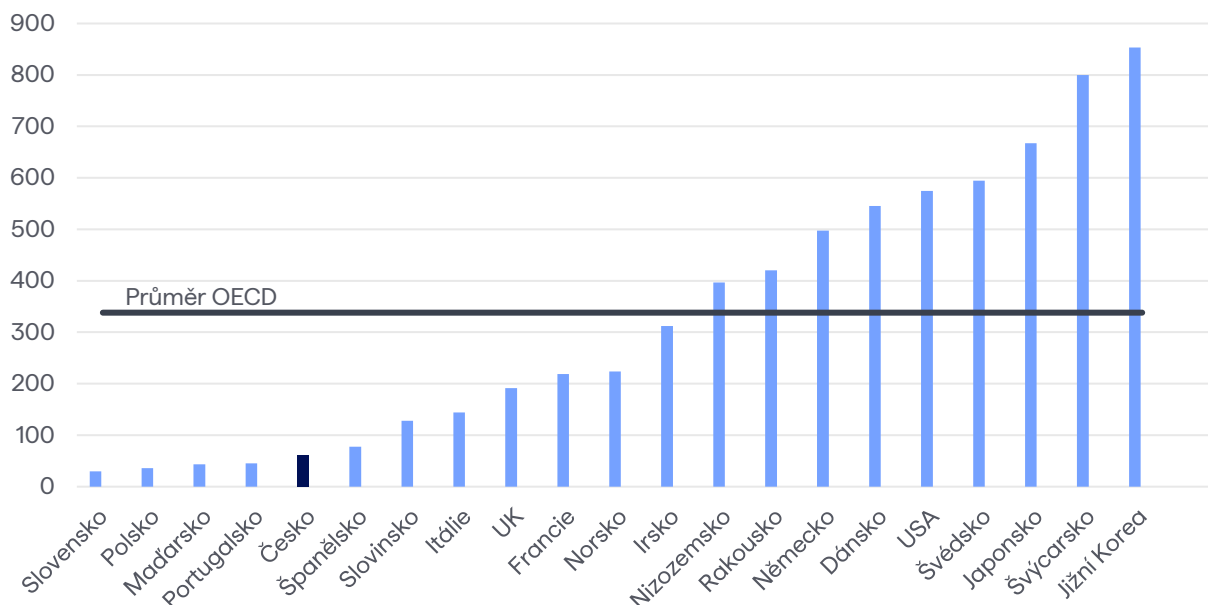
Zdroj OECD Economic Surveys: Czechia 2025

Zpracování Centrum veřejných financí

Veřejná podpora podnikového výzkumu a vývoje je v Česku ve srovnání se zeměmi OECD podprůměrná (v Nizozemsku, Rakousku nebo Belgii je v poměru k HDP dvoj- až trojnásobná) a v rámci této podpory máme jeden z nejvyšších poměrů přímé dotační podpory (viz graf C). Pouze zhruba dvě pětiny podpory podnikového výzkumu a vývoje jsou u nás směřovány do firem skrze daňové odpočty (2,7 mld. Kč v roce 2023 dle ČSÚ, přičemž objem sice v čase spíše roste, ale zároveň klesá počet podpořených firem), zbývající část pak představují přímé dotace.

G5.1.2.B Česko výrazně zaostává v počtu patentových přihlášek za Rakouskem či Německem

Počet patentových přihlášek v roce 2020 na milion obyvatel

Poznámka Zahrnuje přihlášky k PCT (Patentová spolupráce), EPO (Evropský patentový úřad) a USPTO (Americký patentový úřad).

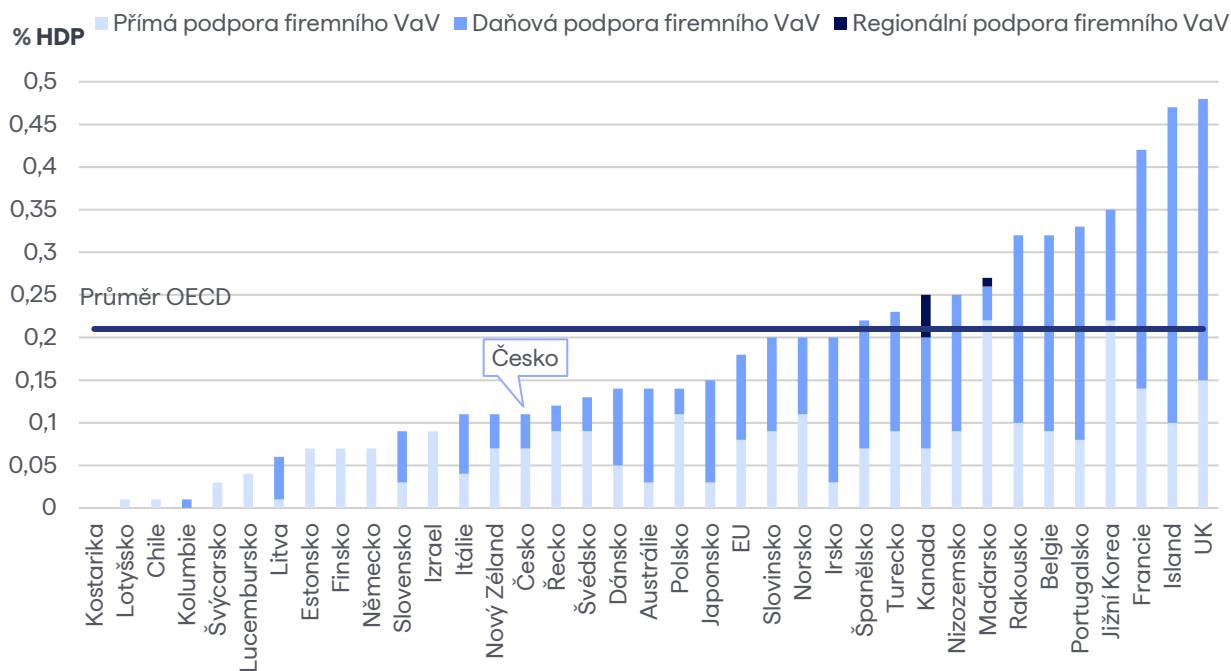
Zdroj OECD Economic Surveys: Czechia 2025

Zpracování Centrum veřejných financí

V Česku je relativně častá veřejná podpora inovací ve středních a velkých firmách na úkor podpory malých firem, a to zejména ve službách (Srholec, 2024). Projednávaná novelizace daňových odpočtů na výzkum a vývoj tuto nerovnováhu opravuje pouze částečně (viz níže). Navíc, zatímco veřejná podpora v menších podnicích znásobuje celkové investované prostředky do výzkumu a vývoje, v případě velkých firem veřejná podpora spíše nahrazuje soukromé prostředky (Bajgar a Srholec, 2025; Appelt a kol., 2025). Nízká podpora VaV u malých firem přetrvává i v důsledku vysoké nejistoty ex-post uznání ze strany daňové správy a vysokých fixních administrativních a právních nákladů, které systém ze strany daňové správy po firmách vyžaduje (Srholec, 2024).

Dalším problémem je udržení výsledků výzkumu a vývoje českých firem v Česku. Zhruba 40 % hodnoty patentů českých tvůrců náleží mateřským společnostem ve Spojených státech, Německu aj. České subjekty vlastní zhruba 40 % patentů českých původců, zatímco v Rakousku vlastní rakouské subjekty přibližně 60 % patentů rakouských původců a v Nizozemsku dokonce 68 % (TAČR, 2022; 2023). Česku tak z úspěchů českých původců – mnohdy podporovaných z veřejných peněz formou dotací a daňových odpočtů – uchází významné dlouhodobé výnosy. Ty totiž směřují do mateřských společností, které patentované výsledky vlastní a získávají z nich výnosy skrze licenční poplatky. Kromě toho není neobvyklou praxí, že česká pobočka nejen de facto přichází o výnosy ze svého výzkumu, ale ještě za něj následně platí mateřské společnosti poplatky. Vysoká míra „patentového offshoringu“ je znakem méně inovativních ekonomik (Kadlec a kol., 2022).

G5.1.2.C Česko výrazně upřednostňuje přímou podporu výzkumu a vývoje před nepřímou

Poznámka Veřejná podpora podnikového výzkumu a vývoje, 2021 (% HDP)

Zdroj OECD Economic Surveys: Czechia 2025

Zpracování Centrum veřejných financí

5.1.3 Nerovné daňové podmínky způsobené přesuny zisků do daňových rájů

Podle nejnovějších odhadů je až 40 % globálních zisků velkých nadnárodních společností přesouváno do daňových rájů (Tørsløv, Wier & Zucman, 2022, Tax Justice Network, 2024). To narušuje férovost korporátního daňového systému, znevýhodňuje menší domácí inovativní firmy a vede k nižším daňovým příjmům a k odlivu hodnoty z Česka. Jen na dani z příjmů právnických osob od velkých nadnárodních firem Česko dle odhadů každoročně přichází o 6–11 % výnosů DPPO, tedy až 40 mld. Kč, a to bez započtení ušlých reinvestic (vlastní odhady Centra veřejných financí).

Daňové ráje představují problém nejen pro veřejné rozpočty, ale především pro rovnost podmínek i inovativnost. Menší firmy se mohou tím hůře prosadit a soupeřit s nadnárodními firmami, čím více nadnárodní firmy přesouvají své zisky do daňových rájů s cílem snížit si své zdanění a zvýšit si ziskovost a dominanci na trzích. Jinými slovy toto nerovné daňové prostředí snižuje šance menších inovativních firem prosadit se a uspět.

5.2. Daňový systém nakloněný investujícím a inovujícím firmám

5.2.1 Změna daňových odpisů a sazby daně z příjmu PO

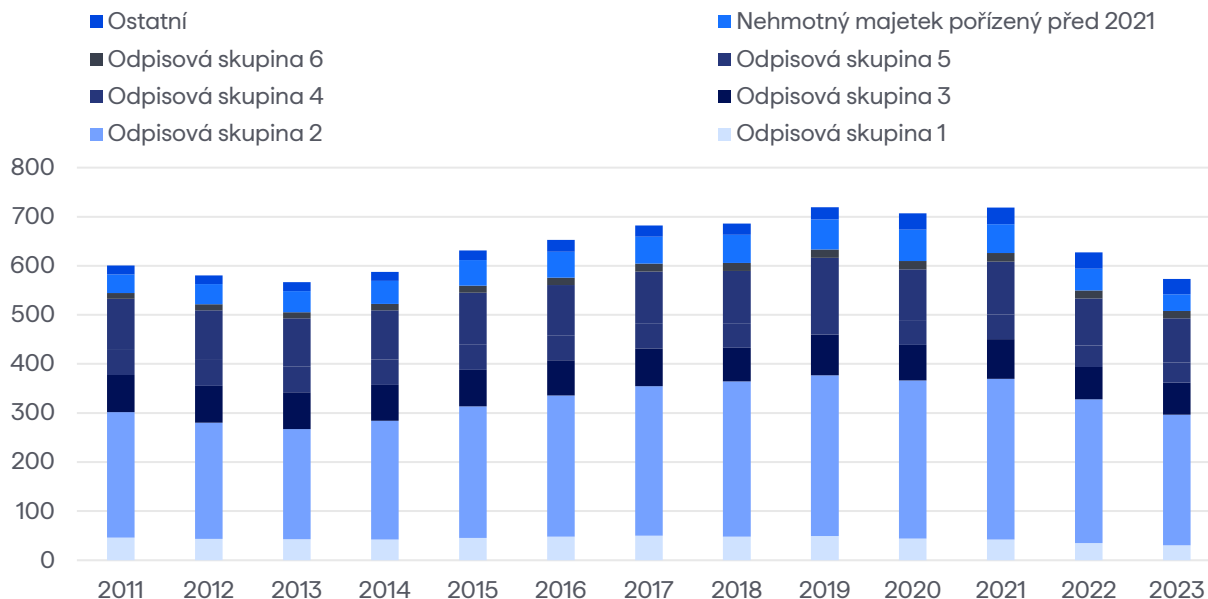
Motivujeme firmy k produktivním investicím skrze rychlejší daňové odpisování majetku. Zavedení rychlejších až okamžitých odpisů lze v podstatě chápat jako bezúročnou půjčku státu firmám skrze daňový systém. Tato reforma může pomoci:

- zvýšit investice domácích firem a tím jejich přidanou hodnotu a produktivitu,
- zvýšit reinvestice zahraničních firem v Česku a zpomalit tak odliv zisků,
- snížit energetickou a emisní náročnost ekonomiky díky včasnějším a větším investicím soukromého sektoru v této oblasti.

Co jsou daňové odpisy? Jde o postupné uplatňování pořizovací ceny hmotného a nehmotného majetku do daňově uznatelných nákladů během jeho používání. Slouží k rozložení nákladů na pořízení majetku do více zdaňovacích období podle stanovených odpisových skupin a sazeb. Cílem je zohlednit opotřebení majetku při výpočtu základu daně z příjmů, nikoli stanovit jeho aktuální tržní hodnotu. Různé typy majetku (kromě drobného majetku) se daňově odepisují podle definovaných skupin v horizontu od dvou let (v případě bezemisního automobilu) do padesáti let (např. v případě budovy hotelu). Pokud bychom dobu daňového odpisování zkrátili oproti současnému nastavení (např. umožnili firmám odepsat vybrané investice v plné výši v prvním roce), motivovali bychom tím firmy k vyšším investicím. Čím dříve firma bude moci daňově odepsat náklad investice, tím menší část z této částky stihne znehodnotit inflace. Navíc pro firmy je preferované mít prostředky dostupné hned, protože je mohou zhodnotit nebo s nimi jinak operovat ve svém cashflow. Graf A ukazuje objem odpisovaného majetku právnických osob v Česku za období 2011 až 2023. Zhruba polovina odpisů se týká skupiny 2, tedy vozidel, strojů, zařízení apod., z toho zhruba čtvrtina se vztahuje výhradně na osobní a nákladní vozidla.

G5.2.1.A Polovina odpisů se týká vozidel, strojů a zařízení

Celkové odpisy hmotného a nehmotného majetku v mld. Kč

Poznámka V cenách roku 2023. Nehmotný majetek se po změně § 32a zákona z roku 2020 promítá do 1.–3. skupiny, stále však také dobíhají odpisy nehmotného majetku pořízeného před rokem 2021 v rámci samostatné kategorie (viz „Nehmotný majetek pořízený před 2021“ v grafu). Kategorie „Ostatní“ odkazuje na „Odpisy hmotného majetku podle § 30 odst. 4 až 6 a § 30b zákona“, kam patří ostatní statky nespádající do 1.–6. skupiny (staveniště, odlitky, odpisy památek, fotovoltaik a jiné).

Zdroj Vlastní zpracování na základě dat Finanční správy

Zpracování Centrum veřejných financí

Mezinárodní literatura konzistentně dokládá, že rychlejší či okamžité odpisy mají pozitivní dopad na investice firem. Studie z USA, například Zwick & Mahon (2017), odhadují, že zkrácení doby odpisování v USA vedlo k nárůstu způsobilých investic o 10,4 % v letech 2001–2004 a dokonce o 16,9 % během hospodářské krize v letech 2008–2010. Ve stejném kontextu Ohrn (2019) odhaduje dopad zavedení okamžitých odpisů v některých státech USA na nárůst investic ve výrobním sektoru o 18 %. Podobné závěry přináší i výzkum z jiných ekonomik. Fan & Liu (2020) v Číně zjistili, že zkrácení doby odpisování v pilotních sektorech zvýšilo objem způsobilého majetku o 13–16 %, přičemž efekt byl výraznější u strojů a vybavení než u budov. Studie Maffini a kol. (2019) rovněž ukazuje, že u firem, které mohly ve Spojeném království využít zkrácené doby odpisování, stoupla míra investic o 12,4–14,8 %.

Zatímco většina empirických studií nachází dvouciferný dopad, některé odhady jsou konzervativnější. Například britský Office for Budget Responsibility (2023) kalkuluje s mírnějším, avšak stále pozitivním efektem okamžitých odpisů na investice ve výši 3 % ročně po dobu prvních tří let. Naopak teoretické modely, jako ten od York & Li (2020) z Tax Foundation, podporují vysoká očekávání s odhadovaným růstem investic o 13 %.

Důležitým zjištěním je také dlouhodobá udržitelnost těchto investičních pobídek. Práce Ohrna (2019) i Zwicka & Mahona (2017) shodně prokazují, že navýšení investic v dotčených odvětvích není pouze krátkodobým jevem, ale přetrvává i několik let po zavedení opatření. Adam & Miller (2023) z britského Institute for Fiscal Studies zdůrazňují nezbytnost zavádět toto opatření co nejvíce dlouhodobě a předvídatelně, jinak hrozí pouhý přesun investic v čase bez reálného dlouhodobého zvýšení investic v ekonomice.

Česko mimořádně zkrátilo dobu odpisování majetku v letech 2020–2023 na podporu firem v krizovém pandemickém období a to v 1. skupině ze 2 let na 1 rok a v 2. skupině z 5 let na 2 roky. V současnosti je opatření omezeno pouze na nákup bezemisních vozidel. Vzhledem k souběžnému silnému negativnímu efektu pandemie na investice firem zatím bohužel není dobře vyhodnoceno, jaký vliv na investice toto opatření v Česku mělo.

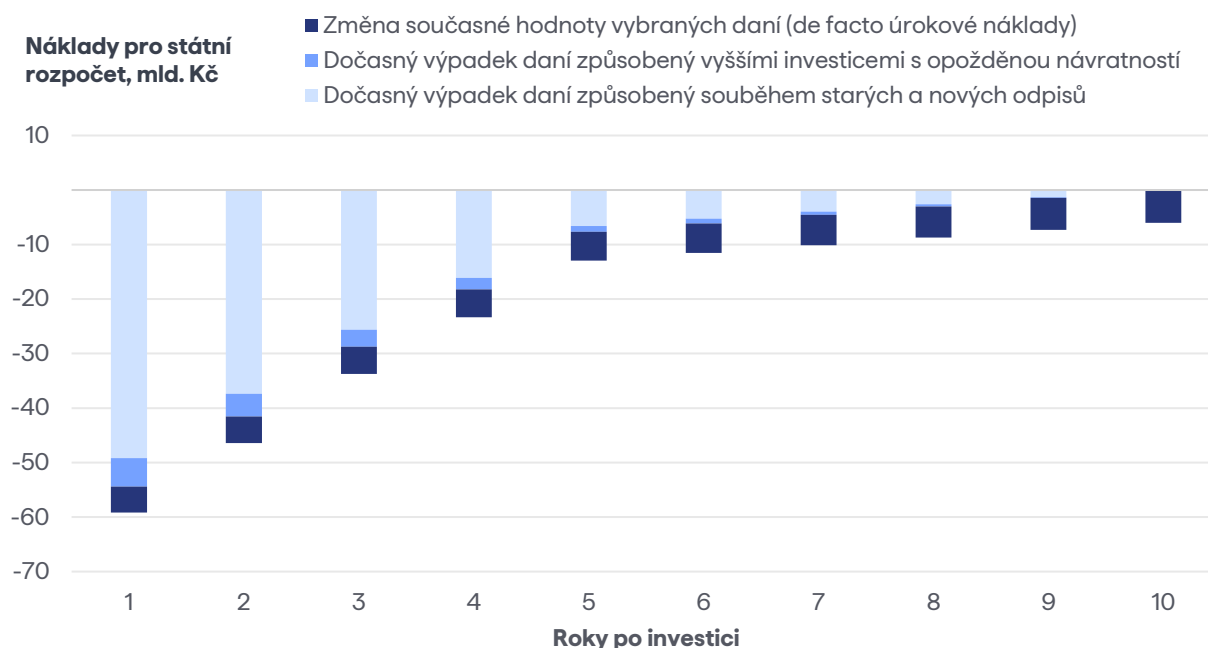
Se zkracováním doby odpisování nebo bonusovými sazbami pro odpisování má dávné i čerstvé zkušenosti řada zemí. V USA zavedli 100% odpisování v prvním roce pro vybrané majetky v rámci většího balíku Tax Cuts and Jobs Act (TCJA) v roce 2017. Toto konkrétní opatření přineslo – narozdíl od souběžného snížení sazby daně z příjmu právnických osob přineslo – relativně dobré výsledky co do efektu na investice a nákladovosti (Chodorow-Reich, a kol., 2024). Dalším z mnoha příkladů je Spojené království, které od roku 2023 zavedlo trvalé okamžité odpisování strojů a zařízení a zároveň zvýšilo hlavní sazbu daně z 19 % na 25 % (Gov.uk, 2025; Gov.uk, 2024). Dočasné rychlejší odpisování zavedla řada států včetně Česka během pandemie v letech 2021–2023. Dále např. Itálie zavedla v roce 2017 bonusové odpisování specificky pro investice týkající se „Průmyslu 4.0“ (Gov.it, 2017).

Navrhujeme okamžité odpisování pro stroje, zařízení a nehmotná aktiva. V současnosti firmy musí stroje, zařízení a nehmotná aktiva odepisovat 3–10 let. Pro stát by zavedení okamžitých odpisů u strojů a zařízení (uvažujeme 1.–3. odpisovou skupinu včetně nehmotného majetku a výjma vozidel se spalovacími motory) znamenalo dlouhodobý náklad ve formě hodnoty později vybraných daní¹ ve výši zhruba 4,7 mld. Kč ročně (zvyšující se v čase spolu s růstem investic) a vedlo by k nárůstu investic o zhruba 34 mld. Kč ročně.

Dočasné náklady v prvních letech by byly značné. Po zavedení je třeba počítat se souběhem dobíhajících starých odpisů a rychlým nárůstem nových odpisů a zároveň s časovým nesouladem mezi okamžitými výdaji a postupnou návratností investic, které způsobí dočasný výpadek ve výběru daně z příjmu právnických osob v řádu desítek miliard Kč ročně během prvních let po zavedení. Výše tohoto výpadku prudce klesá po prvních 4 letech. V případě zavedení navržených okamžitých odpisů u strojů a zařízení jde o dočasný náklad ve výši 16,6 mld. Kč ročně (průměrně v prvních 10 letech, poté je tento náklad nulový).

¹ Nad tímto nákladem v podobě později vybraných daní lze přemýšlet jako nad úroky, které stát zaplatí na dluhu, který si vezme na vyrovnání mezery v rozpočtu. Jedná se o dlouhodobý náklad, který je ale skrytý, tzn. neuvidíme ho jako přímý výdaj v rozpočtech.

G5.2.1.B Dynamika dlouhodobých a dočasných nákladů po zavedení okamžitého odpisování strojů a zařízení v horizontu deseti let (mld. Kč)

Zdroj Vlastní analýza (metodologie v příloze 6.1.6)

Zpracování Centrum veřejných financí

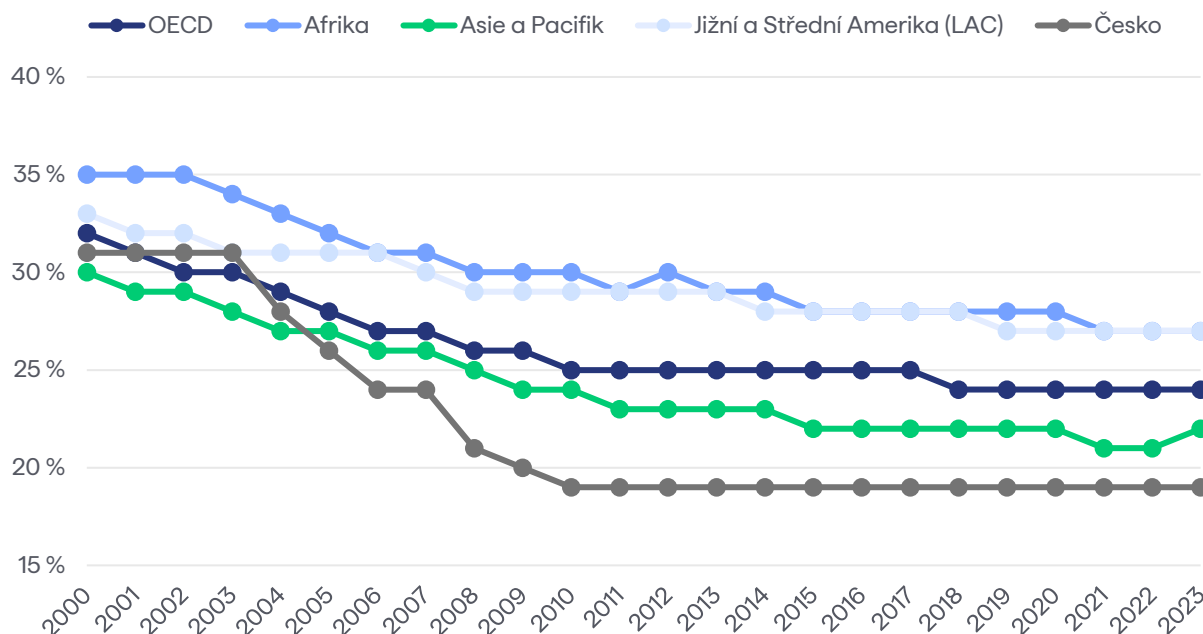
Nákladnost rychlejšího odpisování navrhuje vyrovnat zvýšením sazby daně z příjmu právnických osob. Zvýšení sazby z 21 % na 22 % by mohlo přinést zhruba 8,7 mld. Kč ročně. Zvýšení o 2 p. b. na 23 % by přineslo dalších zhruba 8,3 mld. Kč. Sazba je u nás i po nedávném zvýšení na 21 % stále konkurenceschopná v rámci zemí OECD. Průměr OECD se držel mezi lety 2018 a 2023 na 24 % (OECD, 2024, viz graf C). Celkové zdanění firem by se tak dramaticky nezměnilo (obzvláště s přihlédnutím k dalším navrhovaným opatřením diskutovaným níže), bylo by však více nakloněno investujícím firmám.

Pozitivní efekt výhodných daňových odpisů na míru investic je silnější při vyšší sazbě. Vyšší sazba znamená pro firmy vyšší daňové úspory při uplatňování rychlých odpisů na nové investice. Kdybychom zavedli pouze okamžité odpisy bez zvýšení sazby, přineslo by to zhruba 34 mld. Kč ročně na nových investicích. Kdybychom zároveň s okamžitými odpisy na stroje, zařízení a nehmotná aktiva zvýšili sazbu daně o 1 p. b., dosáhli bychom přibližně 5% zvýšení investic a zároveň výrazně zmírnili náklady této reformy pro veřejné rozpočty.

Po vzoru Velké Británie může být ekonomicky velmi smysluplné systém ještě více „pootočit“ proinvestičním směrem, a sice zavést ještě štedřejší odpisovou politiku a zároveň zvýšit sazbu o více než 1 p. b. Zkrácení doby odpisování lze rozšířit z navržených strojů a zařízení i např. na energeticky šetrné budovy (ze 30 až 50 let na 10 let), jejichž přínos pro výstavbu, produktivitu a snižování energetické náročnosti může být značný. Dodatečné investice by mohly v tomto scénáři (viz alternativní varianta v kapitole 1.6.1) dosahovat více než 64 mld. Kč ročně. Nákladnost by však byla značná a dosahovala zhruba 35 mld. Kč ročně v prvních 10 letech. Zvýšení sazby by pomohlo nejen vyrovnat vysokou nákladnost opatření obzvláště v prvních letech, zároveň by ještě zvýšilo efekt nové odpisové politiky, tedy motivovalo firmy ještě více investovat. Pro srovnání, Spojené království zvýšilo v roce 2023

hlavní daňovou sazbu o 6 p.b. spolu se zavedením okamžitého odpisování na vybrané majetky (Gov.uk, 2025; Gov.uk, 2024).

G5.2.1.C Sazby DPPO se dlouhodobě snižují, ale průměr OECD je vyšší než sazba v Česku

Zdroj Corporate Tax Statistics 2024 (Fig. 2.4), OECD
Zpracování Centrum veřejných financí

Ačkoliv opatření primárně cílí na změnu struktury investic větších firem s velkými daňovými základy, ze kterých si mohou odepisovat rychle i vysoké investice, může být žádoucí opatření nastavit flexibilně i pro firmy s nižšími zisky. 61 % subjektů s přibližně 20% podílem na ziscích firem v Česku mělo v roce 2023 nulový základ daně (Finanční správa, 2024); rychlejší odpisy by tak pro tyto firmy nebyly motivační. K tomu je dobré (i) zachovat dostatečně dlouhou dobu pro přenos daňové ztráty a (ii) nezavádět 100% okamžité odpisy v prvním roce povinně, nýbrž dát možnost rozložit částku do dvou let např. v poměru 50 % a 50 %, případně zcela nechat rychlejší odpisování na dobrovolnosti.

Vyšší investice firem je především potřeba vnímat jako prostředek, ne konečný cíl. Konečným cílem rychlejších odpisů nemá být např. zvýšení frekvence obměny flotil automobilů ve firmách. Cílem má být inovativnější ekonomika a bohatší Česko. Rychlejší odpisy by měly posílit investice s významem pro produktivitu a energetickou i emisní náročnost, a podpořit udržení zisků v Česku. Kromě toho, nakolik bude podpora firemních investic pro českou ekonomiku a veřejné rozpočty smysluplná závisí na tom, jak se návratnost vyšších investic ve firmách propíše do inovativnosti, přidané hodnoty domácích firem, do vyšších mezd a nákupů na domácím trhu i do zisků zdanitelných v Česku.

5.2.2 Daňové odpočty na výzkum a vývoj pro menší domácí firmy

Je potřeba zaměřit pozornost na rozvoj výzkumu a vývoje domácích firem. Kromě aktuální podpory výzkumu a vývoje primárně ve velkých firmách (skrze daňové odpočty i přímé dotace) se zaměříme i na menší domácí firmy, které mohou být nositeli inovativnosti a ziskovosti české ekonomiky (např. OECD, 2024) a u kterých není riziko přesunu vlastnictví patentů do zahraničí tak vysoké jako u velkých korporací.

Co jsou daňové odpočty na výzkum a vývoj a jak se liší od přímých dotací? Daňové odpočty na VaV umožňují firmám snížit si daňový základ o částku vynaloženou na kvalifikované výzkumné aktivity. Na rozdíl od přímých dotací, které poskytují peněžní prostředky předem na základě schváleného projektu, daňové odpočty fungují jako zpětná úleva po prokázání skutečně vynaložených nákladů. Výhodou odpočtů ve srovnání s přímými dotacemi je jejich transparentnost, předvídatelnost, flexibilita a nižší administrativní zátěž. V Česku mohou aktuálně firmy investující do VaV uplatnit mimořádný odpočet ve výši 100 % vynaložených nákladů na VaV a od roku 2026 odpočet vzroste na 150 % pro výdaje na VaV do výše 50 milionů korun (pro výdaje nad touto hranicí bude nadále platit odpočet ve výši 100 %). Při sazbě daně 21 % to znamená, že z každé koruny VaV dosud dostávaly firmy zpět 21 haléřů formou odpočtu a od roku 2026 to bude 31,5 haléřů.

Mezinárodní literatura konzistentně ukazuje, že daňové odpočty na VaV mají pozitivní vliv na firemní výdaje na výzkum a vývoj. Analýza OECD na základě dat z 20 zemí včetně Česka z období 2000–2017 ukazuje, že 1 koruna daňové podpory VaV generuje průměrně 1,4 koruny dodatečných firemních investic do výzkumu. Klíčové je však zjištění, že efekt je významně silnější u menších firem – malé podniky (do 50 zaměstnanců) vykazují multiplikátor vyšší než 1,4, zatímco u velkých firem je tento poměr pouze kolem 0,4 (Appelt a kol., 2023). Rigorózní mikroekonomické studie z řady zemí potvrzují, že daňové odpočty mají pozitivní kauzální vliv na VaV, a obvykle ukazují, že u malých a středních firem 1 koruna daňové podpory vede k výrazně více než 1 koruně dodatečného VaV (Rao, 2016; Guceri & Liu, 2019; Agrawal a kol., 2020; Dechezleprêtre a kol., 2023). Dechezleprêtre a kol. (2023) navíc zjistili, že ve Velké Británii odpočty vedly také k výraznému nárůstu patentování a k efektům přetékání na další firmy využívající podobné technologie.

Výší 21 haléřů na korunu VaV české odpočty zhruba odpovídají průměru OECD (nová výše 31,5 haléřů bude v mezinárodním srovnání dokonce nadprůměrná); míra využívání odpočtů firmami je ale dlouhodobě nízká a v čase prudce klesá. Do VaV v Česku investují zhruba 3 tisíce firem, ale podíl těch, které využívají odpočty, klesl ze zhruba poloviny v roce 2016 na pouhou čtvrtinu v roce 2023 (ČSÚ, 2025). Zvláště nízký je přitom mezi malými a středními firmami. Slabé využití odpočtů je do značné míry důsledkem špatné zkušenosti firem s přísným přístupem finančních úřadů k uznávání odpočtů. Nedávná novelizace zákona o daních z příjmu, umožňující dodatečně opravit formální nedostatky v žádostech o odpočty, a letos schválené navýšení hodnoty odpočtů se snaží tento trend zvrátit. Další změny by ale mohly výrazně posílit využití odpočtů.

Doporučujeme nastavit daňové odpočty na výzkum a vývoj tak, aby mohly jít do daňového bonusu. V současné podobě odpočty na VaV nemohou využívat firmy, které nedosahují daňového základu, z něhož by mohly odpočty na výzkum uplatňovat (přenášení daňové ztráty je výrazně méně atraktivní varianta obzvláště pro mladé firmy). Přitom výrazná většina zemí OECD, včetně Německa, Rakouska a Polska, vyplácí odpočty na VaV ztrátovým firmám (všem nebo alespoň malým a středním podnikům) ve formě daňového bonusu.

Zavedení daňového bonusu v Česku by bylo motivující pro menší inovující firmy, které jsou na začátku svého podnikání často v daňové ztrátě a které čekají na návratnost svých investic do výzkumu a inovací často roky. Výzkumy přitom ukazují, že právě u těchto firem je veřejná podpora pro VaV nejefektivnější (Rao, 2016; Dechezleprêtre a kol., 2023; Bajgar & Srholec, 2025). Nákladnost takového opatření odhadujeme na přibližně 1,5 až 2 mld. Kč ročně.¹ Tato částka je poměrně skromná ve srovnání s celkovými výdaji na podporu VaV a generovala by výrazně vyšší dodatečné soukromé investice do výzkumu, zejména u domácích inovativních firem.

Riziko zneužívání daňového bonusu je spíše menší. Vyplacení bonusu předpokládá u firmy kromě záporného daňového základu značné reálné náklady na státem uznaný výzkumný projekt, přičemž tyto náklady jsou několikanásobně vyšší než vyplácený daňový bonus. Když k těmto nákladům přičteme ještě administrativní náklady spojené se správou projektu a štěpením nebo zakládáním (fiktivní) firmy, není pravděpodobné, že by se podvody s bonusy z odpočtů vyplaty. Daňový bonus v jiných vyspělých zemích běžně funguje, není tedy důvod, aby nemohl fungovat i v Česku.

Kromě ekonomické atraktivity je dále nezbytné pro firmy zlepšovat proces uznávání projektů. Navzdory pozitivním změnám v zákonu i v přístupu finanční správy přetrvává mezi firmami obava z byrokratické a administrativní zátěže a nejistoty ohledně uznání odpočtu. V tomto směru doporučujeme zapojit do procesu uznávání odpočtů Technologickou agenturu ČR (TAČR), která pro posuzování projektů VaV má expertízu a databázi několika tisíc hodnotitelů. Firmy by si například mohly volitelně u TAČR nechat předem posoudit, zda jejich projekt bude uznatelný jako VaV (podobný systém funguje v Belgii).

5.2.3 Silný postoj Česka v mezinárodních iniciativách na potírání daňových rájů

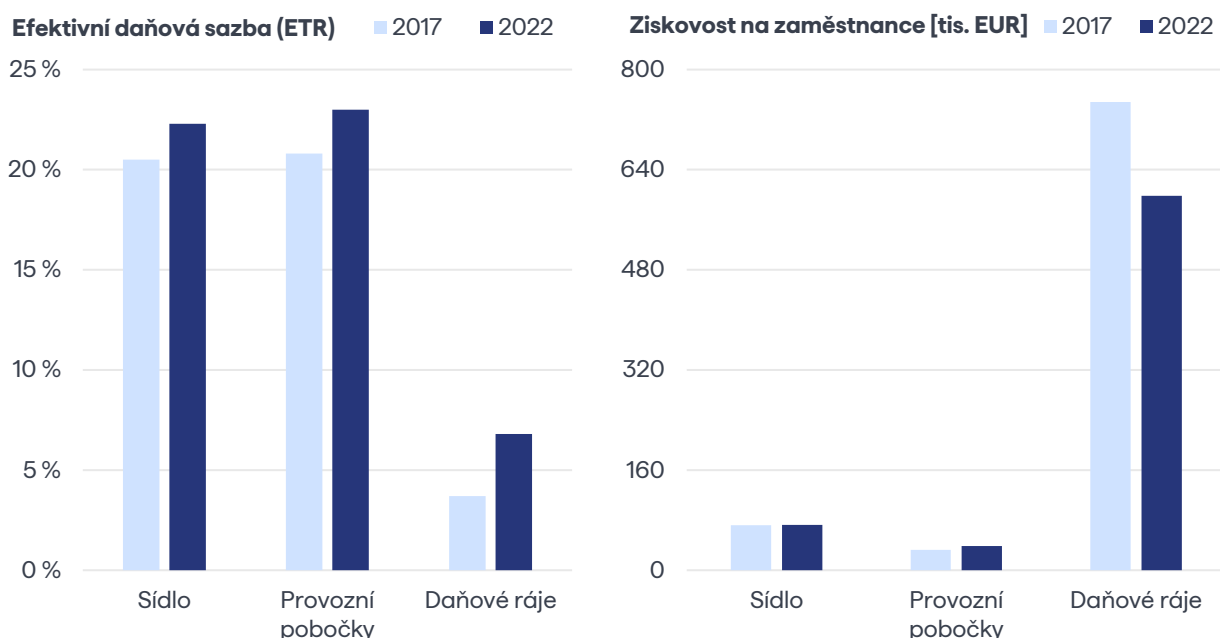
Daňové ráje a přesuny zisků představují komplexní mezinárodní problém, Česko v něm však může zastávat proaktivní postoj. Je v zájmu Česka – a v zájmu většiny zemí světa –

¹ Maximální možný odpočet, který firmy mohou uplatnit na firemním VaV, se pohybuje kolem 13,5 mld. Kč (21 % z celkového objemu firemních investic do VaV bez dotací). Z toho 3/4 uplatňují velké firmy, malých a středních firem se tedy týká přibližně maximálně 3,4 mld. Kč. V praxi se však této maximální uplatnitelné částce zdaleka nepřiblížujeme. V Česku firmy uplatňují pouze pětinu potenciálně možných výdajů na VaV. Navrhovaná změna má potenciál – s ohledem na zahraniční srovnání – zvýšit míru uplatňování odpočtů na zhruba polovinu uplatnitelných výdajů místo současné pětiny. To by znamenalo necelé 2 mld. Kč oproti současnému 0,6 mld. Kč.

proaktivně podporovat další koordinovaný mezinárodní postup, a to tím spíše v kontextu měnícího se postoje Spojených států.

OECD a G20 představily v roce 2013 tzv. BEPS Action Plan, který stanovil 15 opatření proti erozi daňového základu a přesouvání zisků. Implementace těchto opatření probíhá od roku 2016, dopady na přesouvání zisků však byly zatím jen velmi omezené: dle vlastních odhadů Centra veřejných financí (graf A) se ziskovost firem v daňových rájích na jednoho zaměstnance sice mírně snížila a jejich efektivní zdanění vzrostlo, avšak země, kde probíhají reálné výrobní a administrativní činnosti (včetně Česka), z toho neprofitovaly – jejich ziskovost se nezměnila či dokonce snížila a přesuny zisků pokračují, jen v jiné struktuře a do jiných daňových rájů.

G.5.2.3. Navzdory zlepšení je zdanění zisků firem v daňových rájích stále výrazně nižší, než kde mají sídlo či provozní pobočky

Poznámka Efektivní daňová sazba se počítá jako podíl součtu daní na celkovém zisku před zdaněním

Zdroj Boukal, Janský, Johannesen & Palanský (zatím nepublikováno) na základě micro CbCR dat

Zpracování Centrum veřejných financí

Navazující iniciativa BEPS 2.0 (dle dohody z roku 2021) zahrnuje i globální minimální daň (GMT, Pilíř 2), která je v Česku zavedena od ledna 2024. Tato reforma může situaci částečně zlepšit, avšak v současné podobě pravděpodobně nebude dostatečně účinná, a to i kvůli aktuálnímu vývoji geopolitické situace a prohlášení Trumpovy administrativy o tom, že USA se této reformy nebudou účastnit.

Česko by mělo být aktivnější v debatách o možném řešení této situace a mělo by se aktivně podílet na běžícím vývoji návrhů reforem mezinárodního zdanění na úrovni Evropské unie. Konkrétní možná opatření pro lepší identifikaci úniků nadnárodních firem českou finanční správou jsou součástí probíhajících debat a zahrnují mj. zavedení lepších modelů

rizikovosti na základě dat z reportů podle zemí a dokumentace převodních cen, na čemž se v současné době podílíme i my v rámci Centra veřejných financí.

5.3. Zdroje

Adam, S., Miller, H. (2023). *Full expensing and the corporation tax base*. Institute of Fiscal Studies, IFS Green Budget, Chapter 10. Dostupné na: <https://ifs.org.uk/publications/full-expensing-and-corporation-tax-base>

Agostiny a kol. (2022). *The Elasticity of Taxable Income Across Countries*. Working Paper. Dostupné na: https://econ.wisc.edu/wp-content/uploads/sites/89/2022/10/Cross_Country_Corporate_Elasticity-1.pdf

Agrawal, A., Rosell, C., Simcoe, T. (2020). *Tax Credits and Small Firm R&D Spending*. American Economic Journal: Economic Policy, 12(2), 1-21.

Appelt, S., Bajgar, M., Criscuolo, C., Galindo-Rueda, F. (2025). *How effective are R&D tax incentives? Reconciling the micro and macro evidence*. Centre for Economic Performance. Dostupné na: <https://cep.lse.ac.uk/pubs/download/dp2071.pdf>

Bajgar, M., Srholec, M. (2025). *Crowding in or crowding out? Evidence from discontinuity in the assignment of business R&D subsidies*. European Economic Review, 150, 104476. Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0047272725000556j.euroecorev.2025.104476>

Bray, S., Bunn, D., Haddinga, J. (2023). *The Role of Pro-Growth Tax Policy and Private Investment in the European Union's Green Transition*. Tax Foundation Europe, online report. Dostupné na: <https://taxfoundation.org/research/all/eu/eu-green-transition-tax-policy/>

Baert, P. (2024, 11. ledna). *Debt-equity bias reduction allowance (DEBRA)*. Výzkumná služba Evropského parlamentu (EPRS). Dostupné na: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2022\)733678](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2022)733678)

Chodorow-Reich, H. G., Zidar, O. M., Zwick, E. (2024). *Lessons from the Biggest Business Tax Cut in US*. The University of Chicago, Becker Friedman Institute for Economics, Working Paper, n. 2024-81.

ČSÚ. (2025). *Statistiky "Podnikový VaV" a "Daňová podpora VaV," sekce Výzkum a vývoj*. Český statistický úřad. Dostupné na: <https://csu.gov.cz/vyzkum-a-vyvoj>

Dechezleprêtre, A., Einiö, E., Martin, R., Nguyen, K. T., Van Reenen, J. (2023). *Do Tax Incentives Increase Firm Innovation? An RD Design for R&D, Patents, and Spillovers*. American Economic Journal: Economic Policy, 15(4), 486-521.

Dun & Bradstreet Czech Republic, a.s. (2025). MagnusWeb. Dostupné na: <https://magnusweb.bisnode.cz/>

Eurostat. (2025). *Financial Flow and Stocks*. Dostupné na:

<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/bookmark/1944e8c1-aa27-45fb-8866-6ac63fdeaca5?lang=en>

Eurostat. (n.d.). *Capital stock based productivity indicators by industry (NACE Rev.2)*. Dostupné na: https://doi.org/10.2908/NAMA_10_CP_A21

Eurostat. (n.d.). *Investment share of GDP by institutional sectors*. Dostupné na:

https://doi.org/10.2908/SDG_08_11

Evropská komise. (2023). *Investment needs assessment and funding availabilities to strengthen EU's Net-Zero technology manufacturing capacity*. Dostupné na: https://single-market-economy.ec.europa.eu/system/files/2023-03/SWD_2023_68_F1_STAFF_WORKING_PAPER_EN_V4_P1_2629849.PDF

Evropská komise. (2024). *The future of European competitiveness: Report by Mario Draghi*.

Dostupné na: https://commission.europa.eu/topics/strengthening-european-competitiveness/eu-competitiveness-looking-ahead_en.

Evropská komise. (2025). *Competitiveness Compass*. Dostupné na:

https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/competitiveness-compass_en

Fan, Z., Liu, Y. (2020). *Tax Compliance and Investment Incentives: Firm Responses to Accelerated Depreciation in China*. *Journal of Economic Behavior & Organization*, Elsevier, 176.

Finanční správa České republiky. (2025). *Údaje z daňových přiznání*. Dostupné na:

<https://financnisprava.gov.cz/cs/dane/analyzy-a-statistiky/udaje-z-danovych-priznani>

Finanční správa České republiky. (2024). *Daňová statistika*. Dostupné na:

<https://financnisprava.gov.cz/cs/dane/analyzy-a-statistiky/danova-statistika>

Gov.it. (2017). *“Industria 4.0”*. Italy's National Plan for Industry. Dostupné na:

https://www.mimit.gov.it/images/stories/documenti/INDUSTRIA-40-NATIONAL%20PLAN_EN-def.pdf

Gov.uk. (2025). *Corporation tax rates*. Dostupné na:

<https://www.gov.uk/government/publications/rates-and-allowances-corporation-tax/rates-and-allowances-corporation-tax>

Gov.uk. (2024). *Check if you can claim full expensing or 50% first year allowances*. Dostupné na:

<https://www.gov.uk/guidance/check-if-you-can-claim-full-expensing-or-50-first-year-allowances>

Guceri, I., Liu, L. (2019). *Effectiveness of Fiscal Incentives for R&D: Quasi-experimental Evidence*. *American Economic Journal: Economic Policy*, 11(1), 266-91.

IFS. (2011). *The Mirrlees Review: Tax by Design*. Oxford University Press. Dostupné na: <https://ifs.org.uk/books/tax-design>

IFS. (2023). *Tax and public finances: Fundamentals*. Dostupné na: <https://ifs.org.uk/publications/tax-and-public-finances-fundamentals>.

Kadlec, V., Květoň, V., Vlčková, J., Blažek, J. & Horák, P. (2023). *Contrasting patterns and dynamics of patent offshoring in European regions*. The Journal of Technology Transfer, 2023, 48:1300–1326. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/364121931_Contrasting_patterns_and_dynamics_of_patent_offshoring_in_European_regions

Maffini, G., Xing, J., Devereux, M. P. (2019). *The Impact of Investment Incentives: Evidence from UK Corporation Tax Returns*. American Economic Journal: Economic Policy, vol. 11, no. 3. Dostupné na: <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/pol.20170254>

OECD. (2025). *Comparative tables of Revenue Statistics in OECD member countries*. OECD Data Explorer. Dostupné na: <https://data-explorer.oecd.org/>

OECD. (2025). *OECD Economic Surveys: Czechia 2025*. OECD Publishing. Dostupné na: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-surveys-czechia-2025_7a70af5c-en.html

OECD. (2024). *DynEmp: Measuring job creation by start-ups and young firms*. Dostupné na: <https://www.oecd.org/en/about/projects/measuring-job-creation-by-start-ups-and-young-firms.html?>

Office for Budget Responsibility. (2023). *The impact of corporation tax changes on business investment*. Dostupné na: <https://obr.uk/box/the-impact-of-corporation-tax-changes-on-business-investment/>

Ohrn, E. (2019). *The Effect of Tax Incentives on U.S. Manufacturing: Evidence from State Accelerated Depreciation Policies*. Journal of Public Economics, 180.

Ohrn, E. (2018). *The Effect of Corporate Taxation on Investment and Financial Policy: Evidence from the DPAD*. American Economic Journal: Economic Policy, vol. 10(2).

Rao, N. (2016). *Do Tax Credits Stimulate R&D Spending? The Effect of the R&D Tax Credit in its First Decade*. Journal of Public Economics, 140, 1-12.

Srholec, M. (2024). *Jaké inovativní firmy (ne)čerpají veřejnou podporu na inovace?*. IDEA CERGE-EI. Dostupné na: https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_06_2024_Nedotovani_inovatori_tisk_0926.pdf

Tax Justice Network. (2024). *The state of tax justice 2024*. Dostupné na: <https://taxjustice.net/reports/the-state-of-tax-justice-2024/>

Tørsløv, T., Wier, L. & Zucman, G. (2022). *The missing profits of nations*. The Review of Economic Studies, 90(3), 1499–1534. Dostupné na: <https://doi.org/10.1093/restud/rdac049>

York, E. & Li, H. (2020). *Reviewing the Economic and Revenue Implications of Cost Recovery Options*. Tax Foundation. Dostupné na: <https://taxfoundation.org/blog/full-immediate-expensing>

Zámečník, M. (Moderátor) & Bárta, D. (Host). (2024, 18. února). *Česká fiskální rolinka (Epizoda 14)*. Odemčeno. Dostupné na: <https://open.spotify.com/episode/5RAm7EhdzeQoqIYPSR5jEq>

Zhao, L. & Fang, H. (2022). *Investment incentives and leverage: Evidence from China's accelerated depreciation policy*. The World Economy, 45(11), 3625–3649. Dostupné na: <https://doi.org/10.1111/twec.13273>

Zwick, E. & Mahon, J. (2017). *Tax Policy and Heterogeneous Investment Behavior*. American Economic Review, 107(1), 217–248. Dostupné na: <https://doi.org/10.1257/aer.20140855>

World Bank Group (n.d.). *World Development Indicators*. DataGroup. Dostupné na: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>

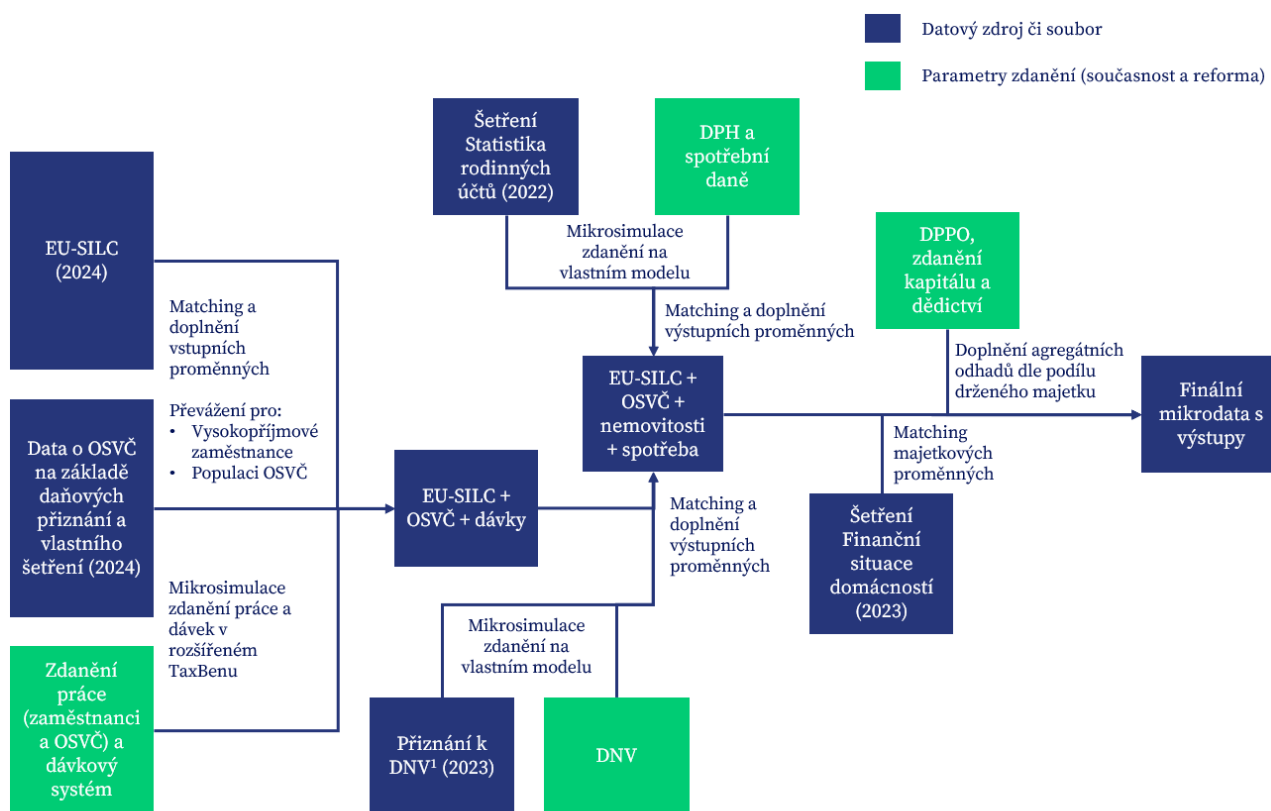
6. Přílohy

6.1. Metodika modelování fiskálních a distribučních dopadů

6.1.1. Shrnutí metodiky a seznam využitých proměnných

Reportované distribuční dopady na domácnosti vychází z vlastního mikrosimulačního modelu. Ten je založený na několika individuálních zdrojích a modelech, které jsme propojili (viz graf A a tabulky B a C níže). Pro odhad celkového fiskálního dopadu sčítáme sumu výběru od domácností z našeho modelu s odhadem dopadu na nedomácnosti (právnícké osoby a nerezidenty).

G6.1.1.A Schéma využitých datových zdrojů a modelů

¹Daň z nemovitých věcí

T6.1.1.B Příjmy zohledněné ve studii a jejich zdroj

Typ příjmů	Příjem	Zdroj/model	Původní dimenze ¹	Užití		
				Definice ekonomické aktivity	Rozdělení do příjmových skupin	Výpočet míry daňového zatížení
I. Práce	A. Příjem ze zaměstnání	EU-SILC 2024 (zaměstnanci), vzorek daňových přiznání 2022 (OSVČ), vše škálováno na hodnoty za rok 2024	Jednotlivci	Ano	Ano	Ano
	B. Příjem ze samostatné výdělečné činnosti	Vzorek přiznání k DPFO 2022 a vlastní šetření ohledně reálných nákladů (škálováno na hodnoty za rok 2024)	Jednotlivci	Ano	Ano	Ano
II. Majetek	A. Kapitálové příjmy	Agregáty z národních účtů rozděleny podle FSD 2023	Domácnosti	Ano	Ano	Ano
	B. Kapitálové zisky	Agregáty z národních účtů rozděleny podle FSD 2023	Domácnosti	Ano	Ano	Ano
	C. Čistý příjem z pronájmu	EU-SILC 2024	Domácnosti	Ano	Ano	Ano
	D. Čisté imputované nájemné	EU-SILC 2024 a hodnota nemovitostí dle Diotimy	Domácnosti	Ne	Ano	Ano
III. Další příjmy	A. Důchod	EU-SILC 2024 (škálováno na 2024)	Jednotlivci	Ne	Ano	Ne
	B. Další pojistné dávky ²	Model TaxBen+ ³	Jednotlivci	Ne	Ano	Ne
	C. Další příjmy ⁴	EU-SILC 2024 (škálováno na 2024)	Domácnosti	Ne	Ano	Ne

Zdroj Vlastní zpracování
Zpracování PAQ Research

¹ Původní dimenze dat. Jsou-li data v původní podobě dostupná po jednotlivcích, ekvivalent pro domácnosti získáme prostým součtem. Jsou-li data v původní podobě pro domácnosti, tak pro účely analýz jednotlivců rozpočítáváme v poměru čistých příjmů ze zaměstnání a samostatné činnosti a důchodu.

² Např. peněžitá pomoc v mateřství, rodičovský příspěvek a další.

³ Původní model TaxBen (ve vlastnictví IDEA při CERGE-EI), který jsme rozšířili o modul zdanění OSVČ.

⁴ Příjmy z prodeje svých výrobků, transfery mezi domácnostmi (peněžní transfery – příjmy, přijaté daty) a jiné ostatní příjmy dle dat EU-SILC 2024.

T6.1.1.C Daně zohledněné ve studii a jejich zdroj

Typ daně	Daň	Zdroj/model	Dimenze dat	Užití pro výpočet míry daňového zatížení
I. Práce	A. DPFO zaměstnání	Model TaxBen+	Jednotlivci	Ano
	B. DPFO SVČ	Model TaxBen+	Jednotlivci	Ano
	C. Zdravotní a Sociální pojištění	Model TaxBen+	Jednotlivci	Ano
II. Spotřeba	A. DPH	Vlastní model spotřeby využívající data SRÚ 2022 (pro domácnosti)	Domácnosti	Poměrná část ¹
	B. Spotřební daně	Vlastní model spotřeby využívající data SRÚ 2022 (pro domácnosti)	Domácnosti	Poměrná část
III. Majetek	A. Daň z nemovitých věcí	Vlastní model využívající vzorek daňových přiznání k DNV 2022	Domácnosti	Poměrná část
	B. DPPO	Agregátní výběr dle MF rozdělen podle FSD 2023	Domácnosti	Poměrná část
	C. DPFO kapitál	Agregátní výběr dle Eurostatu rozdělen podle FSD 2023	Domácnosti	Poměrná část
	D. Daň z dědictví	Agregátní výběr odhadnutý na základě výběru v zahraničí. Rozdělen podle FSD 2023	Domácnosti	Poměrná část
IV. Dávky	A. Nepojistné dávky ²	Agregátní výdaje rozděleny podle výstupů modelu TaxBen+	Jednotlivci	Ano

Poznámka Podrobněji rozepsáno v sekcích 6.1.2–6.1.6

Zdroj Vlastní zpracování

Zpracování PAQ Research

¹ Podle podílů příjmů ekonomických příjmů a imputovaného nájmu (tj. příjmů dle sloupce Užití: Výpočet průměrné daňové sazby v tabulce B) na celkových příjmech. Logika nezohlednění části daní, která koresponduje k neekonomickým příjmům, je, že část zdanění spotřeby či majetku by byla hrazená i těmito neekonomickými příjmy.

² Státní sociální podpory a hmotné nouze. Tyto dávky zahrnujeme jako „negativní daň“, jelikož se odvíjí od příjmů.

6.1.2. Modelace zdanění práce a dávek

Naším základním datovým souborem pro modelování je šetření EU-SILC 2024^{1,2}, které jsme obohatili o data z jiných zdrojů. Data EU-SILC 2024 obsahují údaje za rok 2023, monetární proměnné použité při modelování jsme tudíž upravili na rok 2024 – **důchody** jsme navýšili o 2 %³, zbylé monetární proměnné (především **příjem ze zaměstnání**) jsme navýšili o 6,5 %⁴. Součástí dat EU-SILC jsou také příjmy z prodeje svých výrobků, transfery mezi domácnostmi (peněžní transfery – příjmy, přijaté daty) a jiné ostatní příjmy, které souhrnně označujeme jako **další příjmy**. Vzhledem k tomu, že data EU-SILC jsou nepřesná vzhledem k populaci OSVČ a jsou v nich podreprezentováni vysokopříjmoví zaměstnanci, tak jsme sestrojili – a ve všech analýzách používali – jiné váhy, než byly v původních EU-SILC datech, které lépe vystihují strukturu populace OSVČ a dávají vyšší váhu vysokopříjmovým zaměstnancům.⁵ Navzdory těmto novým váhám jsme při analýzách limitování nepřítomností jedinců s velmi vysokými příjmy v datech EU-SILC.

K datům EU-SILC 2024 jsme pomocí matchingu dat (datové fúze) připojili data o OSVČ. Používáme stejná OSVČ data jako v naší nedávné studii o zdanění OSVČ (Vilím a kol., 2025), tj. 30% reprezentativní vzorek⁶ daňových příznání všech OSVČ z roku 2022 obohacený o známé údaje o plátcích daně a škálovaný na rok 2024. Matching tohoto datového souboru s daty EU-SILC 2024 provádíme na základě pohlaví, percentilů příjmu ze zaměstnání a podnikání, přičemž požadujeme, aby se respondenti shodovali z hlediska typu OSVČ (hlavní / vedlejší se souběhem / vedlejší bez souběhu), toho, zda mají příjem ze závislé činnosti a skutečnosti, zda uplatňují slevu na dítě a na hypotéku. Každý respondent z OSVČ dat může být namatchován nejvýše jednomu respondentovi z dat EU-SILC 2024. Pomocí matchingu nahradíme OSVČ respondentům z EU-SILC 2024 **příjmy ze samostatné činnosti i ze zaměstnání** hodnotami z OSVČ dat. Pro výpočet průměrné daňové sazby bereme v potaz reálný zisk OSVČ – na základě našeho vlastního šetření – ne účetní zisk, který vstupuje do simulace daňového příznání.

Na takto spojených datech dojde k modelování pomocí rozšířeného modelu TaxBen+⁷ ve vlastnictví think tanku IDEA při CERGE-EI (Dušek a kol., 2013). Výstupem modelu TaxBen+ je pro jednotlivé respondenty zaplacené **DPFO a pojistné ze zaměstnání i samostatné výdělečné činnosti** a čerpání **pojistných a nepojistných dávek** v systému roku 2024 i v námi navrhované daňové reformě. Čerpání nepojistných dávek ještě přeskálujeme na agregátní hodnotu za rok 2024, tj. –32 mld. Kč (MPSV, 2024)(dle modelu TaxBen+ cca – 41 mld. Kč).⁸ Připomínáme, že při hodnocení dopadu reformy pracujeme s rokem 2024, tj. nijak nezohledňujeme velkou reformu dávek platnou od konce roku 2025.

¹ O šetření EU-SILC více zde: <https://csu.gov.cz/zivotni-podminky-eu-silc-metodika>.

² Rozsah datového souboru EU-SILC 2024: 17 832 jednotlivců z 8 502 domácností.

³ Podle <https://data.cssz.cz/web/otevrena-data/graf-prumerna-vyse-duchodu-v-cr>.

⁴ Podíl průměrné mzdy v letech 2023 a 2024 dle <https://csu.gov.cz/rychle-informace/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2023> a <https://csu.gov.cz/rychle-informace/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2024>.

⁵ Data byla dovážena tak, aby podíl zaměstnanců v pásmech hrubé mzdy odpovídal jejich zastoupení podle dat ČSÚ (*Podíly zaměstnanců v pásmech hrubých měsíčních mezd podle pohlaví za rok 2024*).

⁶ Rozsah datového souboru: celkem 313 960 OSVČ.

⁷ Pro účely této studie/předchozí studie OSVČ byl model TaxBen významně rozšířen o modul umožňující vypočítat danění OSVČ na základě dat z daňových příznání.

⁸ Složitější přístup ke škálování nepojistných dávek (např. podrobné řešení non-take up rate) přesahuje rozsah této studie, vzhledem k tomu, že nenavrhujeme žádnou úpravu dávkového systému.

6.1.3. Modelace daně z nemovitosti (DZN) a zdanění příjmů z pronájmu

Reformu daně z nemovitosti modelujeme stejným způsobem jako v předchozí studii k DZN (Komárek a kol., 2025). Reformu modelujeme na anonymizovaném vzorku daňových přiznání z roku 2022 poskytnutém Finanční správou. Následně projektujeme výši **DZN** na respondenty datového souboru EU-SILC 2024. V rámci modelování rovněž získáme odhad DZN, kterou by při platnosti reformy zaplatily ostatní entity (právnícké osoby, nerezidenti).

Z EU-SILC rovněž získáme příjmy z pronájmu nemovitostí, které nejprve naškálujeme na rok 2024 a následně odečteme odhadované reálné náklady uvedené v EU-SILC. Takto získáme **čistý příjem z pronájmu**, který vstupuje v modelu TaxBen+ do simulace daňového přiznání. Změny ve zdanění příjmů z pronájmu nemodelujeme, ale jejich celkový fiskální dopad je zhruba nulový (Komárek a kol., 2025). Hrubý imputovaný nájem určíme jako 2 % z tržní ceny nemovitosti pro rok 2023 dle dat společnosti Diotima¹ škálované na rok 2024. **Čistým imputovaným nájmem** rozumíme 70 % z hrubého imputovaného nájmu (odečtení 30% paušálu).

6.1.4. Modelace zdanění spotřeby

Reformu DPH a spotřebních daní modelujeme na datech šetření Statistika rodinných účtů (SRÚ) 2022², která následně pomocí matchingu připojíme k datům EU-SILC 2024. V SRÚ jsme ke každé kategorii spotřeby domácností přiřadili hodnotu DPH v současnosti a v reformním scénáři. Pro položky podléhající spotřební dani jsme odhadli spotřebované množství na základě průměrných cen pro jednotlivé položky z ČSÚ, ke kterým jsme přiřadili hodnoty spotřebních daní v současnosti a v reformním scénáři. Při předpokladu plného propisu DPH do cen zboží a služeb a žádné behaviorální změny pak vypočteme rozdíl v zaplacených daních ze spotřeby.³ Matching domácností probíhá pomocí 13 společných proměnných v obou datových souborech⁴, přičemž požadujeme, aby se matchované domácnosti shodovaly ve vlastnictví nemovitosti, ve které bydlí (vlastní dům / vlastní byt / družstevní / pronajatý / bydlení u příbuzných). Každá domácnost z dat SRÚ 2022 může být namatchována nejvýše pěti domácnostem z dat EU-SILC 2024.

Takto se dostáváme k výši daní ze spotřeby od domácností. Rozdíl mezi celkovým výběrem DPH v roce 2024 (cca 584 mld. Kč dle plnění rozpočtu reportovaným MF) a výběrem na domácnostech přisoudíme ostatním entitám. V reformě předpokládáme stejný nárůst výběru DPH u ostatních entit jako u českých domácností. Namodelovanou hodnotu spotřebních daní rozdělíme na část odpovídající pohonným hmotám a zbylým komoditám. V rámci každé části spotřebních daní přisoudíme doplněk do celkového výběru ostatním entitám (celkový výběr 167,3 mld. Kč při nezohlednění energetických daní, z toho 90,7 mld.

¹ <https://diotima.cz/>

² Rozsah datového souboru SRÚ 2022: celkem 3 428 domácností.

³ Výpočet změny DPH bere v potaz i změnu spotřební daně, která vstupuje do základu pro DPH.

⁴ Percentil ekvalizovaného příjmu, percentil nákladů na bydlení, počet ekonomicky aktivních / dětí / ostatních osob v domácnosti, pohlaví / vzdělání / pracovní zařazení hlavy rodiny, typ rodiny z hlediska pracovního zařazení, velikost a typ bydliště, vlastnictví automobilu / internetu, splácení hypotéky.

Kč na pohonných hmotách (Celní správa, n.d.). Z modelování známe nárůst výběru spotřební daně vlivem reformy na domácnosti. U ostatních entit předpokládáme nárůst výběru částí spotřební daně ve stejném poměru jako u domácností.

6.1.5. Modelace zdanění kapitálových daní

K rozpočtení agregátních kapitálových příjmů a zisků za rok 2024 mezi domácnosti provedeme matching dat šetření Finanční situace domácností (FSD) 2023¹ k datům EU-SILC 2024. Na průniku domácností v datech FSD 2023 a EU-SILC 2023 nejprve sestrojíme predikční modely pro to, zda daná domácnost vlastní (alespoň nějaké) akcie a zda má nenulovou celkovou hodnotu podnikatelské činnosti a podnikání². Následně těmito modely predikujeme indikátory vlastnictví akcií a podnikání v datech EU-SILC 2024.³ Matching domácností probíhá pomocí 12 společných proměnných v obou datových souborech,⁴ přičemž požadujeme, aby se matchované domácnosti shodovaly v indikátorech akcií a podnikání, a také v příslušnosti do kvintilů dle ekvalizovaného čistého příjmu. Každá domácnost z dat FSD 2023 může být namatchována nejvýše šesti domácnostem z dat EU-SILC 2024.

Agregátní hodnotu výběru **daně z dědictví**, tj. 6,5 mld. Kč v prostřední hodnotě, rozdělíme v poměru hodnoty celkového majetku domácnosti⁵ poníženého o 10 mil. Kč, tedy o výši osvobození od daně pro jednotlivé dědice.

Agregátní hodnotu **kapitálových příjmů**⁶ za rok 2024, tj. cca 273,1 mld. Kč (SNA, 2024: Důchod z vlastnictví domácností), domácnostem rozdělíme v poměru k celkové hodnotě drženého kapitálu⁷ z dat FSD 2023. Odhadovanou agregátní hodnotu **kapitálových zisků** za rok 2024, tj. cca 116,4 mld. Kč⁸, domácnostem rozdělíme v poměru k celkové hodnotě držených akcií.

DPFO z kapitálu určíme jako součet daně z kapitálových příjmů (včetně nájmu) a kapitálových zisků. Agregátní hodnotu daně z kapitálových příjmů, tj. cca 42 mld. Kč (Eurostat, 2025: Capital Income of Households), rozdělíme domácnostem v poměru součtu kapitálových příjmů a příjmů z pronájmu. Agregátní hodnotu daně z kapitálových zisků, tj. cca 4 mld. Kč pro rok 2024⁹ a její zvýšení o 9 mld. Kč pro reformní variantu, rozdělíme domácnostem v poměru ke kapitálovým ziskům.

Celkový výběr **DPPO** za rok 2024 byl cca 329 mld. Kč (MF, 2025: Plnění státního rozpočtu), přičemž předpokládáme přímý dopad na domácnosti v hodnotě 6,08 % z této částky (zbytek

¹ Rozsah datového souboru FSD 2023: celkem 3246 domácností.

² Proměnná PODNIKANI v datech FSD 2023.

³ Predikci ještě korigujeme tak, aby lépe odpovídaly podíly domácností s akciemi/podnikáním v SILC 2024 datům FSD 2023

⁴ Percentil ekvalizovaného příjmu, percentil příjmů ze samostatné činnosti, počet ekonomicky aktivních / dětí / nepracujících důchodců / ekonomických jednotek v domácnosti, věk / vzdělání / pracovní zařazení hlavy rodiny, typ rodiny z hlediska pracovního zařazení, velikost a typ bydliště, typ domu.

⁵ Proměnná MAJET_CELK z dat FSD 2023.

⁶ Zejména úroky a dividendy.

⁷ Tj. fondů, dluhopisů, pohledávek, úspor, jiných nemovitostí, ostatních aktiv, podnikání a akcií.

⁸ Odhad viz příloha 6.3

⁹ Odhad na základě daňového základu § 10 ZDP, který v roce 2024 činil cca 18,3 mld. Kč (dle vzorku daňových příznání poskytnutých Generálním finančním ředitelstvím). Při uplatnění průměrné daňové sazby cca 20 % se dostáváme na výnos 3,7 mld. Kč.

dopadl na ostatní entity, viz kapitola 6.1.7.). Tento dopad cca 20 mld. Kč rozdělujeme domácnostem stejně jako u daně z kapitálových zisků, tj. v poměru hodnoty držených akcií z dat FSD 2023. Stejným způsobem rozdělujeme DPPO v reformě, kde pracujeme s celkovým výběrem o 14,6 mld. Kč nižším (viz další kapitola).

6.1.6. Modelace zdanění zisků firem

Efekt zkrácení doby odpisování na zvýšení investic počítáme na základě změny současné hodnoty nákladů investice a průměru elasticit reportovaných v následující zahraniční literatuře: Ohrn (2019): 9,55; Zwick and Mahon (2017): 7,2; Ohrn (2018): 3,98; Maffini a kol. (2019): 9,1; Fan and Liu (2020): 1,85.

Změnu současné hodnoty vybraných daní počítáme z každoročních investic. V daném roce firmy investují jistou částku, která jim díky odpisům každý následující rok snižuje daňový základ. Čím kratší je odepisovací období, tím vyšší je současná hodnota daní, o které stát takto přichází na daní z příjmu. Pro výpočet současné hodnoty používáme přibližnou úrokovou míru státních dluhopisů 3,5 %. Porovnáváme současnou hodnotu daní (při sazbě 21 %) vybraných podle původního delšího režimu odpisování a daní vybraných podle nového režimu.

Pro výpočet nákladů spojených se souběhem dobíhajících a nových odpisů počítáme s meziročním růstem investic o 2,7 % (vypočítáno z dat OECD z ročních investic jako průměr let 2010-2023). Dále bereme v potaz efekt opatření na míru investic. Počítáme s okamžitým nárůstem investic. Pro každou skupinu zvlášť počítáme změnu současné hodnoty ušetřené daně díky odpisu při změně délky odpisování. Uvažujeme odpisové skupiny dle souhrnných dat Finanční správy. Pracujeme s jednoduchými lineárními odpisy (ne zrychlenými).

Dále počítáme efekt zvýšení sazby daně z příjmu právnických osob. Pro tento efekt využíváme odhad elasticity příjmů právnických osob pro Česko odhadnutý v návaznosti na Agostini et. al (2022 working paper). Odhadujeme změnu vykázaných zdanitelných zisků po zvýšení sazby na základě odhadnuté elasticity ve výši 1,14. Změnu sazby též promítáme do odhadů efektu zkrácení doby odpisování na investice. Od celkového dodatečného příjmu ze zvýšení sazby daně odečítáme částku, o kterou se po zvýšení sazby zvýší náklady odpisů.

Detailněji je metodika popsána v příloze v původní studii Centra veřejných financí „Jak podpořit investice firem v čase napjatých veřejných rozpočtů: možnosti rychlejších odpisů“ (Malá a Škultéty, 2025).

6.1.7. Další metodické vysvětlivky

Distribuce daní právnických osob na domácnosti

U daní dopadajících na právnické osoby předpokládáme částečný propis na české domácnosti, které tyto právnické osoby vlastní. Týká se to DPPO, daně z nemovitých věcí, DPH a spotřební daně. Zahrnujeme pouze přímý propis daně, který koresponduje k hodnotě distribuovaného zisku českým domácnostem (68,5 mld. Kč pro rok 2024; SNA, 2025) z celkového zisku po zdanění právnických osob v české ekonomice (1 128 mld. Kč na základě inkasa DPPO v roce 2024), tedy 6,08 % (viz tabulka níže). Tuto část daní rozdělujeme v domácnostem stejným poměrem, jako kapitálové zisky – tedy dle podílu domácnosti na vlastnictví akcií.

T6.1.6. **Daně právnických osob částečně alokujeme domácnostem (současný stav)**, v mld. Kč

Dan	Mikrosimulace na datech o domácnostech	Odhad na nedomácnosti: Právnické osoby a nerezidenti (dopočet do plného výběru)	Z toho dodatečný dopad na domácnosti (6 %)	Finální incidence na domácnosti
DPPO	0	329,1	20,0	20,0
Dan z nemovitých věcí	12,3	10,5	0,6	13,0
DPH	501,7	82,4	5,0	77,4
Spotřební daně	101,5	65,84	4,0	105,5

Poznámka Vůči roku 2024

Zdroj Vlastní mikrosimulační model a odhady na základě SRÚ a dalších dat (detaily viz příloha 6.1)

Zpracování PAQ Research

Tento výpočet tak předpokládá, že velkou část zdanění právnických osob nenesou české domácnosti. Část totiž nesou zahraniční vlastníci (na které připadá cca 32 % zisků) a české firmy či vládní instituce (23 %)(SNA, 2025). Zbývající část zisků (39 %) je reinvestovaná. Dá se argumentovat, že na české domácnosti může dopadnout vyšší část zdanění než jen 6 % v našem výpočtu, zvláště v dlouhodobějším horizontu – například že vyšší zdanění snižuje objem reinvestovaných zisků, což snižuje objem vyplacených dividend v budoucnu. V dopadech však zohledňujeme pouze 6% incidenci z několika důvodů:

- Za prvé, chceme zachovat konzistenci s metodikou, kde zohledňujeme spíše přímé dopady, a ne dlouhodobou incidenci.
- Za druhé, empirická literatura ohledně incidence korporátních daní shledává, že zdanění firem nenesou jen vlastníci, ale i spotřebitelé (prostřednictvím vyšších cen) a pracovní síla (prostřednictvím nižších mezd či omezení produkce). Některé

zdroje uvádí až poloviční dopad na pracovní sílu (Peichl a kol., 2017). Při rozdělení by bylo třeba tento fakt zohlednit, což by snížilo progresivitu zdanění firem.

- Za třetí, pokud bychom zohlednili větší část daní právnických osob, než koresponduje k rozdělenému zisku domácnostem, museli bychom udělat podobnou úpravu i na straně příjmů domácností. Jinými slovy, pokud bychom tvrdili, že domácnosti nesou větší část zdanění firem, měla by být domácnostem alokována i větší část zisků firem, které v konečném důsledku také plynou domácnostem.
- Za čtvrté, náš model založený na šetření FSD nezahrnuje nejbohatší Čechy, kteří vlastní významnou část českých firem a reálně tak nesou část zdanění. Nemůžeme tak předpokládat plný dopad zdanění firem na vzorek domácností, který nezahrnuje tyto velké vlastníky.
- Za páté, 6 % uplatňujeme i na DPH a spotřební daně placené nedomácnostmi, které však zahrnují i nerezidenty. 6% odhad pro tyto daně tak může být mírně nadhodnocený.

Jednotlivci vs. domácnosti

Část proměnných máme k dispozici po jednotlivcích. Jedná se typicky o příjmy a daně z práce a dávky, tedy proměnné přímo z dat EU-SILC a výstupy modelu TaxBen+. K datovému souboru domácností EU-SILC 2024 je připojíme prostým součtem v rámci domácnosti. Datový soubor jednotlivců používáme především pro výpočet průměrné daňové sazby (ATR).

Zbylé proměnné (ze zbylých zdrojů) máme k dispozici pouze pro domácnosti. Pro účely analýz jednotlivců tyto proměnné rozpočteme mezi plnoleté členy domácnosti v poměru součtu jejich čistých pracovních příjmů¹ a důchodů². Datový soubor domácností používáme především k analýze dopadů reformy.

Definice

Příjem z ekonomické aktivity definujeme jako součet superhrubé mzdy ze zaměstnání, reálného zisku ze samostatně výdělečné činnosti, příjmu z pronájmu, kapitálových příjmů a kapitálových zisků.

Jednotlivce považujeme za **ekonomicky neaktivního**, splňuje-li některou z následujících podmínek:

- má příjem z ekonomické aktivity menší než 120 000 Kč (za rok 2024),
- má alespoň 65 let a zároveň je jeho čistý příjem z práce nižší než důchod,
- jeho příjem z ekonomické aktivity je nižší než důchod.

¹ Čistým příjmem z práce rozumíme rozdíl součtu superhrubé mzdy ze zaměstnání a reálného zisku ze SVČ a součtu zaplaceného DPFO a pojistného v systému roku 2024.

² V případě, že nikdo z členů domácnosti nemá takový příjem, tak rovnoměrně mezi všechny plnoleté členy domácnosti.

Nesplňuje-li žádnou z těchto podmínek, prohlásíme jej za **ekonomicky aktivního**.

Domácnost považujeme za **ekonomicky aktivní**, je-li alespoň jeden z jejích členů ekonomicky aktivní a zároveň její celkový příjem (tj. neekvivalizovaný) z ekonomické aktivity je alespoň 120 000 Kč za rok.¹ Není-li ekonomicky aktivní, je **ekonomicky neaktivní**.

Příjmové kvintily a decily definujeme na množině všech ekonomicky aktivních jednotlivců na základě součtu všech příjmů². Na množině všech aktivních domácností definujeme příjmové kvintily a decily analogickým způsobem, použijeme však ekvivalizovaný celkový příjem (tj. vydělený počtem spotřebních jednotek dle metodiky Eurostatu³).

Míru celkového daňového zatížení pro ekonomicky aktivní jednotlivce a domácnosti počítáme následujícím způsobem. Jako dělitel do výpočtu vstupuje součet příjmů z ekonomické aktivity a čistého imputovaného nájmu. Jako dělenec do výpočtu vstupuje součet DPFO z práce, pojistného a poměrné části zbylých daní odpovídající podílu příjmů z ekonomické aktivity a imputovaného nájemného na všech příjmech.⁴

¹ Jednotky domácností s ekonomicky aktivním jednotlivcem obsahují – dle naší definice – ekonomicky neaktivního člena, se záporným příjmem, který převáží příjem domácnosti do záporu. Typicky se jedná o ztrátového OSVČ. Tyto domácnosti považujeme díky této podmínce za ekonomicky neaktivní.

² Superhrubý příjem ze zaměstnání a SVČ, důchod, pojistné dávky, další příjmy, kapitálové zisky a příjmy, čisté příjmy z pronájmu a čistý imputovaný nájem.

³ První dospělý má váhu 1, další osoba v domácnosti starší 14 let má váhu 0,5 a děti do věku 13 let včetně mají váhu 0,3.

⁴ Vezměme si například modelového jednotlivce se superhrubou mzdou 30 000 Kč měsíčně a důchodem 15 000 Kč, který na DPH a spotřebních daních zaplatí 3 000 Kč měsíčně. Na dani a pojistném zaplatí přibližně 10 850 Kč. Dělitel pro výpočet ATR (celkový příjem z ekonomické aktivity) je 30 000. Dělenec je $2000 \cdot \frac{2}{3} + 10\,850$, tj. 12 850. Míra zdanění by v modelovém příkladu vyšlo cca 42,8 %.

6.1.8. Validita modelu a další statistiky

Pro ověření validity našeho mikrosimulačního modelu srovnáváme agregátní simulované hodnoty daní a příjmů s reálnými hodnotami. Tabulka A shrnuje výsledky pro modelované proměnné (nezahrnuje proměnné, které byly škálované na reálnou agregátní hodnotu, jako je DPFO). Výsledky naznačují velkou přesnost v modelovaných daních, ale mírné podhodnocení příjmů, zejména imputovaného nájemného. Správné započtení těchto příjmů by snížilo míru celkového daňového zatížení vlastníků nemovitostí.

T6.1.8.A Srovnání modelované hodnoty daní a příjmů s reálnými hodnotami

Typ	Metrika	Modelovaná hodnota, mld. Kč	Reálná hodnota v roce 2024, mld. Kč	Odchylka od reálné hodnoty	Zdroj
Příjem	Superhrubé příjmy zaměstnanců	3 057	3476	-12 %	SNA – náhrady zaměstnancům
	Čisté příjmy OSVČ	474	604	-22 %	SNA – čistý smíšený důchod
	Čisté příjmy z pronájmu	20	62	-68 %	Daňová přiznání k DPFO – daňový základ z § 9 ZDP
	Čisté imputované nájemné	216	730	-70 %	ČSÚ – výdaje na konečnou spotřebu
Daň	DPFO	232	263	-12 %	MF – plnění státního rozpočtu
	Sociální a zdravotní pojistné	1 123	1067	5 %	MF – plnění státního rozpočtu
	Daň z nemovitých věcí	23	23	-1 %	MF – plnění státního rozpočtu

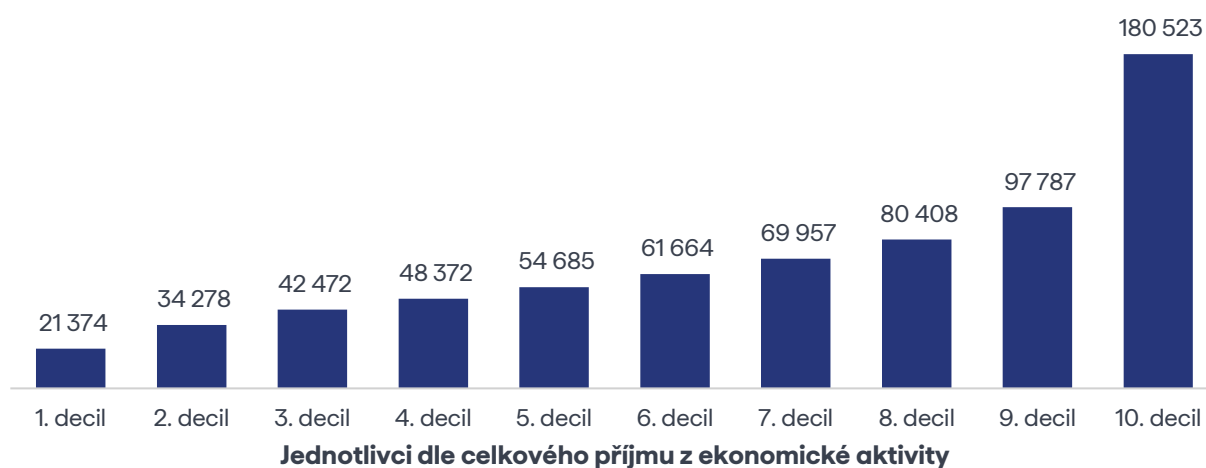
Poznámka Hodnoty DPH, spotřebních daní, kapitálových příjmů a zisků, DPPO a nepojistné dávky škálované dle reálné agregátní hodnoty. Modelovaná hodnota pro DPFO zahrnuje i kapitálovou část DPFO (46 mld. Kč), kterou reportuje Eurostat.

Zdroj Vlastní analýza

Zpracování PAQ Research

V grafu B reportujeme průměrné příjmy jednotlivců dle decilu příjmů, které vstupují jako dělitel do výpočtu celkové míry daňového zatížení.

G6.1.8.B Průměr celkových příjmů z ekonomické aktivity, v Kč měsíčně

Poznámka Pouze ekonomicky aktivní jednotlivci

Zdroj Mikrosimulační model založený na šetření EU-SILC a dalších zdrojích

Zpracování PAQ Research

6.2. Metodika výpočtu dopadu reformy na HDP

Odhadujeme dopad navrhovaných reforem práce a zisků firem na dlouhodobý výrobní potenciál ekonomiky – HDP (tabulka 1.5.1). Ve výpočtu zahrnujeme nárůst obou výrobních faktorů, tedy pracovní síly (L) a fixního kapitálu (K). Dopad reformy zdanění majetku a spotřeby nebereme v potaz, protože na tyto faktory by měly spíše zanedbatelný vliv. V kapitolách 6.2.1. a 6.2.2. odhadujeme nárůst těchto faktorů na základě nabídkových elasticit z literatury. S využitím strukturálního makroekonomického modelu obecné rovnováhy společnosti Oxford Economics (viz box níže) následně dopočítáváme dopad nárůstu pracovní síly a fixního kapitálu na HDP v roce dlouhodobém horizontu. V kapitole

Strukturální makroekonomický model obecné rovnováhy Oxford Economics

Dopady nárůstu pracovní síly a fixního kapitálu v důsledku navržených daňových změn jsou modelovány pomocí strukturálního makroekonometrického modelu obecné rovnováhy. Tento model dokáže kromě přímých dopadů daňových změn na trh práce a investice zachytit celou škálu transmisních mechanismů obecné rovnováhy včetně dopadů na ostatní komponenty HDP, obchodní bilanci, růst cen, finanční proměnné i reakce měnové a fiskální politiky. Model kromě krátkodobé cyklické dynamiky zároveň obsahuje i endogenní výpočet potenciálního růstu (založený na Cobb-Douglasově produkční funkci), která zachycuje dopad daňových změn na nabídkovou stranu ekonomiky.

Pro modelování dopadu nárůstu pracovní síly a fixního kapitálu používá model jako vstup výsledky z mikrosimulačních modelů. V případě nárůstu pracovní síly se jedná o lineární nárůst míry participace (tedy podíl pracovní síly na populaci v pracovním věku) po dobu pěti let. Pro modelování dopadu rychlejších daňových odpisů model přičítá odhadovaný nárůst fixního kapitálu k růstu soukromých nerezidenčních investic.

Vyšší růst pracovní síly a fixního kapitálu zvyšují růst jak krátkodobě v důsledku vyšší poptávky (z titulu vyššího růstu agregátního reálného důchodu), tak v dlouhém období – jak pracovní síla, tak fixní kapitál (skrze kapitálovou zásobu) zvyšují celkový potenciální růst ekonomiky.

6.2.3. výsledek validujeme na základě literatury ohledně dopadu změn daňového mixu na HDP.

6.2.1. Dopad snížení zdanění práce

Pro výpočet změny objemu pracovní síly využíváme participační elasticity nabídky práce vzhledem k čisté mzdě, která říká, o kolik procent se zvýší pravděpodobnost participace na trhu práce, když se o 1 % zvýší čistá mzda po zdanění.¹

Využitý vztah pro změnu pracovní síly je tedy:

$\Delta L = \text{participační elasticita nabídky práce} \times \text{průměrná změna čistého pracovního příjmu v důsledku reformy} \times \text{současná participace na trhu práce} \times \text{počet osob v aktivním věku}$

Výpočet tak bere v potaz pouze nárůst počtu pracujících („extensive margin“), a ne zvýšení počtu odpracovaných hodin osob již na trhu práce („intensive margin“) – náš návrh reformy výrazněji snižuje participační, ne mezní daňovou sazbu (viz diskuze v podkapitole 2.5.1).²

Participační elasticity nabídky práce vzhledem k čisté mzdě čerpáme z literatury:

- (Nižší odhad) Chetty (2012): 0,25
- Senaj a kol. (2014): 0,263
- Bargain a kol. (2014): 0,30
- (Vyšší odhad) Galuščák & Katay (2014): 0,37

Další vstupy jsou následující:

- Na základě mikrosimulačního modelu počítáme vážený průměr změny čistého pracovního příjmu po reformě (ve vyvážené variantě): +2,87 %.
- Součin posledních dvou částí vztahu – současné participace na trhu práce a počtu osob v aktivním věku – tvoří počet ekonomicky aktivních osob v Česku. Těch v roce 2024 bylo 5 331 200 (ČSÚ, 2025: Pracovní síla aktivní (ve věku 15 a více let)).

Výpočet:

Nižší odhad: $\Delta L = 0,25 \times 0,0287 \times 5\,331\,200 = 38\,251$ osob (0,7 % celkové pracovní síly)

Vyšší odhad: $\Delta L = 0,37 \times 0,0287 \times 5\,331\,200 = 56\,612$ osob (1,1 % celkové pracovní síly)

¹ Odhady elasticit interpretujeme jako výsledky parciální rovnováhy, tedy takové, které berou v potaz interakci nabídky práce s její poptávkou. Jelikož se jedná o malou změnu, dále předpokládáme lineární vztah mezi změnou čistého příjmu a změnou participace.

² Reforma je založená na vyšší slevách, které – od úrovně plného čerpání – nijak neovlivňují mezní daňovou sazbu. Motivace zvýšit počet pracovních hodin pro již pracující by tak byla stejná jako v současnosti.

Tyto studie ukazují, že navýšení čistého příjmu o 2,87 % v důsledku námi navrhovaných reforem zdanění práce by mohlo vést ke zvýšení oficiální pracovní síly o 0,7–1,1 % (v důsledku vyšší participace na trhu práce). To by korespondovalo k 38 až 57 tisícům lidí na oficiálním trhu práce.

Při aplikaci tohoto odhadu v makroekonomickém modelu Oxford Economics by mohla hladina HDP vzrůst o 0,41–0,61 % v dlouhodobém horizontu. Limitací odhadu je, že část efektu může být v důsledku přechodu z práce v šedé ekonomice na oficiální trh práce.

6.2.2. Dopad rychlejších daňových odpisů kapitálových investic firem

Zrychlení daňových odpisů na skupiny 1.–3. (kromě aut se spalovacími motory) by zvýšila zásobu hrubého fixního kapitálu o 69–160 mld. Kč po 10 letech (Malá a Škultéty, 2025). Tento výpočet vychází z odhadu dodatečných ročních firemních investic¹ a její kumulace a deprecie po dobu 10 let.

Při aplikaci tohoto odhadu v makroekonomickém modelu Oxford Economics by mohla hladina HDP vzrůst o 0,07–0,15 % v dlouhodobém horizontu. Limitací odhadu je, že nebere v potaz, že reforma cílí na motivaci k investicím do strojů a vybavení firem. U takových investic se dá očekávat vyšší průměrná produktivita než u fixního kapitálu v ekonomice obecně (který zahrnuje například všechny budovy), a tudíž i vyšší dopad na HDP.

Celkově očekáváme, že by v důsledku navrhovaných reforem mohlo HDP v dlouhodobém horizontu narůst až o 0,44–0,71 %. Tento rozsah je menší než suma odhadů pro jednotlivé efekty pracovního trhu a investic, protože model bere v potaz interakce mezi efekty, které se vzájemně částečně vyruší.

6.2.3. Ověření na základě změny daňového mixu

Studie OECD a IMF na základě panelu zemí OECD odhadují efekt přesunu 1 % celkových daňových výnosů od zdanění příjmů ke zdanění spotřeby a majetku na HDP (při zachování konstantních příjmů):

- Arnold a kol. (2011): Přesun 1 % celkových daňových příjmů z přímých daní (z příjmů) na nepřímé a majetkové daně může v dlouhodobém horizontu zvýšit HDP na obyvatele o 0,25 až 1,00 %. Metodologii této studie však kritizovala studie IFO (Baiardi a kol., 2017) a výsledek tak může být nadhodnocený.
- Ormaechea (2012, tabulka 1): Přesun 1 % celkových daňových příjmů z přímých daní (z příjmů) na majetkové daně může v dlouhodobém horizontu zvýšit HDP na obyvatele o 0,24–0,25 %; přesun 1 % na daně ze spotřeby o 0,1 %.

¹ Výpočet vychází z modelu změny současné hodnoty investic a investiční elasticity vzhledem k nákladům na základě literatury, která se pohybuje mezi 4,0 a 9,1).

- Akgun a kol. (2017, tabulka A2.5): Přesun 1 % celkových daňových příjmů z přímých daní (z příjmů) na nepřímé a majetkové daně může v dlouhodobém horizontu zvýšit HDP na obyvatele o 0,31 %.

Tyto odhady můžeme použít pro validaci našeho odhadu z kapitoly 6.2.1. a 6.2.2. – každý procentní bod přesunu daňového mixu od příjmů ke spotřebě a majetku může vést k vyššímu HDP o 0,10–1,00 %. Náš návrh reformy by snížil zdanění příjmů o -32,5 mld. Kč, které by vyvážil vyšším zdaněním nemovitostí¹, dědictví a spotřeby. Jedná se tedy o přesun o 1,3 % celkových daňových příjmů (2488 mld. Kč, MF, 2025). Při aplikaci odhadů studií výše Arnolda a kol. dostáváme tyto dopady na HDP:

- Dolní hranice efektu: $1,3 \times 0,10 \% = +0,13 \% \text{ HDP}$
- Horní hranice efektu: $1,3 \times 1,00 \% = +1,30 \% \text{ HDP}$

Náš „bottom-up“ odhad (+0,44 % až +0,71 %) plně spadá do tohoto „top-down“ intervalu. To nám poskytuje nezávislé potvrzení, že celkový odhad dopadu reformy na dlouhodobý ekonomický výkon je sice hrubý, ale realistický.

¹ Včetně zisku z prodeje nemovitostí.

6.3. Výpočet odhadu fiskálního dopadu zrušení časových testů

6.3.1. Časový test na investiční nemovitosti

Metrika	Varianta 1 (nižší)		Varianta 2 (vyšší)	
	Hodnota (mld. Kč nebo %)	Zdroj	Hodnota (mld. Kč nebo %)	Zdroj
Výnos z převodu nemovitostí, 2019	13,847	Finanční správa ¹	Stejně jako varianta 1	
Sazba daně z převodu nemovitostí	4 %	Legislativa		
Hodnota prodejů podléhajících dani v roce 2019	346,18	Výpočet		
Podíl prodejů FO	74 %	Finanční správa		
Nárůst cen nemovitostí (2019–2024)	97,9 %	ČSÚ ²		
Odhadovaný objem prodejů nemovitostí FO v roce 2024	506,96	Výpočet	30 %	Dataligence ⁴
Z toho investiční nemovitosti	15 %	Dataligence ³		
Odhadovaný objem prodejů investičních nemovitostí FO v roce 2024	76,0	Výpočet	152,1	Výpočet
Průměrný reálný realizovaný zisk při prodeji	36 %	Předpoklad (držení 5 let)	63 %	Předpoklad (držení 8 let)
Snížení kupní ceny díky odpisům využitých při pronájmu	90 %	Předpoklad	80 %	Předpoklad
Účetní zisk proti depreciaci	40 %	Výpočet	79 %	Výpočet
Celkový základ daně: Zisk z prodeje investičních nemovitostí	21,6	Výpočet	67,0	Výpočet
Průměrná daňová sazba zdanění prodeje investičních nemovitostí	20 %	Předpoklad	22 %	Předpoklad
Celkový teoretický výběr daně z prodeje investičních nemovitostí	4,3	Výpočet	14,7	Výpočet
Reálný výběr z § 10 ZDP (škálováno na 2024)	3,7	Vzorek přiznání k DPFO	4,0	Vzorek přiznání k DPFO

¹ <https://financnisprava.gov.cz/cs/dane/analyzy-a-statistiky/udaje-z-vyberu-dani>

² <https://csu.gov.cz/ceny-nemovitosti?pocet=10&start=0&podskupiny=014&razeni=-datumVydani>

³ <https://www.asociacenajemnihobydleni.cz/aktuality/studie-anb-v-cr-je-pronajmano-223-tisic-investicnich-bytu/>; ČSÚ-SLDB; předpoklad 3x frekvence prodeje investičních bytů, než je jejich poměr.

⁴ Předpoklad 6x frekvence prodeje investičních bytů, než je jejich poměr.

Z toho ve zdanění investičních nemovitostí	20 %	Předpoklad	10 %	Předpoklad
Reálný výběr ze zdanění investičních nemovitostí (při nesplnění časového testu)	0,7	Výpočet	0,4	Výpočet
Rozdíl vysvětlený osvobozením (ušlý příjem)	3,6	Výpočet	14,3	Výpočet

Střední hodnota intervalu činí 9,0 mld. Kč.

6.3.2. Časový test na cenné papíry a firemních podíly

Metrika	Hodnota	Zdroj / vysvětlení
Podíl realizovaných kapitálových zisků na HDP (vyspělé ekonomiky)	3–9 % HDP ročně	OECD, 2025: s. 9
Konzervativní odhad podílu pro Česko	0,5–1 % HDP	Nižší podíl finančního jmění a menší bohatství českých domácností oproti vyspělým ekonomikám
Hodnota odpovídající 0,5–1 % HDP v roce 2024	40–80 mld. Kč	Přepočten na české HDP v roce 2024
Průměrná daňová sazba	cca 20 %	Hodnota mezi základní sazbou 15 % a vyšší sazbou 23 % DPFO
Celková teoretická daň z kapitálových zisků	8–16 mld. Kč	Výpočet
Reálný výběr z § 10 ZDP (škálováno na 2024)	4 mld. Kč	Vzorek přiznání k DPFO
Z toho ve zdanění prodeje cenných papírů a firemních podílů	25–50 %	Předpoklad
Reálný výběr ze zdanění prodeje cenných papírů a firemních podílů (při nesplnění časového testu)	Cca 1–2 mld. Kč	Výpočet
Rozdíl vysvětlený osvobozením (ušlý příjem)	cca 6–15 mld. Kč	Výpočet (8–16 mld. snížen o 1–2 mld.)

Střední hodnota intervalu činí 10,5 mld. Kč.

6.4. Zdroje

Acosta-Ormaechea, S., & Yoo, J. (2012). Tax Composition and Growth: A Broad Cross-Country Perspective. IMF Working Paper WP/12/257. International Monetary Fund, Fiscal Affairs Department. Dostupné na:

<https://www.elibrary.imf.org/view/journals/001/2012/257/article-A001-en.xml>

Adamec, V., Střelec, L. (2012). A study of potential output and output gap in the Czech Republic. Acta univ. agric. et silvic. Mendel. Brun., LX, No. 2, pp. 9–16. Dostupné na:

<https://acta.mendelu.cz/pdfs/acu/2012/02/01.pdf>

Akgün, O., Cournède, B., & Fournier, J.-M. (2017). The Effects of the Tax Mix on Inequality and Growth. OECD Economics Department Working Paper 1447. OECD Publishing.

Dostupné na: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2017/12/the-effects-of-the-tax-mix-on-inequality-and-growth_2cca8f88/c57eaa14-en.pdf

Baiardi, D. (2017). Tax Policy and Economic Growth: Does It Really Matter? CESifo Working Paper No. 6343. Ifo Institute. Dostupné na: https://www.ifo.de/DocDL/cesifo1_wp6343.pdf

Celní správa. (n.d.) *Daň z minerálních olejů*. Dostupné na:

https://celnisprava.gov.cz/cz/dane/WebTool/WebStat/MOInkaso/Vymer_SPD_MO_2024_SK_05.pdf

Český statistický úřad. (2025). Zaměstnanost a nezaměstnanost (VŠPS). Český statistický úřad. Dostupné na: https://csu.gov.cz/zamestnanost-a-nezamestnanost-vsps?pocet=10&start=0&1_pocet=10&1_start=0&pouzeVydane=true&skupiny=43&vlastnostiVystupu=15,01&razeni=-datumVydani&1_pouzeVydane=true&1_skupiny=43&1_vlastnostiVystupu=12&1_razeni=-datumVydani

Dušek, L., Kalíšková, K., & Münich, D. (2013). Model TAXBEN pro hodnocení dopadů daňových změn. Národohospodářský ústav AVČR, v.v.i. Dostupné na: https://idea.cerge-ei.cz/files/danove-modely/certif_metod_taxben_komplet.pdf

Eurostat. (2023). Environmental tax statistics. Eurostat. Dostupné na:

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Environmental_tax_statistics

Eurostat. (2025). Tax statistics. Eurostat. Dostupné na: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation/economic-analysis/data-taxation-trends_en

Hájková, D., Hurník, J. (2007). Cobb-Douglas Production Function: The Case of a Converging Economy. Czech Journal of Economics and Finance (Finance a uver), Charles University Prague, Faculty of Social Sciences, vol. 57(9-10), s. 465–476. Dostupné na:

<http://ideas.repec.org/a/fau/fauart/v57y2007i9-10p465-476.html>

Komárek, J., & Prokop, D. (2025). Chytřejší zdanění nemovitostí. PAQ Research. Dostupné na: https://www.paqresearch.cz/content/files/2025/04/PAQ_Nemovitosti_Studie.pdf

Ministerstvo financí České republiky. (2025). Plnění státního rozpočtu. Ministerstvo financí České republiky. Dostupné na: <https://www.mfcr.cz/cs/ministerstvo/media/tiskove-zpravy/2025/pokladni-plneni-sr-58324>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. (2024). Informace o vyplacených dávkách v rezortu MPSV ČR v prosinci 2024. MPSV. Dostupné na: [https://www.mpsv.cz/cms/documents/f3b74e03-e9cd-c7b0-35f1-fbf74cc7cce0/Informace%20o%20vyplacen%C3%BDch%20d%C3%A1vk%C3%A1ch%20v%20prosinci%202024%20\(1\).pdf](https://www.mpsv.cz/cms/documents/f3b74e03-e9cd-c7b0-35f1-fbf74cc7cce0/Informace%20o%20vyplacen%C3%BDch%20d%C3%A1vk%C3%A1ch%20v%20prosinci%202024%20(1).pdf)

OECD. (2025). Taxing capital gains. OECD Publishing. Dostupné na: https://www.oecd.org/en/publications/taxing-capital-gains_9e33bd2b-en.html

Peichl, A. (2019). The incidence of corporate taxation and its implications for tax progressivity. VOX, CEPR Policy Portal. Dostupné na: <https://cepr.org/voxeu/columns/incidence-corporate-taxation-and-its-implications-tax-progressivity>

Vollrath, D. (2021). The Elasticity of Aggregate Output with Respect to Capital and Labor. Dostupné na: <https://ssrn.com/abstract=3835411>

